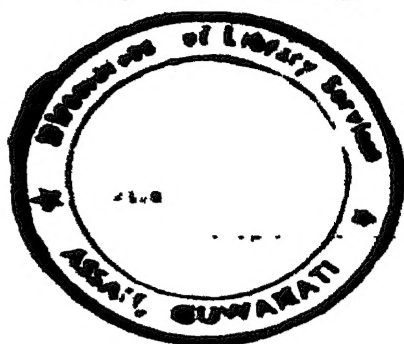

মৰাণ জনগোষ্ঠী

ড° বীবেন্দ্র কুমাৰ গোস্বাই

অপকণা পাব্লিশিং হাউচ
কিশনুৰ, গুৱাহাটী

"Moran Janagosthi" – an Assamese treatise on history and culture of the Morans of Assam and published by Mrs. A. Gohain of M/s. Aparupa Publishing House, Dispur, Guwahati

---

First Edition : 1995

Price : Rupees One Hundred only

প্ৰথম প্ৰকাশ : ১৯৯৫

বেচ. এশ টকা মাত্ৰ

উপাখ্যায় :

প্ৰিন্ট এণ্ড বুক চেণ্টাৰ,

জি. এন. বি. ৰোড

ডিনিচুৰীয়া-৭৮৬১২৫

ফোন : ২২২২২/২২২৩০

আগকথা

তিনিচুকীয়া জিলা তথা অসমৰ আহিমবাসী মৰাণসকলৰ বিষয়ে বিশেষ
কিতাপ পত্ৰ পোৱা নাযায়। কিন্তু অসম বুৰঞ্জীত মৰাণসকলৰ বৰ্তীয়া স্থিতি
বিদ্যমান। তিনিচুকীয়া জিলাৰ মৰাণলোকসকলে আমাক বিশেষভাৱে নিৰ্ভৰ কৰি
পেলালে। গতিকে তেওঁলোকৰ বিষয়ে লিখাটো একপ্ৰকাৰ নৈতিক কৰ্ত্তব্যত
পৰিণত হ'ল। লিখাৰ সময় যোগালে বিশেষকৈ শিমলুগুৰি সত্ৰ, উন্নন সত্ৰ,
কপাহতলি সত্ৰ, বৰডিৰাক সত্ৰ আৰু হাতীগড় মৌলানী সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ প্ৰভৃ
সকলে। তদুপৰি মৰাণসমাজৰ বিশিষ্ট ব্যক্তি ঈশ্বৰেশ্বৰ মৰাণ ভাণ্ডাৰীয়া, ঈশ্বৰেশ্বৰ
মৰাণ, ঈগিৰীশ মৰাণ, ঈশ্বৰীন মৰাণ আদি পণ্ডিতসকলে আমাক লিখাৰ সময়
যোগা। দিহা ৮ নাম" দিগে ইতিদানন্দ বৰুৱাদেৱে। তেখেতে এই পুথিখনিৰ
বুৰঞ্জীখণ্ডটি সম্পাদনা কৰে। এই সকল ব্যক্তি তথা মৰাণ চাত্ৰসমূহৰ বিশেষবীয়ালৈ
আমাৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা থাকিল। প্ৰফেচাৰ বিজয় দত্তই কেৱল পাণ্ডুলিপি
চাই দিহাটো নহয় বহুখণ্ডত অৰ্থপূৰ্ণ পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল। মোৰ পত্নী
অকনিমাই সকলো ক্ষেত্ৰতে সহায় কৰিছে। প্ৰতি এও বুক চোঁৱাব
ঈশ্বৰুল গগৈয়ে সকলো প্ৰকাৰৰ সহায় আগবঢ়াইছে। গতিকে সকলোলৈকে
আমাৰ কৃতজ্ঞতা থাকিল। "লিখি" চক্ৰ গোস্বামী সত্ৰাধিকাৰৰ "ঈশ্বৰায়ামৰা
টিপুক সত্ৰ চৰিত" নামৰ হাতেলিখা পুথিখনিৰ পৰা যথেষ্ট সহায় লোৱা হৈছে
এইজন মহান ব্যক্তিৰ স্মৃতিচাৰণ কৰা হ'ল।

ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ গোস্বামী

সূচীপত্র

১ম অধ্যায় :

মহাণব উৎপত্তি, আচোয় বুৰঙীত মটক মহাণব উদ্দেশ্য, মহাণব শব্দৰ বিষয়ে মহাণব জনজ্ঞতি	— ১
---	-----

২য় অধ্যায় :

মহাণ সমাজৰ খেল, পৰিয়াল ব্যৱস্থা	— ১৫
----------------------------------	------

৩য় অধ্যায় :

মহাণ সকলৰ বিবাহ পদ্ধতি	— ২৪
------------------------	------

৪র্থ অধ্যায় :

মহাণৰ বিহু উৎসৱ	— ৫১
-----------------	------

৫ম অধ্যায় :

মহাণ সকলৰ ধৰ্ম	— ৫৮
----------------	------

উজনিৰ মায়াসৰা সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ সকলৰ দৈনন্দিন কাথাতুলী	— ৭৭
--	------

৬ষ্ঠ অধ্যায় :

মহাণ বুৰঙী	— ৮৭
------------	------

৭ম অধ্যায় :

মহাণ মটক বাজা	— ১১৩
---------------	-------

মহাণৰ প্ৰাচীন ভাষা	— ১৫৫
--------------------	-------

৬পৰ্বক :

টিপুক সত্ৰৰ বংশাবলী	— ১৬১
---------------------	-------

টিপুক সত্ৰৰ বংশাবলী একাংশ	— ১৬৫
---------------------------	-------

ঐত্ৰিকজ্ঞান শিভলীলা	— ১৮১
---------------------	-------

মায়াসৰা উজনি সত্ৰৰ বিহুবৰ্ণ	— ২১৪
------------------------------	-------

১ম অধ্যায়

(মৰাণৰ উৎপত্তি, আহোম বুৰঞ্জীত মটক মৰাণৰ উল্লেখ, মৰাণ শব্দৰ বিষয়ে মৰাণৰ জনগোষ্ঠী)

“মৰাণ” শব্দটো কৰ পৰা আহিল, সেই বিষয়ে দুন্দুৰ
ধাৰণা কৰিব পৰা নাযায়। মৰাণসকলৰ মাজত প্ৰচলিত
অতি-কথাত (myth) অতীজতে বুঢ়ী এজনীয়ে মৰাক জীয়াব
পাৰিছিল—ইয়াৰে পৰা মৰাণ নাম হয় বুলি মট লগ পোৱা
বুঢ়া-বুঢ়ীসকলে কয়। কিন্তু এই অতি-কথা নিৰ্ভৰ যোগ্য নহয়।
এই সন্দৰ্ভত নৃতাত্ত্বিক আৰু ভাষাতাত্ত্বিক পণ্ডিতসকলৰো সিদ্ধান্ত
একে নহয়। অন্তশ্চো এই অতি-কথা ভিত্তি কৰি দুন্দুৰ ধাৰণা কৰিব
পাৰি যে মৰাণ এটা নিৰ্দিষ্ট জনগোষ্ঠী।

ব্ৰহ্মচাৰ্য্য^১ মতে প্ৰাচীন অসমৰ সৌম্যবংশীঠলৈ (পূবখণ্ডলৈ)
নেপালৰ পৰা অতীজতে অহা মৌৰাং, বুৰাং বা মৰাং লোকসকলেই
মৰাণ। ভেৰ্ডলোকে সৌম্যবংশীঠলৈ প্ৰায় সপ্তম শতিকাত সোমায়
বুলি বীৰধৰ দাসে^২ অনুমান কৰিছে। ইয়াৰ কিছু বিজ্ঞান সম্বন্ধ
ভিত্তি নাই। বেহুধৰ শৰ্ম্মাই^৩ কৈছে যে চুকাফাই সৌম্যবংশ প্ৰবেশ

১, ৩, বেচধৰ শৰ্ম্মা, ‘প্ৰাচীন মটক ৰাজ্যৰ ইতিবৃত্ত’

মায়াবৰা সজ সমাজ কাৰণ আৰু প্ৰৱন্ধ, ১৯৬৬ পৃ : ৫

২, বীৰধৰ দাস, “বুৰঞ্জীত মটক-মৰাণ” বনিৰীণ ৮ম বছৰ, ২য়, ৩ অং, সংখ্যা।

কৰাৰ বহু বছৰৰ আগতে প্ৰাচীন কামৰূপৰ ৰজা ধৰ্মপালৰ ৰাজ্যৰ পৰা মেৰাম কৈলৰ এজন লোকে লাহৰৈ নামৰ ঠাইত (গুপৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ দক্ষিণে আৰু শদিয়াৰ পূৰ্বদিশত অৱস্থিত) ৰজা হৈছিল আৰু মেৰামৰ পৰাই মৰাণ শব্দটো আহিছে। একেলৈ^১ কৈছে যে মৰাণ সকলৰ আদি বাসভূমি আছিল চিন্ধিন নদীৰ ওপৰফালে অৱস্থিত হুং উপত্যকা। ইয়াতে কেইবা খতিকাৰ আগতে ময়লা, মৰাণ আৰু ময়ৰাণ নামৰ তিনিজন ককাই ভাই বাস কৰিছিল। ময়লা হুং উপত্যকাত থাকিল, ময়ৰাণ নেপাললৈ গ'ল আৰু মৰাণে পাটকাই পাৰহৈ আহি অসম সোমাল। তেওঁ টিকু নদীৰ পাৰত বাস কৰিছিল। এই মৰাণৰ পৰাই মৰাণ জাতিৰ উদ্ভৱ হয়।

টাই আহোম সকলৰ “পেঞ-কাকা”ত সৃষ্টিতত্ত্বৰ বাখ্যা দিওঁতে কৈছে যে “চাও-কা-লেংডন”ৰ ভাতৃ “খেনখাম”ৰ বংশ-পৰম্পৰা আৰম্ভ হয় অতি প্ৰাচীন য়ুনান আৰু হুনান সভ্যতাৰ পৰা আৰু ইয়েই বৃহত্তৰ মংগোলীয় জাতিৰ আৰম্ভণিৰ সভ্যতা।

এই প্ৰাচীন সভ্যতা সৃষ্টি কৰে সৃষ্টিৰ সৰ্বকৰ্তা পৰম গুৰু “খুনখাও ন্যেউ লাংকুৰিয়ে”। “পুখেনয়ুং য়াথেন্‌বান” অৰ্থাৎ খেনখাম বংশই দেশ, নগৰ আদি পাতি প্ৰথমে পৃথিৱীত সভ্যতা আৰম্ভ কৰিছিল আৰু “খেনখাম”ৰ সপ্তবংশ হৈছে “আননাং মোৰাণ-কিক্‌ হাংডাম”, “হাংডেন”, “হাংলাই”, “হাংগু”, “ককি”, “কছাং”, আৰু “কবাকমাই”। টাই খেকলাই “বেত”ত মৰাণসকলৰ উৎপত্তিৰ ৰংশলতাক সাত পুৰুষলৈ দিয়া আছে আৰু মৰাণকে মটক বোলা হৈছে। মৰাণ বা মোৰাণ শব্দৰ টাই অৰ্থ হৈছে মৌ-নিত্য নতুন, বাপ

১ Rev. Sidney Endie "The Kacharis"

মানে সৃষ্টিতত্ত্বৰ জ্ঞান—অৰ্থাৎ মৰাণ চৈছে সৃষ্টিতত্ত্বৰ জ্ঞান থকা
জানীবাংশ। অৱশ্যে এই বাখ্যা সকলোবোৰে কৈছে^১ বোধ্য নহয়।
চীনদেশৰ য়ুনান প্ৰদেশৰ ভগতে লাগি থকা মৈৰাণ টাই কৈল
বজাই বাক্সা শাসন কৰাৰ কথা টাই-ইতিহাস^২ উল্লেখ আছে
ওপৰ ব্ৰহ্মদেশত মৈৰাম জাতিৰ লোকৰ বৰ্মাতিৰ^৩ লিখনিও
লিখনিও উল্লেখ আছে। বিপুনাথ বুঢ়াগোহাঁঞি^৪ মৰাণসকল
আদিতে টাই গোষ্ঠীৰ একে ভেদনওহৰ লোক বুলি কৈছে।

বেহুধৰ শৰ্মাই^৫ কৈছে, “কেদাৰ ব্ৰহ্মচাৰী, ভূদেৱ মুখাৰ্জী আৰু
চিভেলীয়েৰ বৰ্ণচেনৰ মতে মৰাণ সকল যাক মটক বোলা হয়—অতীততে
নেপালৰ পশ্চপত্তিনাথ মন্দিৰৰ ওচৰৰ পৰা অহা। মৰাণ, মেৰাণ,
মোৰাণ, মিৰাণ, মিটাণ বা মৰা-একে কথা। কুৰিতে জাতি একেটাই।
কিন্তু নেপালৰ পাদদেশৰ পৰা আহি ঠায়ে ঠায়ে ছেদোল-ভেদোল
হৈ পৰাত ঠাই অজুসৰি নামটোহঁত সলনি হ’ল। তামাম, ডেণ্টন,
হডচন আদি ইংৰাজ নৃতত্ত্ববিদ বিলাকৰ আই-কলা সিদ্ধান্তকে
অজুসৰণ কৰি বহুতে মৰাণ জাতিক মঙ্গোলীয় শ্ৰেণীতে পেলাইছে।
সেই ধাৰণা সত্য বুলি বিবেচিত হ’ব নোৱাৰে। কিয়নো পূব ভাৰতৰ
মনিপুৰ, ত্ৰিপুৰা আৰু কোচবিহাৰৰ উত্তৰতো মৰাণ বা মৈৰাণ জাতিৰ
নিবাস। ধনশিৰি পাৰৰ মৰঙ্গীয়েও মৰাণ বা বৰাহী কছাৰীকে বুজায়”।
কিন্তু বেহুধৰ শৰ্মাৰ এই উক্তৰ কোনো বিজ্ঞানসন্মত আধাৰ নাই।

কোনো শব্দৰ উচ্চাৰণৰ সামঞ্জস্য বিভিন্ন ভাষাভাষী জনগোষ্ঠীৰ
মাজত থাকিব পাৰে, কিন্তু তেনে সামঞ্জস্যৰ ভিত্তিতে যি কোনো

১ বিপুনাথ বুঢ়াগোহাঁই “আহোম মৰাণৰ সন্ধি”, সৌমাৰ গিৰি

২ বেহুধৰ শৰ্মাৰ “বেহুধৰ শৰ্মা বহুনাগলীত অন্তৰ্ভুক্ত হোৱা সদৌ অসম মটক”
সম্মিলনিৰ সভাপতি অভিভাষণ, পৃ : ৪০২, ৪০৪

নৃত্যাদিক সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰাটো উচিত নহয়। এনে সিদ্ধান্ত
পূৰ্ব ভাৱতলৈ অতীজতে হৈ যোৱা বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ প্ৰক্ৰিয়াক
অজিখিত ইতিহাসৰো পাৰিপাৰ্শ্বী।

এই সম্পৰ্কত ভাষাতত্ত্ববিদ ঐয়্যেবহনে উক্তৰ ব্ৰহ্মদেশৰ (বৰ্ত্তমান
ম্যানমাৰৰ) কাচিন সকলৰ বিষয়ে লিখোতে সেই জনগোষ্ঠীৰ
পাৰ্টোটা কৈদৰ ভিতৰত “মৰাণ” কৈদৰ কথাও উল্লেখ কৰিছে।
কাচিনসকলে নিজকে চিং পা অৰ্থাৎ আমাৰ ভাষাত চিংকো বুলি
চিনাকী দিয়ে যাৰ অৰ্থ হ’ল মাহুহ। অসমৰ মৰাণসকলেও
অতীজত নিজকে হাৰুং বা মাহুহ। অৰ্থাৎ ভূমিপুত্ৰ বুলি চিনাকী
লিখিল, উল্লেখিত মৰাণ সকলেই হয় বাক্য বিস্তাৰ কৰি নহয়
সাধাৰণ প্ৰক্ৰিয়াক যোগেদি শদিয়াৰ পূব, পশ্চিমে আৰু দক্ষিণলৈ
বিস্তৰি পৰিছিল আৰু কালক্ৰমত বড়োগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ
প্ৰভাৱত নিজৰ কথিত ভাষাৰ ভঙালত বড়োকছাৰী সকলৰ ভাষাৰ
শব্দও সোমাল বুলি ভাবিব পাৰি।

এন্দলে ১৯১০ চনত লিখি থৈ গৈছে যে বুঢ়ীদিহিং নদী
আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মাজৰ ভূমিখণ্ডত মৰাণ-কছাৰীয়ে বাস কৰে আৰু
তেওঁলোকৰ জনসংখ্যা ৬০০০ ব বেছি নহয়। তেওঁলোকক কপাহীয়া
বুলিও কোৱা হয়। কাৰণ আগতে তেওঁলোকে আহোম স্বৰ্গদেউ
সকলৰ কাৰণে কাকতলঃ মৰিয়শী, জাঁজী, হোলোঙাপাৰ আদি
ঠাইত কৰ্মাহৰ্থেত কৰিছিল। গতিকে এন্দলে মৰাণ সকলক বৃহৎ
বড়োগোষ্ঠীৰ লোক বুলি ঠাৱৰ কৰিছে।

গেইটে^১ ১৮৯১ চনত Census of India নামৰ গ্ৰন্থত
লিখি গৈছে যে আদিতে মৰাণসকলৰ নিজা ভাষা আছিল আৰু

সেই ভাষা কছাৰীৰ লগত মিলিছিল কিন্তু কালক্ৰমত সেই ভাষা নাইকীয়া হ'ল আৰু মৰাণসকল অসমীয়া ভাষী হ'ল। পৰ্জনে^৮ বড়ো ভাষাৰ লগত মৰাণভাষাৰ ২৪ শব্দৰ ভাৰাগত সামঞ্জস্য দেখুৱাইছে।

গেটটে মৰাণ ভাষাৰ ওপৰত যি টোকা দি থৈ গৈছে তাক সন্নিৱিষ্ট কৰিছে ঐয়াবহনে^৯ আৰু সেই টোকাত গেটটে মৰাণ ভাষা মৃতপ্ৰায় আৰু মাত্ৰ কেইটা মান বড়ো মূলৰ শব্দহে এতিয়ালৈ বলগৈ বুলি কৈছে। ডিমাচা কছাৰী ভাষাৰ লগত এই শব্দৰাজিৰ সামঞ্জস্য অতি বেছি। কিন্তু অসমীয়া ভাষা লোৱা হেতুকে হুই এটা বড়ো মূলৰ শব্দৰ বাহিৰে বড়ো-জাতীয় ভাষাৰ কোনো চিহ্ন মৰলগৈ^{১০} বৰ্ত্তনীকান্ত বৰদলৈয়ে মৰাণ সকল বড়ো প্ৰজাতি বুলি কৈ গৈছে। বিবিজি কুমাৰ বৰুৱাইও^{১১} মৰাণ সকল বড়ো প্ৰজাতি আৰু আদিতে ভেঙলোক ইয়াং—চিকিয়াং আৰু হোৱাংহো নদীৰ পাৰত পশ্চিম চীনদেশত বাস কৰিছিল বুলি কয়।

ভূবন মোহন দাসে^{১২} মৰাণৰ একালৰ ভাষাৰ লগত তিস্ততবৰ্মী পৰিয়ালৰ বড়ো ভাষাৰ লগত বিশেষ সাদৃশ্য আছিল বাবে ভেঙলোকে অসমৰ উত্তৰ-পূব কোণেৰে অসমত প্ৰৱেশ কৰিছিল বুলি ভাবিবৰ থল আছে বুলি কৈছে। তিস্তত-বৰ্মী ভাষা-ভাষী লোকসকলৰ আদি ভূমি আছিল হোৱাংহো আৰু ইয়াং-চিকিয়াং নদীৰ ওচৰৰ

৮, ৯ G. A. Grierson 'Linguistic Survey of India'
Vol III, 1903 P. 130

১০ Brinchi Kr. Barua 'A Cultral History' of Assam,
1989, Guwahati

১১ ড° ভূবন মোহন দাস "মৰাণ : ঐতিহাসিক পটভূমিত এটি দৃষ্টান্ত"
"মৰাণ সংস্কৃতিৰ জগৎৰেখা" ১৯৮২ কাকপৰাৰ

চীনদেশৰ উত্তৰ-পশ্চিম ভূমিভাগ। মৰাণসকলো এই অঞ্চলৰ পৰা আহিছিল বুলি দাসে অনুমান কৰিছে। নৃতাত্ত্বিক দৃষ্টি কোণৰ পৰা মৰাণ সকলৰ মাজতো বংগোলীয় প্ৰজাতি লক্ষণৰ লগতে অষ্ট্ৰেলীয় চৰিত্ৰ সোমাই থকাটো একো আচৰিত হ'ব লগীয়া কথা নহয় বুলি দাসে কৈছে। তেওঁ মৰাণ সকলৰ মাজত পিচলৈ ককেচীয় প্ৰজাতিৰ উপাদানো যে প্ৰৱেশ কৰিছে তাত কোনো সন্দেহ নাই বুলি সম্ভাৱ্য কৰিছে।

ৰাজমোহন নাথ^{১২} মৰাণৰ উৎপত্তি সম্বন্ধে এনেদৰে ধাৰণা কৰিছে। তেওঁ মৰিয়া নামৰ এটা অষ্টিক গোটৰ লোকৰ অসমত প্ৰৱেশ কৰাৰ কথা আৰু বড়োসকলৰ লগত তেওঁলোকৰ সংমিশ্ৰণৰ ফলত মৰাণ সকলৰ উৎপত্তি হোৱা ধাৰণা কৰিছে আৰু ভুবন মোহন দাসে এনে সংমিশ্ৰণৰ সম্ভাৱনাৰ কথা একেবাৰে উল্লেখ কৰিব নোৱাৰি বুলি অভিযন্তা দিছে।

কিন্তু ভুবন মোহন দাসৰ এই মন্তব্য গ্ৰহণযোগ্য নহয় আৰু নাথৰ এই সিদ্ধান্তৰ বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ পৰা চাবলৈ গ'লে কোনো ভিত্তি নাই। মৰিয়া শব্দৰ পৰা মৰাণ শব্দ আহিছে বুলি অনুমান কৰায়েই নথি এনে এক ধাৰণা কৰা যেন লাগে আৰু দাসেও একে ভুলোই কৰিছে।

দাসে^{১৩} মৰাণ সকলক নৃতাত্ত্বিক দৃষ্টিভঙ্গীৰ পৰা পৰীক্ষা কৰি কৈছে যে এ, বি, ও, বঙা সমষ্টি পৰীক্ষা কৰি অসমৰ আন কেইটামান জন সমষ্টি যেনে-মিছিং, কাৰ্বি, দেউৰী, চুতীয়া, ৰাভা, কছাৰী, গাৰো, তিৱা, ৰাজবংশী আৰু আহোমৰ লগত তুলনা কৰিলে

১২ R. N. Nath "Background of Assamese Culture"
Guwahati, 1978

১৩ ভুবন মোহন দাস "মৰাণ ঐতিহাসিক পটভূমিত এটি দৃষ্টিপাত" পৃ: ৩

মৰাণৰ লগত কথাবী, গাবো আৰু জিৱাব বেছি মিল দেখা যায়।
 “মৰাণ সকল মধ্যবীয়া উচ্চতাব লোক। অৱশ্যে প্ৰায় এক-তৃতীয়াংশ
 লোক ছুটি-চাপৰ। ডেওঁলোক প্ৰধানকৈ মধ্য মন্তকী যদিও এক
 তৃতীয়াংশ লোক দীৰ্ঘমন্তকী। ডেওঁলোক মধ্য নাসিকী। পিচে
 শতকৰা প্ৰায় চল্লিশ ভাগ লোক দীৰ্ঘ নাসিকা”।^{১৪}

আদিতে টাই গোষ্ঠীৰ লোক বুলি অনুমান কৰিলেও মৰাণ
 সকল যে বড়ো প্ৰজাতি এই কথা বৃত্তান্তিক নৃত্তিকোণৰ পৰা নিসন্দেহে
 কব পাৰি। হয়তো বহুকাল কথাবী, যবাহী আদি বড়ো জাতিৰ
 লোকৰ লগত নিবিড় সম্বন্ধই, প্ৰধানকৈ জিকোভা সকল বড়ো-প্ৰজাতিৰ
 পৰা বিবাহমূত্ৰে অহা বাবে মৰাণসকলৰ টাই গোষ্ঠীৰ কোনো
 চিনেই নাথাকিল। তদুপৰি চুতীয়া, দেউৰীৰ লগত ডেওঁলোকৰ বৃত্তান্তিক
 ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধ আছে। বৃত্তান্তিক নৃত্তিকোণৰ পৰা আৰু ভাষিক
 সামঞ্জস্যৰ পৰা চাবলৈ গ’লে ডেওঁলোকৰ বড়ো-প্ৰজাতিৰ বিশেষকৈ
 চুতীয়া আৰু দেউৰীৰ লগত বেছি মিল। কথাবী সকলতকৈ অলপ
 পিচত অনুমানিক খৃঃ পূঃ ২৫০০ বছৰত অসমলৈ অহা মৰাণসকল
 যে আদিম ভূমিপুত্ৰ এই কথা নিসন্দেহে সত্য।

মৰাণৰ জন্ম কাহিনী কোৱাৰ লগে লগে অন্য এক নাম
 সকলো সচেতন লোকেৰে মনলৈ আহে।

সেই জাতি হুঁসীয়া, কালজয়ী, অৰ্থ ব্যঞ্জক নাম হ’ল মটক।
 মৰাণৰ বিষয়ে কওতে মটকৰ কথাৰে ক’ব লাগিব। মৰাণ সকলেই
 মটক আছিল আহোমৰ অসম আগমত্ৰৰ সময়ত। মৰাণ শব্দই
 জাতিক বুজাইছে আৰু মটক শব্দই ভেটিয়াৰ মৰাণলোক সকলৰ

১৪ ডুবন বোহন দাস— “মৰাণ, ঐতিহাসিক পটভূমিত এটি নৃত্তিপাত”

জগদ্বাচক শব্দ হিচাবে আহোমৰ ব্যৱহাৰ কৰিছিল। মটক শব্দ আহোম সকলে দিয়া। সেয়ে আহোমৰ পুৰণি বুৰঞ্জীত মৰাণ আৰু মটক এই দুয়োটা শব্দই স্থান বিশেষে ব্যৱহৃত হৈছে। অসমীয়া ভাষাৰ বুৰঞ্জীতহে বিশেষকৈ মায়ামৰা (মোৱামৰীয়া) বিজ্ঞোহৰ আগে আগে আমি মৰাণ শব্দটো বেছিকৈ পাই। ৰায়চাহাব গোলাপ চন্দ্ৰ বৰুৱাৰ^{১০} দ্বাৰা অনুদিত “আহোম বুৰঞ্জী”ত মটক শব্দটোৰ উল্লেখ এনেদৰে দিয়া আছে :—

স্বৰ্গদেউ চুকাফাই টিপামৰ পৰা এটা মটক পৰিয়াল আনিলে। এই পৰিয়ালটোৱে আগতে চুকাফাক ভাল ভাল বেঙেনা যোগান ধৰিছিল। মটক পৰিয়ালটোৰ মূৰব্বীজনৰ সহায়ত স্বৰ্গদেউৰ সৈন্যবোৰে নগাক জয় কৰিলে। গতিকে মটক জনক বৰ ভাগ পালে। কম-গুনান বৰগোহাঁয়ে তেওঁৰ নাম ৰাখিলে “লান মাখাশু”। এই মটক জন চুকাও পৰিয়ালৰ। আদিত্তে স্বৰ্গদেউ চুকাফাই চুতীয়া, কছাৰী, মটক, বৰাহি আৰু নগাক আৰু কমতখৰক পৰাজিত কৰিছিল। তেওঁলোকক কৰ-কাটল লৈ বজা হৈ থাকিবলৈ দিলে। স্বৰ্গদেৱে তিনিজন কটকীৰ নিযুক্তি দিলে :—এজন কমতেশ্বৰ, আনজন মটকৰ পৰা হোৱা চুতীয়া আৰু আনজন নগাৰ পৰা হোৱা কছাৰী।

অসমীয়া ভাষাত লিখা “অসম বুৰঞ্জী”ত “মৰাণ অঞ্চলত চুকাফা বজা” শীৰ্ষক কথা এনেদৰে লিপিবদ্ধ কৰা আছে : “ইবোৰো টিপাম নৈ পাৰ হৈ অল্পক্ৰমে ঠায়ে ঠায়ে বৈ আহি দিচান্ধত কাকৰীহৰ জুৰ বান্ধি পাৰ হৈ দিখৌ কোথত মৰাণ গাৱঁত ব’লহি।

তাতে লগৰ মাহুহে বোলে, “আমাৰ লগত দেউৰাজা আহিছে, তইহঁতে ৰাঙা মান”। সিহঁতে বোলে,—“নোৱাৰো; যদি মহৰ শিং

একে ঘায়ে কাটে, একে বলে সকা টানি উলিয়াব পাৰে তেহে
 ৰাজা মানিব পাৰে”। পাচে সকলো যুক্তি হৈ ম’হৰ শিজ ওবে
 বাতি পানীত পেলাই সিজালে, সকাৰো যোৰা একটাই বৈছিলে।
 পাচে আনদিনা সকলকো জুপাই ম’হৰ শিজ একে ধায়ে কাটিলে,
 সকাৰো টানি আনিলে। পাচে সিহঁতে প্ৰমাণ পাই ৰাজা মানিলে।
 তাৰে ছই চাৰিয়ে ৰাজা নামানিছিল। . সকলকো মদ ভাত খুৱাই
 বলিয়া কৰি সেই কেইবৰৰ ম’হ মাছুহক কাটিলে। পাচে সকলো
 বল হৈ ৰাজা মানিলে। সিহঁতৰ ছই টুপ লগোৱা যি ঘৰ ৰাজ্যক
 দিলে তাৰে পৰা ছই টুপ লগোৱা ঘৰত সিহঁত থাকিব নাপায়”^{১৬}

“সাতসৰী অসম বুৰঞ্জী”ত মৰাণ শব্দটো আছে। আহোম
 মৰাণৰ সম্বন্ধ আৰু সম্পৰ্কৰ বিষয়ে এনেদৰে লিখা আছে :—

অসমত আহোমৰ তিব্বতী প্ৰভাৱ। —যি চুটিয়া, কছাৰী, মৰাণ
 পাই লগত পাই লগত ললে, তাৰো কাৰ্য্য অল্পকপে নামধৈ গ’ল।
 নামি আহাতকৈ হৰাপোৱা মানুহতহে আপাহ পায়। ..... তাৰ
 পিচত ভিমাণৰ পৰা দিহিজে ভটিয়াই দিখৌয়ে উজায় দিলিহমুখ পাই
 চাব দিলে। ঘৰ-বাৰী আছে, মানুহ নাই। ..... দক্ষিণে কছাৰী
 উত্তৰে বৰাহী মৰাণ-আছে।

ৰজাদেৱে বোলে আমি উজনি ৰাজ্যৰ পৰা আহিছো। আমি
 মিত্ৰ হব খোজো। সিৰোৰ হৈছে ধানগিৰি, আমি আলহি। .....

সি বোলে, মোক খামিধুমা বোলে। মই বৰাহী মৰাণৰ
 অধিকাৰ। .....পাচে (ৰজাদেৱে) বৰাহী-মৰাণৰ কুঁৱৰী চাৰিজনী
 আনিলে।” দেখা যায়, আহোম ভাৱৰ বুৰঞ্জীত (যি চুকাফাৰ দিনৰ পৰা
 লিখা হৈছিল) মৰাণ শব্দৰ পৰিৱৰ্ত্তে মটক শব্দটোৰহে ব্যৱহাৰ আছে।

মটক শব্দটো টাই ভাষাৰ শব্দ—আহোম, চিংকৌ আৰু থাখুঙি ভাষাত মটকৰ অৰ্থ একেটাই। মটক শব্দৰ অৰ্থ হৈছে ম-মানে পণ্ডিত, জ্ঞানী আৰু কমতাশালী আৰু টক অৰ্থে জোখা, পৰীক্ষিত অৰ্থাৎ মানে বলবান, ক্ষমতাশালী। মৰাণ শব্দটো মৰাণ সকলৰ নিজৰ, মটক শব্দটো প্ৰথমে আহোমে দিয়া। পিচত চিংকৌ আৰু থাখুঙিয়ে দিয়া। আমি আগতেই উল্লেখ কৰিছো যে আদিতে মৰাণেই মটক আৰু মটকেই মৰাণ। এতিয়াহে ভাগ ভাগ হোৱাৰ প্ৰযুক্তি হৈছে। বৰ্তমান মটক মানে কেৱল মৰাণকে বুজায়। মটক জাতিত কম বেছি পৰিমাণে মায়ামৰা গোমাইৰ শিল্প আডোম, চুতীয়া, কোছ, কলিতা, কেঙট, কছাৰী সোমাইছে আৰু পূৰ্বৰ মৰাণ জাতিত এই উপাদান সমূহ লোমাই বৃহত্তৰ মটক জাতি গঠিত হৈছে। ব্ৰাহ্মণ^{১১} আৰু কৈৱৰ্ত্তৰ বাহিৰে বাকীবোৰ লোকে সহজতে বিয়া-বাক কৰাই বাবে আজি মটক জাতিত পৃথক পৃথক-জাতিৰ পৰিচয় নাইকীয়া হৈ কেৱল মটক জাতিহে হৈছেগৈ আৰু মায়ামৰা বিজোহৰ পিচৰে পৰা সমগ্ৰ অসমীয়া জাতিৰ অপ্ৰশস্ত হৈ আৰু অসমীয়া সমাজত এঘৰীয়া হৈ আকৌ—গোজ ভাৱ লৈ মটকে স্বকীয় বিশিষ্টতা প্ৰকাশ কৰি আহিছে। সকলো মৰাণেই মটক কিন্তু সকলো মটক মৰাণ নহয়—এই মনোভাৱ মৰাণ-মটকৰ মাজত সোমোৱাৰ বাবে আজি মৰাণ ও মটকে পৃথক পৃথক জাতি বুলি পৰিচয় দিয়াৰ প্ৰৱণতা বাঢ়িছে। এই বিষয়ে পিচত বহুলাই লিখা হৈছে।

জনজ্ঞপ্তি মতে মৰাণ জাতি এগৰাকী বেজুনী বুঢ়ীৰ পৰা নামাকৰণ হ'ল। সেই বিষয়ে এনেদৰে স্বভাৱ কবিয়ে লিখিছে :—

১১ বৰ্তমান মায়ামৰা সম্ভৱ ব্ৰাহ্মণ শিল্প নাই। গতিকে মটকত ব্ৰাহ্মণ উপাদান নাই।

ব্রহ্মবংশে জন্মি দানব নাম পায় ।
 কৰ্মক্ষেত্রে নমুচি তিনি ভাই ॥
 কৈলাশ উত্তবে হিমালয় সমীপতে ।
 নমুচিত মই মহিবং হবিক্ষেত্রে ॥
 বিশ্বপৰ্বা নামে বাস দানব পতি ।
 ত্ৰৈলোক্য শাস্ত্ৰিয়া তথা কবেশ বসতি ॥
 দানব কুলতে শ্ৰেষ্ঠ বিশ্বকৰ্মা নাম ।
 বিশ্বপৰ্বা নিৰ্মানিয়া বাখিলেক নাম ॥
 নমুচি দানব বৰ আছিল বজিষ্ঠ ।
 ত্ৰিভুবন জিনি লয় ইন্দ্রব ইন্দ্র ॥
 চল কৰি দেৱৰাজে নমুচিক ৰখিলা ।
 মই-দানবৰ ভয়ে স্বৰ্গ নিমাই দিলা ॥
 তাহাৰ অনুজ মহিবজ্জ নামে আছিল ।
 তাহান তনয় বজ্জ নাম জনমিলা ॥
 বজ্জপুত্ৰ বীৰসেন নামে উপজিলা ।
 বীৰসেন সতে পুত্ৰ বিকৰ্মা হৈলা ॥
 বিকৰ্মাৰ পুত্ৰ হৈল জাবিন নামেতে ।
 জাবিন-নন্দন ভগি জন্ম পৃথিৱীতে ॥
 ভগিৰ তনয় হ'ল খাণ্ডৱ নামেতে ।
 মহিবং বংশ ৰুকি হয় এতিমতে ॥

○ ○ ○

কলারতী কস্তা খাণ্ডৱে বিবাহ কৰিলা ।
 তাৰ গৰ্ভে ছই পুত্ৰ জনম ৰখিলা ॥
 জেষ্ঠ পুত্ৰ ববাহী নামক ৰখিলা ।
 বিত্তীয় জনক নাম সুবিহক দিলা ॥

ববাহীয়ে হালুকীক বিবাহ কৰিল। ।
 ভাব গৰ্ভে বাব পুত্ৰ জনম লভিল। ॥
 খনিকৰ বাব পুত্ৰ আছিল প্ৰমত্ত ।
 ববাহী মৰাণ বুঢ়ি কহে স্বৰূপত্ত ॥
 ববাহী অমৃতৰ নাম ৰাখ শ্ৰুচক ।
 কৃষি কৰ্মতে ববই আছিল কৃষক ॥
 শ্ৰুচকে ভাজনীক বিবাহ কৰিল ।
 ভাজনীৰ গৰ্ভে পঞ্চ পুত্ৰ জনমিল ॥
 কনক ও ঘন বুঢ়ি ভৈল। দুইজন ।
 ৰাধবন, সৰোবাব কনিষ্ঠ ৰতন ॥
 এহিমতে পঞ্চপুত্ৰ নামক ৰাখিল। ।
 অকালতে শ্ৰুচক মৃত্যু য়ে ঘটিল। ॥
 পঞ্চপুত্ৰ ভাজনীয়ে মহা দুখ পাই ।
 দুখে শ্ৰুখে বৰ্তদিন আছয় তথায় ॥
 দিনে দিনে বাঢ়ে শিশু ভাজনী তনয় ।
 চক্ৰকলা দিনে দিনে য়িনতে বাঢ়য় ॥
 সেই পঞ্চ শিশুবৰ বাঢ়িতে লাগিল ।
 কৃষি কৰিবাক পঞ্চ যুগুত কৰিল ॥
 নিশাকালে পঞ্চ জনে কথোপ কথন ।
 লব্ধ উপাৰ্জন হেতু কৰে আয়োজন ॥
 প্ৰভাতে উঠিয়া পঞ্চ হাত মুখ ধুই ।
 কৃষি কৰিবাক লাগি পঞ্চটিয়ে যায় ॥
 ভাজনীয়ে ভাত ৰান্ধিবাক ধৰে চাই ।
 চক পাতিবাক লাগি পাইলি একো নাই ॥

কাম্বুত হেবেলী লৈ হাতত কটাৰী ।
 পাহলি আনিলে যায় পানী লকা বাবী ॥
 শাক তুলি তুলি বুঢ়ী ই বাইভে ।
 এক শৱ পৰি আছে দেখয় তথাতে ॥
 গৃধিনী সকলে শৱ বেঢ়িয়া আছয় ।
 ছিঃ ছিঃ কৰি বুঢ়ী আঠৰি যাহয় ॥
 ভাৰ্জনিক শব্দনিয়ে বচন বোলয় ।
 বহ বাইদেউ বুলি ওচৰ চাপয় ॥
 আজি পুৱা অভবেলি আছে বাট চাই ।
 অজ্ঞমান বাইদেউ কবোক সহায় ॥
 এহি শৱগোট আমাৰ আহাৰক হয় ।
 সেই কাৰণে বাইদেউ দিয়োক লৰাই ॥
 ভাৰ্জনীয়ে বোলে শৱ নোছোওহো মই ।
 গৃধপক্ষি বোলে বন্ধ তোক দিবোহে মই ॥
 ভাৰ্জনীয়ে বোলে কিবা বন্ধ দিবা মোক ।
 গৃধপক্ষি বোলে সজীৱনী মন্ত্ৰ দিবোতোক ॥
 তিনি সত্য কৰিলেক ভাৰ্জনিক পৰে ।
 এহি গুপ্ত কথা নকহিবা কাৰে ॥
 এহি গুপ্ত কথা যদি কহিবা পৰে ।
 কহিলো সকলো দিক্ষা বিনষ্ট হৈয়ে ॥
 এক পাখি উপাৰিয়া মহামন্ত্ৰ কৰি ।
 ভাৰ্জনিক মন্ত্ৰ দিলা প্ৰকাশক কৰি ॥
 সেই পাখি চক্ৰে দিয়া ভাৰ্জনীয়ে চায়ে ।
 ভূত-ভৱিষ্যত কথা জানিতে পাৰয় ॥

প্ৰকাৰে ভাৰ্য্যিক মন্ত্ৰ দীক্ষা দিয়ে ।

খৰপোট ধৰি তাই ওলোটাই দিয়ে ॥

মৰাক জিহ্বাৰ পৰা মন্ত্ৰ পাইলেন ।

বিলাহী বেজী নাম পাইল তেমন ॥

কাঞ্চনী চাৰ্শনি ছয়ো মন্ত্ৰ খান ।

বিলাহী বেজী নামে কৰে ভনিখান ॥

এই প্ৰবাদে দুটা কথা স্পষ্টকৈ দেখুৱাই—এটা হৈছে বৰাহী
আৰু মৰাণ ককাই তাই আৰু আনটো হৈছে বিষ্ণু ৰাভাই কোৱাৰ
দৰে মৰাণ সকল মহীৰা দানৱৰ পৰা অহা অৰ্থাৎ মংগোলীয় । □

২য় অধ্যায়

মৰাণ সমাজৰ খেল, পৰিৱাল ব্যৱস্থা

(মৰাণ সকলৰ খেল, পৰিৱাল, মৰাণৰ স্বৰ)

অজ্ঞাত পৰম্পৰাগত সমাজত থকাৰ দৰেই মৰাণ সমাজতো সমাজখনক কেইবাটাও খেলত বিভক্ত কৰা হয়। এই খেলসমূহ আত্ম-পৰিচালক আৰু খেলে বিবাহ আদিৰ ক্ষেত্ৰত এক নিয়ন্ত্ৰক ভূমিকা পালন কৰে। একে খেলৰ লৰা ছোৱালীৰ বিবাহ নিষিদ্ধ। মৰাণ জাতি পিতৃ প্ৰধান। গতিকে সম্ভাৱনে পিতৃৰ খেলতে অন্তৰ্ভুক্ত হয়।

এই খেল সমূহ এনেধৰণৰ :—

- (১) কছাৰী গঞাঁ (২) খাটোৱাল (৩) চকৰী গঞাঁ (৪) কাছ গঞাঁ
- (৫) দাইনী গঞাঁ (৬) কপাই গঞাঁ (৭) মূদৈ গঞাঁ (৮) টেঙাপনীয়া
- (৯) হলৌ খোৱা (১০) কুকুৰ খোৱা (১১) শিলিখা ঘটীয়া (১২) বং-
মূগটীয়া (১৩) মাজুৰ খোৱা (১৪) আহোম বুঢ়া গঞাঁ (১৫) দহোতীয়া
- (১৬) কাড়ী গঞাঁ (১৭) নামচিলীয়া (১৮) দিহিলীয়া (১৯) হাতীমুৰীয়া
- (২০) টেকেলী গঞাঁ (২১) জাউক চন্নিয়া (২২) চাইলা (২৩) নেঙল
- (২৪) ডেলৈপীয়া (২৫) জেঙনী গঞাঁ (২৬) চমুৱা (২৭) নাওললীয়া
- (২৮) বাহগৰীয়া (২৯) থিয়থোপী (৩০) চুতীয়া (৩১) লকাই চুতীয়া
- (৩২) বৰগোহাঁই (৩৩) দাইচলীয়া (৩৪) মাজুলী গঞাঁ (৩৫) পাভৰ
গঞাঁ (৩৬) চাউৰক (৩৭) ডেকা মৰাণ (৩৮) চাচন গঞাঁ

(৩৯) জাই কুকুৰ খোৱা (৪০) মাউত (৪১) হিন্দুচুতীয়া
 (৪২) ঘৰবন্দী ঘৰ (৪৩) বাৰীচোৱা (৪৪) গোৱাল গঞা (৪৫) জাঠিধৰা
 ৪৬) ধলুসজা (৪৭) কোঁচ (৪৮) দেউৰী চুতীয়া (৪৯) চোঁক গঞা
 (৫০) বনগঞা (৫১) বাংচলীয়া (৫২) বৰমেলৈঙীয়া (৫৩) সৰু
 মেলৈঙীয়া (৫৪) মাজু মেলৈঙীয়া (৫৫) ঘৰ মেৰিয়া (৫৬) শনি পতিয়া
 (৫৭) ধুল (৫৮) ঋনিকুৰ (৫৯) মিৰি (৬০) সৰু ঘৰবান্ধ
 (৬১) হালবান্ধ (৬২) পানীখোৱা (৬৩) বিচা ধৰা (৬৪) শগুন
 মৰীয়া (৬৫) অগ্নিঘৰৰ খেল (৬৬) ভিঙিবি (৬৭) ফেনিয়া
 (৬৮) বেতমেল (৬৯) বাৰীধৰীয়া (৭০) এঠা বৰীয়া (৭১) গোৱালী
 (গিৰিকা) বৰা (৭২) চিংফো (৭৩) বহুতীয়া (৭৪) বসতী
 (৭৫) খাৰঘৰীয়া (৭৬) দেওধাই (৭৭) বাইডুতীয়া (৭৮) ধীদঙ্গৰ
 (৭৯) গুণাঘৰ (৮০) চীলাঘৰ (৮১) কাড়িচেতীয়া (৮২) গেলা
 খাটোৱাল (৮৩) শ্ৰেণীয়া খাটোৱাল (৮৪) ভূঁইভাৰী খাটোৱাল
 (৮৫) নাংকোৱা খাটোৱাল (৮৬) মৌপিয়া খাটোৱাল (৮৭) ডিমৰু
 গুৰিয়া খাটোৱাল (৮৮) টকৌবাৰী খাটোৱাল (৮৯) দোলা বৰীয়া
 খেল (৯০) বাৰ্কা চেতিয়া (৯১) শেনছোৱা বক্ৰা (৯২) সৌকাধৰা
 চাউলা (৯৩) পুৰণি মাউত (৯৪) হিছা গঞা (৯৫) আবাহৰা
 (৯৬) হিলৈধৰা (৯৭) গোবৰ গঞা (৯৮) হলধি গঞা
 (৯৯) কপৌ গঞা (১০০) গাহৰি পুহিয়া (১০১) ভড়াল ডলিয়া
 (১০২) বৰপাত্ৰ গোহাঁই (১০৩) লাহন (১০৪) হিলৈধাৰী বক্ৰা
 (১০৫) ডামুলি বক্ৰা (১০৬) ঘৰকলীয়া (১০৭) কপৌচেতিয়া
 (১০৮) গোবৰ কছাৰী (১০৯) ফুকনৰ খেল (১১০) বৰফুকনৰ খেল
 (১১১) শেনছোৱা ফুকনৰ খেল (১১২) গৰীয়া (১১৩) পানীডোলা
 খাটোৱাল (১১৪) জলিয়া (১১৫) চৰাক (১১৬) বান্ধখোৱা
 (১১৭) লেহাৰী খেল (১১৮) বুকুৰ চুতীয়া (১১৯) গোহাঁই গঞা

(১২০) নাড়া ধোৱা গোহাঁই (১২১) বেঙেনা ধৰা (১২২) শালিকী
চেতিয়া (১২৩) বাহু গঞাঁ (১২৪) কানোৰা গঞাঁ (১২৫) জেঙী
গঞাঁ (১২৬) দাল চলীয়া (১২৭) ডিকুৱাল (১২৮) হাইমৰা দাইশাল
(১২৯) খাইমৰা দাইশাল (১৩০) ধেনুৰা গঞাঁ (১৩১) বৈৰাশী
বুঢ়াৰ পৰিহাল (১৩২) ঢকৌ দাইনী গঞাঁ (১৩৩) ডেকা দাইনী
গঞাঁ (১৩৪) সূৰ্য্যপংখী।

এই খেলবোৰৰ মূগতে হৈছে (১) স্থানমূচক (২) মানমূচক
(৩) বৃত্তি মূচক আৰু জাতমূচক আৰু অজ্ঞান। স্থান মূচক খেল
সমূহৰ সৃষ্টি এনেদৰে হৈছিল : সেই খেলৰ প্ৰথম উপৰি পূৰ্বে
প্ৰথমতে সেই স্থানত বস-বাস কৰিছিল বাবে সেই খেলসমূহ উক্ত স্থান
সমূহৰ নামেৰে জনাজাত হ'ল। যেনে ডিমকণ্ঠৰীয়া, টকৌবাৰী,
দিহিঙীয়া (দিহিং নদীৰ পাৰত), মাজুলী গঞাঁ ইত্যাদি। মানমূচক
খেল সমূহ বজা দিনীয়া বিয়য় নাবৰ পাৰ্চামৰ, যেনে কাড়ীগঞাঁ,
জাঠিধৰা, খাৰঘৰায়া, কাড়িচেঠীয়া, দোলাবৰীয়া, শেনচোৱা বকৰা,
সৌকাধৰা, চাণ্ডদং, আৰামধৰা, হিলৈধৰা, বৰপাত্ৰ গোহাঁই, হিলৈধৰা
বকৰা, শেনচোৱা ফুকন, খাটোৱায়া, ফুকন ইত্যাদি। বৃত্তি মূচক খেল
সমূহ আদিয় পূৰ্বজনে বা পৰিয়ালটোৱে কি কাম কৰি জীৱিকা
উপাৰ্জন কৰিছিল তাৰ সন্ধান দিয়ে।

বজাদিনীয়া বৃত্তিও তাৰ ভিতৰতে পৰে। যেনে—ভুইঁতাৰী,
মৌপৰীয়া, কপাই গঞাঁ (কপৰ বস্ত্ৰ বনোৱা খেল), টেঙাপনীয়া,
ভেলেপীয়া, নাওহলীয়া, জেঙনী গঞাঁ, কাচগঞাঁ, বাহগৰীয়া,
কযোগনীয়া, দাইচলীয়া, বাৰীচোৱা ধুৱজা, বাংচলীয়া, খনিকৰ,
হালবলি, পানীখোৱা, বিচা ধৰা, ভিঙিৰি, বেঙেনাধৰা, হালধি গঞাঁ,
গোৱৰ গঞাঁ, গাহাঁৰি পুহিয়া ইত্যাদি। জাতমূচক খেল সমূহে আদিতে
পূৰ্বৰ জন কোন জনগোষ্ঠীৰ পৰা অহা তাকে মূচায় যেনে—কহাৰী

গঞাঁ, চুতীয়া, চমুৱা, বৰগোহাঁই, বুকক চুতীয়া, লকাই চুতীয়া, হিন্দু চুতীয়া, মেউৰী চুতীয়া, কোঁচ, মিৰি, আহোম, চিংফৌ, বহতীয়া, দেওখাই, কাড়ি চেতিয়া, বাকী চেতিয়া, মুদৈ গঞাঁ, গৰিয়া, টেকেৰী গঞাঁ ইত্যাদি। অস্ত্ৰান্ত্ৰ খেলৰ ভিতৰত আছে ঘৰবন্দি, লেচাৰী গঞাঁ, পাতৰ গঞাঁ, বাৰীঘৰীয়া, শপ্তনমৰীয়া ইত্যাদি।

একে খেলৰ ভিতৰত বিয়া-বাক নহয়। অৱশ্য যদি কোনো ক্ষেত্ৰত এনে হয়, ছয়োটা পৰিয়ালে দন্দ (ছিত্ৰ) ভৰিব লাগে। সমাজত পৰাচিত্ৰৰ বাবদ ধন দিব লাগে। গতিকে একে খেলত বিবাহ আজি কালি হুই এটা হৈছে যদিও মৰাণ সকলে ইয়াক নিষিদ্ধ বুলি ধৰে।

আহোম ৰজাৰ দিনত আনকি স্বৰ্গদেউ চুকাফাই মৰাণ সকলৰ লগত বৈবাহিক সম্বন্ধ স্থাপন কৰি সামাজিক আধিপত্য বিস্তাৰ কৰাৰ দিনৰে পৰা মৰাণ সকলৰ বিভিন্ন লোকক বিবিধ বস্ত্ৰ যোগান ধৰাৰ দায়িত্ব দিছিল। হাতীযোগনীয়া, মৌ-যোগনীয়া, চাৰি যোগনীয়া, ৰং-যোগনীয়া ইত্যাদিৰ দায়িত্বৰ পৰাও এনেদৰে বিভিন্ন খেল বা বংশৰ সৃষ্টি হৈছে। যিকোনো সমাজত অস্ত্ৰান্ত্ৰ জনগোষ্ঠীৰ লোক বিশেষকৈ বিয়া বাকৰ যোগেদি সোমায়। মৰাণসকলৰ মাজতো এনেদৰে বৈবাহিক সম্বন্ধৰ যোগেদি আহোম, চুতীয়া, কছাৰী বৰাহী, চিংফৌ, টেকেৰী, কোঁচ আদি জাতিৰ লোক সোমাইছে। কিন্তু এতিয়া তেওঁলোক সম্পূৰ্ণৰূপে মৰাণ হৈ পৰিছে, আনকি কোন সময়তনো এনে ৰক্ত সংমিশ্ৰণ ঘটিছে তাৰ হিচাবো ৰখা নাই।

আহোম দিনৰ পৰা মটক ৰজাৰ দিনলৈকে মৰাণসকলো বিভিন্ন ৰাজকীয় বিষয়বাব ভোগ কৰিছিল। তত্পৰি আহোম বিষয়াৰ খাট-পামবোৰ তদাৰক কৰিছিল মৰাণ অঞ্চলত মৰাণ লোক সকলেই। গতিকে খাটোৱাল, নেওগ, তেলপীয়া (তেলৰ পৰা অহা), নাওহলীয়া, ৰংযোগনীয়া আদি উপাধি বা খেল বা বংশ বিদ্যমান।

এটা কথা মন কৰিবলগীয়া ; মৰাণৰ খেলবোৰ আয় আকাৰত আৰু লোণোৱাল কছাৰী সকলৰ অধিকাংশ ইকাৰত ; যেনে—খাকজাৰী, বাগলাৰি ইত্যাদি। মৰাণৰ খেলেই বংশ, বংশই খেল। বংশ আৰু খেল দুটা বেলেগ ব্যৱস্থা নহয়।

এই খেলবোৰৰ লোক সকলে খেলৰ বৰযুৰীয়া জনৰ নেতৃত্বত একো এগোথন গাঁৱত শুকীয়া শুকীয়াভাৱে থাকে। এটা খেলৰ কোনো পৰিয়াল অন্ত এটা খেলৰ গাঁৱত নাথাকে বা থকাৰ ব্যৱস্থাই নাই। মৰাণ সকলৰ গাওঁ সমূহৰ নামাঙ্কসৰি বৰ্ত্তমানৰ ভূমণ্ডলাৰ আশে-পাশে থকা ঠাই সমূহৰ নামৰ উৎপত্তি হৈছে, যেনে—কপাই গঞা খেলৰ গাওঁৰ পৰা কপাই চাইদিং ও চাহবাগিছা, তেলপীয়া খেলৰ পৰা তালাপ, চকৰিগঞাৰ পৰা চকৰিটিং, মানখোৱা খেলৰ পৰা মানখোৱা, দহোতীয়া খেলৰ পৰা দহোতীয়া চুক। দহোতীয়া গাওঁ ইত্যাদি। আনকি মায়ামৰা বিত্ৰোহৰ পিচত দেশ ভগনৰ সময়ত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰে শোণিতপুৰ জিলাত বাংচলীয়া খেলৰ পৰা বাংচালী নাম হৈছে। টেঙাপানী অঞ্চলত বাস কৰা মৰাণ লোকক যেনেদৰে টেঙাপনীয়া খেলৰ বুলি কোৱা হয়, তেনেদৰে দেউৰী, খামতি, চুতীয়া আদি জাতিৰ ভিতৰতো টেঙাপনীয়া ফৈদ আছে। শিলিখাঘাট (বৰ্ত্তমান শিলিখা গাঁৱ চাহ-বাগিছা) অঞ্চলত বাস কৰা মানুহৰ খেলৰ নাম শিলিখাঘটীয়া বিভিন্ন জাতিৰ ভিতৰতো পোৱা যায়। বৃত্তিয়াল ফৈদৰ লোক সকলে নিজ নিজ খেলৰ বৃত্তিত চলিছিল ; যেনে নাওহলীয়া খেলে নাৱৰ, কাড়ীগঞাই ধমুকাড়, তেলপীয়া খেল তেলৰ, কপাই গঞাই সোণ কপৰ অলংকাৰ, দাইনী গঞাই বেজালি, শিলিখাঘটীয়াই ঔষধ পাতি যোগান ধৰিছিল।

টেঙাপনীয়া আৰু পাতৰ গঞা খেল চুতীয়া-দেউৰীৰ পৰা অহা। এই দুটা খেল বৰ্ত্তমান দেউৰী-চুতীয়াৰ মাজতো আছে।

বৰ্তমান কোনো গাৱঁতেই এটা খেলৰ মাছুহ নাই। ভূমিৰ ওপৰত বহিত চাপ আৰু মৰাণ লোক সকল কাঙতলীয়া, বাহঁতলীয়া অঞ্চলত বস-বাস কৰাৰ প্ৰৱৃত্তিয়েই একে মৰাণ সমাজৰ বিভিন্ন খেলৰ লোকৰ ওপৰিও সোণোৱাল বহাৰী আহোম আদি লোকৰ সৈতে শাস্তিপূৰ্ণ সহ-অৱস্থান কৰি আছে।

মৰাণসকলৰ পৰিয়াল পিড় প্ৰধান। পিড়য়েই ঘৰখনৰ মুৰব্বী আৰু পৰিয়ালৰ মাতৃ প্ৰমুখ্যে সকলো সদস্যই তেওঁৰ কথা মতে চলিব লাগে। বড়ো-প্ৰজাতি মৰাণ সকলৰ ওপৰত অষ্টিক প্ৰভাৱ পৰা বলি যি মতামত কিছুমান পণ্ডিতে দিব খোজে, তাৰ প্ৰকৃত প্ৰভাৱ মৰাণ সমাজৰ ওপৰত পৰা নাই। যদিও আদিতো মৰাণ সকল কেঁচাইখাইটি গৌসানীৰ পূজক আছিল, কিন্তু তেওঁলোক কেতিয়াও মাতৃপ্ৰাণ নান্ছিল। ঘৰখনত অৱশ্যে মাতৃগৰাকীৰ স্বকীয় বিশিষ্টতা আছে। কাৰোবাৰ জ্বৰ-নবীয়া হ'লে আই সকাম পতা, ঘৰৰ আখল, ভড়ংলঘৰ আদিৰ শুচিতা ৰক্ষা কৰা আদি বিষয়ত মাতৃগৰাকীৰ দায়িত্ব বেছি। বিশেষকৈ শাস্তি হোৱা ছোৱালী চুকত সোমোৱা, নোওঁহা, ধুমুহা বতাহ আহলে পৰ্জাটি ভালে ভালে থৈ যোৱাৰ অৰ্থে কুলা-চালনী, তাঁত বোৱা চিৰিকাঠি দলিয়াই ঘৰৰ খুটা-মাৰালি আদিত পাৰ বায়ু দেৱতাৰ প্ৰতি কৰা কাৰুণ্যত কেৱল মাতৃ তথা মহিলাৰহে ভূমিকা আছে; তাত পুৰুষৰ কোনো স্থান নাই। ধুমুহা বতাহৰ সময়ত তিৰোতাৰ কৰণীয় খিনি ঘৰৰ প্ৰাপ্তবয়স্ক কোনো পুৰুষৰ কথা বাদেই সাধাৰণ নাৰালক এটাইও যদি কৰিবলৈ যায় আনকি কেছুঁৱা লৰা এটাকো যদি পিঠিত বান্ধি থাকে বা অন্ত কোনো তিৰোতাইও কৰিবলৈ যায় ভেস্তে কল হিতে বিপৰিত হোৱাৰহে সম্ভাৱনা থাকে বুলি মৰাণ সমাজত বিশ্বাস আছে। সেই সময়ত আনকি পুৰুষে বাহিৰলৈ ওলাব নেপায়। পৰিয়ালৰ কুৰি

কাৰ্য আৰু মাংগলিক ক্ৰিয়া-কাণ্ড আদিত পুৰুষৰ সৈতে প্ৰায় সমান ভাগ লয় নাৰীয়ে। কৃষি জীৱি মৰাণ-সমাজত কৃষিৰ ওপৰত প্ৰাধান্য স্বাভাৱিকতেই বেছি। মৰাণ মহিলাই খেতি-বাতি ভাল হ'বলৈ লাখিঘী সবাহ পাতে। এই সবাহত পুৰুষৰ স্থান নাই। ভেনেদৰে আইমতা সকামত পুৰুষৰ স্থান নাই। বিঘিনি-বিয়পা সবাহ, কলচ কাপোৰ দিয়া অভুৰ্চান পৰম্পৰাগত ভাৱে চলি আহিছে আৰু তাত অল্প জন-জাতীয় তিবোতাৰ দৰে মৰাণ তিবোতাই ঘৰৰ যান্ত্ৰীয় কাম কাজ কৰাৰ উপৰিও পথাৰত পুৰুষৰ লগত সমানে কাম কৰে। তত্পৰি মৰাণ ছোৱালী স্বাধীন মন। তেওঁলোকে বিভিন্ন উৎসৱ অভুৰ্চানত অংশ গ্ৰহণ কৰে, নৃত্য-গীত পৰিবেশন কৰি মনৰ আবেগ - অনুভূতি মুক্তভাৱে প্ৰকাশ কৰে। 'এই ক্ষেত্ৰত মগবিহু বা বাতি বিহুৰ দৃষ্টান্ত দিব পাৰি।

মৰাণ সমাজত পৰিয়াল সাধাৰণতে যৌধ পৰিয়াল। মাক-বাপেক, দদাই-ভতিজা, ভাই-ভনীয়ে পৰিচাল গঠিত। বৰ্ত্তমান যুগতো এই যৌধ পৰিয়াল গ্ৰাম্যাপলত বৰ্ত্তি আছে।

বিবাহৰ ক্ষেত্ৰত দেখা যায়, চুৰ বিয়াই বেচি প্ৰচলিত। বিধবা-বিবাহ প্ৰচলিত। আগৰ দিনত নাবালক বিবাহ প্ৰচলিত আছিল কিন্তু বৰ্ত্তমান এই প্ৰথা অপ্ৰচলিত। বৰ বিয়া কেতিয়াবাহে দুই এখন হয়। কিন্তু জনজাতীয় সমাজত প্ৰচলিত নিয়ম মতেই কলচৰ বাবে গা-ধনহে দিয়া হয় কোনো যৌতুক প্ৰথা নাই। এই গা-ধনো সামান্যহে। শাস্তি বিয়া বৰ ধুম-ধামেৰে পাতে। ই এক মৰাণ সমাজৰ বিশিষ্টতা।

মৰাণ সকলৰ ঘৰ মুখে ছৱাৰ। ইয়াৰ ঐতিহাসিক কাৰণ দেখুৱাই কিছুমানে কব খোজে যে ~~ঐতিহাসিক~~ অনিচ্ছাৰে পত্নী মৰাণ সকলে "এক দেৱ এক সেৱ এক বিনে নাই কেও" বুলি কেৱল

ভগৱানকহে সেৱা কৰে আৰু গুৰুক সাক্ষাৎ ভগৱান বুলি ভাবি
 গুৰুক বাহিৰে কাকো সেৱা নকৰে, এনে কাৰণতে মৰাণ সকলে
 ঘৰৰ মুখে মুখে ছুৱাৰ বাথে যাতে ঘৰ সোমোৱাতৈ মূৰ দোৱাব লক্ষ্যীয়াত
 নপৰে। কিন্তু মৰাণ লোক সকলৰ মাজৰে বিজ্ঞলোক সকলে এই
 প্ৰথা জন-জাতীয় বিশিষ্টতা আৰু বৈষ্ণৱ ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰাৰ আগৰে
 পৰা আছে বুলি কব খোজে।

ঘৰটো দীঘলীয়াকৈ সজা হয়। চুকবোৰ নানাকৈ। বাহঁৰ
 চচালি (বেৰ) থিয়ৈ নিদি পথালিকৈ দিয়ে। চুকবোৰ নবজাৰ
 কাৰণ হ'ল কোনোবাই আক্ৰমণ কৰিলে বেৰ, চুক কালি পলাই
 যাব পাৰিছিল। একেটা ঘৰতে চৰা-ঘৰ, ঢেকীশাল, শোৱা কোঠালি,
 ব্যাচন-বৰ্ত্তন ৰখা ঠাই, চাহ-জলপানৰ বাবে শুকীয়া আখল,
 চিৰা-পিঠা থুন্দা শুকীয়া ঢেকীশাল ভাতৰ চকৰ বাবে শুকীয়া
 কোঠালি, ভাত খোৱা মজিয়া আনকি এৰী মুগা আদিৰ ডাঁৰ,
 হাইৰ গডাল, পাৰৰ চাং আদি সকলো থাকে। ঘৰটোৰ প্ৰথমখন
 ছুৱাৰ বাওঁ হাতে থাকে। প্ৰথম কোঠালিটো অন্য বেঠালিবোৰতকৈ
 তুলনামূলক ভাবে ডাঙৰকৈ সাজে। তাত জুইশাল থাকে।
 জুইশালৰ ওপৰত থাকে এখন চাং, ইয়াক ধোৱা চাং বোলে—ইয়াৰ
 ওপৰৰ পৰা বেতৰ নগৰা ইটোৰ ওপৰত সিটো শিকলিৰ দৰে
 ওলোমাই খোৱা হয়।

তাৰ ওপৰত খোৱা হয় এখন দকলাই (বৰ ডলাৰ দৰে কিন্তু
 বৰডলাতকৈ ডাঙৰ)। দকলাইত ডাল্লীয়া বতৰত ধান গুৰুওৱা হয়।
 অল্প সময়ত সেইখন আউৰাই তাত খৰি গুৰুওৱা হয়। কেতিয়াবা
 মাছ মঙহো গুৰুওৱা হয়। চাংখন ওলোমাই খোৱা হয়
 চ'তিৰ ওপৰত পাৰি খোৱা দাঙৰ পৰা। সেই দাং বা গড় কেইদালৰ
 ওপৰত আকৌ অল্প এখন চাং থাকে। সেইখন চাঙৰ ওপৰত খোৱা

হয় জাকৈ - খালৈ, পল, শেল, বাইৰ পাঁচি, খৰাহি, চাবী, তাঁত
বোৱীৰ সা-সজুলি ইত্যাদি।

উকি (বা ফুকলি) মৰা হৈছে মৰাণৰ বিশিষ্টতা। বিহুৰ
সময়ত ডেকা সকলে ক্ষুণ্ণিতে ফুকলি মাৰে আৰু বুঢ়া সকলে ঢাল-কড়ি
খেলোতে জিকিলে আনন্দত ফুকলি মাৰৰ বং-বইহচ কৰে। ইয়া
মৰাণ সকলৰ এক বিশিষ্টতা। [ ]

— x —

৩য় অধ্যায়

মৰাণ সকলৰ বিবাহ পদ্ধতি

(নিমখ খোৱা বিয়া, সকবিয়া, আৰৈয়া বিয়া, দেবীয়া বিয়া,)

মৰাণ সকলৰ বিবাহ পদ্ধতি :

অসমীয়া জাতিৰ ভিতৰত মৰাণ সকলৰ বিবাহ পদ্ধতিৰ এক সুকীয়া বিশিষ্টতা বিদ্যমান। মৰাণ জনগোষ্ঠীৰ ভিতৰত তলত দিয়া বিবাহ পদ্ধতি বিদ্যমান। যদিও বৰ বিয়া সাধাৰণতে চেগা চোবোকাকৈ হৈ হয়।

নিমখ খোৱা বিয়া :

কাৰোবাৰ লগত মিতৰ সম্বন্ধ নোহোৱা বা একে খেলতে অন্তৰ্ভুক্ত নোহোৱা কিন্তু বন্ধত থকা দুটা পৰিয়ালে কথাই-কথাই মিলি গৈ আৰু দুয়ো পৰিয়ালৰ দুয়ো পৰিবার গৰ্ভৱতী হ'লে তেওঁলোকৰ এগৰাকীৰ ল'ৰা হ'লে আৰু অন্য গৰাকীৰ ছোৱালী হ'লে লৰা ছোৱালী হালৰ বিবাহ পাতিব আৰু দুয়ো গৰাকীয়ে বিষনি পাতিব বুলি প্ৰতিজ্ঞাৰ্তি বদ্ধ হয়। যি জনৰ ঘৰত ল'ৰা জন্ম হয় সেইজনে ছোৱালী জন্ম হোৱা ঘৰত খবৰ পোৱা মাথোঁই নিমখ আৰু জালুক দি আহে।

তাকে নিম্ন খোৱা বিয়া বোলে। ল'ৰা-ছোৱালী হাল ডাঙৰ হ'লে বিয়া পাতি দিয়া হয়।

তোলনীয়া বিয়া :

কিছুমান জনজাতীয় সমাজত ল'ৰা-ছোৱালী নানালক-নাবালিকা হৈ থাকোতেই অভিভাৱকে তেওঁলোকৰ বিবাহ স্থিৰ কৰি দিয়াটো একো নতুন কথা নহয়। মৰাণ জনগোষ্ঠীতো এনে প্ৰথা প্ৰচলিত। ল'ৰা-ছোৱালী নাবালক হৈ থাকোতেই মনৰ মিল হোৱা কোথলে আৰু অভিভাৱকে মন কৰিলে ছোৱালীৰ ঘৰত তামোল-পানৰ টোপোলা পেলায়। ছয়োঘৰৰ সন্মতি অন্তঃসৰি দিন বাৰ চাই দৰা ঘৰৰ পৰা দৰাৰ অভিভাৱক আৰু ছুই এজন ভৰতে সৈতে তামোল-পানৰ টোপোলা (খোম) লৈ ছোৱালীৰ ঘৰলৈ যাত্ৰা কৰে। ছোৱালীৰ ঘৰত অভিভাৱক আৰু ভকত গোট খুৱাই ৰখা হয় আৰু দৰাৰ ঘৰৰ পৰা যোৱা অভিভাৱক আৰু ভকতে ছোৱালীৰ ঘৰৰ অভিভাৱক আৰু ভকতৰে সৈতে মিলি ছোৱালী খোজা মেলা কাম সমাধা কৰে। ছোৱালী খোজাৰ পিচত এটা ভাল দিন চাই ছোৱালী দেখুওৱা ভাৰ নিয়া হয়। এই ভাৰত পক্ষ মালভোগ কল, গুৰ বা চেনি, কেইচুঙামান গাখীৰ, লগতে ছপোনমান তামোল, আঠাওঁচ মান পান আৰু কমেও এশখিলামান কোঁপাত বা তামোল-পান বান্ধিব পৰা আন গছৰ পাত লৈ যাব লাগে। কাক বাঁহৰ চুঙাত দৈ গাখীৰ বা আন ঠাইলৈ এৰা গাখীৰ চুঙাত ভৰাই নিয়া মৰাণ সমাজৰ স্বকীয় বিশিষ্টতা। ছোৱালী দেখুওৱা ভাৰৰ লগত দৰা আৰু তেওঁৰ সমনীয়া ছুই এজন আৰু বাকী কেইগৰাকীমান বুঢ়ী, জীয়ৰী আদি ছোৱালীৰে দলটো ৫জন/৭জন বা ৯জন হৈ যায়। ভাৰে ভেটিয়ে গৈ কল্যা ঘৰত থাকি

জোৱাই দেখুওৱা নিয়ম। ৰাতি ভাতপানী খোৱাৰ পিচত প্ৰচলিত নীতি মতে জোৱাই দেখুওৱা কাম আবশ্য হয়। দৰাঘৰৰ পৰা লৈ যোৱা তামোল-পানেৰে পাতত টোপোলা, খোম আদি বান্ধি যাৰ যেনেকুৱা ধৰ্মৰ বাব আছে, সেইমতে সেৱা কৰিব লাগে। এইদৰে সেৱা কৰি শত্ৰু-শত্ৰু জেঠেৰী-বৈনাই ভিনিহী-খুলশালী আদি সম্বন্ধে পৰিচয় হয়। আশীৰ্বাদ লয়। পিচদিনা ছুপৰীয়াৰ সাজ খাই জোৱাইৰ দল ঘূৰি আহে। ইয়াৰ পিচত দৰা আৰু কস্তাৰ পৰিচালৰ লোণৰ মিহতিৰ হিচাবে অহা যোৱা হয়। ছোৱালী শাস্তি হ'লে ছোৱালীৰ ঘৰৰ পৰা ল'ৰাৰ ঘৰলৈ খবৰ দিয়ে। খবৰ পোৱা মায়েই ঘৰৰ পৰা তামোল-পান চাউল, ভাগৱতৰ কাৰণে এডোখৰ কাপোৰ কস্তা ঘৰলৈ আনি দি যায়হি। সেই বিয়া খনৰ সম্পূৰ্ণ খৰছ দৰা ঘৰে বহন কৰে। এয়ে হ'ল তোলনীয়া বিয়া। ল'ৰা-ছোৱালী ডেকা গাভৰু হ'লে (অৰ্থাৎ বিয়াৰ বয়স হ'লে) দৰাই কস্তাক মাকৰ ঘৰৰ পৰা লৈ যায়হি।

সক বিয়া :

মিতিৰ সম্বন্ধ নোহোৱা গাভৰু ছোৱালী চকুত লগা বা মনে ধৰা হ'লে, মনে ধৰা ল'ৰাৰ ঘৰৰ পৰা পান-তামোল লৈ খুজিবলৈ যায়। তুমো ঘৰৰ কথা মিলিলে বা বাহি যোৱা মিলিলে, এদিনৰ পিচত চাউল, হাঁহ, গুৰ, গাখীৰ কল লৈ তাৰ বান্ধি দৰাৰ লগত ধৰা (সখি) আৰু মাক বা মাকৰ পৰিৱৰ্ত্তে খুবীয়েক বা বৌয়েক আৰু গাভৰু ছোৱালী এজনী বা দুজনী বিঘুৰীয়া হৈ ঘৰ উঠেগৈ। পিচদিনা কস্তা ঘৰৰ পৰা কস্তাৰ মাক আৰু লগত কেইজনীমান গাভৰু ছোৱালী কস্তাৰ দদায়েক বা ককায়েকৰ লগত আহি

দৰাৰ ঘৰত এবাতি থাকি ঘূৰি যায়। এয়ে হ'ল সৰু বিয়াৰ নিয়ম। পিছত বৰ বিয়া পাতে।

আবৈয়া বিয়া :

কাৰোবাৰ গাভৰু ছোৱালী মিতিৰ কুটুম নোহোৱা আৰু বিয়া বাক কৰিব পৰা খেলৰ হ'লে, চকুত লগা বা মনে দৰা হ'লে ল'ৰাজনৰ ঘৰৰ পৰা তামোল-পান লৈ খোজে। নোঙৰা—ধুঙা নকৰি ভকত সেৱা কৰি দৰাক দি পঠায়। এয়ে হ'ল আবৈয়া বিয়া।

দেবীয়া বিয়া :

কাৰোবাৰ যদি ঘৈণীয়েকৰ মৃত্যু হয় সেই বৰলাজনৰ ঘৰৰ মানুহে সম্বন্ধ নোহোৱা ঘৰৰ পৰা ছোৱালী খোজে আৰু যদি সেইজনলৈ ছোৱালী দিব বিচাৰে তেতিয়া বিয়াত কন্তাজনীক নোৱাই-ধুৱায় ভকত সেৱা কৰি পঠায় দিয়ে। এইখনকে দেবীয়া বিয়া বোলে।

চোৰ বিয়া :

ডেকা আৰু গাভৰুৰ মনে মিলিলে কিছু বিয়া কৰিব পৰা খেলত হ'লে আৰু মিতিৰ কুটুম নহলে ডেকাই গাভৰুক পলুৱাই লৈ যোৱা বিয়াকে চোৰ বিয়া বোলে। কিন্তু দৰা ঘৰৰ মানুহে তামোল-পান লৈ চোৰ ওলায় আৰু দৰা আৰু কন্তা উভয় ঘৰৰে

মাজত মিতিৰ পাতিছো বৃদ্ধি এখন শৰাই ভঙা সমাজ পাভে।
 এনে বিয়া মৰাণ সমাজত অতি জনপ্ৰিয়। কোনো জীয়া বৰলা বা
 দাং বৰলাই চোৰ বিয়াহে কৰে। সেই সকলৰ মিতিৰ ছোৱা বা
 লেঠা-জেঙা মৰাত কল্যাণ ঘৰে দৰাঘৰীয়াক ছোৱালী এৰিব মোৱাৰে
 বুলি ভকতৰ আগত শপত গ্ৰহণ কৰোৱায়।

পচা বিয়া :

এজন নবৰা আৰু এজনী নীৰীৰ মন মিলিলে আৰু মিতিৰ
 কুটুম নহ'লে আৰু একেটা খেলৰ ন'হলে মাক দেউতাকে দেখাদেখিকৈ
 বিয়া দিয়ে। মোঙৰা-ধুওৱা ভকত সেৱা আদি অৱশ্যে নকৰে। এনে
 বিয়াক পচা বিয়া বোলে।

বৰ বিয়া :

মৰাণ সকলৰ বিবাহৰ ক্ষেত্ৰত একে বংশ বা খেলৰ পৰা
 অথবা সম্বন্ধীয় লোকৰ মাজত বিয়া নাপাভে। সম্বন্ধ নলগা বা নিজৰ
 পৰা ভিন্ন বংশৰ লৰা-ছোৱালীৰ মাজত বিবাহ সম্পৰ্ক গঢ়ি উঠিলে
 আৰু আৰ্থিক অৱস্থা ভাল হ'লে তেতিয়া লৰা-ছোৱালীৰ ছয়োফালৰ
 পৰা মাক-দেউতাক বংশ পৰিয়ালে বৰ বিয়া পাতিবলৈ বিচাৰিলে
 আৰু ল'ৰা-ছোৱালীয়ে বৰ বিয়াত বহিবলৈ সন্মত হ'লেহে বৰ বিয়া
 পতা হয়। মৰাণ বৰ বিয়া প্ৰকৃততে যৌৱনপূৰ্ণ লৰা-ছোৱালীৰ মনে
 বাচি লোৱাৰ পাছতহে হয়। ল'ৰাই অন্তৰঙ্গ বন্ধুৰ দ্বাৰা বাপেকক
 জনায়। তেতিয়া ল'ৰাৰ বাপেকে ছোৱালী খোজা দিন ঠিক কৰি
 জনাই দিয়ে। ঠিক কৰা মতে ল'ৰাৰ বাপেকে লগত চুজনমান মানুহ

লৈ এটা খোমৰ মাননি দি ছোৱালী খোজে। বিয়া কৰাৰ সিদ্ধান্ত হ'লে ল'ৰাৰ বাপেকে ঘৰ উঠা নিয়ম বোৰ গোখে আৰু দিন বাৰ ঠিক কৰি মাহটোৰ ভিতৰতে ঘৰ উঠে।

ঘৰ উঠা প্ৰণালী :

ঘৰ উঠিবলৈ যাওতে এখন হাঁহৰ ভাৰ, জামোল পান, গুৰ, গাখীৰ, কল এথোক, কুঁহিয়াৰ আদিৰ এখন ডাঙৰ ভাৰ লৈ যায়। ল'ৰাৰ লগতে মাক সম্বন্ধীয় ছগলকী বুঢ়ী, মগৰ ২/৩ জন সমনীয়া আৰু ২/৩ জনী গাভৰু ছোৱালীৰ সৈতে বিযোৰীয়া হৈ যায়। মাহুহ ৭/৯/১১/১৩ জনলৈকে যায়। ঘৰ উঠা দিনাই জোৱাই আৰু মিতিৰ চিনাকি বুলি কোৱা হয়। সেই দিনাৰ পৰাই ল'ৰাক অমুকীৰ দৰা বুলি নাম দিয়া হয় বা ছোৱালীক অমুকাৰ কছা বুলি কোৱা হয়। কছা ঘৰত দৰা এনিশা থাকি ঘূৰি আহিব লাগে।

বিয়াখন যদি বছৰটোৰ ভিতৰত পাতৰ পৰা নহয় তেতিয়া বিয়া নোহোৱালৈকে দৰাই কছা ঘৰলৈ নাহে ছমাহে অহা-যোৱা কৰি থাকে। বিয়া হোৱাৰ আগতে যদি বিহু হয়, তেতিয়া বিহুত বিহু ভাবো দিব লাগে। জনসংখ্যা প্ৰায় ঘৰ উঠা নিয়মে যাব লাগে।

বিয়া নোহোৱাকৈ বছৰ বাৰ্গাৰলৈ দৰাৰ ঘৰৰ পৰা টোপোলা মাননি লৈ বিয়াৰ দিনৰ কথা সোধে। তেতিয়া বিয়াৰ দিন ঠিক ওচৰ-চুবুৰীয়া মিতিৰ কুটুমক ভাৰ টোপোলা খুওৱা বুলি ভাৰটোপোলা খাবলৈ মাতে। ছয়ো ফৈদৰ মাহুহ গোট খাই ভাৰ টোপোলা যায়। ইয়াৰ দুই এদিনৰ পাছত দিন বাৰ চাই কৰ্জা বা খৰছৰ হিচাপ কৰে। কৰ্জা কৰাৰ দিনা দুই ফৈদৰ মাহুহ গোট খাই কৰ্জা কৰে। দৰা ঘৰৰ মাহুহে টোপোলা মাননি দি কৰ্জাৰ

আউল মাৰি দিবলৈ কৰ। তেতিয়া ছই কৈদৰ মাহুহে বিয়া কেইদিনৰ হ'ব আলোচনা কৰি ঠিক কৰে। ৩/৫ দিনীয়া বিয়া পাতে। আজি কালি প্ৰায় ছদিনীয়াতকৈ পাতে।

কৰ্জা কৰা নিয়ম :

কস্তাফলীয়া বাইজে কৰ্জা কৰে হাঁহ একুৰি, তামোল একাউন^১, পান এবিহা^২ বিয়াৰ জাননীৰ বাবে, পাত ৩ ভাৰ বিয়াৰ ২০/২৫ দিনৰ আগতে দিব লাগে।

বিয়াৰ দিনা আলহীয়ে খাবলৈ চাউল ১০ পাচি (প্ৰায় ৪ কুইণ্টল), হাঁহ ২৫টা, শাক চমোনমান, চাহপাত ৫ সেৰ, কেবাচিন ২ টি, পুত ১০ ভাৰ লাগে। এইখিনি বস্ত্ৰে নাটিলে কস্তা ঘৰে দায়িত্ব লয়। কৰ্জা কৰা বস্ত্ৰ দিয়াৰ পিচদিনা দৰা ঘৰে দৰাৰ গাৰ্ভৰ বাইজক আক কস্তা ঘৰে কস্তা ঘৰৰ বাইজক জাননী তামোল বান্ধিবলৈ মাতে। কাক কেনেকৈ মাতিব তাৰ হিচাপ ছয়োঘৰে দিব লাগে। ঈয়াৰ পিচদিনাৰ পৰা বিয়া ঘৰত ক'ত কি কাম কৰিব লাগে বাইজে কৰি যায়। বিয়া নোৱাৰলৈ চোপ তুলিবৰ বাবে বৰ বিয়া কৰা এজন ব্যক্তিক টোপোলা মাননি দি মাতি আনে। এইটো নকাৰলে আনে চোপ নোভোলে। চোপৰ ওপৰত এটা বেৰি^৩ সাজে। বেৰি, ঘৰৰ আগত হ'ব লাগে। চোপ ভোলোতে এটা তামোলৰ টোপোলা, লোহা এডোখৰ, এটা হাঁহ কণী দিব লাগে। চোপটো^৪ প্ৰায় এহাত

১। একাউন — ২০ পোন

২। এবিহা — ৮০ গুছি

৩। বেৰি — বেই

৪। চোপ — চিপ মাটি

মান ওখ কৰিব লাগে। চোপৰ কাম শেষ হ'লে বেৰি এটা সজা হয়। চোপটো মাজত থৈ ৫ হাত মান বহলৰ বৰ্গক্ষেত্ৰ আকাৰেৰে চাৰিওফালে ৪টা ডাল পেলাই কল পটুৱাৰে এখন গাটে জুখিয়া যুৰে থৈ দিয়ে। ইয়াৰ মাজতে চোপৰ চাৰিওফালে চাৰিটা ধাঁহৰ খুটি, ৪ ডাল কল, ৪ ডাল কুঁহিয়াৰ দি ওপৰলৈ জোতা কৰি টুপি আকাৰত সজা হয়। চোপ ভোলোতে গোপিনী সকলে বিয়া নাম গায় থাকে আৰু প্ৰতিটো কামৰ আৰম্ভণিতে আৰু শেষ হ'লে গোপিনী সকলে উকলি দিয়ে। যি কোনো কামৰ আগত আৰু পাছত তিনিবাৰকৈ উকলি দিয়া হয়। এৰী সূতা পকাই লৈ আম পাত, ধানৰ খোক, কপাহ গুটি বেৰি আৰু প্ৰাণ্ড ছত্ৰাৰ মূখৰ ওপৰত বান্ধি দিয়া হয়।

বিয়াৰ প্ৰথম দিনা দৰা ঘৰীয়াই টেকেলী দিবলৈ যায়। বিয়া ঘৰত গাঁৱৰ সকলো ৰাইজ গোট খাই থাকে। টেকেলী দিবলৈ যোৱাৰ লগে লগে দৰা কজাকে নিজৰ নিজৰ গৌঁসাইক সোৱা কৰিবলৈ নিয়া হয়। আদহীয়া ডেকা জীয়াৰী, বোৱাৰী টেকেলী দিবলৈ যায়। টেকেলীৰ লগত এখন সম্পূৰ্ণ ডোলনি দিব লাগে। ডোলনিত থাকে- এপোৱলীয়া চাউল, দুটা আশা কটা কল ডিল, প্ৰতিটো ডিলত এডালটো খাক, এখন বিচনী, এখোখ বিযোৰীয়া কল, এনেচা এৰী সূতা, উলু খেৰৰ কাঠি ৩ ডাল, মিঠাতেল এবটল, চাক এটা, টেকেলীটোত আম পাত ঠাল, এৰী সূতা পকাই বন্ধা আম পাত এখিলা, ধান এখোক, অলপ কপাহেৰে মালা বনাই টেকেলীৰ ডিঙিত পিন্ধোৱা থাকে। টেকেলীত পানীও থাকে। কজা নোৱাৰৰ বাবে এবাটি দলা মাটিমাহ, মাহৰ সমানে কেঁচা হালধি এটোপোলা, বৰঘিলা, গাঁথিয়ন, কপাহ গুটি, হাঁই, ছবৰি বন এমুঠি, ককালত মৰা কাপোৰ, পাকনি কপোৰ এখন, মেখেলা এখন, আৰ্চি এখন, ফনি এখন, মূখত

লবলৈ সক ভেদৰ বটল এটা আৰু এটা ছাতি নিব লাগে। সেই দিনাৰ পৰা কল্যা দৰা খৰব অধিকাৰ হয় বাবে গধূলি ভাত সাজ দৰাৰ পৰাই খাব লাগে। এই ভাত সাজ খাবৰ কাৰণে আমৰ খৰি, আমৰে খুটি, বেঙনা, শাক, হাঁহকনী এটা নিব লাগে। এই ভাত সাজ ডোলনি লোৱা ছোৱালীজনীয়ে সিদ্ধাই দিব লাগে। এই সকলোবোৰ বস্তু এটা এটাকৈ দেখুৱাই কল্যা ঘৰৰ মানুহক গটাই দি, বুঢ়ী জীয়ৰী সকলে কল্যা ঘৰৰ ভিতৰলৈ গৈ কল্যাক আঙুঠি পিন্ধাই তেল ঘহি দি দৰা ঘৰৰ মানুহ ঘূৰি আহে।

দৰা খৰীয় মানুহ ঘূৰি অহাৰ পাছত নিশালৈ বিয়াৰ কাম আৰম্ভ হয়। ৩৬ত আৰু গায়ন বায়ন আহি বিয়াৰ ধৰ্ম খোলাত বহিলে বিয়াৰ ঘৰৰ মানুহে তামুলী সাজ পাতে। ধৰ্মৰ নিয়মেৰে গোৱা বোৱা কৰি ঈশ্বৰৰ নামত সবাহ পাতে। এই সবাহ শেষ হোৱাৰ লগে লগে ডোলনী টেকেলী লোৱা ছোৱালী সকলে ভকতক সেৱা কৰে। ডোলনী টেকেলী লোৱা ছোৱালীবোৰে ডোলনী টেকেলী সঙাই লয়। দৰাই দিয়া টেকেলী ডোলনী লবলৈ মাক বাপেক থকা ছোৱালী বিচাৰি টোপোলা মাননী দি বাপেক মাকৰ পৰা গোনাই (খুজি) আনে। বেচি ডোলনী টেকেলী লব ল'গা হ'লে বিয়াৰ খোলাতে বাইজে বাছি দিয়ে। সকলো ডোলনী টেকেলী একেদৰেই সজাব লাগে। নিয়মমতে পাঁচঘোৰ ডোলনী টেকেলী লোৱা হয় যদিও গাওঁ আৰু বংশ অনুসৰি বেচিকৈ লোৱা হয়। দৰা বা কল্যাক নোৱাওঁতে দৰা বা কল্যাৰ গাত পানী ছটিয়াই যোৱা পাট গাঙক ছোৱালীজনীক লোটা লোৱা বোলা হয়। ওচৰৰ কোনো গাৱঁক চুবুৰীয়া হিচাবে মাতিলে তেওঁলোক অহাৰ লগে লগে পদূলি মুখৰ পৰা টোপোলা সন্মানেৰে আগবঢ়াই অনা হয়। আগবঢ়াই আনি বিয়া খোলাত

অলপ সময় বহুৱাই দবা বা কস্তাক সেৱা কৰোৱাই বাইজক বিদ্ৰাখন
ভালে কুশলে চলাই দিবলৈ গভাই দিয়া হয়।

কোঠাৰ পৰা কণিয়া (কস্তা) উলিয়াই আনোতে ঘাই দোলনী
লোৱা গৰাকী আগত, বাকী কেইগৰাকী তাৰ পাছত আৰু শেষত
টেকেলী লোৱা কেইগৰাকী আছে। ঘাই টেকেলী লোৱা গৰাকীয়ে
কস্তাৰ গাৰ কাপোৰৰ আঁঠলত ধৰি আনে আৰু কস্তাৰ পাছত লোটো
লোৱা পাটগাভৰু গৰাকী আছে। কস্তা বা দবাক ভিতৰৰ পৰা
ভনিয়েক বোকাচাত তুলি আনি বত্ৰা খোলাত পাৰি খোৱা পাটাত
চাউল ছটিয়ায় বহুৱায়। টেকেলী ডোলনীবোৰ দবা বা কস্তাৰ
আগত খোৱা হয়। এই সময়তে দবা আৰু কস্তাক গাম থাক, কাণত থুৱীয়া
কেক, ডিঙিত গুলাৰ ফুটি মণি, গলপতা, মাৰ্শল আদি পিন্ধোৱা হয়
আৰু উকলি দিয়া হয়। গোপিনীসকলে বিয়া নাম গায়। অলংকাৰ
পিন্ধোৱাৰ পাছত পাটীৰ পৰা কস্তা আঁতৰাই নি পাটীখন চাকা কৰি
আকৌ চাউল ছটিয়াই কস্তাক বহুৱায়। ঘাই দোলনী খনত থকা
ডেলৰ বটলৰ পৰা ঘাই টেকেলী লোৱা ছোৱালীজনীয়ে কস্তাৰ মুখত
ডেল ধৰে আৰু লগে লগে পানী তুলিবলৈ যায়। পানী তুলিবলৈ
বাৰ্ঙতে ত্ৰুকোছা বাঁহৰ খৰিত জুই লগাই নিয়া হয় আৰু গোপিনীসকলে
খেৰি গায়। বিয়া ঘৰৰ পৰা উঠনী ঘাটত পানী তোলা হয়। কস্তা
বা দবা উলিয়াওতে দোলনী টেকেলী যি দৰে আনে সেইদৰে পানী
তুলিবলৈ যোৱাক পৰা বেৰিত ঘূৰালৈকে (নোঙৰা) বিয়াৰ কেণ্ডমিন
একেদৰে থাকে। সাল-সলনি কৰা নীতি বিৰুদ্ধ। পানী তুলিবলৈ
বাৰ্ঙতে ঢুলীয়া সকল শাৰী পাতি মেখেড়ীয়া ঢোলৰ খুটে খুটে আগত
যায় আৰু পাছত দোলনী টেকেলী লোৱা সকল আৰু বাঁহৰ খৰিত
জুই লৈ গোপিনীসকলে খেৰি গাই যায়, তাৰ পাছত অস্তান্ত
বুৰু-বুৰুতী সকল যায়। ঘাট পালে দোলনী টেকেলী লোৱাসকলক

ঢুলীয়া সকলে বাট এৰি দি নাচ বাগ কৰি শূৰ্ভি কৰে। দোলনী,
 টেকেলী লোৱা সকলে দোলনী টেকেলীবোৰ মাটিত থয়। তেতিয়া
 দোলনী লোৱা গৰাকীয়ে পানীৰ বৃদ্ধলিত ঢোপ এটা তুলি দোলনীত
 থকা উলু খেবৰ কাঠি তিনিভালে তিনি খুঁটি পুতি এৰি। সূত্ৰাৰে
 তিনিপাক মেৰিয়াই বান্ধে। আগতে দোলনী সাজু কৰি থোৱা
 ধুৰিয়া ডামোলখন ঘাই টেকেলী লোৱা জনীয়ে হুহাতে আঁচলত বাকি
 টেকেলী লোৱা গৰাকীয়ে সোধে—কেলেই আহিছ? উত্তৰত কোৱা
 হয়—বিয়া বুলি আহিছো। কাৰ বিয়া? অমুকীৰ বিয়া। কি
 আনিছ? হাঁহৰ মূৰ, বাহঁৰ মূতা আদি কথাবে সোধ পোচ কৰা
 হয়। তেতিয়া টেকেলীত থকা আম ঠালেৰে হাতৰ আঁচলত কোবাই
 দিয়া হয়। তেতিয়া ধুৰীয়া ডামোলখন সূত্ৰাৰে মেৰিওৱা ঢোপৰ খুঁটি
 তিনিটাৰ মাজত পেলাই দিয়া হয়। এনেকৈ প্ৰতি গৰাকী দোলনী
 টেকেলী লোৱাই তিনিবাকৈ কৰে। শেষত ঘাই দোলনী টেকেলী
 আৰু লোটা লোৱা গৰাকীয়ে দোলনীত থকা কনিখনেৰে একেলগে
 তিনি গৰাকীয়ে তিনিবাৰ কনিয়াই তিনিবাৰ উকলি দি পানীত
 পেলাই দিয়ে। ইয়াৰ পাছত আটাই কেইগৰাকীয়ে ঘাই টেকেলীটো
 একেলগে ধৰি তিনিবাৰ পানী ভৰাই উকলি দি কাম শেষ কৰে।
 পানী তুলিবলৈ যোৱাৰ দৰে ঘূৰি আহি সকলোৱে বেৰিৰ ওচৰত
 বহুহি। ঘাই টেকেলীৰ পানী ঘৰৰ আগফালে পশ্চিম ফালৰ ঢালৰ
 ওপৰলৈ তিনিবাৰ ছটিয়াই তিনিবাৰ উকলি দিয়া হয়। তাৰ পিছত
 কণিয়াই কাপোৰৰ আগ এটা হাতৰ তুলুৱাত পাৰি ওগৰত কলহটো
 ধৰি অনা হয়। দৰা বা কজ্জাক ভিনিয়েক বা ককায়েকে বোকোচাত
 আনি বেৰিৰ মজিয়াত থয়হি। ঢুলীয়া সকলে নোহুনি ঢোলৰ
 খুঁটৰ ভালে ভালে আগুৱাই যায়। ঢুলীয়াৰ পাছত দোলনী টেকেলী
 লোৱা সকল আৰু ঘাই টেকেলী লোৱা গৰাকীয়ে দৰা বা কজ্জাৰ

কাপোৰৰ আগত ধৰি যায়। লোটা লোৱা গৰাকীয়ে দৰা বা কল্লাৰ
 গাভ পানী ছটিয়াই যায়। দোলনী লোৱা সকলে দোলনীৰ চাউল
 ওপৰলৈ ছটিয়াই যায়। বেৰিত তিনিপাক খুৰি দোলনী টেকেলী লোৱা
 সকলে শেষত খুটিৰ ভিতৰেদি সৰকি বৈ যায়। লোটা লোৱা
 গৰাকীয়ে লোটাটো খুটিৰ ভিতৰেদি তিনিপাক একেটা খুটাতে সৰকাই
 দৰা বা কল্লাক চোপৰ ওপৰত পাৰি ধোৱা চাৰি খুৰা লগা চামৰ
 ওপৰত বহুওৱা হয়। নোৱাই থাকোতে গোপিনীসকলে খেৰি
 গায়। দৰা বা কল্লাক পীৰাত বহি ভৰি থবলৈ আগলি কলপাত
 এখন পাৰি তাৰ ওপৰত ধান খেবৰ মুঠি ছুটা ধোৱা হয়। মুঠিৰ
 মাজত সৰু শিলগুটি দিয়া হয়। চোপৰ পীৰাত উঠি দৰা বা কল্লাই
 গা ধোওঁতে ধৰি থাকিবলৈ এপাত নগা যাঠি মাটিত জুজি ধোৱা
 হয়। যাঠিৰ লগতে দৰিকা দা নামৰ দা (এখন দীঘল দা) ফাকৰ
 সৈতে ধোৱা হয়। খুন্দা মাটিমাহ, বৰখিলা দৰা বা কল্লাৰ সোহাতে
 আৰু খুন্দা হালধিখিনি বাওঁহাতে ধোৱা হয়। এইখিনি বাটি
 একোটাতে ধোৱা হয়। প্ৰথমতে ঘাই টেকেলী লোৱা গৰাকীয়ে
 কল্লা বা দৰাৰ আঠত আৰু বাউসীত মাহ হালধি সানি দোলনীৰ
 চাউল ছটিয়াই সেই একেদৰে বাকী কেইজনীয়ে মাহ হালধি বহি
 চাউল ছটিয়ায় আৰু গোপিনীসকলে খেৰি গায়। মাহ হালধি
 বহাৰ পাছত ঘাই টেকেলী লোৱা গৰাকীয়ে কল্লাৰ চুলিকোহা
 ওজোটাৰ আনি কপালৰ আগত ধৰি থাকে। দৰাৰ ক্ষেত্ৰত এই
 নিয়ম নাই যিহেতু দৰাৰ চুলি চুটি। লগে লগে টেকেলীৰ পানী
 মূৰত আৰু বাউসীত বাকি দিয়া হয়। ইয়াৰ পিচত পীৰাৰ ওপৰত
 থিয় হৈ যাঠি ডালত ধৰি থাকে। আন এগৰাকীয়ে মূৰত তিনি
 কলহ পানী বাকি গা ধোৱাই থাকোতে গোপিনীসকলে খেৰি গায়
 আৰু টেকেলী লোৱা গৰাকীয়ে চুলিকোহা জোকাৰি থাকে। নোৱাই

ধোৱাই নতুন সাজ পিন্ধাই চোপৰ পীৰাত বহুৱাই গোপীসকলে খেৰি
 গায় আৰু আশীৰ্বাদ দিয়ে। তিনিবাৰ উকলি দি প্ৰথম নোৱনৰ
 কাম শেষ কৰে। নোৱাবলৈ অনাৰ দৰে আকৌ পাটালৈ নি য়ৰ
 কনিয়াই ওৰণি দি বহুৱাই ধোৱা হয়। দৰাক পাণ্ডৰি মৰা হয়।
 দৰাৰ লগত দৰা ধৰা লোৱা হয় যদিও তেওঁক নোওৱা নহয় বেৱচা
 লগতহে থাকে। বেৰিত হ'লে কলপাতৰ ওপৰত থিয় হৈ থাকে।
 দৰাক পাটালৈ আনিলে তেওঁকো দৰাৰ লগত পাটাত বহুৱাই ধোৱা
 হয়। কৰ্জা কৰাৰ দিনা কড়ি খেলিবৰ বাবে আলোচনা কৰা
 থাকিলে কড়ি খেলিবলৈ শিকোৱা হয়। কড়ি ছোৱাৰ ছুকুৰি থাকে
 আৰু লগত থাকে কপৰ এখন কটাৰী আৰু এটা কপৰ তামোল
 লগ লগাই বন্ধা থাকে। এই তামোল কটাৰীয়াৰ বৃতা আঙুলি
 আৰু তৰ্জনি আঙুলিৰ মাজত চেপ লোৱা হয়। কড়ি খেলোতে
 তামোল কটাৰী যোৰ পৰাটো নীতি বিকল্প। এই খেলত দৰা বহুৱাৰ
 প্ৰতিযোগিতা পতা হয়। ইফালে ডেকা জীয়ৰী সৰলে নাচ বাগ
 কৰি আনন্দ ক্ষুণ্ণিতৰে ৰাতিটো কটাই দিয়ে। ৰাতি পুৱালে দৰা বা
 কল্লাক নিজৰ বোঠাত সোমোৱাই ধোৱা হয়। ইয়াৰে কিছুমানৰ
 বংশ অনুসৰি কড়ি খেলিব পৰা নিয়ম নাই। তেওঁলোকৰ বাবে
 ৰূপা ঘূৰোওঁৱা নিয়ম আছে। ৰূপা ঘূৰালে কড়ি খেলিবলৈ শিকিব-
 লগীয়া নহয়। ৰূপা ঘূৰাওঁতে ত্ৰিভুজ আকাৰত তিনিখন শৰাই
 বহুৱাই শৰাইৰ ওপৰত খানৰ আঁঠে ধোৱা হয়। দৰা বন্ধা থিয় হৈ
 ঘূৰি প্ৰতিখন শৰাইৰ পৰা তিনিমুঠিকৈ আঁঠে আনি নিজৰ কাপোৰৰ
 আঁচলত থয়। এই আঁঠেখিনি টঙালেৰে সজা সৰু বেটাৰী এটাৰে
 জোখা হয়। যাৰ বেছি হয় সি়ে জিকে। কল্লা ঘৰত দৰা গলে
 ৰূপা ঘূৰোৱা হয়। দৰা বা কল্লাই অকলে নকৰে। প্ৰথম নিশা
 যি দৰে নোৱাই বিয়াৰ সকলো কেইদিন একেদৰে থাকে যদিও ঘাই
 বিয়াৰ দিনা নিয়ম অলপ বেছি হয়।

বিয়ান দিনা আলহীক খুন্না - বোন্না কবোৱা হয়। খাই বৈ শেষ হ'লে দবা বা কস্তাৰ নোৱাৰ। নোন্না শেষ হ'লে দবা বা কস্তাৰ বভাৰ পাটাত বহুৱাই গাখিয়ন খুন্না হয়। কাণয়াৰ পাছকালে চাউলৰ টোম এটাত বাহি কস্তাৰ ককালত ধৰি থাকে। কাণয়াৰ সমুখত বুঢ়ী বা জীয়ৰী পাঁচ গৰাকী বহে। আৰু দুগৰাকী মানুহে কাপোৰ এখন দুই মূৰে মেলি ধৰি গাখিয়ন খুন্না সকলৰ ওপৰত জোকাৰ জোকাৰ ধৰি থাকে। কাপোৰৰ ওপৰত চাউল, ফুটহাই, কশাহ গুটি অলপ লৈ টোমোলা এটা বান্ধি লয় আৰু দুবাৰ বন এমুঠিৰ লগত পান এখন বান্ধি গাখিয়ন খুন্না। গাখিয়ন খুন্না সময়ত খেৰি গোৱা হয়। গাখিয়ন খুন্নাৰ পাছত স্বৰ্গ আৰু পৃথিৱীৰ ছবি এখন আঁক দবা বা কস্তাৰ আগত খুটী এটাত গুলমাই ধয়। ছবি আঁকা বস্তুটো টঙালেৰে সজা এখন চৰাত মাটি লিপি বাতপুৱা উঠি অহা বোল, গুল্লপক্ষ, অৰ্ধচন্দ্ৰ, গ্ৰহ নক্ষত্ৰ, এটা হাতী আকাশৰ চিত্ৰত আঁকা হয় আৰু পৃথিৱীৰ ছাবত আঁকা হয় এজোপা ধোক পৰা কলগছ আৰু বননিৰ ছবি। এই ছাববোৰত পাৰ্থমানে বং ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

ইয়াৰ পাছত গাখিয়ন খুন্নাতে কাপোৰৰ ওপৰত লোৱা বস্ত্ৰাখান ডলা এখনত লৈ দবা বা কস্তাৰ আগত কুলাবুটী নচা ছোৱালীজনীয়ে বাওঁহাতে ডলাখন মুকলি লৈ সোঁহাতে যাঠি এপাত লৈ ঢোলৰ খুটৰ চেঁৱে চেঁৱে অঙ্গী ভঙ্গী কৰি নাচে। এটি ঢোলৰ খুটৰ শেষত নাচনীয়ে দবা বা কস্তাৰ আগত আঠু লৈ বহে। যাঠি আৰু ডলাখন বহাৰ সময়ত আনে ধৰি দিয়ে। সেই সময়ত গোপীনী সকলে খেৰি গায়। নাচনীয়ে আঠু লৈ বহি ডলাত থকা পান আৰু দুবাৰি বনেৰে দৈয়ন দিয়া হয়। প্ৰতিবাৰ দৈয়ন দিওঁতে আন এজনী ছোৱালীয়ে টেকেলীৰ আমৰ ঠালেৰে হাতত কোবাই

দিয়ে। এই কাম বাতিপুৱালৈকে কৰা হয়। বাতি পুৱালে চুব
 পানী তুলিবলৈ যায়। যাওঁতে আহোতে খেৰি গায়। এই পানী
 তোলোতে বেলি দেখিব নালাগে বাবেই ইয়াক চুব পানী বোলা
 হয়। এই পানী তোলে ঘাই টেকেলী লোৱা গৰাকীয়ে। গা ধুই
 ভিত্তা গাবে টেকেলী ভৰাই পানী আনিব লাগে। পানী অনাৰ
 পাছতহে মাক বা মাকৰ তুলা বুঢ়ী এজনীয়ে দৈয়ন দিয়ে। পাটীৰ
 পৰা দৰা বা কস্তাক ছুৱাব মুখলৈ নিয়া হয়। নিওঁতে গাব
 কাপোৰখনক মাটিত পাৰি দি খোজ কঢ়াই নিয়া হয়। ছুৱাব মুখতে
 নোৱনি পীৰা চটাত বছৰাই লৈ নোওঁৱাৰ দৰেই মাহ হালধিৰ বাটি
 ফুটী ভাগে ভাগে ধোৱা হয় আৰু বান্ধি ধোৱা পান আৰু ছুৱাৰ
 বন কোছা বাটিত জুবুৰিয়াই দৰা বা কস্তাৰ বাউসীত আৰু আঠত
 কোঁবোৱা হয়। আন এগৰাকীয়ে টেকেলীত থকা আম ঠালেৰে
 হাতত তিনিবাৰকৈ কোবায়। দৈয়ন দিওঁতে গোপনীয়সকলে খেৰি
 গায়। বাতিপুৱাৰ লগে লগে ডেকা জীয়ৰী সকলে নাচ বাগ এৰ
 দৰা বা কস্তা সোমোৱাই থয়। লগে লগে দ্বিতীয় দিনাৰ কাম
 সামৰা হয়।

বাতিপুৱা কস্তাঘৰত যৌতুকৰ বস্তাবোৰ হিচাপ কৰি নীতমতে
 ভাব বান্ধে। প্ৰথম ভাৰখন মোমায়েকে চাৰি খুৰা লগা চামৰ
 পীৰা এখনৰ ওপৰত বাকচ এটা দি ভাৰ ওপৰত ঢাপলি এখন দি
 সাতি ভাৰ এখন তৈয়াৰ কৰে। ইয়াৰ পাছত বহি কাটি কাপোৰ
 কানি আদি, তাঁতৰ শাল ভাগ কৰি বান্ধি ৰাখে। দৰা আহি
 চ'ৰা ঘৰত সোমালে বস্তাবোৰ বস্তা খোলালৈ নিয়া হয়। কলহৰ
 ভাৰখনৰ পৰা কস্তাই উলিয়াই মাকৰ ঘৰত ধোৱা নিয়ম।

ইকালে দৰা ঘৰতো বুঢ়ালোকে বাতিয়েই দৰাৰ বাবে
 বৰিয়ল আৰু মালা গাঁখে, কস্তা ঘৰতো মালা গোখে। দৰাৰ

যুগত বায়ুৰ ভাব আৰু তামোলৰ শব্দই আদি বন্ধা হয়। এক
 হাত দীঘল বাঁহৰ কাঠি ছুডাল ওপৰলৈ এহাতমান, তললৈ এহাতমান,
 এহাতভৰৈ কম লৈ পূৰণ চিনৰ দৰে বান্ধে। তলৰ ফালে বৰগছৰ
 পাত, কলডিগৰ পটুয়া, কঠাল পাত আৰু কেনাই গছৰ পাত ওপৰত
 কাঠি ছুডালত বঙাৰ কাগজেৰে মেৰিয়াই যুগত চোৱা ফুল
 ওলমাই বান্ধি মৰিয়ল সজা হয়। কুইলা গছৰ মজিকা এক আঙুলকৈ
 টুকুৰা কৰি বাঁহৰ কাঠিলৈ যুগৰ সমান ঘূৰীয়া কৰি টুকুৰোখোৰ
 সিঙি মালা গথা হয়। ঘাই বিয়াৰ দিনা দবা কড়া দিনতে নোওৱা
 হয়। সেইদিনা নোৱাওঁতে মাকৰ পৰা আদি কৰি গাৱঁৰ জ্ঞাতি
 সকলে নানা ধৰণৰ উপহাৰ দিয়ে আৰু দিওঁতাসকলক দবা বা কড়াই
 তামোলৰ মাননি দিয়ে। নোওঁৱা-ধোওৱা হ'লে নতুন কাপোৰ পিন্ধায়।
 দবাক ধুৰিয়াই ধুতি পিন্ধোৱা হয়। দবা বা কড়াক চোপৰ পৰা
 আনি বত্ৰা ঘৰৰ পাটাত বহুওৱাৰ পাছত সজোৱা হয়। গুটি ফুল
 বচা ছকটীয়া চেলেং কাপোৰ গাত মিৰিয়াই দি যুগত পাগুৰি মাৰি,
 পাগুৰিৰ ওপৰত সোৱে বাওঁৱে এবাৰেগৈ ওখকৈ ঘূৰীয়া কৰি কাঠি
 জ্বজি, কাঠিৰ ওপৰত ওৰণি দি মুখলৈকে ঢাকি দিয়া হয়। ওৰণিৰ
 ওপৰত মালা পিন্ধাই দিয়া হয়। ধুতিৰ লগত দবাক জামা-টঙালি
 পিন্ধোৱা হয়। বত্ৰাত গায়ন বায়নৰ গীত মাত শুনিবলৈ সকলো
 সাজু হৈ থাকে। একাদিক্ৰমে গায়ন বায়ন, ঢুলীয়া, ঘাই দোলনী
 টেকেলী লোৱা সকল, দবা ধবা বুঢ়ী আৰু জীয়ৰী সকলে কড়া
 আনিবলৈ যায়। দবা নোৱাওঁতে লোৱা দৰিকা দা আৰু বাঠিও
 নিয়া হয়। হাঁহকলী ছটা, পুঠিমাছ, বেঙেনা ছটা, লাউ খুলৰ পানী
 জিল এটাৰে সাঙি ভাব এখন কৰি নিয়াৰ লগতে বায়ুৰ ভাব
 এখনো নিয়ে। এই ভাবখন মাটিত খোৱা নিয়ম নহয় বাবে বন্ধ
 বিলাকৰ হুই পাৰে ছটা কেং বা খুটিখুটি ভাবখনৰ কান মাৰিটো

ব্যক্তি হয়। দৰা মাজুহৰ ঘৰৰ আগেদি পাৰ হ'বলগীয়া হ'লে গৃহস্থই
 পদূলি মুখত ভামোলৰ টোপোলা আগবঢ়াব লাগে। দৰাইও এতি
 টোপোলাৰ বাবে মাননি ধৰে। দৰা ঘৰৰ পৰা ওলাই যাওঁতে মাকে
 পাছফালৰ পৰা ৩ বাৰ নাম ধৰি মাতে যদিও মাত দিয়া নীতি বিৰুদ্ধ।
 দৰাই জোৰোণত দিয়া অলংকাৰ আৰু কাপোৰ কাণিৰে কঢ়া সজ্জা
 আৰু দৰা অহালৈ বৈ থাকে। দৰা কঢ়াক লগ কৰি উলিয়াই
 দিবৰ বাবে এখন খোলা থাকে। ধৰ্মৰ নিয়মমতে খোলাত ভামোল
 পান, চাউল গুৰে শাল পাতি শাস্ত্ৰ থাপনা কৰি ভকত সকল বহি
 থাকে। তামুলীয়ে শালৰ বস্ত্ৰবোৰ যথা বীৰ্ত্তবে ভগাই থকা সময়তে
 যৌতুকৰ খোলালৈ নিয়া হয়। বস্ত্ৰা কৈদে সম্পৰ্কীয় মাজুহ বা দৰাই
 দিয়া হাঁহৰ ভাৰ দি জনোৱা সকলে কাঁহ, বাটি, কলহ, বাকচ আদি
 উপকাৰ দিয়া নিয়ম। মাননি কাপোৰ বুলি এটা মাননি দিয়াৰ পাছত
 বস্ত্ৰবোৰ খোলাত জমা দিয়ে।

ইফালে দৰা আহি গাঁৱৰ সীমা সোমোৱা মাজুকে যুৱক-যুৱতী
 সকলে ঢোলে তালে ভামোলৰ মাননি দি নাচি বাগি আগবঢ়াই
 আনে। দৰাৰ ফালৰ পৰাও প্ৰতি মাননিৰ টোপোলা দিয়া হয়।
 দৰাক নঙলা মুখত আগেয়ে পুত খোৱা কলপুলিৰ ওচৰলৈ আদৰি
 অনা হয়। দৰাৰ লগত অহা গায়ন বায়ন সকল কঢ়া ঘৰৰ খোলালৈ
 গৈ যথা বীৰ্ত্তবে গোৱা বোৱা শেষ কৰে। পদূলি মুখত হুকালে পুতি
 খোৱা কল পুলি দুটা কঢ়া নোঙৰা কাপোৰ এখনেৰে আঁৰ দি ধোৱা
 হয়। ইয়াত কঢ়াৰ ভনীয়েক সম্বন্ধীয় ছোৱালী এজনীয়ে দৰাৰ ভাৰ
 ধুৱায় আৰু দৰাই অৰিহণা বুলি পইচা দিয়ে। কঢ়াৰ ককায়েকে
 কাঁহৰ কাহী এখনত তিনিটা চাকি জলাই বিচনী এখনেৰে আঁৰ দি
 দৰাক আগবঢ়াই আনে। জেঠেৰীয়েকে আগবঢ়াবলৈ যাওঁতে
 গামোচা এখনৰ এটা মূৰে ভামোল এটা, ইটো মূৰে এখিলা

পান বান্ধি দৰাৰ ডিঙিত আঁৰি দি আগবঢ়াই আনি ঘৰৰ ছহাৰ
 মুখত আঁৰি ধোৱা আৰ কাপোৰৰ আগত এৰি দিয়ে। ইয়াৰ পৰা
 কস্তাই ডামোলৰ মাননি দি ভিতৰলৈ আগবঢ়াই নিয়ে, দৰাইও একে
 মাননি কস্তাক দিয়ে। তাৰ পিছত ছহো একেলগে পাটীত বহাৰ
 লগে লগে গোপিনী সকলে সুৰীয়া খেৰি গায়। দৰা কস্তা একেলগে
 বহি কোলা লোৱা বুলি এটা নিয়ম কৰা হয়। এই কোলা লোৱাত
 এটা কাপোৰৰ পুতলা কেচুৱা সাজি কস্তাৰ কোঁচত দিয়া হয় আৰু
 কস্তাই দৰাৰ কোঁচত তিনিবাৰ দিয়া লোৱা কৰে। ইয়াৰ পিছত ছটা
 সক ল'ৰা ছোৱালীক ছহোকে চুমা খুঁটুৱা হয়। তাৰ পিছত দৰা
 কস্তাক বান্ধনি ঘৰৰ ভিতৰলৈ নিয়া হয়। বান্ধনি ঘৰৰ ছহাৰ মুখত
 ছকালে ছটা পানী ভৰোৱা টেকেলী ওলমাই ধোৱা হয়। সোঁকালৰ
 টেকেলীত মণি এখোক, বাওঁকালৰ টেকেলীত কটাৰী এখন ভৰাই
 ধোৱা হয়। সোঁ টেকেলীৰ মণিডাল দৰাই আৰু বাওঁ টেকেলীৰ
 কটাৰীখন কস্তাই হাত সোমোৱাই উলিয়াই আনে। বান্ধনি ঘৰৰ
 ভিতৰত এখবাহি চাউল এখবাহি শাক পাতেৰে ঢাক ধোৱা হয় আৰু
 ইয়াক ধৰ্ম বীতিৰে চিনাকি কৰি দিয়া হয়। টেকেলীৰ পৰা উলিয়াই
 অনা মণিডাল কস্তাক আৰু কস্তাৰ কটাৰীখন দৰাক দিয়া হয়।
 বান্ধনি ঘৰৰ ভিতৰতে দৰা কস্তাই মাক বাপেকক সেৱা কৰে আৰু
 মাক বাপেকক আশীৰ্বাদ দি বিদায় দিয়ে। তাৰ পৰা ওলাই ছহো
 ভৰালত চাউল ছটিয়াই ভকতৰ খোলালৈ যায়। দৰা কস্তা খোলাত
 বহাৰ লগে লগে ভকতৰ বায়ুৰ জ্বনে গামোচা ছখন গামোচা ঘোৰা
 দি দৰা কস্তাক স্তুতি শ্লোক মাতে। শ্লোক মাতি শেষ কৰি কস্তাৰ
 কপালত সুবিলল বান্ধি আকৌ শ্লোক মাতে। এই শ্লোক আশীৰ্বাদৰ
 শ্লোক। আশীৰ্বাদ দি দৰা কস্তাৰ গামোচা খুলি দিয়া হয়। দৰা
 কস্তাক লগ কৰি বায়ুৰ ভাৰখন লৈ বিদায় লয় যদিও প্রকৃততে

সেই ভাৰ ভেঙে নি নিয়ে। দৰা কস্তা আঠমঙলা খাবলৈ আহোঁতে সেই ভাৰৰ বস্ত্ৰ ভেঙলোকক খুঁজা হয়। ইয়াৰ পাছত দৰা আৰু কস্তাই মাক বাপেক আৰু ভকতক সেৱা কৰি আশীৰ্বাদ লয়। ভকতেও ধৰ্ম বীৰ্ত্তিৰে নাম লৈ আশীৰ্বাদ দিয়ে। লগে লগে যৌতুকৰ বস্ত্ৰবোৰ খোলাৰ পৰা উলিয়াই কস্তাৰ ককায়েকে দৰা কস্তাক আগবঢ়াই দিয়ে। দৰা কস্তা যোৱাৰ পাছত কস্তাৰ ঘৰত গুৰ চাউলেৰে ভকতক কস্তা দান খুঁজায়।

দৰা কৈদে, কস্তা লৈ গায়ন বায়নে গীতে মাতে ঢোলে ডগৰে গৈ দৰা ঘৰ পায়গৈ আৰু ঢুলীয়া সকলে ঢোল তাল সামৰে। ইয়াৰ পাছত দৰা ঘৰত গুৰ চাউল দি কস্তাজন নামে এখন সবাহ পাতি দৰাৰ কুলত তুলি লোৱা হয়। কস্তাৰ লগত যোৱা যতকা সকলে দৰা, কস্তাক ভিতৰলৈ নি দৰা কস্তাৰ কাপোৰবোৰ খুলি কস্তাৰ হাতত দিয়ে আৰু সেইবোৰ কস্তাই শাহুয়েকৰ হাতত দিব লাগে। যতকা সকলে দৰাৰ ঘৰৰ ভিতৰত বস্ত্ৰবোৰ ভালদৰে সজাই বিচনা আদি পাৰি দিয়ে। যতকা সকলে প্ৰথম সাজ ভাত দৰা ঘৰত খোৱা নিয়ম নাই বাবে নিজে সিজাই খায়। পিছ দিনা পুৱা খাই বৈ যতকা সকল ঘূৰি আহে। তিনিদিনৰ পিছত দৰা কস্তা আকৌ হাঁহৰ ভাৰ আৰু লগৰীয়া লৈ ঘৰ উঠিবলৈ যায়। সেই দিনাই বংশ পৰিয়ালক সেৱা কৰোৱাই দৰাক শহুৰ, শাহু, জেঠেবী, খুলালী আদি লগত চিনাকি কৰাই দিয়া হয়। খুলালীয়েকক সেৱা নকৰে। এনিশা থাকি দৰা কস্তা ঘূৰি আহে। ইয়াৰ আঠ দিনৰ মূৰত আকৌ লগত ২/৩ জন মাজুহ লৈ আঠমঙলা খাবলৈ যায়। আঠ মঙলা খাই ঘূৰি অহাৰ কেইদিনমান পাছত দৰাৰ বাপেক মাকে লগত ২/৩ গৰাকী বুঢ়া-বুঢ়ীলৈ মিতিৰ খাবলৈ যায়। কস্তাৰ মাক-বাপেক মিতিৰ খাবলৈ

নহালৈকে বিয়াৰ কাম শেষ নহয়। গতিকে ডেওলোকেও যিনান
পাবে সোনকালে মিতিব খাই বিয়াৰ কাম সামৰে।

ববৰিয়াত খেৰি গোৱা হয়। এই খেৰিৰ ডাংপৰা মৰাণ
সমাজত অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। খেৰি গোৱাৰ সময় আৰু পৰিস্থিতি বেলেগ
বেলেগ। দৰা বা কস্তা, দোলনী-টেকেলী লোৱা সকলে তিনিবাৰ
উকলি দি সমাজৰ মাজলৈ উলিয়াই আনি এখন পাটীত বহুৱাই
বুঢ়ী আইসকলে গোৱা খেৰিসমূহ অৰ্থাৎ বিহুনাংক সমূহ এনেধৰণৰ :

ওলাই আহা বামকুক

আঙুলিনে লোখ।

অত গোপী বৈ আছে

তোমাকে নেদেখি ॥

সমাজৰ মাজত দৰা বা কস্তাক পাটীত বহুৱাই থাকমানে
পিন্ধায়। তেতিয়া গোৱা খেৰিসমূহ হ'ল এনেধৰণৰ :

১) কল্পিনী মাকে গোপিনী মাতছে

হাতত তামোল পান লৈ।

মাজে মজিয়াতে থাক মণি পিন্ধাইছে

মাকে চাঙ আছিলে বৈ ॥

২) কল্পিনী অলংকাৰ আনা ধাবে কৰি

কাল্পনিক পিন্ধাব লাগে।

সমাজৰ মাজত থাক মণি পিন্ধায়

মাজে মজিয়াতে থলে ॥

থাক মণি পিন্ধোৱা শেষ হ'লে দোলনীত ঢুলীয়া সকললৈ
এটা তামোল পান সেৱা কৰি আগবঢ়ায় আৰু পানী ঢুলিবলৈ যায়।
পানী ঢুলিবলৈ যোৱাৰ সময়ত আইসকলে খেৰি গায়। ঢুলীয়া

সকলে চোলৰ পানী তোলা খুঁট (ছেঙ) মাৰে :

গুব গুব গুব বিন জাং বিন জাং বিন ।

গুব গুব গুব বিন জাং বিন জাং ভিছিন জাং বিন ॥

আইসকলৰ খেৰি :

১) পানী তুলিবলৈ ওলা খৰে কৰি

লগা খৰে কাঁৰ খৰি ।

পানী তুলিবলৈ ওলাইছে দৈৱকী

কাষতে কলহটি লৈ ॥

২) পানী তুলিবলৈ ওলাইছে মৌৰা

পকুৱা গমনে ধৰি ।

আগে আগে গৈছে ঢুলীয়া সকলে

দলদোপ হেন্দুলদোপ কৰি ॥

৩) দূৰৈকৈ পুখুৰী খন্দালি কল্লী

বজালি সেন্দূৰৰ আলি ।

সেন্দূৰৰ আলি বগাব পৰা নাই

খৰিকা যেন ভাৰি ॥

৪) যমুনাৰ জলপাই তথা দি আছে চাই

তোলা কোনে ঘাটৰ পানী ।

শিলৰ ঠাকোৱে দৈৱে পানী তোলে

ছুধাৰে ভৰালে পুনি ॥

৫) জলে লৈ যশোদা ওলটি নাচাবা

আহিব সাগৰে ভাগি ।

সাগৰো ভাগিব জগৰো লাগিব

মাকৰ ভোলনীয়া বিয়া ॥

৬) উঠি আহ দৈবকী ঘৰলৈ বাওঁ উলটি

কিনোদি কিনিজি জল ।

চালত পানী ঢালি লাহেকৈ সোমাবি

নিয়ম চাই টেকেলী লবি ॥

গাভৰু সকলে পানী ভোলাৰ সময়ত কিছুমানে পানী ভোলে, পানী ভোলাৰ আগতে জল কিনিছো বুলি এটা পট্টা পুখুৰীত পেলায় । কিছুমানে পুখুৰী পাৰত উল্লেখৰ পাঁচ মাৰলীয়া ঘৰ সাজে । পানী তুলি টেকেলী আৰু লোটাৰ ভৰাট শেষ কৰাৰ পিছত সেই ঘৰটো ভাঙে, তাৰ পিছত উকলি দি দোলনী, টেকেলী, লোটা লোৱা সকলে ঢুলীয়া সকলৰ ওচৰলৈ আহে । ঢুলীয়া সকলে বাট ভেটে ; বাট ভেটা মানে ডেকা সকলে জীয়ৰী ছোৱালী, দোলনী, টেকেলী লোৱা সকলক নাচিবলৈ কোৱা । ডেকা ঢুলীয়া সকলে বিহু নাম গায় আৰু গাভৰু সকলে নাচে । গাভৰু সকলক নচুৱাই ভাগৰাই দিয়ে । ভেতিয়া দোলনী-টেকেলী লোৱা সকলে বাট এৰি দিব লাগে বুলি ঢুলীয়া সকলক তামোল পান দিলে ঢুলীয়া সকলে বাট এৰি দিয়ে । এইদৰে কেইবাবাৰো বাট ভেটা-ভেটি কৰাৰ পিছত পদূলি মূৰ পাৰতি । ঘাই টেকেলী লোৱা ছোৱালী জনীয়ে ঘৰৰ উজনি চকুৰ ঘৰটোৰ চালত টেকেলীৰ পানী পেলায় আৰু পাটৰ দৰা দৰা কল্লাক লৈ আহে । বাকীবোৰে বেইৰ কাষত কল্লা বা দৰা নোৱাৰলৈ সাজু হৈ থাকে । ঢুলীয়া, দোলনী, টেকেলী লোৱা সকলে ঢুলীয়া নাচনীৰে দৰা বা কল্লাৰ ককায়েকে বোকাচাত লৈ তিনিপাক জুৰে । আই সকলে কল্লা বা দৰা নোঙৰা খেৰি গায় :

১) বেটি তিনি দালি জুৰে তিনিবোল

কুমাৰে টেকেলী ধৰি ।

বেটি পাই জুৰিলে পিৰা পাই বহিলে

পাত পাই মেলিলে ভৰি ॥

১) কোনে পিচা হালধি খৰচীয়া হ'ল ।

কীভলীয়া গা পাই পচলিয়ে গ'ল ॥

৩) ভাৱে গামোচা লৈ আন ঘূহুচা ।

সীতাৰ গা টুকিব লাগে ॥

৪) কল্লীগীয়ে পদূলিতে হালি আছে নল ।

কলহে কলহে ঢালে যমুনাৰে জল ॥

৫) পূৱে মুখ কৰি বাধা গা ধলি ।

পশ্চিমে জোকাৰে ধূলি ॥

৬) নোৱায় ধুৱায় কল্লীগীয়ে

পিৰাত দিলে ভৰি ।

পেলায় দিয়া পাটৰ ধুতি

পিদ্ধক লাহে কৰি ॥

দৰা বা কল্লা নোওৱা ঢোলৰ খুট :

ঘিন ঘিন জাং তিঘিনিতি ঘিন ।

ঘিন ঘিন জাং তিঘিনিতি ঘিন ।

ঘিন ঘিন জাং তিঘিনিতি ঘিন ।

বেইৰ তলত কল্লা বা দৰা নোওৱাৰ আগতে এখন পিৰা, এপাত যাঠি, খামতি দা. এখন, বেতৰ ফিটাৰে সৈতে চোপটোৰ বাওঁফালে গোজ মাৰি থয় । সমুখত ঢুকালে দুটা বাটিত এটাত মাহ, ঘিলা, খাবপানী থয় আৰু আনটোত হালধি থয় । কল্লা বা দৰাক তিনিপাক নোওৱাৰ পিচত বেইৰ তলত বহুৱাই মুখত ডেল সানে । যি সকলে দৰা বা কল্লাক গান দিয়ে সেই সবলোঙে কল্লা বা দৰা নোৱায় । প্ৰথমে মাকে এখন বৰকাপোৰ দি নোৱায় । তাৰ পিছত মাহ-হালধি ৰিহি তিনি কলহ পানী ঢালে । দৰাৰ ঘৰ হ'লে দৰাক নোওৱাৰ আগতে দৰা ধৰা জনক বেইৰ কাষত থিয় কৰি ৰাখে ।

দৰা বা কছা নোওৱাৰ পিছত সমাজৰ মাজত বহুৱাই কড়ি খেলিবলৈ শিকায়। কড়িখেলত ৪০টা কড়ি, এটা তামোল আৰু এখন দহুৱা কটাৰী বাধে। খেলোতে হাতত ডেল আৰু কড়িতো ডেল সানে। কৰ বিয়াৰ দিনা দৰা-কছা দুয়োকে কড়ি খেলায়। কছা হাবিলে দৰাক এটা তামোল দিয়ে আৰু দৰা হাবিলে কছাক এখন খনীয়া তামোল দিয়ে। দৰা বা কছা যিটো পক্ষই হাৰে তাক পক্ষই নানা প্ৰকাৰে ঠাট্টা কৰে।

কড়ি খেলোৱা খেৰি :

বামে বামতীয়ে ঢাল কড়ি মাৰিলে

শালত চিঞৰিলে হাতী।

হাৰ বাম হাৰিবি জিক বাম জিকিবি

কটাৰী দি দিবি এৰি ॥

গোট্টেই বাঁত ৰং খেলালি কৰি কটায়। আলহী যোৱাৰ দিনা কছা বা দৰাৰ সন্মুখত ডলা আৰু হাতত যাঠি লৈ বাই টেকেলী লোৱা গৰাকীয়ে কুলাবুটী নাচ নাচে। ডলাখনৰ ওপৰত গাখিয়ন খুন্দা টোপোলা কেইটামান আৰু যাঠি দাল পাতেৰে বান্ধি লয়। কুলাবুটী নচা ঢোলৰ খুট :

যাং যাং যাং ঘিন যাং ঘিন যাং

ঘিন যাং তিখিনিটি যাং

ঘিন যাং বাটলফুটা তিখিনিটি যাং।

এইদৰে ঢোলৰ চেঁৱে চেঁৱে নাচনীয়ে তিনিপাক ঢোলৰ চেঁৱত নাচে। তাৰ পিছত এজন মতা মানুহক নচুৱায়। মতা মানুহজনেও তিনি পাক নাচে। নাচি থকা ঠাইৰ পৰা আন এজন মানুহে মূৰৰ ডলাখন ধৰে। ঢোলৰ খুট মৰা শেষলৈকে নাচি থাকে। কুলাবুটী নচা ডেকাজনক নাচৰ চেৰ্ত্ত শেষ হোৱাৰ পিছত আন মানুহে সোধে—

“তোমাৰ বৈশীয়েৰ আহিছেনে” ? ডেকাজনৈ হ’জাৰৰ মনেৰে একেবাৰে
বুঢ়ী এজনীলৈ আঙুলিয়াই দিলে। “তোমাৰ ল’ৰা ছোৱা আছেনে” ?
নিজতকৈও বয়সৰ তুজন মানুহক দেখুৱায় দিয়ে। ল’ৰাটোৰ নাম
সোখাত লৰাটোৰ নাম খালে আৰু ছোৱালী জনীৰ নাম জাকৈ
বুলি কয়।

বৰ বিয়াৰ দিনা চুব পানীৰে দোলনী-টেকেলী, গায়নে বান্ধনে
নোৱায়। গা ধুৱাই আনি সমাজৰ মাজত দবা হ’লে জমা টঙালী
আৰু কল্লা হ’লে ক’লা বিহা, মুগা মেখেলাৰে সজায়। সজাই
থাকোতে গোৱা খেঁৰি এনেধৰণৰ :

১) ইকাৰৰে মৃৰামুৰি খাগৰিৰে পুলি
কোনে মেলায় কোনে বান্ধে কল্লীগীৰে চুলি ॥

২) বাধাক সজাবলৈ আনাগৈ খনিকৰ
সজাকহি বিবিষ্ট কৰি।

বাধাক নসজাবি লাজো নাখাবি
লাগিব টকা আধলী ॥

৩) মাকৰ দিনৰে মুগাকৈ মেখেলা
আজি লাহ বিলাহ কৰা।

হাতত হেঁচা মাৰি কাণত মিনা কৰা
মুৰত শিশুপালৰ বিহা ॥

৪) জোকাৰি লওঁতে মোকল খাই পৰিলে
জিলমিল কাপোৰৰ দহি।

ঘৰে ঘন চিৰিকাই মৰে ধৰ ফৰাই
আইদেউৰ মহিমা শুনি ॥

৫) চাৰিও পাশে বেঢ়ি আছে মাজত আছে আলি
হৰধলু ধৰি আছে, হৰি নিব বুলি ॥

৬) থুপি থুপি নেমুটেঙা

হালি আছে দাল ।

আমাৰ কণ্ঠা সজায় থৈছে

দোখিবলৈ ভাল ॥

বৰ বিয়াৰ শেষত দৰা কণ্ঠাই ভকতক সেৱা কৰি আশীৰ্বাদ
বিচাৰে । তাৰ পাছত ভকতসকল আগত গায়ন বায়ন, ঢুলীয়া, ডেকা
গান্ধক পিছত দৰা কণ্ঠা ঘৰৰ পৰা ওলাই যায় । গায়ন-বায়ন সকলে
ৰাম ধনশ্ৰী বা তোৱৰ গীত গায়-—

ৰাম ধনশ্ৰী

ধোৰা :—

আগে গৈছে গন

ধ্যায় বঙৰ মন

হাতে পঞ্চম ধৰি

দেশত চৈ আৰত বজ্জমুৰাৰী

জাত :—

গোপ গণ গেৰি

কৰো খেৰি

১) পদ :—

কতোহো কৰাইবো ভোগ হৰি

তাহাৰ মধ্যত

আকাশতে প্ৰভু

দেখি হৰি হৃদয় সন্তোষ

} ভাল ও ঠেলা

২) পদ :-

এহি বুলি গেলী কৃষ্ণক নেদেখি চিণ্ডিয়া বহোক তথা কৃষ্ণ হৈ চৰণত কেনু প্ৰসাদত হৰি নামে কহে গুণ গায়	}	তাল ও ঠেলা
--	---	------------

কন্ডা যোৱাৰ পাছত বুঢ়াসকলে কন্ডা ঘৰত কন্ডাদান কৰিছে।
বুলি কন্ডাদানৰ সমাজ কৰে। এই সমাজখন গুচিৰ বাবে কৰে।
দৰা-কন্ডাক দৰা ঘৰৰ কলৰ গুৰিৰ ওচৰত দৰাঘৰীয়াই বাট ভেটে।
ভামোল এটা কন্ডাঘৰৰ পৰা দিলে বাট এৰি দিয়ে। দৰাৰ ঘৰত
কলৰ গুৰিত বাট ভেটোতে আইসকলে খেৰি গায় :

কিনো কলে পুলি কলি ঐ বলোৰাম
গাতে হালি জালি পৰে।

আমাৰ কলে পুলি চাবাগৈ বলোৰাম
হাতী বান্ধিবলৈ ৰয়ে।

দৰাৰ ঘৰত দৰা কন্ডাক সাজ পাৰ সলনি কৰোতে খেৰি গায়
এনেদৰে :

মাৰাৰ সাজে কাপোৰ খোৱা ঐ কঞ্জিলী
বাপেৰৰ অলংকাৰ খোৱা।

ৰামে লৈ আঁহিঙে সোণৰে অলংকাৰ
হাত যোৰ কৰি লোৱা ॥

এনেদৰে আইসকলে মৰাণ সমাজত খেৰি গাই বিয়াৰ
গান্ধীয়া বঢ়ায়। □

— x —

৪র্থ অধ্যায়

মৰাণৰ বিহু উৎসৱ

অসমৰ আদিমবাসী প্ৰকৃতিৰ সন্তান আদিম অসমীয়া মৰাণসকলৰ অস্ত্ৰাস্ত্ৰ অসমীয়াৰ দৰে বিহুৱেই জাতীয় উৎসৱ। বিহু বুলি ক'লে মৰাণসকলে বঙালী বিহুকেই বুজে — কাৰণ মাঘবিহু আৰু কাতি-বিহু তেওঁলোকে পালন নকৰে। গৌঁসাইসকলৰ নিৰ্দেশমতে বহাগমাহৰ শুক্লা দশমীৰ দিনা মঙ্গলবাৰে উককা আৰু বুধবাৰৰ পৰা বিহু পালন কৰে। তেওঁলোকে বিহুৰ সংক্ৰান্তিৰ পৰা বঙালী বিহু নাপাতে — শুক্লা দশমী মঙ্গলবাৰ বিচাৰি হয়তো কেতিয়াবা বহাগৰ শেষৰ ফালৰ পৰাহে মঙ্গলে উককা, বুধে বিহু পালন কৰে। ছুই এখন সত্ৰত এতিয়া গৌঁসাইসকলে 'বেদৰ মতে' বিহু পালন কৰিবলৈ লৈছে — অৰ্থাৎ চ'তৰ সংক্ৰান্তিত বিহু পালন কৰিছে। কিন্তু প্ৰায়ভাগ সত্ৰতেই এতিয়াও শুক্লা দশমীৰ পৰা বিহু পালন কৰাৰ নিয়ম চলি আছে, কাৰণ 'শিল জুবুৰে মানে, লাও নোপঙে মানে' মৰাণৰ পৰম্পৰা বন্ধা কৰিবই লাগিব !

‘হাচতি এ চ’ত, বিচতি এ চ’ত

বুধে, বৃহস্পতি, মঙ্গলে উককা।

বিহু গৈ আছিলি ক’ত ?

মৰাণ সকলেনো কিয় অস্ত্ৰাস্ত্ৰ অসমীয়াৰ লগতে বঙালী বিহু পালন নকৰে ? বহুতে ক’ব খোজে, বাঘ মৰাণ বধনকৰা হৈ বংগুৰত মৰাণ

ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰাত বিহুৰ দিনা ছচৰি গোৱাৰ বেষত আহি আহোম
সেনাই ৰাঘ মৰাণক হত্যা কৰাৰ কাৰণেহে মৰাণসকলে চ'তৰ
সংক্ৰান্তিত বিহু নপতা হ'ল। কিন্তু প্ৰকৃততে এই ধাৰণা অমূলক।
আদিতে কেচাইখাতি গোসামীৰ পূজক মৰাণসকলে গোসানী পূজাৰ
পৰম্পৰা মতে মঙ্গলবাৰে আৰু বৃহবাৰে পবিত্ৰ বলি বিহুও মঙ্গলবাৰে
উককা, বৃহবাৰে বিহু পাণন কৰে যদিও তেওঁলোকে কেতিয়াবাই
গোসানী পূজা এনিলে।

চ'তৰ মাহেকীয়া গোসাই-তিথিত গুৰুঘৰত বা গাৱঁৰ নামঘৰত
বিহুপতাৰ সম্পৰ্কে আলোচনা কৰে আৰু ৰাইজে দিনবাৰ ধাৰ্য্য কৰে।
কৃষিজীৱি মৰাণ ৰাইজে বিহুৰ এমাহৰ আগৰে পৰা বিহু পালনৰ
বাবে সাজু হয়। উককাৰ আগদিনা অৰ্থাৎ সোমবাৰে মাটি খান্দি ৰাখে
যাতে উককাৰ দিনা ঘৰ মুচিবলৈ মাটি কাটিব নেলাগে। উককাৰ
দিনা গৰু গা ধুৱাবলৈ প্ৰয়োজনীয় চাট-মাৰি, টংলটি, মাখিয়তি, লাও,
বেঙেনা, হালধী, ঠেকেৰা আদি সামগ্ৰী সংগ্ৰহ কৰে। ঘৰ পাৰিষ্কাৰ
কৰি নিশালৈ বাঁহৰ চাট মাৰি তৈয়াৰ কৰে। এই সময়ত বন্দুক,
ফটকাৰ শব্দ শুনিবলৈ পোৱা যায়।

উককাৰ কেইবাদিনৰ আগতেই গাৱঁৰ ডেকালৰাই গছৰ তলত
নিদিষ্ট ঠাইত বিহুঘৰ সাজু উলিয়ায়। বৃহবাৰে গৰুবিহুৰ দিনা
গোহালিতে গৰুৰ গা ধুৱায় আৰু ইঘৰে-সিঘৰে সমূহীয়াভাৱে মুকলি
পথাৰত গৰু-গা ধুৱাৰ পিচত বংশ (খেল)ৰ বাহিৰৰ পৰিয়ালৰ
লগত চাট মাৰি বদলি কৰে। ঘৰলৈ গৈ মাখিয়তীৰে ঘৰ সাজে।
গৰু গা ধুৱাৰ পিছত কণী য্জায়। তাৰ পিচত আমৰলি বিচাৰে।
আমৰলি আঞ্জাৰ লগতে এশ এটা বন শাক বিচাৰি পুৱাৰ সাজ
ভাৱৰ লগত খায়। লগতে বাকী থকা লাও, বেঙেনা, ঠেকেৰা আদিও
ৰন্ধা হয়। ৰাতি বয়সস্থ লোকে ঢাল-কড়ি খেলে। দিনতে নাঙল-

যুৱলি ধুৱাই গধূলিলৈ ভৰালৰ আগত আগলি কলাপাতত পিঠা-পুৰি
 খৈ আগবঢ়োৱা হয়। সন্ধিয়া ভৰাল, গোহালী, নঙলাৰ মুখ, ঘৰৰ
 মুখত জাক দিয়া হয়। গৰুক বৰপিঠা খুওৱা হয়। মাহুহৰ বিহু
 বৃহস্পতিবাৰে হয়। মৰাণ বিহু। কয় শুক্লা দশমীত বিহু পালন কৰে
 তাৰ বিষয়ে স্বভাৱ কাৰী ত্ৰীতলেস্বৰ মৰাণে বৰাডৰাক সত্ৰৰ পৰা
 এনেদৰে লিখিছে :

বাধা বাম পাশে আছে গোপীগন জন্ম আছে
 উৎসৱ কৰে গোপ গন ভাগে।

গোপ-গোপী একেলগে হাৰ থাকে তাৰ লগে
 নাচে সৱে নিজ মন ভাগে ॥

গৈয়া পাছে সৰ্ব্বজনে উৎসৱ কৰে কৃষ্ণ হনে
 সোহ উৎসৱ বিহু বুল কয়।

মহামায়া পূজা কাৰি চৰণত সেৱা কাৰি
 সৰ্ব্বজনে উৎসৱ কৰয় ॥

যুৱক-যুৱতী গন বাল্য বৃদ্ধ সৰ্ব্বজন
 ৰজা মন্ত্ৰী আদি কাৰি লোকে।

শুক্লা যে দশমী পৰে সোহ দিনা পূজা কৰে
 বাল্য বৃদ্ধ ৰাঙা সবলোকে ॥

এক কথা আছে আৰ সৰ্ব্ব আগে প্ৰকাশ কৰো
 বিস্তাৰিয়া কও যত জানি।

শ্ৰীভতে কাথত আছে সৰ্ব্বশাস্ত্ৰে লিখা আছে
 ধৰা দেৱী বিষ্ণুৰ ৰমনী ॥

বৰাহ আকাৰে জিনি শ্ৰীহৰি চিন্তামনি
 পত্নীৰূপে অৱনী থাকয়।

বিকুব ঔষধতে   ধবাদেৱী উষধতে

মঙ্গলৰ জনম হোৱয় ॥

ধবা দেৱী অংশ জাত   সৌৰভী জনম তাত

সৌৰভীত গকড় জন্ম পায় ।

মহামায়া ধৰিত্ৰীক   সৌৰভী মঙ্গলক

দশমীত পূজিয়া আছয় ॥

দিনত পূজি ধবা দেৱী   মঙ্গলক পূজা কৰি

ৰাত্ৰি কালে দেৱীক পূজয় ।

পৃথিৱীৰ পুত্ৰ বুলি   সৰ্ব্বজনে মাগু কৰি

মঙ্গলবাবে মাটি নাথানয় ॥

এহিমতে ৰূপ ধৰি   যুগ ধৰ্ম পালন কৰি

গোলোকত থাকে শোভা কৰি ।

তাৰ পাছে জীহৰি   চতুৰ্ভূজ ৰূপ ধৰি

বৈকুণ্ঠত থাকে বিহু কৰি ॥

এহিমতে কহে গুৰু   ভকতৰ কল্পতক

পূৰ্বে বাক্য যি মতে থাকয় ।

গুৰু বাক্য ধৰি মনে   লিখিলো মূঢ় জনে

সপ্তভূজ চৰণে ধিয়ায় ॥

মৰাণৰ বিহুৰ লগত যে আদিত্তে কেচাইখাতি মহামায়াৰ পূজা
বসন্তকালত মঙ্গলবাবে আৰম্ভ হোৱাৰ লগত যোগমূত্ৰ আছে, তাৰ
অনুসৰণ এই গীতফাকিতে আছে। সত্ৰৰ মতে, বিহু তিনিদিনহে ;
গাৱঁৰ বাইজে ৭।১১।১৩।২১ দিন। ১ মাহ পৰ্য্যন্ত বিহু পালন
কৰে। বৃহস্পতিবাবে সৰুৱে ডাঙৰক সেৱা কৰা, বিহুৱান দিয়া, ঘৰত
জোজ-ভাত খোৱা আদি অসমীয়াৰ পৰম্পৰা চলি আছে। জ্যৈষ্ঠসকলক
ধৰা বোৱাবাইতে ডামোল - পানৰ টোপোলা দি সেৱা লয়।

ছোৱালীহঁতে নিৰ্দিষ্ট এঠাইত গোট খাই গছৰ ডালত সেইদিনাই বিহু নমাব। গছডালৰ বিহুত ছোৱালীহঁতে বিহু নাম গাব, নাচিব, আৰু বিহু যে বহাগত আহে, আনন্দ দিয়ে এই আদৰ্শৰ নামেৰে ঘূৰি ঘূৰি গাব। এই বিহু তালিলৈ বিভিন্ন গাঁৱৰ ডেকাহঁতে আহি নাচ-বাগ চাই আনন্দ লভে। সাধাৰণতে গাঁৱৰ লবাই নিজৰ পাৰ্শ্বত ছোৱালীৰ বিহু তালিলৈ আহি বিহু নামাবে। অল্প গাওঁলৈ গৈ ছোৱালীৰ বহুতলিত অংশ গ্ৰহণ কৰিব। ছোৱালীহঁতে ডেকাসকলক টকা আগবঢ়াই দিব (টকা বাহৰ এবিধ বাগ্ৰহে); সেই টকা লৈ লবাই বিহু নাম গাব, ছোৱালীহঁতে নাচিব। এনেকৈয়ে আবহু হয় মৰাণৰ বিহু। এতিয়াও অকৃত্ৰিমভাৱেই চলি আছে এই গছডালৰ বিহু—যাক লগবিহু বুলিও কয়।

গুৰুবাৰে জী-জোৱাই আহে ঘৰলৈ, ভাৰে-ভেটিয়ে। চুবুৰীয়াই ইজনে সিজনৰ ঘৰলৈ বিহু খাবলৈ যায়। গুৰুসেৱা কৰা গুৰুবাৰেই হয়। শনিবাৰে গুৰুঘৰত বিহু-তিথি উদ্‌যাপন কৰে। জী-জোৱাই ঘূৰি যায়। দেওবাৰলৈকে বিহু মৰা চলি থাকে। সোমবাৰে গুৰুঘৰত বা গাঁৱৰ নামঘৰত বিহু উকুৱা উৎসৱ পাতে। বিহু উকুৱা তিথি গুৰুঘৰ আৰু নামঘৰত উদ্‌যাপন হয়। বিহু উকুৱাবলৈ যাওঁতে হুচৰিদলক মানুহৰ ঘৰৰ সন্মুখত খোম, শৰাই, তামোল-পানেৰে আৱৰে। গৃহস্থক হুচৰিদলে আশীৰ্বাদ দিয়ে। বিহু উকুৱাৰ দিনা হাতীৰে বিহু চোৱা মৰাণসকলৰ পৰম্পৰাগত নিয়ম।

মৰাণসমাজত আজিও ৰাতি বিহুৰ পৰম্পৰা চলি আছে। ৰাতি বিহু গাবৰ বাবে গাঁৱৰ ডেকালবাই তামোল-পানৰ শৰাই লৈ অভিভাৱকসকলৰ পৰা বিহু মাৰিবলৈ ছোৱালী খোজে। অভিভাৱকে জেতিয়া “পানী লগা উৰীয়া চৰাই, নিৰ্বিয়ে খৰি বাখিৰ পাৰিবি জানো” —এই বুলি ডেকাসকলক প্ৰশ্ন কৰে। “হয় পাৰিম” বুলি ডেকাসকলে

জনালে গান্ধকক ৰাতি বিহু মাৰিবলৈ অহুমতি দিয়ে। ৰাতিবিহুৰ পিচত ঘৰে ঘৰে ছোৱালীবোৰ ধৈ অহাটো ডেকাসকলৰ নৈতিক কৰ্তব্য। বিহুঘৰৰ মাজত এদাল বাহেৰে ছতাগ কৰি এভাগত লৰাই আৰু আনভাগত ছোৱালীয়ে ছচৰি গায়। ছোৱালীবোৰে প্ৰথমে ছচৰিৰে আৰম্ভ কৰি বিহু নাচেৰে শেষ কৰে। লৰাবোৰেই নিজৰ ভাগে ছচৰি গায়। শেষত লৰাই ছোৱালীক বিহু নাম গাই নচুৱায়। এখন গাৱঁৰ মাজতে ৰাতিবিহু সাধাৰণতে সীমাবদ্ধ নহয়। আঞ্চলিক ভিত্তিত কেইবাখনো ওচৰৰ গাওঁ মিলি ৰাতি বিহু পাতে। গধূলি হোৱাৰ লগে লগে আন্ধাৰ ভাঙি ভাঙি জোৰৰ পোহৰত চুবুৰীৰ পৰা, গাৱঁৰ পৰা ডেকা-গান্ধকৰ দলে টোলে-পেপাই আলোড়ন তুলি ৰাতি-বিহুত অংশ গ্ৰহণ কৰিবলৈ আহে। ৰাতি বিহুৰ সুযোগ লৈ কিন্তু কোনো ছোৱালীয়েই পলাই যোৱা নাই আৰু ডেকাসকলৰ অভিভাৱকৰ ওচৰত কৰা প্ৰতিশ্ৰুতিও ভঙ্গ হোৱা নাই। এইয়া মৰাণ সমাজৰ কটকটীয়া সামাজিক বন্ধনৰ সূক্ষ্ম।

বুঢ়া সকলৰ অহুমতি লৈ গাৱঁৰ যুৱক সকলে মুখ্য পুৰোহিতৰ ঘৰত আৰম্ভ কৰি ঘৰে ঘৰে ছচৰি গায়। কোনো কোনো বছৰত অঞ্চল বিশেষে গাৱঁত ধৰ্ম-ছচৰিও হয়। এই ধৰ্মছচৰি মৰাণ সংস্কৃতিৰ এক বৈশিষ্টপূৰ্ণ উপাদান।

একান্ত ভকতিৰে গোৱা ধৰ্ম ছচৰিত এফাকি পদ গায় নৃত্য কৰে কেইজনমানে আৰু তাৰ চাৰিওফালে চক্ৰাকাৰে টোল-তাল বজাই নিৰ্দিষ্ট গতিৰে পদ-চালনা কৰি প্ৰায় এশজন মান লোকে ছচৰি গায়। ক্ৰমান্বয়ে গীত আৰু নৃত্যৰ গতি খব হয় আৰু পদফাকিও সামৰে। তাৰ পিছত ফুল-কোঁৱৰ, মনিকোঁৱৰৰ গীত গায়। এনে ছচৰি নবৈ দিনলৈকে চলে। ধৰ্মছচৰি গাবলৈ চ'তৰ সোঁসাই ভিখিৰে অহুমতি লৈ গুৰুৰ ঘৰত জনাব লাগে। মূৰত বগা পাঞ্জৰি,

বগা ধূতি পিন্ধি খালি গাৰে ধৰ্মছচৰি গায়। ধৰ্ম ছচৰি গোৱা লোকে
অতি পবিত্ৰতাৰে থাকিব লাগে।

ধৰ্মছচৰি গাবৰ বাবে গুৰু ঘৰত উৰুকা তিথি বা গাৱঁৰ
নামঘৰৰ উৰুকা-তিথিত অল্পমতি গোৱা যায়। ধৰ্মছচৰিত বিহুগীত
গোৱা নিষেধ। নিৰ্দিষ্ট নিয়মৰ মাজেৰে ধৰ্মছচৰি গোৱা হয়। গৃহস্থৰ
ঘৰত প্ৰৱেশ কৰিবলৈ ছচৰি দলে মনে মনে শব্দ নকৰাকৈ যায়।
গৃহস্থই ঘৰৰ মুখত এটি চাকি বা লেম্প জ্বলাই থয়। ঘৰৰ দ্বাৰা
বন্ধ থাকিব। ঘৰৰ কোনো মানুহ বাহিৰলৈ ওলোৱা নিষেধ।
ছচৰিদলটোৱে পছলিত এপাক মাৰিছে “গৃহস্থৰ কুশল — জয় ৰাম”
বুলি ধ্বনি দি ছচৰি আৰম্ভ কৰে। এই ছচৰিদলক আগভেটা
কৰাটো নিষেধ। অবিস্থাস্ত হলেও সত্য বুলি বাইজে কয় যে এনে
অগা-ভেটা কৰিলে মানুহজনে বেয়া ফল পায়। অৱশ্যে শৰাই লৈ
ছচৰিদলক খাটিলে পুনৰ আৰোগ্য লাভ কৰে। এই ছচৰিদলৰ পৰা
বহুতে বৰ খুজিবলৈ আহে। সন্তান-সন্ততি বিচাৰিলেও ভাব ভেটিলে
বৰ খোজা নীতি বৰ্তনানেও প্ৰচলিত। এনে বৰৰ দ্বাৰা উপকৃত হোৱাৰ
প্ৰমাণ পোৱা যায়। □

— x —

৫ম অধ্যায়

মৰাণ সকলৰ ধৰ্ম

মৰাণসকল আদিতে শদিয়াৰ কেচাইখাইটী শালৰ অগ্নিবজ্জ হৈ শাস্ত হৈ আছিল। কিছুমানে টেঙাপানীৰ ফালে আহি বলীয়া বাবাৰ ভক্ত হৈছিল। তদুপৰি শদিয়াৰ বুঢ়া-বুঢ়ী ধানতো মৰাণসকলে পূজা পাতল কৰিছিল। এনে এক শাস্ত জনগোষ্ঠীয়ে বৈষ্ণৱ ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰি শাস্ত ধৰ্মৰ ৰীতি-নীতি, পূজা-পৰম্পৰা সম্পূৰ্ণৰূপে পৰিত্যাগ কৰাটো এক তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ ঘটনা। এই ধৰ্ম পাৰিবৰ্ত্তনৰ মূলতে কালসংহতিৰ অন্তৰ্গত শ্ৰীশ্ৰীঅনিনকন্দেৱৰ দ্বাৰা প্ৰৱৰ্ত্তিত মায়ামৰা বৈষ্ণৱধৰ্মৰ সৰল আৰু আকৰ্ষণীয় ৰীতি-নীতি আৰু অষ্টভূজ গোসাঁইৰ ঐকান্তিক প্ৰচেষ্টা বুলি কব পাৰি। জাতি-বৰ্ণ নিৰ্বিশেষে সকলো লোকেই উদাৰভাৱে মায়ামৰা বৈষ্ণৱ-ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰাৰ সুবিধা দিয়া কাৰণেই তেতিয়াৰ জন-জাতীয় গোষ্ঠী মৰাণসকল এই ধৰ্মত দীক্ষিত হ'ল। মৰাণসকলে প্ৰায় ৩৫০ বছৰৰ আগতে বৈষ্ণৱ ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে বুলি মৰাণৰ 'বিজ্ঞলোকে' কয়। প্ৰকৃততে চতুৰ্ভূজ গোসাঁইৰ দিনৰে পৰা মৰাণসকলে মায়ামৰা বৈষ্ণৱ-ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে। এই বিষয়ে জনশ্ৰুতি আৰু অতি-কথা

১ মোহন শইকীয়া “মৰাণ সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখা” সোমবাৰগিৰি, তিনিচুকীয়া,

পৃ : ৬৬

মৰাণসমাজত বিস্তাৰণ। এই জনজ্ঞানভিৰোহৰ ওপৰতে ভিত্তি কৰি মৰাণসমাজৰ ধৰ্মীয় ৰূপ প্ৰকাশ কৰিব পাৰি। এনে এক জনজ্ঞান হ'ল যে যোৰহাটৰ মালোপখাৰত মায়ামৰা গৌঁসাই অষ্টভূজৰ সিনত নতুনকৈ শৰণ লোৱা মৰাণ শিক্ৰসকলৰ বিশেষ অনুৰোধত অষ্টভূজ গৌঁসায়ে এই অঞ্চলত প্ৰৱেশ কৰোতে তেখেতৰ পদধূলা পৰে বাবেকুৰি অঞ্চলত পোনপ্ৰথমে। কোনো কোনোৱে^১ কয় খোজে যে ১৬৯২ শকত শ্ৰীশ্ৰীঅষ্টভূজ গৌঁসায়ে বাজৰোৰত পৰি খুঁটীয়া পোটা বৰভৈলীৰ ন-পামৰ পৰা নিকৰ্দ্দেশ হৈ উজাই আহি ডিব্ৰুগড়ৰ পাবত বাবেকুৰি অঞ্চল পাই চাৰি নৈৰ দ্বাৰা বেষ্টিত এই অঞ্চলত সাক্ষাৎ মাটিত খেতি কৰি ধকা বাৰজন মুখ্য বিষয়াক প্ৰথমে শৰণ আদি দিয়ে আৰু কিছুদিনৰ পাচত অষ্টভূজ উজাই যায়। যাবৰ সময়ত শৰণীয়া বাৰজন ভকতক এই বাক্য কৰি থৈ গ'ল, “ন কলবাৰী পাতিলো, ডল চিকুনাৰলৈ নেপালো”। ভকতলৈ বাক্য কৰিলে, এই আদৰৰ ভেঁটি আৰু এটি গৰু খোজৰ মাটি কেতিয়াও স্থলন নহ'ব। আঠোটা ঠঁতাল হাতীয়ে পূৰ দিব। আঠে আঠকালে কাতি হৈ পৰিব। সন্ত-মহন্ত সকলোৱে এই পুণ্ড ভূমিৰ মাটি কামুৰিব। আৰু এই বাক্য অলৰ থাকিব, যেতিয়ালৈকে এই বাৰকুৰিত জেঠীয়ে নেকান্দিব, হাতীয়ে পোৱালী নিদিব, ধোৱা কাউৰীয়ে ডিব্ৰু পাৰ নহব।” শৰণীয়া মুৰব্বীজনক কৈ যায়, “মোৰ শেহতীয়া জুমলীয়া ভনীয়া পোনাহতে দোৰ কৰিব, মই যে খেমিয়েই, ভূমিও খেমিবা—বুলি পাবলি কাঠৰ বৰখুটাৰ বৰ নামঘৰ সজাই বাবেকুৰি ধল গঢ়ি থৈ গ'ল। তেতিয়াৰ ফুলকটা বৰপাবলি খুটা আজিও বৰগাঁৱৰ নামঘৰত আছে। বাবেকুৰি ধলত আজিও জেঠীয়ে নেকান্দি, হাতীয়ে পোৱালী নিদিয়। এবাৰ এঘৰ

১ কনীজ নাথ চুতীয়া “বাৰে হুৰিব বেঙনি” তিনিচুকীয়া, পৃ : ১, ২

মাহুঁহে হাতী পোৱালী দিয়াৰ বন্দৱস্ত কৰাত হাতীজনীয়েই মৰি থাকে ।

কথিত আছে, অষ্টভূজ গৌসাম্বে বাৰেকুৰি থল স্থাপন কৰিবলৈ আহোঁতে যজ্ঞখোৱা নামৰ দুখন যজ্ঞথলি আছিল, কেচাইখাইটী গৌসানীৰ নামত । অষ্টভূজে প্ৰথমে নাৱেৰে আহি এই অঞ্চলত সোমোৱাত কেইবাজনো লোকে নাওঁখন আক্ৰমণ কৰিছিল । যজ্ঞশাল দুখন নাইকীয়া হোৱাৰ ভয়তে কেচাইখাইটী গৌসানীৰ পূজক সেইসময়ৰ মৰাণসকলৰ একাংশই অষ্টভূজৰ মহিমা হুবুজাকৈ তেওঁৰ নাওঁ আক্ৰমণ কৰিছিল । কিন্তু অষ্টভূজ আছিল স্থিত প্ৰজ্ঞ আৰু বাকসিক মহাপুৰুষ । গতিকে তেওঁৰ প্ৰভাৱতেই মৰাণসকলে কেচাইখাইটী পূজা এৰিলে আৰু সকলো মৰাণ লোক বৈষ্ণৱ হ'ল ।

উজ্জাই গৈ উজনিৰ মৰাণদেশত অষ্টভূজে মৰাণসকলক শৰণ দিলে । অষ্টভূজ গৌসাম্বে মৰাণ দেশলৈ অহা-যোৱাৰ বস্তু কিমান তাক বুজি আৰু ভৱিষ্যতে যে যোৰহাটৰ সত্ৰই এই অঞ্চলত ধৰ্মপ্ৰচাৰ কৰাত অশুবিধা হ'ব —এই কথা বুজিলে । মৰাণ জনশ্ৰুতি মতে ঘূৰি গৈ অষ্টভূজে মৰাণ দেশত ধৰ্মাধিকাৰী এখন কেনেদৰে প্ৰতিষ্ঠা কৰিব পাৰি তাকে চিন্তা কৰি থাকোঁতে আঘোন মাহত নতুন ধান-নতুন চাউল সোধাবলৈ যোৱা চাৰিবুটাই অকুমাৰী মৰাণ ছোৱালীৰে সৈতে গৈ সত্ৰ পালেগৈ । ইতিমধ্যে অষ্টভূজৰ পাঁচটি পুত্ৰ সন্তান আছিলেই । মৰাণ ছোৱালা-গৰাকীক চাৰিবুটাই লৈ গৈছিল তেওঁলোকৰ চাউল সিজাই দিবলৈ —কাৰণ বুঢ়া সকলে অগ্ৰৰ হাতৰে খাব নাপায় আৰু অকুমাৰী ছোৱালীয়ে ৰান্ধিলেহে খাব পায় । মৃদঙ্গ মৰাণৰ কন্যা দৈবকী (ডাবুকী) সেয়েহে চাৰি বুঢ়াৰ লগত গৈছিল । কিন্তু আহিবৰ সময়ত দৈবকীৰ শাস্তি হ'ল আৰু গৌসাইৰ নিৰ্দেশত দৈবকীক যোৰহাটৰ সত্ৰতে চাৰিবুটাই এৰি থৈ আহিলে —অৱশ্যে ইতিমধ্যে

সত্ৰাধিকাৰ অষ্টভূজ ভৱিষ্ঠতৰ ইঞ্জিত চাৰিবুঢ়াক দিলেই। এঘটকৰ
 পিছত ঘূৰি আধোনত চাৰিবুঢ়া যাওঁতে তেওঁলোকে ছোৱালীজনী লৈ
 আনে। ইতিমধ্যেই ছোৱালীজনীক অষ্টভূজে মনে মনে ভাৰ্যা কৰি
 ললেই আৰু দৈৱকী গৰ্ভৱতী হ'ল। প্ৰথম ভাৰ্যাৰ ভয়তে দৈৱকীক
 অষ্টভূজে মনে মনে ভাৰ্যা কৰি ৰাখিলে। চাৰিবুঢ়াক ইঞ্জিততে
 হেবাং-কেবাং চৰাই কেনে আছে খবৰ দি থাকিবলৈ আজ্ঞা কৰিলে।
 মৰাণ দেশলৈ দৈৱকী ঘূৰি গ'ল আৰু মোমায়েক নাৰায়ণৰ ঘৰতে
 থাকিল কাৰণ ইতিমধ্যে দাইনীগঞা খেলৰ মদঙ্গ মৰাণৰ মৃত্যু হোৱাত
 দৈৱকী মাউসী হ'ল। অষ্টভূজ গোঁসায়ে দৈৱকীৰ খবৰ লৈ আছিল।
 মৰাণ জনশ্ৰুতিমতে মৰাণ দেশতেই নাৰায়ণৰ ঘৰত জন্ম হ'ল
 অষ্টভূজৰ ঔৱসত দৈৱকীনন্দন কাচিনলীয়া ভৱানন্দ। সৰুতে ক্ষীণ
 হোৱাৰ বাবে তেওঁৰ নাম ৰাখিছিল কাচিনলীয়া বা নালীয়া। পিচৰ
 বাৰ চাৰিবুঢ়া মৰাণ দেশৰ পৰা সত্ৰলৈ যাওঁতে তেওঁলোকে অষ্টভূজক
 খবৰ দিলে — 'হেবাং-কেবাং' চৰাইজনীৰ পোৱালী হ'ল। চাৰিবুঢ়াক
 অষ্টভূজে আজ্ঞা কৰিলে, লৰাটিক ধৰ্মৰ বিষয়ে জ্ঞান দিবলৈ, ভক্তি
 শিকাবলৈ। ভক্তি বুজি পোৱা হ'লত লৰাটিক সৰুকলি-বৰকলি
 নামৰ দুখন নতুন নাট যোৰহাটৰ সত্ৰলৈ পঠিয়ালে। ইতিমধ্যে
 'হেবাং-কেবাং' চৰাইৰ পোৱালী চাবলৈ প্ৰথম ভাৰ্যা আই গোঁসানীৰ
 তং নাইকীয়া হ'ল। গোঁসায়েও সৰুকলি-বৰকলি নাওঁ আহি পাব
 বুলি সত্ৰলৈ ঘাটৰ পৰা নতুন ৰাস্তা বনালে। মৰাণৰ আঠকুৰি
 (অৰ্থাৎ আঠজন) ভকতে অষ্টভূজ গুৰুত শৰণ দিয়াবলৈ গায়নে-বায়নে
 সৰুকলি-বৰকলি নাটত নি ভৱানন্দক যোৰহাটৰ মালৌ পুথোৰৰ
 সত্ৰ পোৱালেহি। নতুন ৰাস্তাইদি গৈ সত্ৰত উঠি অষ্টভূজক প্ৰণিপাত
 কৰিলে। কথিত আছে, গোঁসানীয়ে লৰাটিক কলৰ দোং এটাত জ্বাত
 দিয়াত অষ্টভূজে তাত নেখাই উঠি আহে। তাতো দিছিল নেওঁৰাৰ

ভলত। পিছত গোঁসানীয়ে অষ্টভূজৰ দায় ভাঙি নতুনকৈ ভাত দিলে আৰু অষ্টভূজে দুমলীয়া পো কাচিনলীয়াক কোণাত লৈ ভাত খুৱাই দিলে। গোঁসানীয়ে ‘মৰাণৰ লৰাটোহে বেছি হ’ল’ বুলি উচাট মাৰি ওলাই গ’ল। ভাতপানী খোৱাৰ পিচত শিশুৰ কালৰ পৰা আঠকুৰি ভকতে অষ্টভূজ গোঁসাইক প্ৰশ্ন কৰিলে এনেদৰে, “জীৱধন, জন্তুৰ ভিতৰত হাতী আটাইতকৈ ডাঙৰ আৰু বলী। তাৰ জীৱটো ক’ত থাকে? কিমান বা ডাঙৰ?”

গুৰুৱে ক’লে, “ইয়াৰ কলিজা আমঠুৰ লগতে থাকে। জীৱটো খুলিটুপা চৰাইটিৰ সমান।”

কাচিনলীয়াই শুধিলে, “জীৱধন, হাতীৰ জীৱটি খুলিটুপা চৰাইটোৰ সমান হ’লে তাৰ জীৱটি কিমান সৰু হ’ব?”

গুৰুৱে এই প্ৰশ্নত আচৰিত হ’ল। কেউজন ভকতে একেধৰে কাচিনলীয়াৰ গুণ বৰ্ণনিলে।

ভকতসকলে প্ৰকাৰান্তৰে কাচিনলীয়াৰ জন্ম-কাহিনীৰ ইজিত দিলে :— দাইনী গগ্ৰা বুঢ়া যুদজ নিৰঞ্জনৰ জীয়েক দৈৱকী (ডাবুকী বা দুৰি) : কেনেদৰে অষ্টভূজৰ লগত মিলন হৈছিল। তেওঁৰ দিহাযতেই ভিনিহিয়েক নাৰায়ণৰ ঘৰত দৈৱকীক থাকিবলৈ দিয়া হৈছিল। তাতেই লৰাটিৰ জন্ম হৈছিল। তাতেই ডাঙৰ-দীঘল হৈ প্ৰথমে গুৰুৰ শৰণ লৈ এতিয়া ভজনৰ দীক্ষা লবলৈ আহিছে। এই স্মৃতিচাৰণে অষ্টভূজক কাচিনলীয়াক মৰাণৰ অধিকাৰ কৰাৰ মনোবল ও প্ৰেৰণা দিলে। ভৱিষ্যত-ব্ৰট। অষ্টভূজে কাচিনলীয়াক ভজন দি আশীৰ্বাদ কৰি আঠকুৰি ভকতক ক’লে, “এইজন ডেকাকে তোমালোক মনিয়াল, কমনিয়াল, আচৰীয়াল আৰু বিচৰীয়াল ভকত ডাঙৰীয়া হৈ কৃষ্ণভূজ নাম প্ৰকাশ কৰি ইটো জীৱ আৰু ন-চাউল, ন-শাক কঠা শোধাই চলিবলৈ নিয়ম কৰিবা। তোমালোকে

কাচিনলীয়া গোসাই পাতি নিয়ম-নীতি আচৰিবা। কৰ্মকাণ্ডাৰী হৈ চাৰিও শিষ্যক উপদেশ দিবা। আমাৰ বাইক শ্ৰবণ কৰি চাৰিওহাতৰ ওলুৱাত কাচিনলীয়াক বহুৱাই নি ধৰ্মাসনত বহুৱাবা। কৰ্মত মনিয়াল কছাৰী বুঢ়াই সেৱা ধৰিবা। কমনিয়াল আহোম বুঢ়াই পুৰোহিত হৈ বোলমাত কৰিবা। আচৰনীয়াল খাটোৱাল বুঢ়াই যন্তৰ চকৰ ৰাঙনি হৈ চাউল মাৰিবা। বিচক্ষণীয়াল মুদৈ বুঢ়াই নাম মন্দিৰত সেৱা ধৰিবা। দাইনী গঞা বুঢ়াই পাঠেকী হৈ ভাগবত পাঠ কৰিবা। এইদৰে তোমালোকে ভাগৰ কাম ভাগে কাৰ উজনী মৰাণ ৰাজ্যত সভাসত্ৰ পাতি ধৰ্ম কাৰ্য্য চলোৱাগৈ।” এনেদৰে চাৰিবিটাক ধৰ্মকাৰ্যৰ ভাৰ দি বাৰজন ভকত সহ মৰাণৰাজ্যলৈ জুনলীয়া পুত্ৰ কাচিনলীয়াক পথালে। এই জনশ্ৰুতি অৱশ্যে অশ্ৰাৱ্য মায়ামৰা সত্ৰ তথা সমাজৰ গ্ৰহণযোগ্য নহয় কাৰণ কাচিনলীয়াৰ অষ্টভূজৰ জুনলীয়া পুত্ৰ বুলি তেওঁলোকে গ্ৰহণ নকৰে। বুৰঞ্জীতো কাচিনলীয়াক অষ্টভূজৰ সন্তান বুলি কোৱা নাই। অৱশ্যে জনশ্ৰুতিক অবজ্ঞা কৰিব নোৱাৰি। তদুপৰি মৰাণ গোসাই সকলৰ “সম্প্ৰদা” নামৰ অতি গোপনীয় শাস্ত্ৰত কাচিনলীয়াক অষ্টভূজৰ সন্তান বুলি উল্লেখ কৰিছে।

কাচিনলীয়া ভবানন্দক লৈ উজাই আহি বগৰিতলি মুদৈগাওঁ পাই ৰাতিটো তাতে কটালে। পুৱা খাইবৈ সকলো ওলাল, কিন্তু মুদৈগঞা বুঢ়া নোলাল। ইফালে মুদৈ গঞাই স্বপ্নাদিষ্ট হৈ শুৱৰ আদেশত বগৰিতলতে শৰণ-ভজন দি থাকিল। অষ্টভূজে তেওঁক আমৰলি হাঁহৰ চাউল কঠাকে শ্ৰেষ্ঠ নৈবেদ্য হিচাপে দি থৈ গ’ল। গতিকে মৰাণজনিত বগৰিতলীয়া সত্ৰই অষ্টভূজৰ বাক্যতে আজিও চলি আছে। দাইনীগঞা খেলৰ স্থল গয়পানী ৰাজ্যৰ বাঁহবাৰী গাঁৱত ভকত সকলে কাচিনলীয়া ভবানন্দক কৃষ্ণভূজ নাম প্ৰকাশ কৰি ধৰ্মাসনত বহুৱালে। আহোম, কছাৰী, খাটোৱাল আৰু মুদৈ বুঢ়া এই চাৰি

ডাঙৰীয়াই ধৰ্মাসনত গুৰুক বহুৱাব কথা আছিল। কিন্তু মুদৈ গঞা বুঢ়া নহাত দাঠনীগঞা বুঢ়া দামোদৰ দেৱেই বিচক্ষণীয়া ডাঙৰীয়া বাব লৈ কৃষ্ণভূজক গৌসাই পাতিলে। সত্ৰৰ নামদিলে মায়ামৰা বাঁহবাৰী সত্ৰ। এইয়া জনশ্ৰুতি অথবা উজ্জনী মায়ামৰা সত্ৰৰ অলিখিত ইতিহাস।

কৃষ্ণভূজ গৌসাইৰ বাঁহবাৰী সত্ৰ শত্ৰুৱে জুই লগাই ধ্বংস কৰে। ইং ১৭৭০ চনত ডিব্ৰুগড়ৰ ভটিয়াই টিপুক নৈৰ পাৰত মৰাণৰ কপাই গঞা খেলৰ মাটিত মায়ামৰা টিপুক সত্ৰ পাতি তেওঁ অদৃশ্য হ'ল। তেওঁৰ পুত্ৰ পূৰ্ণ আৰু নবই বাঁহবাৰী সত্ৰত জুই লগোৱা সময়তে পলাই গৈ চিংফৌৰ বিচানং বজাৰ আশ্ৰয়ত আছিলগৈ। বিচানং বজাই নবক লৈ কপাইলৈ আহি বিচাকুপিত শিবিৰ পাতি থাকি নবক টিপুক সত্ৰত গৌসাই পতা কাৰ্যত ভকতক সহায় কৰিলে। গৌসাই হৈ নবই অষ্টীন-ভূজ নাম প্ৰকাশ কৰিলে। শংকৰভূজৰ দিনত গুৰুৰ বংশধৰ হোৱাত অষ্টভূজৰ আজ্ঞামতেই কছাৰী বুঢ়াক স্থায়ীৰূপে পকাসাজৰ (যন্ত্ৰৰ) চকু আৰু শৰণত পাণ ধৰিবলৈ দিলে। আহোম বুঢ়াক শৰণত আৰু গুৰুঘৰৰ ধৰ্মৰ কৰ্মত পুৰোহিতৰ ভাৱ দিলে। খাটোৱাল বুঢ়াক শৰণত পাঠেকী ভাৱ দিলে। গুৰুৰ বৰনামঘৰত বাৰজন ভকতৰে এজনক-মুখা বৰবুঢ়া (মুখা পুৰোহিত) ৰ ভাৱ দিলে। গুৰু (বাপেক) আৰু কছাৰী বুঢ়া (মাক) দুয়ো মিলি গুৰু ধৰ্মাচৰণ কৰি জীৱক পালিবা—অষ্টভূজৰ এখেই বাক্য হৈছিল। আজিও ন খন খোলা, ভিনিবুঢ়া, চাৰি পৰিষদ আৰু বাৰ গাওঁ বুঢ়াক হাতত লৈ অষ্টভূজৰ বাক্যধৰ্ম পালি আছে।

বুঢ়া অষ্টভূজ বাৰজনা ভকতক আৰু চাৰিবুঢ়াক কৈছিল—
 “বাপুসৱে সকলো দিহা দি ধৰ্ম কামবোৰ কৰিবা। গুৰুৰ যেনে বাক্য
 শুকতৰ তেনে কাম। ডিব্ৰু ডাঙৰীন্দীৰ থল, কাচিনজীয়া

বোণাৰ বেঙেনাবাৰী কঠিয়াতলি হ'ব। ভকত বাপুসৰে সেই আহুতে সন্ন পাতিবগৈ।”

অন্য এক অশ্রুকাশিত বুৰঞ্জীমতে অষ্টভূজদেৱে মৰাণ ভকত সন্সক নৈছিল, “খুটীয়াপোতা সত্ৰৰ ধৰ্ম আৰু বংশ যোৰহাটত নেথাকিব। শাক্তধৰ্মী ৰজাৰ অত্যাচাৰ বেছি হ'ব। সত্ৰ অৰাজক হ'ব। গতিকে তোমালোকে সুসন্ধান কৰা এটি আমালৈ দিয়া। সেই কৰ্মাৰ হস্তে এটি সুসন্তান হ'ব। কালক্ৰমে সেই লৰাটিয়েই বংশ আৰু ধৰ্ম ৰক্ষা কৰিব।”

গুৰুদেৱৰ বাক্য সত্য বুলি মনা মৰাণ ৰাজ্যৰ ভকতসকলে ভাবি চাই গুৰুৰ পৰামৰ্শত মান্তি হ'ল। দাইনৌ গঞা মুলং নিবজনৰ জীয়েক তুৱৰীক গুৰুদেৱলৈ দিবলৈ থিৰাং কৰি সেই কন্তাজনী গুৰুদেৱক ভক্তিভাৱে চমজাই দিলে। কালক্ৰমত মৰাণ জায়ৰী তুৱৰীৰ গৰ্ভত এটি সু-সন্তান জন্ম হ'ল। নাম থলে কাচিনলীয়া। কাচিনলীয়া দাইনৌগঞা দামোদৰ (নাৰায়ণ)ৰ ঘৰত ডাঙৰ দীঘল হয়।

নিৰাকাৰ নামে এজন বুঢ়াভকত আছিল। অষ্টভূজদেৱে সেই বুঢ়াভকত মৰাণ দেশলৈ কাচিনলীয়াক আনিবলৈ পঠাই ক'লে “কাৰো আগত প্ৰনাশ কৰি নকৰা, মাত্ৰ ক'বা যে হেবাং-কেবাং চৰাই পোৱালি বিচাৰি আহিছো, অষ্টভূজ গুৰুদেৱে পঠাইছে।” নিৰাকাৰ বুঢ়াই গুৰুৰ বাক্য শিৰত লৈ সোনকালে যাত্ৰা কৰিলে। নিৰাকাৰ ভালেমানদিন মৰাণ ৰাজ্যত ঘূৰি ফুৰিলে। দৈৱক্ৰমে অৱশেষত দাইনৌ-গঞা গাঁৱত (বৰ্জমান বৰপৰা আৰু বদলাভেটা বাগিচা) দামোদৰদেৱৰ ঘৰত আলহা হৈ ওলালগৈ। আলহী আৰু দামোদৰদেৱ বুঢ়াই কথা আলোচনা কৰোতে হেবাং-কেবাং চৰাই পোৱালি ওলাই পৰিল। তেতিয়া নিৰাকাৰ বুঢ়া, দামোদৰ আৰু কাচিনলীয়া—তিনিও কথাবতৰা পাতিলে। নিৰাকাৰ বুঢ়াই কাচিনলীয়াই যে অষ্টভূজ গুৰুৰ পুত্ৰ এই কথা জ্ঞান আনন্দিত হ'ল আৰু ঘূৰি আহি গুৰুজনাগৈহি।

নিৰাকাৰ বুঢ়াৰ কথা সত্য নে অসত্য প্ৰমাণ লবৰ বাবে নেদেখি সদাশিৱ বুঢ়াক মৰাণ ৰাজ্যলৈ পঠালে। নেদেখি বুঢ়াই মৰাণ ৰাজ্যলৈ গৈ ঘূৰি আহি গুৰুদেৱক কথাটো সত্য বুলি কোৱাত পুনঃ গুৰুদেৱে লৰাটিক গোপনে আনিবগৈ নিৰাকাৰ বুঢ়াক পঠাই দিলে।

শুকৰ বাক্য লভন নকৰি নিৰাকাৰ বুঢ়া পুনৰ মৰাণ ৰাজ্যলৈ গ'ল। লৰাটিৰ লগত দামোদৰদেৱৰ ঘৰত ছই-চাৰিদিন থাকি কথা-বাৰ্তা কৈ ভালেখিনি ভকত লৈ গোপনে কাচিনলীয়াক আনি শুকদেৱক সভকতিৰে গতাই দিলেহি। শুকদেৱে পুত্ৰক পাই অতি আনন্দ লাভ কৰিলে।

ইতিমধ্যে শুকদেৱে পুত্ৰক সকলো ধৰ্ম-সম্পত্তি চমজাই দিলে। মূলৰাক্য দি, উপযুক্ত ভকত কেইজনমান দি ধৰ্ম উজাই পঠালে। অষ্টভুজৰ কোঠাৰ ছঁ অৰা ডেকা, বাহিৰ ছঁ অৰা ডেকা আৰু বৰঘৈনৌয়ে হৈ চৈ লগালে। শুকদেৱে কটাক্ষ নকৰিলে।

শুকদেৱে ক'লে, “উজান দেশলৈ উজাই যাবা, ঢেকীয়া বেতগাজ খাবা, এখিলা জেঙুপাত মূৰত ল'ৰা মহাধৰ্ম পাবা।”

কাচিনলীয়াৰ লগত উজাই পঠিওৱা ভকতসকল :—

- ১) কাচিনলীয়াই অধিকাৰ পদ পাব।
- ২) কছাৰী বুঢ়াই ধৰ্ম শিক্ষা দিব — ডাঙৰীয়া হ'ব।
- ৩) আহোম বুঢ়াই   ”   ”   ”   ।
- ৪) খাটোৱাল বুঢ়াই   ”   ”   ”   ।
- ৫) মুদৈ বুঢ়াই   ”   ”   ”   ।
- ৬) মেজেৰা সৰ্বানন্দই ৰাজপদ ল'ব।
- ৭) গোধা গোপীনাথে মন্ত্ৰীপদ ল'ব।
- ৮) সহকাৰী ২ জন পাইক খাটনিয়াৰ।

মুদৈবুঢ়া কিবা কাৰণত উজাই নগ'ল। চাবুৱা অঞ্চলৰ চেটা নদীৰ দাঁতিত থাকি গ'ল। শুকদেৱে এই কথাত খং নকৰি মাত্ৰ ক'লে, “সেই ঠাইতে আমাৰ বাক্যক মোৰ বুলি ধৰ্ম নীতি ধাৰ থাকাগৈ, শুকবাক্য নেৰিবা। এই জন্মত তোমালোকৰ নাম গুণ লুকাই থাকিব। পৰলোক হ'লে মৈদাম তীৰ্থক্ষেত্ৰ হ'ব। মুদৈবংশত কুন্দাবুঢ়াৰ বংশধৰে ধৰ্মপদ লাভ কৰি ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰিব।” এতিয়াও মুদৈগঞা বঙাচৰণ অস্থানাং কুন্দাবুঢ়াৰ খান ভকতসকলৰ সেৱাৰ থলি হৈ আছে।

বিঃ দ্ৰঃ — বঙাচৰণ আৰু কুন্দাবুঢ়া দামোদৰ দুজন ব্যক্তি।

ধৰ্ম উজ্জাই অনা গীত “মায়ামৰা টিপুক সত্ৰৰ ধৰ্ম্য ইতিবৃত্ত”
নামৰ পুথিত এনেদৰে আছে:

উজ্জাই আহিলে নাও সাতখন
ভকতে আনিলে বাই।
চৈৰ আঁৰত বহি বুঢ়াসৰে
জীৱ পুথিখনি চাই॥
জম জম কৰি অমৃত বৰমিলে
যাওঁ কোন সতে এৰি।
বহি যাব মোৰ জীৱ অধিকাৰী
ভকতে লৈ যাব নোট॥ ইত্যাদি।

কৃষ্ণভূজদেৱে ভকু ভকতৰ লগত আহি দাটনী গঞা অঞ্চলত থাকি সোণজান নদীৰ দাঁতিত সত্ৰ স্থাপন কৰে ১৬৯২ চনত। ইতিমধ্যে সৰ্বানন্দ সিংহই মটক ৰাজ্য স্থাপন কৰিলে ১৭৮৮ চনত। সৰ্বানন্দ ৰজাই হেনো ৰাজপদ এৰি গুৰুপদ গ্ৰহণ কৰিলে। পুত্ৰ মাটিৰৰক ৰাজ্যভাৰ দিলে। তেওঁ সৰ্বভূজ নাম লৈ গুৰুপদ আচৰিলে। গুৰুপদ লৈ কৃষ্ণভূজক বধিবলৈ যত্ন কৰিলে। ৰজাই নিঙৰ ঘৰলৈ কৃষ্ণভূজক মতাই বহিবলগীয়া ঠাইত গাঁত খান্দি ওপৰত গাঁতটো ঢাকি ঢৰা পাৰি থৈছিল। ইয়াৰ পাছত দূতৰ দ্বাৰা কৃষ্ণভূজক মাতি পালে। কৃষ্ণভূজদেৱে দূতৰ মুখে শুনি ৰজাৰ ঘৰলৈ গ'ল। ৰজাৰ গৃহিনীয়ে ৰজাৰ কুমন্ত্ৰনা গোসাঁইক আগবাঢ়ি গৈ ক'লে। কৃষ্ণভূজৰ প্ৰাণ বাচিল। সত্ৰলৈ উভতি গ'ল।

গুৰুদেৱে কৃষ্ণভূজে তিনিবুঢ়াৰ আগত আত্মোপাস্ত ক'লে, “ৰজাই আমাক বধিবলৈ ষড়যন্ত্ৰ কৰিছে। আমাৰ ডুমচা গাৰ্ৱৰ চংফৌ ৰজাৰ সহায় বিচাৰি যাওঁ। আমাৰ দুটি নাবালক ল'ৰা তোমালোকক গতালো। মোৰ দ্বিতীয় ভাৰ্য্যা ঘিগুৰী বুঢ়ী আৰু সত্ৰখন তোমালোকক গতালো। আমি ঘূৰি নাছিলে ল'ৰা দুটিক লৈ পুনৰ সত্ৰ স্থাপন কৰিবা।” এই বুলি কৃষ্ণভূজে পুৰমুৱা হৈ উজ্জাই যাত্ৰা কৰে।

গুৰুৰ টোকা এই কিতাপখনৰ শেষত চাব পাৰে।

উজ্জাই যাওঁতে বাটতে নগা নেওঁগৰ ঘৰত কেইদিমমান জিৰালে। সেই কেইদিন নেওঁগে কৃষ্ণভূজদেৱক বৰ আত্মত্যাগেৰে আপ্যায়িত কৰি ৰাখিলে। কৃষ্ণভূজ নেওঁগৰ ভক্তিত তুষ্ট হৈ নেওঁগক সাতপুৰুষলৈ। বয়স-বাব খাবা বুলি বৰ দিলে। তাৰপৰা কৃষ্ণভূজে গৈ চিংফৌ ৰাজ্য পালে। নতাই তেওঁক দেখি আদৰ-সাদৰ কৰি ৰাখিলে। কৃষ্ণভূজে গৃহকন্দলৰ বথা ক'লে আৰু ৰজাৰ পৰা সৈন্তা-সামন্ত বিচাৰিলে। কৃষ্ণভূজৰ কথামতে ৰজা বিচানং চিংফৌয়ে সৈন্তাসামন্ত লৈ সৰ্ব্বানন্দ ৰজাৰ দণ্ডত ৰণ কৰিলে। সত্ৰ আৰু তেওঁৰ গাওঁ সমূহ পালে। সৰ্ব্বানন্দ সিংহই এই অঞ্চলৰ পৰা আঁতৰি গ'ল। কিন্তু কৃষ্ণভূজে মানৱ প্ৰথম আক্ৰমণলৈ ভয় কৰি পুনৰ অন্তৰ্গত বাস কৰিলে। তেওঁ বৈকুণ্ঠগামী হয় ১৭৫৭ চনত। মানৱ আক্ৰমণৰ ভয়ত ঘিঁমুৰী বুঢ়ী মেগেলা গাৱঁৰ এজন কছাৰী বুঢ়াৰ ঘৰত আশ্ৰয় ল'লেগৈ আৰু তিনি বুঢ়াও সদৰ পৰা আঁতৰি গ'ল। এনেদৰে ১২ বছৰ কাল টিপুক সত্ৰ অৰাজক হয়।

মানে মৰাণ ৰাজ্যৰ বহুলোক লৈ যায়। কৃষ্ণভূজৰ বৰপুত্ৰ আৰু প্ৰায় এশ ছুৰাৰ ভকতকো লৈ যায়। ইতিমধ্যে বৃটিছে অসম ল'লে আৰু শাস্ত্ৰ ঘূৰি আহিল। এই শাস্ত্ৰময় সময়তে ভগা পিক সত্ৰ পুনৰ স্থাপন কৰাৰ প্ৰচেষ্টা চলিল। ভক্তসকলে আলোচনা কৰিলে। কৃষ্ণভূজদেৱৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ কুঁজা ডেকা কুজ গামৰ ঘৰত অন্তৰ্গত বাস কৰি আছিল। বচাসকলে কুঁজা ডেকা (নৱভূত)ক কুজগামৰ ঘৰৰ পৰা মাতি অনািল। উক্ত বাৰ্তাৰ পাতি তেওঁৰ স্যাবধামতে আতি সোনকালে ভক্ত-বৃন্দৰ লগলৈ আহিল। ভক্তসকলে টিপুক নদীৰ দাঁতিত (বৰ্তমান কপাই বাগিচাৰ সীমাত) ঘৰ সজাই দিলে।

ইয়াৰ পছত ভকতসকলে গাৱঁবুঢ়া পঠাই চাৰিওফালে খবৰ পঠালে যে টিপুক নদীৰ দাঁতিত টিপুক সত্ৰ পতা হ'ব। এই খবৰ পাই সকলোৱে ভাগে ভাগে নামঘৰ, মন্দিৰ ঘৰ, প্ৰসংগৰ ঘৰ, যজ্ঞঘৰ, বাটচ'ৰা চাৰিটা সজালে। শুকক আগ-পিচ কৰিবলৈ ভাগে ভাগে ভকত সজালে।

কুঁজা ডেকাত ভকতসকলে কছাৰী বুঢ়াই অধিকাৰ, আহোম বুঢ়াই পানধৰা, খাটোৱালে শাস্ত্ৰ থাপনা কৰাৰ ভাগ ল'লে।

শৰণ, ভজন কৰালে। জাইনী গঞাৰ দামোদৰ বুঢ়াই বৰ নামঘৰৰ পুৰোহিত হৈ কাম সমাধা কৰালে। বুঢ়াসকলৰ দিহামতে আৰু পূৰ্ব পিতৃগুৰু কৃষ্ণভূজদেৱে কৈ গোৱা মতে কুঁজাডেকাক ধৰ্ম ভাৰ দিবলৈ সিদ্ধান্ত কৰে। যথাবিধি মতে কুঁজা ডেকাইও ধৰ্মভাৰ লবলৈ গাত ললে।

কুঁজাডেকাৰ নৱভূজ অধিকাৰ নাম প্ৰকাশ কৰিলে। পিছদিনা বৰ নামঘৰত গোটেই ৰাত কীৰ্তন কৰিলে। ভকতসকলৰ ভোজন বাধণ কৰিলে।

নিশাভাগৰ সময়ত খাটনিয়াৰে শৰাই এখন সজালে। টকা ২১টা শৰাইত দিলে। কছাৰী বুঢ়াই সম্প্ৰদা জুৰাই কৃষ্ণভূজৰ আবহনে নৱভূজ নাম প্ৰকাশ কৰ সম্প্ৰদা খোৱালে।^১ সদৌ ভকতেও সেৱা কৰিলে। কুঁজা-ডেকাক বহু ঠাইৰ পৰা তানবুঢ়াই হাতত তুলি গাদীত বহুৱালে। সদৌ বাইজে জয়ধ্বনি কৰ কাম সমাধা কৰিলে। নামঘৰৰ কামো সমাধা হ'ল। গুৰুদেৱক বুলান ঢবাদ ভকতে গাই বাট গোপনীয়ে মাত খোড় গাই সাদৰেৰে মান্দৰলৈ থান বহুৱালে।

তান পাছত ভকতসকলে সেৱা কৰ ধৰাধাৰ যায়। ধৰ্ম বহুৱা কাৰ্য্য ঈমানতে সমাপ্ত হয়। গুৰুদেৱে পাছত ভকতসকলক কল্যাণৰ নামান্তে বহু নীতি কৰে।

নৱ-জন্মদেৱে ছকুৰ বছৰ ধৰ্ম প্ৰৱৰ্ত্তন কৰ ইং ১৭৫৭ চনত গাদত বাত ১৮৭৭ চনত বৈকুণ্ঠগামী হয়।

নৱভূজদেৱ অধিকাৰ হোৱাৰ আগতে মানৱ দনত কৃষ্ণভূজদেৱৰ দ্বিতীয় গাহনী যমুণী বুঢ়ায়ে মেগেলা গাৱঁৰ এজন বৰখা বুঢ়াৰ ঘৰত আশ্ৰয় লয়। বুঢ়া থকা সময়তে কছাৰী বুঢ়াজন ঢুকিল। বুঢ়াজনৰ এটি নাবালক পুত্ৰ আছিল। সেই লৰাটি বুঢ়ীৰ লগতে থাকিল।

এনেতে নৱভূজদেৱে টিপুক সত্ৰ স্থাপন কৰ অধিকাৰ হৈ থাকিল। তেতিয়া সেই বুঢ়ীক গুৰুদেৱে মতাই আনিলে। বুঢ়ীয়েও মাউৰা লৰাটিক ভায়েক বুলি চপাই লবলৈ কোৱাত নৱভূজদেৱে বংশত চপাই ললে। ত্ৰিমুৰী বুঢ়ীৰ লগত ধৰ্ম পুথিও দুখন নান আছিল। সেই পুথি নৱভূজক দিলে। এখন পুথি কছাৰী লৰাটিক দিলে।

লবাটিৰ নাম আছিল জনন। নৱভূজদেৱে জীৱিত থকা কালত লবাটি একেসঙ্গে কৰি মেলি আছিল। নৱভূজদেৱ বৈকুণ্ঠগামী হোৱাত শংকৰভূজ অধিকাৰ হয়। শংকৰভূজৰ জাপি লোৱা পৰিয়ালৰ লগত কিবা কাৰণত ঠোঁটোমোজা লাগিল। সেই কথাতো কপনে পুৰুষা হৈ বঙাজান গাঁৱত নামঘৰ সাজি বাস কৰে। বঙাজানত ঘৰবাৰী কৰাৰ কাৰণে বঙাজানীয়া বোলে। কপন ডাঙৰীয়াৰ ছজন পুত্ৰ হয়। সেই পুত্ৰ ছজনৰ পৰিয়াল এতিয়াও টিপুক সত্ৰ সমাজত চলি আছে।

শংকৰভূজ ১৮৭৭ চনত গাদীত বাঁহ ১৮৯৭ চনৰ মাঘ মাহৰ শুক্লা পঞ্চমী তিথিত বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াগ হয়। শংকৰভূজৰ তিৰোধানৰ পিচত টিপুক সত্ৰৰ ৪র্থ অধিকাৰ হয় ভাতৃ অগ্নিভূজ (১৮৯৭ চন)। ৩ বছৰ ভোগদখল কৰাৰ পিচত ১৯০০ চনৰ পুহমাহৰ কৃষ্ণা ত্ৰয়োদশী তিথিত অগ্নিভূজ বৈকুণ্ঠগামী হয়। অগ্নিভূজদেৱৰ ক্ৰিয়া-কৰ্মৰ দিনাই টিপুক সত্ৰ খনিত খেলি মেলি লাগে। শংকৰভূজৰ অষ্টম পুত্ৰ নবীন চন্দ্ৰই বাতিৰ ভিতৰতে মান্দৰ গৃহত শ্ৰীশ্ৰীভক্তভূজ নাম ব্যক্ত কৰি অধিকাৰ হয়। ইতিমধ্যে অগ্নিভূজদেৱৰ ভাতৃ মালীচন্দ্ৰক অধিকাংশ শিগ্ৰ-ভকতে টিপুকসত্ৰৰ আধিকাৰ নিৰ্বাচিত কৰি থৈছিল। গতিকে ক্ৰিয়াধৰ্মৰ সামৰণি অহুষ্ঠান কৌৰ্ণন শেষ কৰি যথানিয়মে মালীচন্দ্ৰক শ্ৰীশ্ৰীঅজ্ঞভূজ নাম প্ৰকাশ কৰি টিপুক সত্ৰৰ পঞ্চম সত্ৰাধিকাৰ পাতে। গতিকে অজ্ঞভূজ আৰু ভক্তভূজৰ মাজত তথা তেওঁলোকৰ ভকত সমৰ্থক সকলৰ মাজত প্ৰচণ্ড মনোমালিছ্য ঘটে আৰু শেষত কোৰ্ট-কাছাৰীত মোকদ্দমা চলে।

কেচত ডাকি শংকৰভূজে টিপুক সত্ৰৰ স্বৰ লাভ কৰে। পিচত শংকৰভূজে নিজৰ দোম-বুজি পাই খুড়াক অজ্ঞভূজক টিপুক সত্ৰতে থাকিবলৈ অহুৰোধ কৰে আৰু নিজে টিপুকসত্ৰৰ পৰা আঁতৰিলে। তাৎপৰ্য্যপূৰ্ণ কথা এয়ে যে ভক্তভূজ কেৱল টিপুকসত্ৰৰ অধিকাৰ হোৱা নাছিল; পৰম্পৰা আওকান কৰি নিজৰ ভকতৰ লগত আলোচনা কৰি ফটিকজানত গৈ ৰাজলক ৰমাপাতি নাম দি পানধৰা কাৰ ললে, পুত্ৰাবৰক নিৰাময় নাম দি পুৰোহিত কৰি ল'লে, ফণুৱাক সহজানন্দ নাম দি সহকাৰী কাৰ ল'লে, ধোলোকক নাৰায়ণ নাম দি শৰাইধৰা কৰি ল'লে আৰু বেতমলা, চিম, দেওবৰ, জোনাবৰ, বিষবীৰ, প্ৰথম, বংকা নামৰ

সান্ত্বনক শৰণ দিলে ।^৩ এনেবোৰ কথাও আৰু কেচও হ'বাত অজ্ঞভূজৰ মন ভাগি গৈছিল আৰু শংকৰভূজৰ প্ৰতি ক্ৰোধ-অভিশাপ সদায়েই মনত বাখিছিল । বোধকৰো সেই কাৰণেই শংকৰভূজৰ সম্পূৰ্ণ শক্তি অধিকাৰ হিচাবে নাছিল বুলি ভবা হয় ।^৪

ভক্তভূজ অধিকাৰে তেজি অকলত ১৯০৫ চনত সত্ৰ পাতিলে । পিছত ১৯২২ চনত ডিৰাক নৈৰ পাৰত সত্ৰ পাতে । তাতে ১৯২৭ চনৰ ভাদ্ৰ মাহৰ কৃষ্ণা দ্বিতীয়া তিথিত বৈকুণ্ঠগামী হয় । সম্প্ৰদা যোৰাত ভক্তভূজে নখন শৰাইৰ ঠাইত তিনিখন, ১খন ভাৰৰ পাৰদৰ্শে সাতখন আৰু ন বাৰ নাম উচ্চাৰণৰ ঠাইত তিনিবাৰ কৰিলে বুলি উল্লেখ আছে । ভক্তভূজে পৰম্পৰা আওকান কৰি খুড়াক অজ্ঞভূজৰ পৰিদৰ্শে নিজে অধিকাৰ হৈ টিপুক সত্ৰৰ বিভাজন ঘটালে । কিন্তু ১৯২৭ চনত ভাৰৰ মৃত্যুত তাত পূৰ্ণানন্দক শ্ৰীপদ্মমূৰ্ত্তি নাম দি সত্ৰৰ আধিকাৰ ৰূপে প্ৰতিষ্ঠা কৰি অজ্ঞভূজে ভুল সংশোধন কৰে কাৰণ ভাৰৰ ইচ্ছাতেই তাত পূৰ্ণানন্দ অধিকাৰ হয় । ভক্তভূজৰ পৰা হোৱা সত্ৰসমূহৰ অধিকাৰ সকলৰ নামৰ শেষত “ভূজৰ” পৰিবৰ্ত্তে “মূৰ্ত্তি যোগ কৰা হয় । পদ্মমূৰ্ত্তিদেৱে ডিৰাক সত্ৰৰ অধিকাৰ হোৱাৰ এমাহৰ ভিতৰতে ডিৰাক সত্ৰৰ ভক্তভূজ গোঁসাইৰ মহাভক্ত পদধাৰী চন্দ্ৰকান্তই ভক্তভূজে প্ৰথমে পতা মোলানী সত্ৰৰ কাষৰ উন্নত অধিকাৰ হৈ সত্ৰ পাতে ।

টিপুক সত্ৰ এৰি অজ্ঞভূজদেৱে ডিব্ৰু নদীৰ কাষত দৈমুখীয়াত সত্ৰ পাতেগৈ । ১৯১৬ চনৰ ফাগুন মাহৰ ৯ তাৰিখে শুক্লা ষষ্ঠী তিথিত বৈকুণ্ঠ গমন কৰে । ভাৰৰ পিছত তেৰ মাৰ্চ তাৰিখে জ্যোষ্ঠ পূৰ্ণাশ্ৰীচন্দ্ৰভূজ অধিকাৰ হয় । তাতেই ১৯৩১ চনৰ ১৭ নবেম্বৰ তাৰিখে চন্দ্ৰভূজ বৈকুণ্ঠগামী হয় । ভাৰৰ পিছত ভায়েক শ্ৰীমূৰ্খাভূজ অধিকাৰ হয় আৰু সত্ৰখন শিমুলগুৰিলৈ উঠাই নি ব্ৰজপুৰ সত্ৰ নাম দিয়ে । তাৰ পিচত গুণ্ডিৰ মামৰণিলৈ সত্ৰ উঠাই দিয়ে আৰু পূণ্যভূমি সত্ৰ নাম দিয়ে । এই সত্ৰতেই ১৯৫৭ চনৰ ৯ এপ্ৰিল তাৰিখে তেখেত বৈকুণ্ঠগামী হয় আৰু ভায়েক ব্ৰজভূজে অধিকাৰ পদ লৈ সত্ৰ উঠাই নি টেকেলি কুলাজানত সত্ৰ পাতে । নাম ৰাখে “শ্ৰীশ্ৰীকৈলাশপুৰ সত্ৰ ।”

৩ ওপৰকিত চাব পাৰে ।

৪ এই বিষয়ত সম্প্ৰদা যোৰা চাব পাৰে । ওপৰকিত চাব পাৰে ।

এই সত্ৰতে ব্ৰহ্মভূজদেৱে ১২৭৪ চনৰ জিচৈম্বৰ মাহৰ ৩ তাৰিখে পৰলোক গমন কৰে। ১০ বছৰ কাল অধিকাৰৰ আসন শূণ্য হৈ থাকে আৰু ১২৭৫ চনত সূৰ্য্যভূজৰ পুত্ৰ শ্ৰীজলচন্দ্ৰভূজ কৈলাশপুৰত সত্ৰাধিকাৰ হয়। তাৰাই কৈলাশপুৰৰ পৰা বাৰেকুৰি অঞ্চলৰ বেবেজীয়া দেৱাণ্ডিৰলৈ সত্ৰ তুলি নি “ব্ৰাবন্ধ সত্ৰ” নাম দিয়ে।

অজ্ঞভূজৰ বৰপুত্ৰ চন্দ্ৰভূজদেৱৰ ওয় পুত্ৰ পৱিত্ৰই শ্ৰীবিষ্ণুভূজ নাম লৈ অধিকাৰ হয় আৰু ১২৫৭-৫৯ চনত “শিমলুগুৰি সত্ৰ” প্ৰতিষ্ঠা কৰে। ভায়েক টেমেশ্বৰ মহন্ত “আচাৰ্য্য” হয়।

অজ্ঞভূজৰ ষষ্ঠপুত্ৰ ভগনচন্দ্ৰ শ্ৰীচন্দ্ৰভূজদেৱৰ ব্ৰজপুৰ সত্ৰৰ আচাৰ্য্য আছিল। ১২২২ চনত তাৰাই (ভগনচন্দ্ৰই) কাকপথাৰৰ বৰআলি বৰগুৰিত সত্ৰ পাতে আৰু সত্যভূজ নাম প্ৰকাশ কৰে। সত্ৰৰ নাম দিয়ে বিবুদ্ধবাহাৰ। ১২২৫ চনত তাৰা বৈকুণ্ঠগামী হয় আৰু তাৰ পিছত ৩ বছৰকাল ধৰ্ম্মাসন শূণ্য হৈ বয়। ১২৩৮ চনত তাৰাৰ জ্যেষ্ঠপুত্ৰ তিলোয়ে শ্ৰীশ্ৰীসৰ্বভূজ নাম প্ৰবাস বাৰ আদান কৰে। ১২৪৮ চনত তাৰা বৈকুণ্ঠগামী হয়। একমাত্ৰ পুত্ৰৰ মৃত্যু হোৱাত ভায়েক ঘোৰচন্দ্ৰই শ্ৰীব্ৰহ্মভূজ নাম প্ৰকাশ কৰি আধিকাৰ হয়। এঘৰৰ পিছত ১২৪৯ চনত তাৰা বৈকুণ্ঠগামী হোৱাত পুনৰ ধৰ্ম্মাসন শূণ্য থাকে। ১২৫২ চনত সত্ৰখন নতুনকৈ স্থাপন কৰা হয়। ১২৫৬-৫৯ চনত তাৰাৰ ভ্ৰাতৃ অংশুধৰে শ্ৰীকজ্জভূজ নাম প্ৰকাশ কৰি আধিকাৰ হয় আৰু ১২৭৪ চনত নৰনাট সামৰে। ১০ বছৰ ধৰ্ম্মাসন শূণ্য হৈ থাকে। পিছত ১২৮৫ চনত ব্ৰহ্মভূজদেৱৰ জ্যেষ্ঠপুত্ৰ শ্ৰীমিলন চন্দ্ৰই শ্ৰীশংখচন্দ্ৰভূজ নাম প্ৰকাশ কৰি আধিকাৰ হয়।

ইফালে শ্ৰীভক্তভূজদেৱে স্থাপন কৰা ডিৰাক সত্ৰত তাৰা বৈকুণ্ঠগামী হোৱাত ভ্ৰাতৃ পূৰ্ণানন্দই শ্ৰীপদ্মমূৰ্ত্তি নাম প্ৰকাশ কৰি অধিকাৰ হয়। ১২৪৫ চনত তাৰাৰ প্ৰয়াণ হোৱাত জ্যেষ্ঠপুত্ৰ থলেশ্বৰে শ্ৰীজগন্নাথমূৰ্ত্তি নাম প্ৰকাশ কৰি অধিকাৰ হয় ১২৪৮ চনত। ১২৭৩ চনত জগন্নাথমূৰ্ত্তিৰ বিয়োগত ভ্ৰাতৃ সন্তেশ্বৰে শ্ৰীঅংশদানন্দমূৰ্ত্তি নাম প্ৰকাশ কৰি ডিৰাক সত্ৰৰ চতুৰ্থ অধিকাৰ হয়।

ভক্তভূজদেৱৰ দ্বাৰা প্ৰতিষ্ঠিত নোলানী সত্ৰ পুনৰ সজীৱিত কৰি ভক্তভূজৰ “মহাভক্ত” পদাভিষিক্ত চন্দ্ৰকান্তই (ভক্তভূজৰ ককায়েক

ভাগবতৰ পুত্ৰ ডিবাকসম্ৰাট তন্ত্ৰভূজদেৱৰ বিয়োগত গদ্যমূৰ্ত্ত অধিকাৰ হোৱাত তাত নাথাকি মোলানী সম্ৰাট অধিকাৰ হৈ জীসত্যভূজদেৱ নাম প্ৰকাশ কৰে। সত্যভূজদেৱে তন্ত্ৰভূজদেৱৰ পুত্ৰ মহেশ্বৰ আচাৰ্য পাত্ৰ দ্বৈতপুত্ৰ ৰোহিতেশ্বৰক “মহাভক্ত” পদাভিষেক দিয়া। ১৯৩৯ চনত সত্যভূজৰ বিয়োগ হোৱাত তাৰাৰ বৰপুত্ৰ ৰোহিতেশ্বৰ উৱন মোলানী সম্ৰাট দ্বিতীয়জনা আধিকাৰ হয়। ৰোহিতেশ্বৰে খুড়া মহেশ্বৰ আচাৰ্যক উৱন মোলানী সম্ৰাট আধিকাৰ হ’বলৈ নিমন্ত্ৰণ জনোৱাত মহেশ্বৰদেৱে ভাতৃজাক ৰোহিতেশ্বৰক সম্ৰাটিকাৰ হ’বলৈ আজ্ঞা দিয়াত ৰোহিতেশ্বৰে জীপূৰ্ণভূজ নাম প্ৰকাশ কৰি আধিকাৰ হয়। ১৯৬৯ চনত তাৰা বৈকুণ্ঠ প্ৰকাশ কৰে। তাৰাৰ কন্যা ভাতৃ বৈকুণ্ঠজীৰ জীপূৰ্ণভূজ নাম প্ৰকাশ কৰি সম্ৰাট অধিকাৰ হয়। ১৯৯১ চনত দ্বিতীয় আচাৰ্য ৰোহিতেশ্বৰ গোস্বামীৰ পুত্ৰ জীবাশচ গোস্থানীয়ে জীবাশুভূজ নাম প্ৰকাশ কৰি ১৯৯১ চনৰ আচাৰ্য নাহত আধিকাৰ হয়।

শংকৰভূজৰ পুত্ৰ বংশীধৰৰ পুত্ৰ গোহাট চন্দ্ৰ উজানৰ গোসাষ্ট-সকলৰ মাজত আইনা প্ৰকৃত, জ্ঞানী পদা প্ৰথমে নেট্ৰিফুৰ্ণেট। ১৯১১ চনত বংশীধৰে বংশীধৰ আচাৰ্যক আচাৰ্য পদেত পাত্ৰ থাকোতে অংশ প্ৰকাশ কৰিছিল। জীসত্যভূজ আচাৰ্যৰ দিনত তেখেত “মহাভক্ত” পদাভিষেক হৈছিল। ১৯২৯ চনত সত্যভূজদেৱৰ দৈৱ্য-প্ৰিয়ান বটাত তেখেতে উৱন মোলানী সম্ৰাট পৰা জাতাব ডউৰা নদাৰ পাৰত মাজমত “দৈৱ্যৱী সেৱাগ্ৰাম প্ৰতিষ্ঠা কৰি আচাৰ্য পদাভিষেক কৰি আৰু ১৯৫৬ চনত বৰ্মাণাৰা হৈ চৈৱগ্ৰামন্দ নাম প্ৰকাশ কৰি চিপুক লাজুন সম্ৰাট প্ৰতিষ্ঠা কৰে। তাৰা ১৯৮৭ চনৰ মাঘ মাহত বৈকুণ্ঠগামী হয়। তাৰাৰ মৃত্যুত ভাতৃ বনেশ্বৰৰ পুত্ৰ নানীৰ জীপূৰ্ণানন্দ মূৰ্ত্তি নাম প্ৰকাশ কৰি ১৯৮৯ চনৰ মাঘ মাহত দ্বিতীয়জন আধিকাৰ হয়।

শংকৰভূজৰ ত্ৰয়োদশ পুত্ৰ জীৰ্ণানন্দ মূৰ্ত্তিয়ে ১৯৪৮ চনত বৰ-মেচাইত সম্ৰাট প্ৰতিষ্ঠা কৰি আধিকাৰ হৈ পিছত ৰাডৰাকলৈ সত্ৰ উঠাই নিয়ে। ১৯২৮ চনত বৈকুণ্ঠগামী হোৱাত শংকৰভূজৰ একাদশ পুত্ৰ গম্ভীৰ ডেকাৰ বৰপুত্ৰ বনেশ্বৰে জীজীবাশুভূজ নাম প্ৰকাশ কৰি ১৯৫৮ চনত বৰডিবাক সম্ৰাট দ্বিতীয়জনা আধিকাৰ হয়। ১৯৬০ চনত সম্ৰাট লিটং দৌৰঙ্গী পৰাৰলৈ তুলি নিয়ে আৰু ৫ বছৰৰ পিছত তাৰ পৰা নি

বৰডিবাৰক বিলৰ পশ্চিম পাৰত প্ৰতিষ্ঠা কৰি “ডিবাৰ দয়ালী সত্ৰ” নাম দিয়ে। ১৯৭১ চনত তাৰা স্বৰ্গগামী হোৱাত গম্ভীৰ ডেকাৰ পঞ্চম পুত্ৰ ধনেশ্বৰে জীহংস মূৰ্ত্তি নাম প্ৰকাশ কৰি বৰডিবাৰক দয়ালী সত্ৰত অধিকাৰ হয়। ১৯৭৭ চনত হংসমূৰ্ত্তিদেৱে বৰমেচাইৰ কপাহতলিলৈ সত্ৰ তুলি নিয়ে আৰু ১৯৮০ চনত তাৰা বৈকুণ্ঠগামী হয়। তাৰাত পিছত তাৰাৰ দ্বিতীয়জন ককায়েক গম্ভীৰ ডেকাৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ নিৰ্মলচন্দ্ৰৰ বৰজনা পুত্ৰ জীৰীপেন চন্দ্ৰই জীগদাধৰ মূৰ্ত্তি নাম প্ৰকাশ কৰি সত্ৰৰ চতুৰ্থজন অধিকাৰ কপে নামধৰ্ম প্ৰৱৰ্ত্তাই আছে।

টিপুকসত্ৰৰ চতুৰ্থ অধিকাৰ আগভূজ গুৰুয়ে তিনিবছৰ কাল থাকি যুত্ৰৰ সময়ত ভক্তভূজ আৰু পদ্মমূৰ্ত্তিক কাষলৈ মাতি আনি তাৰাৰ (অগ্নিভূজৰ) কনিষ্ঠ পুত্ৰ বিশ্বমূৰ্ত্তিক যাতে ভাল ব্যৱহাৰ কৰে তাৰ স্বাবে অনুৰোধ কৰে। সেই অনুৰোধ ৰাখি ভক্তভূজদেৱে বিশ্বমূৰ্ত্তিক “মহাভক্ত” আসন দিয়ে। এবছৰ কাল ভক্তভূজৰ দগত থাকি তাৰ পৰা আঁতৰি আহে। পিছত টিপুক সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ অজ্ঞভূজে ১৯০৫ চনলৈকে বিশ্বমূৰ্ত্তিক সত্ৰতে ৰাখিছিল। কিন্তু তাৰ পৰাও আঁতৰি গৈ ১৯০৭ চনত গাভৰু-ভেটিলৈ আহে আৰু তাতেই ১৯০৮ চনত তাৰাই পদ্মমূৰ্ত্তি হৰিৰাম ঈশ্বৰ নাম লৈ ধৰ্মাসনত বহে আৰু তাৰপৰা ঋতুগাৱলৈ যায়। তাৰপৰা কুলিপথাৰ গাৱঁত সত্ৰ পাতে। ইয়াৰ পৰা নি সোণজানৰ লাখুটি পেলোৱা গাৱঁত পাতে ১৯৫৩ চনত ১৩ ফ্ৰেব্ৰুৱাৰী তাৰিখে তাৰা বৈকুণ্ঠগামী হয়। তাৰাৰ পিছত দ্বিতীয় পুত্ৰ মনজয়ে জীশ্ৰীজয়ৰাম মূৰ্ত্তি হৰিৰাম ঈশ্বৰ নাম লৈ অধিকাৰ হয় আৰু লাখুটি পেলোৱা গাৱঁৰ পৰা সত্ৰ তুলি ৭ বোকাপথাৰত সত্ৰ পাতে আৰু নাম দিয়ে জীজীমেক সত্ৰ।

নৱভূজদেৱৰ চতুৰ্থ পুত্ৰ টেমীচন্দ্ৰ মনতানদেৱৰ পুত্ৰ চিৰন্তনদেৱৰ বৰপুত্ৰ বজ্জডেকাই জীআদিহুজ নাম প্ৰকাশ কৰি ১৯৫৮ চনত

হাইডাল্ডনীৰ অনসীয়া গাৰ্ভ বা কাথগাৰ্ভত শ্ৰীশ্ৰীআসাম সত্ৰ নাম দি সত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰে। এই বছৰডেকা মেকসত্ৰৰ অধিকাৰ শ্ৰীজয়ৰাম মূৰ্ত্তি হৰিৰাম ঈশ্বৰৰ “মহাভক্ত” পদাৰ্ভিষক্ত আছিল। আদিভূজদেৱে সত্ৰ কাথ গাৰ্ভৰ পৰা উঠাই শুকানশুৰি নগাৰ্ভত পাতে আৰু খেৰজান সত্ৰ বুলি নামকৰণ কৰে। ১৫ বছৰ কাল ধৰ্মাধিকাৰী হৈ থাকি ১৯৭৩ চনত বৈকুণ্ঠগামী হয়। পুত্ৰ নাগেশ্বৰে শ্ৰীঅনাদিভূজ নাম প্ৰকাশ কৰি অধিকাৰ হয়। ১৯৯৩ চনৰ নৱেম্বৰ মাহৰ ১০ তাৰিখে বৈকুণ্ঠগামী হয়।

আসাম সত্ৰত আদিভূজদেৱৰ আচাৰ্য আছিল ভৈৰৱৰ বংশৰ ভক্তিজ্ঞান নিগম চন্দ্ৰ। এখেত টিপুক সত্ৰৰ চতুৰ্থ অধিকাৰ অগ্নিভূজদেৱৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ হৰদেৱদেৱৰ তৃতীয় পুত্ৰ বেজিয়া মহন্তৰ জ্যেষ্ঠপুত্ৰ। আসাম সত্ৰৰ পৰা আঁতৰি আহি আদিভূজদেৱে বেতান গাৰ্ভত ১৯৬৯ চনৰ মে’ মাহত অধিকাৰ হৈ শ্ৰীশ্ৰীশক্তিমূৰ্ত্তি ঈশ্বৰ নাম প্ৰকাশ কৰি সত্ৰৰ নাম দিয়ে বেতান বেদন্তী সত্ৰ। ১৯৭৩ চনত সত্ৰখন লাংকাচলে উঠাই নিয়ে আৰু ১৯৮৯ চনৰ আঘোন মাহত তাৰা বৈকুণ্ঠগামী হয়। তাৰাৰ পিছত লাবকা মহন্তই শ্ৰীশ্ৰীবিষ্ণু মূৰ্ত্তি ঈশ্বৰ নাম প্ৰকাশ কৰি ১৯৮৯ চনৰ ২৮ নৱেম্বৰ তাৰিখে অধিকাৰ হয়। লাবকা মহন্ত অগ্নিভূজদেৱৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ হৰদেৱদেৱৰ কানষ্ঠ পুত্ৰ গোবেলা মহন্তৰ একমাত্ৰ পুত্ৰ।

শংকৰভূজৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ কৃষ্ণদেৱদেৱৰ পুত্ৰ জলেশ্বৰদেৱৰ পুত্ৰ লোকনাথে মোলানী গাৰ্ভৰ খেৰজানত সত্ৰ পাতি শ্ৰীপদ্মভূজ নাম প্ৰকাশ কৰি অধিকাৰ হয়। ১৯৭১ চনৰ পৰা ১৯৮২ চনলৈকে অধিকাৰ হোৱাৰ পিছত তাৰা বৈকুণ্ঠগামী হোৱাত ৩ বছৰ কাল ধৰ্মাসন শূণ্য হৈ থাকে। পাছত ভ্ৰাতৃ ব্ৰহ্মপুত্ৰ মহন্তই ১৯৮৫ চনত অধিকাৰ পদ গ্ৰহণ কৰি শ্ৰীধৰ্মভূজ নাম লয়। এখেত মোলানী খেৰজান সত্ৰৰ দ্বিতীয় অধিকাৰ।

ভক্তভূজদেৱে ভক্তিৰূপত্ৰ চন্দ্ৰকান্ত সত্যভূজদেৱক আৰু তাৰাৰ
 বৰপুত্ৰ মহেন্দ্ৰক “একেলগে যাবা, একেলগে খাবা” বুলি পৰামৰ্শ দিছিল।
 ভক্তভূজদেৱৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণৰ পিছত ভিৰাক সত্ৰত অধিকাৰ হয়
 ভক্তভূজৰ ভাতৃ পদ্মমূৰ্ত্তি। তেতিয়া ভোগবৰৰ পুত্ৰ চন্দ্ৰকান্তই সত্যভূজ
 নাম লৈ উৱন-মোলানী সত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰে। ১৯২৭ চনত ভক্তভূজৰ বৰপুত্ৰ
 মহেন্দ্ৰ “আচাৰ্য” পদ দিয়ে। বিষ্ণু মহেন্দ্ৰ উৱনত নাছিল। ১৯৩৯ চনত
 সত্যভূজদেৱে বৈকুণ্ঠ প্ৰয়াণ কৰাত তেখেতৰ বৰপুত্ৰ পূৰ্ণভূজক অধিকাৰ
 পতা হয়। পূৰ্ণভূজদেৱে খুড়াদেৱক মহেন্দ্ৰক উৱন মোলানী সত্ৰত
 অধিকাৰ পদ লবলৈ আমন্ত্ৰণ কৰাছিল। কিন্তু মহেন্দ্ৰই পূৰ্ণভূজদেৱক
 আধকাৰ লবলৈ আত্মা দিয়ে। যেনাদে হাতীগড়ত মহেন্দ্ৰদেৱে পূৰ্বে
 ভক্তভূজদেৱে মোলানী সত্ৰ পতা ঠাইতে হাতীগড় মোলানী সত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা
 কৰাৰ শ্ৰীশ্ৰীচক্ৰভূজ নাম প্ৰকাশ কৰে। তেখেত বৈকুণ্ঠগামী হোৱাত
 তেখেতৰ ভাতৃ যোগেন্দ্ৰ শ্ৰীমত ভূজ নাম প্ৰকাশ কৰে। ১৯৪১ চনত হাতীগড়
 মোলানী সত্ৰৰ দ্বিতীয়জন আধকাৰ হয়। তাৰাই ১৯৫৩ চনলৈকে
 ধৰ্মপ্ৰচাৰৰ বাবে বৈকুণ্ঠগামী হোৱাত ভাতৃ মহেন্দ্ৰে বিজয়ভূজ নাম
 প্ৰকাশ কৰি সত্ৰৰ চতুৰ্থ আধকাৰ হয়। ১৯৫৮ চনত বৈকুণ্ঠগামী
 হোৱাত তাৰা নিঃশাস্তিৰে তেতাকে মহেন্দ্ৰৰ (চক্ৰভূজদেৱৰ) জ্যেষ্ঠপুত্ৰ
 চাক্ৰভূজই শ্ৰীশ্ৰীভূজ নাম প্ৰকাশ কৰে। ১৯৫৮ চনত আধকাৰ হয় আৰু
 ১৯৭৫ চনৰ শাওন মাহত বৈকুণ্ঠগামী হয়। ভাতৃ বনেশ মহেন্দ্ৰ
 শ্ৰীআত্মভূজ নাম প্ৰকাশ কৰে ১৯৭৬ চনত আধকাৰ হয়।

এনেদৰে দেখা যায়, টিপুৰ সত্ৰৰ ১৩ শ অধিকাৰ অগ্নি ভৈৰৱ
 বৈকুণ্ঠগামী হোৱাৰ পাছত ইং ১৯০০ চনত তুখান সত্ৰ হয়। এই তুখান
 সত্ৰৰ আধকাৰ অজয়ভূজদেৱ আৰু ভক্তভূজদেৱ এই দুইজন সত্ৰৰ
 পৰাই পাছলৈ উপকল্প বাৰখানি সত্ৰ হয়। ১৯৭২ চনত এই বাৰখানি
 সত্ৰ লগ লাগ টিপুৰ সত্ৰসংঘ স্থাপিত হয়।

উজনিৰ মায়ায়ৰা সত্ৰৰ সন্নাধিকাৰ সকলৰ দৈনন্দিন কাৰ্য্যাবলী

পুৱা গুৰুজনে শুই উঠি গা-পা ধুই আহি ভগৱানক শ্ৰদ্ধা কৰি শয়ন ঘৰৰ গান্ধীত বহে। তাৰ পাছত কোনো শিষ্য বা কোনো লোকে ভামোল-পান বা চাঁত, পাৰ আদিৰ ভাৰ দৈ (কোনো সমস্যাৰ সমাধান বিচাৰি) সেৱা কৰিবলৈ আহিলে, তেনে লোকসকলক ধৰ্মীয় সমাধান দি গুৰুৱে সেৱা গ্ৰহণ কৰে। কোনো লোকে যদি বেমাৰ আজাব পৰা মুক্ত হ'বলৈ ঔষধ বিচাৰে, গুৰুৱে সাধনা কৰি ছুই এটা ঔষধ পাতিও বেমাৰীৰ বাবে দি পঠিয়ায়। শিষ্য তথা অম্মা লোকেও যদি কোনো সমস্যাৰ কথা জনায়, তেন্তিহে গুৰুৱে তাৰ সমাধানৰ উপায় ধৰ্মীয় ভাৱে দিয়ে। পুৱা গুৰুৱে অন্ন গ্ৰহণ কৰাৰ আগতে সৰুত কাম কৰা চাৰি ওখা পালীয়ে পৰশুণ (প্ৰসঙ্গ) ঘৰত কাঁহ, ডবা আৰু ভাল বজাট লগতে ঘোঁয়া আৰু ভাগবত পাঠ কৰি প্ৰসঙ্গ কৰে। প্ৰসঙ্গ কৰাৰ পাছতহে গুৰুৱে আতাৰ গ্ৰহণ কৰে। যদি প্ৰসঙ্গ নকৰাকৈ বা ভুলবশতঃ গুৰুৱে আতাৰ গ্ৰহণ কৰে তেন্তে তা পৰশুণ (প্ৰসঙ্গ) ঘৰত গুৰুৱে নিজেই দাব ভাঙিব লগা হয়। দিনৰ আহাৰ খোৱাৰ পাছত গুৰুৱে দিনটো শিষ্য তথা অম্মা লোকসকলৰ কামতে ব্যস্ত থাকে। গধূল পুনৰ চাৰি ওখা আৰু পলীয়াই (পাণিয়ে) পৰশুণ (প্ৰসঙ্গ) কৰাৰ পাছতহে গুৰুৱে আতাৰ গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। গুৰুৱে কোনো শিষ্যই প্ৰস্তুত কৰা আতাৰ গ্ৰহণ কৰিব নোপায়। গোঁসানীয়েহে তেওঁৰ আতাৰ তৈয়াৰ কৰে।

সত্ৰৰ বিভিন্ন গৃহৰ নাম আৰু তাৎপৰ্য্য

- ১) শয়ন ঘৰ বা গুৰু থকা ঘৰ

- ২) বাট চ'ৰা ঘৰ
- ৩) মন্দিৰ ঘৰ
- ৪) পৰশুৰাম ঘৰ বা যোগ-ধ্যানৰ ঘৰ
- ৫) যজ্ঞঘৰ বা বলীশাল
- ৬) নামঘৰ ছুটা
- ৭ ওয়া-পলীয়া থকা ঘৰ
- ৮) থান

উজনিৰ মায়াগৰা সত্ৰত ভকতসকলৰ বিভিন্ন বিষয় বাব আৰু কাৰ্য্যাবলী :-

সাধাৰণতে বহুসংখ্যক ভকত সত্ৰত থাকে। ভকত সকলৰ বিষয়বাব সমূহ তলত উল্লেখ কৰাৰ দৰে :-

১) আচাৰ্য্য এজন (২) মহাভকত এজন (৩) মহাপুৰুষীয় এজন (৪) তিনিদুতা (ক) আহোম ডাঙৰীয়া (খ) কছাৰী ডাঙৰীয়া (গ) খাটোৱাল ডাঙৰীয়া।

- (১) পুৰোহিত এজন লগতে ১১জন বুঢ়া অৰ্থাৎ বাবে গাওঁবুঢ়া
- (৬) চাৰিজন ওয়া আৰু চাৰিজন পলিয়া
- (৭) খাটনীয়াল এজন
- (৮) মূৰব্বী গায়ন এজন, বায়ন এজন
- (৯) পাঠেকী এজন
- (১০) ভামুলী এজন
- (১১) পচকীয়া এজন
- (১২) যজ্ঞ ৰাজনী এজন
- (১৩) দেউৰী এজন
- (১৪) বৰীয়া এজন

এই বিষয়বসীয়া সকলৰ নিৰ্দ্ধাৰিত কাৰ্য হ'ল এনেধৰণৰ :

১) আচাৰ্য্য :—

আচাৰ্য্য জনে কিছুমান তিথিত নামঘৰত জাননী দিয়ে। ভকতসকলক বিভিন্ন ধৰ্মীয় শিক্ষা দিয়ে। গুৰুৰ অনুপস্থিতিত গুৰুৰ নিৰ্দ্দেশমতে গুৰুৰ আসন চলাব পাৰে। আচাৰ্য্যজন গুৰুৰ পৰিয়ালৰে হয়।

২) মহাভকত :—

কোনো কোনো তিথিত মহাভকতেও জাননী দিয়ে, শিষ্যসকলক ধৰ্মীয় শিক্ষা দিয়ে। মহাভকতে যজ্ঞখোলা নিয়ন্ত্ৰণ কৰে। গুৰুৰ আজ্ঞা অনুসৰি গুৰুৰ অনুপস্থিতিত গাদীত বাহিব পাৰে। মহাভকতো গুৰুৰ পৰিয়ালৰে হয়।

৩) মহাপুৰুষীয়া :—

আচাৰ্য্য আৰু মহাভকতৰ অনুপস্থিতিত মহাপুৰুষীয়াই কিছুমান তিথিত জাননী দিব পাৰে। শিষ্যসকলক ধৰ্মীয় শিক্ষা দিব পাৰে।

৪) তিনিবুঢ়া :—

আহোম, কছাৰী, খাটোৱাল —এই তিনিজন লগ লাগি তিনিবুঢ়া। এই তিনিবুঢ়াৰ ওচৰত শিক্ষা লৈহে গুৰুৱে গাদীত বহিব পাৰে। অষ্টভূজৰ আজ্ঞাতেই কৃষ্ণভূজক তিনিবুঢ়াই ধৰ্মৰ গাদীত বহুৱাইছিল আৰু আজিও এই পৰম্পৰা উজনিৰ মৰাণ সত্ৰসমূহত বিৰাজমান। গুৰুৰ আজ্ঞা অনুসৰি ইয়াৰ যি কোনো এজনে বজৰ

বান্ধনী আৰু পান-খৰা হ'ব পাৰে। শিশুসকলক তিনিবুটাইও ধৰ্ম্মীয় শিক্ষা দিব পাৰে। কোনো কোনো গৃহস্থৰ জ্ঞাননী কবিনে মহাপুৰুষ উঠা। আৰু আন মহাপুৰুষে জ্ঞাননা দিব পাৰে। তিনিবুটাই উঠিব পাৰে। দেখব। বা ধৰ্ম্মা সমস্তা হ'লে তাৰ সমাধান। চাৰি যোৱাত তিনিবুটাই আগভাগ ল'ব লাগিব। তিনবুটাব অল্পপাছাত্ত পুৰোহিত্তে তাৰ দায়ব্দ হয়।

৫) পুৰোহিত বা বাবে গাওঁবুটা :—

গুৰুৱ জ্ঞাননী দাওঁ পুৰোহিত উঠিব পাৰে। পুৰোহিতৰ এঘাৰজন সহকাৰী থাকে। পুৰোহিতক দুই মন যা বাবে গাওঁবুটা বুজিও কয়। বাবে গাওঁবুটা ত খসমখস বাবে সামগ্ৰী সংগ্ৰহ কৰে। এওঁলোকে সমস্তৰ সামগ্ৰীসকল বাভিন্ন স্থানলৈ ভাগ কৰে।

৬) চাৰি ওঝা আৰু চাৰি পলিয়া :—

ওঝা আৰু পলিয়াসকলে সলনা-সলানিকৈ গৈতৌ গুৰুৰ পৰশুৰ ঘৰত পুৰা-গৰ্ভাৰ পৰশুৰ লৈ। পৰশুৰ পৰত কাই, ডবা আৰু তাল বজাই, খোষা আৰু ভাগৱত পাঠ কৰে। এওঁলোকে গুৰুৰ আহাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ আগতে এই কাম কৰিব লাগে।

৭) খাটনীয়াল :—

গুৰুৰ ঘৰত কেইবাজনো খাটনীয়াল থাকে। তাৰে গোসাঁই খাটনীয়াল নামে গোসাঁইৰ তামোল-পান গোসাঁই ইঠাইৰ পৰা সিঠাইলৈ বাওঁতে অনা নিয়া কৰে। কোনো কোনো খাটনীয়ালে

মন্দিৰৰ পৰা নামঘৰ , পৰশুৰামৰ ঘৰ আদিলৈ তামোল পানৰ খৰাই
অনা নিয়া কৰে। সত্ৰৰ মন্দিৰ ঘৰটো নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ এখন
খাটনৌয়াল থাকে।

৮) গায়ন আৰু বায়ন :

গায়ন-বায়নৰ মূৰব্বী হুজুৰকে গায়ন আৰু বায়ন বুজি কোৱা
হয়। সত্ৰৰ বিভিন্ন তিথি সমূহত গোৱা গায়ন-বায়নত এওঁলোকে
মুখা ভূমিকা লয়।

৯) পাঠেকী :

পাঠেকীজন গুৰুৰ ঘৰত ভাগৱত অনা-নিয়া কৰা আৰু পাঠ
কৰাল দায়িত্বত থাকে।

১০) ভামুলী :

সত্ৰত তিথি হ'লে আৰু সকাম হ'লে ভামুলীয়ে তামোল-পান,
মাছ-প্ৰসাদ আদি প্ৰস্তুত তথা ৰাইজক ভাগ কৰি দিয়ে।

১১) পছকীয়া :

পছকীয়াই সত্ৰৰ বিভিন্ন ঘৰসমূহ চাক-চিকুন কৰাৰ দায়িত্বত
থাকে। তিথি হোৱাৰ আগতে সকলোবোৰ ঘৰ পৰিষ্কাৰ কৰিব
লাগে। নামঘৰ আদিত সকাম হ'লে ভকতৰ বাবে আসনৰ সুব্যৱস্থা
কৰি দিব লাগে।

১২) যজ্ঞ-বান্ধনী :

যজ্ঞখোলাত এইজন বান্ধনীয়ে বন্ধা-বঢ়া কৰিব লাগে। কিন্তু বন্ধা-বঢ়া কৰি তেওঁ যজ্ঞ-খোলাত আহাৰ গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে।

১৩) কেউৰী বা বলীকটা কাটোৱাল :

তেওঁ যজ্ঞৰ বলী কটাৰ কাম কৰে। তেওঁৰ লগত দুজন সহকাৰী থাকে।

বৰীয়া :

পুহ আৰু মাঘ মাহৰ ভিখিত যজ্ঞ পাতিবৰ বাবে মাছ মাৰিবলৈ যোৱাত মুখ্য নেতৃত্ব দিয়ে। মাছ মাৰোতে এই বৰীয়াজনে পানীত নামি বিহু দিয়া নিয়মটো কৰে।

উজনিৰ মায়ামৰা সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ গুৰুৰ পত্নী হ'ল গোসাঁয়নী—
যাৰ সত্ৰৰ দৈনন্দিন পৰিচালনাত যথেষ্ট গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা আছে।
তেওঁ শিশুক ধৰ্ম শিক্ষা দিব পাৰে। শিশুকলে বিপদত গুৰুৰ
ঘৰলৈ 'ভাৰ' নিলে গুৰুক ভাতৰ পাতত গোসাঁয়নীয়ে 'ভাৰ'
অনাজৰ কথা সোৱাই দিয়ে।

সত্ৰত পতা বাৰমাহৰ তিথিসমূহ :

বহাগ মাহত পতা তিথি :

- (১) বহাগমাহৰ দশমী তিথিত গুৰু চতুৰ্ভুজৰ তিথি পাতে। মঙ্গলবাবে
উক্ত তিথি পাতে।
- (২) বহাগ মাহৰ একদশীত অষ্টভুজৰ তিথি পাতে। উক্ত তিথি
বহাগমাহৰ বুধবাবে পাতে।
- (৩) বহাগমাহৰ সোমবাবে বিহু সামৰণি তিথি পাতে।

- (২) জেঠ মাহত পতা তিথি :
জেঠমাহত ত্ৰয়োদশীত নিত্যানন্দদেৱৰ তিথি পাতে ।
- (৩) আহাৰ মাহৰ তিথি :
আহাৰ মাহৰ কৃষ্ণপক্ষৰ দ্বিতীয়া আৰু তৃতীয়া তিথিত মাহিলি তিথি পাতে ।
- (৪) শাওন মাহত তিথি :
শাওন মাহত যত্ননন্দন ঈশ্বৰ, জগন্নাথ মূৰ্ত্তিৰ তিথি পাতে ।
- (৫) তাদ মাহৰ তিথি :
তাদ মাহৰ ত্ৰয়োদশীত বৈকুণ্ঠকপ ঈশ্বৰ আৰু ভক্তভূজৰ তিথি পাতে । উক্ত মাহত বাম চাউলৰ তিথিও পাতে ।
- (৬) আহিন মাহৰ তিথি :
কৃষ্ণপক্ষৰ দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় দিনত মাহিলি কীৰ্ত্তন পাতে ।
- (৭) কাতি মাহৰ তিথি :
কৃষ্ণপক্ষৰ দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় দিনত মাহিলি তিথি পাতে ।
- (৮) আষোণ মাহৰ তিথি :
আষোণ মাহত জয়ৰামদেৱৰ তিথি পাতে ।
- (৯) পূহ মাহৰ তিথি :
অমাবস্তাত শ্ৰীশ্ৰীঅনিকৰদেৱ, শ্ৰীশ্ৰীকৃষ্ণভূজ, নৱভূজ, পদ্মমূৰ্ত্তিৰ তিথি পাতে ।
- (১০) মাঘ মাহৰ তিথি :
অমাবস্তা তিথিত শ্ৰীশ্ৰীকৃষ্ণৰাম, শ্ৰীশ্ৰীহৰিবাম, শ্ৰীশ্ৰীশংকৰ ভূজ আৰু শ্ৰীশ্ৰীঅগ্নিভূজৰ তিথি পাতে ।
- (১১) ফাল্গুন মাহৰ তিথি :
কৃষ্ণপক্ষৰ দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় দিনত মাহিলি তিথি পাতে ।
- (১২) চ'তমাহৰ তিথি :
কৃষ্ণপক্ষৰ দ্বিতীয় আৰু তৃতীয় দিনত মাহিলি তিথি পাতে । □

— x —

ষষ্ঠ অধ্যায়

মৰাণ বুৰঞ্জী

আহোম বুৰঞ্জীত মৰাণৰ উল্লেখ, মায়ামৰীয়া বিদ্রোহ

মৰাণসকলৰ কোনো লিখিত বুৰঞ্জী নাই। আহোম বুৰঞ্জীৰ পৰাই মৰাণসকলৰ বিষয়ে ছেগা-চোৰোকাকৈ জানিবলৈ পোৱা যায়। মৰাণসকল যে প্রাচীন জাতি আৰু অসমৰ আদিম জনগোষ্ঠী, এই বিষয়ে আগতেই উল্লেখ কৰা হৈছে। আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ পৰম মিত্ৰ মৰাণসকলে কেনেদৰে শেষত আহোম ৰাজত্বৰ বিৰুদ্ধে সশস্ত্ৰ সন্ধ্যাম কৰি ধৰণি কঁপালে আৰু শেষত স্বাধীন মটক-ৰাজ্য স্থাপন কৰিলে — এই কথা আহোম বুৰঞ্জীত লিপিবদ্ধ হৈ আছে।

আহোম বুৰঞ্জীমতে^১ স্বৰ্গদেউ চুকাফাই পাটকাই পাৰ হৈ আহি মটক (মৰাণ), বৰাহী লগ পোৱাৰ কথা উল্লেখ আছে। অসম বুৰঞ্জীত^২ টিপাম নৈ পাৰ হৈ অল্পক্ৰমে ঠায়ে ঠায়ে বৈ আহি দিচাঙত কাকৰীহৰ ভূব বান্ধি পাৰ হৈ দিখৌ কোঠত মৰাণ গাওঁ পোৱাৰ কথা উল্লেখ আছে। মৰাণসকলে চুকাফাক দেওৰাজা বুলি মানি বশ্ততা স্বীকাৰ কৰিলে। সাতসৰী অসম বুৰঞ্জীত আহোমে অসমত সোমাই

---

১. গোলাপ চন্দ্ৰ বৰুৱা “আহোম বুৰঞ্জী”

২. দ্ব্যৰ্থক্ৰমাৰ ভুল। “অসম বুৰঞ্জী” পৃ : ৫

চুতীয়া, কছাৰী, মৰাণ লগ পাই তেওঁলোকৰ পৰা ভিবোতা গ্ৰহণ কৰাৰ কথা উল্লেখ আছে। মৰাণক থানগাঁৱ আৰু নিজে আলহী বুলি কৈয়ো আহোমে ৰাজ্য বিস্তাৰ কৰিলে। মৰাণৰ ছোৱালী বিয়া কৰিলে। মৰাণ ভিবোতাৰ পুতেকো বুঢ়াগোহাঁই হ'ল।

চাও চুকাফাই ১২২৮ খৃঃত মৰাণ অঞ্চলতেই প্ৰথম লোমাইছিল। টিপাম নৈৰ পাৰত (বৰ্তমান মাৰ্ছেৰিটা মহকুমাত অন্তৰ্ভুক্ত) জনবসতি অঞ্চলত মৰাণসকল বাস কৰিছিল আৰু সেই অঞ্চলত ৰাজত্ব কৰিছিল মৰাণৰ ৰজা বদৌচা* আৰু বৰাহীৰ ৰজা ধামিধুমাই। মৰাণ ৰজা আৰু বৰাহী ৰজাৰ মাজত ভাল ভাৱ আছিল আৰু পৰস্পৰাপত্ত ভাৱে ছয়ো ছয়োকো ককাই-ভাই বুলি গ্ৰহণ কৰিছিল কাৰণ আদিত্তে মৰাণ ও বৰাহী ককাই-ভাই আছিল বুলি জনশ্ৰুতি আছিল। দুই খণ্ডত দুইজন ৰজাই সমিলমিলেৰে ৰাজ্য শাসন কৰিছিল। টাই-আহোমসকলৰ আগমনৰ বহু বছৰৰ আগৰে পৰা মৰাণ আৰু বৰাহীয়ে এই অঞ্চলত বসবাস কৰিছিল। চুকাফাৰ প্ৰস্তাৱ অনুসৰি দুয়ো ৰজাই সদলবলে চুকাফাৰ লগত দেখা সাক্ষাৎ কৰে আৰু মিতিৰালি কৰে। চুকাফাই তেওঁলোকৰ লগত ভালদৰে কথা-বতৰা পাতে আৰু আলহী আহোমে থানগাঁৱি মৰাণ-বৰাহীৰ গাওঁ ভূঁই চিনি লবলৈ ধৰে। এনেদৰে আহোমৰ মৰাণ-বৰাহীৰ লগত আহ-বাহ হয় আৰু শেষত মৰাণ-বৰাহীৰ ছোৱালী আহোমৰ লোকে গ্ৰহণ কৰে। চুকাফাইয়ো মৰাণৰ চাৰিগৰাকী কুঁৱৰী বিয়া কৰাই ৰাজকাৰ্যবলৈ আনিলে। “হি চুতীয়া, বৰাহী, মৰাণ ঠায়ে ঠায়ে পাই আছিল, লগত অহা বোৰভকৈ তাৰহে আপাহ হয়। সেইসময়ৰ পৰা মানুহ মিহলি হ'ল ভাৰে জীয়াতি-পুতাটি কৰি। যিহেতু নৰাৰ পৰা আহোঁতে কাৰো ভিবোতা

* কানীনাথ হুকন “আগাৰ বুৰঞ্জী সাৰ”

নাই, ইঠাইত আহিহে তিৰোতা ললে।”^৪ মৰাণ-বৰাহীয়ে চুকাকাৰ লগৰ মাহুহবোৰক আহম বা অসম নাম দিলে আৰু নামটো বৈ গ’ল। স্বৰ্গদেউ চুকাকাই সৌমাৰৰ বজা হৈয়ে সৰ্বপ্ৰথমে মৰাণসকলকে নানা বিষয় বাৰ দি শাসন কাৰ্য্য চলাইছিল। আনকি নিজৰ কুললৈ তুলি নি নানা খেল পাতি ঠায়ে ঠায়ে গাওঁ পাতি দি থাকিবলৈ দিছিল। মৰাণ সকলক লগ নোপোৱা হ’লে হয়তো আহোমসকলে এই ঠাইত তেওঁলোকৰ ইমানবোৰ অতুলনীয় গৌৰৱ বিস্তাৰ কৰাটো সহজ হৈ জুঠিলহেঁতেন। ইং ১২২৮ চনত স্বৰ্গদেউ চুকাকাৰ লগত যি গৰাকী বুঢ়াগোহাঁই ডাঙৰীয়া সৌমাৰলৈ আহিছিল, তেওঁৰ নাম আছিল খাও মুন্সিলুঙ মাৰবাই। তেওঁৰে প্ৰথম পুত্ৰ হ’ল খাওকক বুঢ়াগোহাঁই ডাঙৰীয়া। এইজনী বুঢ়াগোহাঁই ইং ১২৬৮ চনৰ পৰা ইং ১২৮১ চনলৈকে বুঢ়াগোহাঁই পদত অধিষ্ঠিত। আছিল এবাৰ মৰাণ ৰাজ্য পৰিভ্ৰমণ কৰিবলৈ যাওঁতে দেখা পাইছিল মৰাণ গাভৰু বাংৰাইক (সত্যৱতীক)। এই দীপ্-লিপ্ মৰাণ গাভৰুক দেখি বুঢ়াগোহাঁই “কুণ্ঠিত” হ’ল আৰু টিপামত পানী খোৱাৰ চলেৰে মৰাণ গাভৰুৰ কাষ চাপিল। বুঢ়াগোহাঁয়ে শেষত মৰাণ গাভৰুৰ পাণি গ্ৰহণ কৰি বাংৰাইৰ দেউতাক মৰাণৰ মুখিয়ালৰ ঘৰতে থাকিল। নিজৰ হেংদানখন কোনেও নজনাকৈ কাক-বাঁহত সুমুৱাই থ’লে। পিচত মৰাণ জীয়াৰীৰ গৰ্ভত বুঢ়াগোহাঁইৰ ঔৰবত জন্ম পুত্ৰ খাবুক আৰু বকুলৰ জন্ম হ’ল। বহুদিন যোৱাত বুঢ়াগোহাঁই এদিন নৰীয়াত পৰিল আৰু মৰাণ জীয়াৰী বাংৰাইক সাক্ষী কৰি ছই পুতেকক ক’লে, “মই সাধাৰণ মাহুহ নহওঁ, ডাঙৰীয়া বুঢ়াগোহাঁইহে। মোৰ মৰণৰ সময় হ’লে, ছই পুত্ৰৰ ৩৫ বছৰ, ১৪ বছৰ বয়স হ’লে, এই হেংদানখন স্বৰ্গদেউক দেখুৱাই

লগ কৰিবি, এই বাক্য কৰিলে। স্বৰ্গদেৱে প্ৰমাণ পাই ভোমালোকক
ল'ব, ভাল মানুহ কৰি ৰাখিব"। এনেদৰে শিকাই বুঢ়াগোহাঁই
ভাঙবীয়াই ইহলীলা সম্বৰণ কৰিলে।

বাঁহগবীয়া বুৰঞ্জীত এই জন্ম কাহিনীৰ বিষয়ে এনেদৰে আছে :—

থাওকক বুঢ়াগোহাঁইৰ পুতেকৰ পৰিচয় :

কতো দিনান্তৰে মৰাণে খৰি যোগাই সকলো কান মাৰি দি
যায়। এক মৰাণে নিদি লৈ যায়। এদিন খৰি লোৱা চাংমায়ে
বোলে, “আনে খৰি এ কান মাৰি এ দি যায়, তই কিয় নিয় ?”
এই বুলি কান মাৰিত খৰি আজোৰা-আজুৰ লগালে। পাচে কান
মাৰিব পৰা হেংদান ওলাই মাটিত পৰিল। পাচে চাংমায়ে হেংদান
নি সবাকে দেখালে, বজাকো দেখালে। পাচে বৰগোহাঁই, বৰা
বুককক দেখালত বোলে “থাওকক বুঢ়াগোহাঁইৰ হেংদান।” তাক নি,
“কৈত পালি” বুলি শ্বখিলত বোলে, — “মোৰ বুপাৰ।” শ্বখিলে,
“বাপেৰ কৈত আছে ?” সি বোলে, “মাবল, আইহে আছে।”
পাছে মৰাণনীক নি শ্বখিলত বোলে, “কব নোৱাৰো কববা মানুহ চাপি
আছিল? তাৰে হেংদান।” পাচে ভাবুকা মৰাণনীৰ মুখে বুঢ়াগোহাঁই
হেন জানি লগত লৈ বাপেকৰ বিষয় দিলে থাবুক—বকুলক।”
(১৬৮ ছেম)

আহোমৰ ছশবছৰীয়া ৰাজ্যশাসনত মৰাণসকল কেৱল ৰজাঘৰৰ
হাতীযোগনীয়া, খৰি যোগনীয়া, বং-যোগনীয়া আৰু মৌ-যোগনীয়াই
নাছিল। ডেউলোকে ৰাজ্যশাসনতো অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু
“চিঙপাটৰ” “মিসুম পাটৰ” আদি গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়বাব বহন কৰিছিল।
চাওলুও চুকাৰাই টিপামত পাই অনা এৰৰ মৰাণক স্বৰ্গদেউ চুখাম্‌খা

খোৰাৰজাই পৰৱৰ্তী কালত চিতপাটৰ পাতিছিল। আন এঘৰ মৰাণে আকৌ স্বৰ্গদেউক বেণেনা যোগাইছিল। সেইঘৰ মানুহৰে ঘাই মানুহজনৰ তলত থকা সৈতাই নগাৰি বণত ঘূৰাইছিল আৰু সেই লোকজন স্বৰ্গদেউৰ প্ৰিয়পাত্ৰ হৈছিল। কন্ডু বৰগোহাঁইয়ে তেওঁক “লানমাকক” নাম দিছিল। চাওলাঙ চুকাফাই চুটিয়া ৰাজ্য জয় কৰি আন এজন মৰাণক কছাৰী আৰু নগাৰ পৰা কৰ ভুলবলৈ পঠাইছিল। তেওঁ কৰ ভুলি আহি স্বৰ্গদেউৰ লগ লোৱাও তেওঁক মিয়ুন পাটিৰ পাতিছিল। এনেদৰে আহোম হৈ বহুতো মৰাণে ৰাজশাসনত ভাগ লৈছিল আৰু আহোমৰ লগত মিটিৰ-কুটুম হৈ পৰিছিল আৰু সহজতে বিয়াবাক হৈছিল। কিমান মৰাণ আহোম হ’ল, কিমান মৰাণ ছোৱালী আহোমে বিয়া কৰালে তাৰ হিচাপ দিবলৈ টান, কাৰণ বুৰঞ্জীত ঘাই ঘাই মানুহবোৰে সখ্যকৰ কথা লিখা আছে। সাধাৰণ মানুহৰ কথা নাই। এই কথা নিসন্দেহ যে চাওলাঙ চুকাফাৰ লগত অহা ২০০০ লোকেই মৰাণ বৰাহীৰ ছোৱালী আনিছিল আৰু গতিকে পিচৰ আহোম বংশধৰ সকল অসমীয়া ভাষী হৈ পৰিছিল।

মৰাণসকলে খ্ৰীষ্টানিকদ্ধদেৱৰ ধৰ্মমতত বিশ্বাস ৰাখি অষ্টভূজ গোঁসাঁইৰ দিনৰে পৰা পুনৰ ইতিহাসৰ পাতত স্থান পাইছে। অষ্টভূজদেৱৰ ভোগকাল ১৬৭০ ৰ পৰা ১৬৯২ শকলৈকে। ইয়াৰ আগলৈকে মৰাণসকল মায়ামৰীয়া শিষ্য হোৱা নাছিল। খ্ৰীষ্টানিকদ্ধদেৱৰ বিষয়ে বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ গোহাঁয়ে* “খ্ৰীষ্টানিকদ্ধদেৱ” নামৰ গ্ৰন্থত বিস্তৰ বৰ্ণনা কৰিছে। অনিকদ্ধদেৱৰ শিষ্যসকলেই পিচলৈ মটক নামেৰে পৰিচিত হয় আৰু অনিকদ্ধদেৱৰ বংশধৰ গোঁসাঁইসকলকে মোৱামৰীয়া বা দ্বাদ্ধামৰীয়া গোঁসাঁই আৰু শিষ্যসকলক মায়ামৰীয়া বা মোৱামৰীয়া

* ড° বীৰেন্দ্ৰ কুমাৰ গোহাঁই “খ্ৰীষ্টানিকদ্ধদেৱ”

বোলা হয়। মায়ামৰীয়া মৌসাইব শিষ্যসকলক পূৰ্ণি ভকত বুলিও কোৱা হয়।

মতেকৰ পৰা মটক হৈছে বুলি কোনো কোনোৱে কয়। কিন্তু ১৫৩৩ শকলৈকে যে 'মতেক' শব্দ সৃষ্টি হোৱা নাছিল সেইটো অনিৰুদ্ধদেৱৰ চৰিত পুথিয়ে^৬ কয়। মত + এক = মতেক — এইয়া নিশ্চয় ভকতীয়া ব্যাখ্যা। মতেক শব্দই একে মত বা ধৰ্মবিশ্বাসত বিশ্বাসী অৰ্থাৎ এক ঈশ্বৰ বা কৃষ্ণত বিশ্বাসী মায়ামৰীয়া শিষ্যসকলক বুজায়। পদোৎপত্তি গণেয়ে^৭ মত + এক = মতৈকহে হ'ব লাগে, মতেক নহয় বুলি অভিমত দিছে। সেই কথা গুৰুত্বপূৰ্ণ। "মতেক" শব্দৰ পৰা মটক হোৱাটো নিশ্চয় একান্ত ভকতীয়া ব্যাখ্যা। মটক জাতিৰ উৎপত্তিৰ বিষয়ে আগতে যি বিৱৰণ দিয়া হৈছে তাৰ পৰা এইয়া স্পষ্ট যে মটক জাত এক প্ৰাচীন জাতি আৰু তেওঁলোক অসমৰ আদিম ভূমিপুত্ৰ-যাক আহোম, চিংকৌ, খামাত আদিয়ে মটক বুলি কৈছিল আৰু যি নিজকে মৰাণ বুলি চিনাকি দিছিল।

গোলাপ চন্দ্ৰ বৰুৱাই আহোম বুৰঞ্জীত মু-আ-ম-বা বুলি লেখা পাইছিল। তেওঁ লেখিছিল, "মোৱামৰা সত্ৰৰ অধিকাৰ জনক চাওমুন ম আ ম বা মহন্ত" বুলিছে। চাওমুন নানে, চাও অৰ্থে গৰাকী, মুন অৰ্থে পবিত্ৰ, পবিত্ৰ গৰাকী। এই ম আ ম বা শব্দৰ পৰা মোৱামৰা বা মোৱামৰীয়া শব্দৰ উৎপত্তি।

এটা কথা কব পাৰি যে খ্ৰীষ্টীয়ানকৰুদেৱ বা তেওঁৰ বংশধৰসকলৰ শিষ্যসকলে "মোৱামৰীয়া" শব্দটো পছন্দ নকৰি মায়ামৰীয়া বা মায়ামৰা শব্দটোহে পছন্দ কৰে। আনে দিয়া নাম

৬ চিমানন্দ দেৱ

অনিৰুদ্ধদেৱৰ বংশাৱলী

৭ ড° পদোৎপত্তি গণৈ

"Tal Ahom Religion and Customs" PP 169

মোৰামবীয়া, নিজে পৰিচয় কিয়ে মায়ামবা বা মায়ামবীয়া। অৱশ্যে মায়ামবা বা মায়ামবীয়া শব্দটোও ভুলভাৱে^৮। মায়াক মাখি অদ্ভুত আধ্যাত্মিক শক্তি দেখুওৱাত অনিৰুদ্ধদেৱ মায়ামবীয়া হ'ল চুখামকা খোৰা বজাৰ দিনৰে পৰা। অনিৰুদ্ধদেৱৰ ধৰ্ম মহিমা চাওঁ বুলি চুখামকা নৃপতিয়ে কলহ এটাত পাণ্ডবী এডাল সুমাই কলহটোৰ মুখ বান্ধি, সেই কলহত কি আছে বুলি সোধাত কালসাপ আছে বুলি কৈ দিলে। বজাই কলহৰ মুখ মোকলাই চাই পাণ্ডবীৰ ঠাইত সঁটাসাঁটকৈ কালসাপ দেখি বিচুৰ্ভিত খাই অনিৰুদ্ধক ততালিকে মায়ানিবাৰণ কৰিবলৈ কোৱাত মায়ানিবাৰণ কৰিলে। মায়াক মৰা বাবেই গোঁসাই মায়ামবা মহন্ত হ'ল আৰু তেওঁৰ শিষ্যসমূহ মায়ামবীয়া হ'ল। পুৰণি মাটি সত্ৰৰ ভূতপুৰুষ অধিকাৰ উৎসৱানন্দ গোঁসামীয়ে মোৰামৰূপে ভক্তি বিলৰ কাষত সত্ৰ স্থাপন কৰা বাবে সত্ৰ হ'ল মোৰামবীয়া। অৱশ্যে এই আখ্যা অনিৰুদ্ধদেৱৰ বহু পিচতহে হৈছে বুলি কৈছে। গতিকে মোৱা মাছ থকা বিলৰ কাষত থকা বাবে সত্ৰত নাম মোৰামবা হ'ল — এই কথা গ্ৰহণযোগ্য নহয়। অসম বুৰঞ্জীত অৱশ্যে মোৰামবীয়া শব্দটোহে পোৱা যায়। 'মায়ামবা' শব্দটো মাত্ৰ এবাৰহে উল্লেখ হৈছে। তাকো স্বৰ্গদেউ কমলেশ্বৰ সিংহই গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল ৱেলেচ্‌লিলৈ লিখা পত্ৰত এই শব্দটো স্বৰ্গদেৱে ব্যৱহাৰ কৰিছে খৃঃ ১৮০২ চনত। আহোমৰ দিনৰ বুৰঞ্জীত 'মায়ামবা' শব্দটো নোপোৱাৰ স্বাভাৱিক কাৰণ আছে। মায়ামবা শব্দটো গুণবাচক আৰু আৰু মায়ামবা গোঁসাই আৰু শিষ্যসকলক গৌৰৱাৰিত (Glorify) কৰা শব্দ। আহোমৰ দিনৰ মায়ামবীয়াৰ বুৰঞ্জী হ'ল আহোম স্বৰ্গদেউৰ বিৰুদ্ধে কৰা বিপ্লৱৰ বুৰঞ্জী — যাক বজামবীয়া বুৰঞ্জী লেখকসকলে

বাজত্ৰোহ বুলিহে অভিহিত কৰে। গতিকে 'মায়ামৰীয়া' শব্দটো আহোমৰ দিনৰ বুজীত পাবলৈ নাই।

স্বৰ্গদেও চুহুং বা মিহিলীয়া বজাৰ দিনত (১৪২৭-১৫৩৯ চন) মৰাণ আৰু ববাহী বজাৰ বংশধৰ সকলক আহোম ৰাজ্যত দাৱিৰদাৰী পদবি দি চাৰগুৱা, পাইবেলা, মিহিং, জাঁজি, বাঘ-চৌ আৰু লাংককত সংস্থাপিত কৰিছিল^১।

আহোম ৰাজ্যত মৰাণসকলে হাতীযোগনীয়া, মৌ-ষোণনীয়া, ৰংযোগনীয়া, টাৰি যোগনীয়া আদি কাম কৰাৰ উপৰিও সৈন্তবাহিনীত যোগদান কৰিছিল। পূবৰ পৰা পশ্চিমলৈ ৰাজ্য বিস্তাৰৰ লগে লগে, অৱশ্যে আহোমৰ মৰাণসকলৰ লগত বৈবাহিক সম্বন্ধ কমি আহিছিল আৰু মৰাণসকলৰ ওপৰত কৰ্তৃত্ব শিথিল হৈ আহিল। মৰাণসকলে কিন্তু আহোম ৰজা আৰু ডা-ডাঙৰীয়াই নিৰ্দিষ্ট কৰি দিয়া বয়-বস্তু যোগান আৰু যুদ্ধৰ সময়ত সৈন্তবাহিনী যোগান আদি কাৰ্য্য কৰি আহিছিল আৰু বিদ্ৰোহ কৰা নাছিল। বিদ্ৰোহৰ সূত্ৰপাত হয় স্বৰ্গদেউ লক্ষ্মীসিংহৰ দিনৰে পৰা আৰু তাৰ মূল কাৰণ হ'ল কৌণ্ডিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাৰ অনুৰদৰ্শী আৰু অসন্মানজনক কাৰ্য্যৱলী। লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ দিনৰে পৰা আহোমৰ বুজীত মৰাণে প্ৰধান স্থান অধিকাৰ কৰিছে।

মায়ামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ প্ৰথম অগনি জলি উঠিছিল স্বৰ্গদেউ লক্ষ্মীসিংহৰ দিনত। কালসংহতিৰ অনিৰুদ্ধদেৱে প্ৰৱৰ্ত্তাই যোৱা বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ উজ্জনীৰ মৰাণসকল হ'ল নতুন শিষ্য — অষ্টভূজ গোসাঁইৰ দিনৰে পৰা। এই জনা গোসাঁইৰ দিনতে ৰজাৰ ঘৰত বছৰি হাতী যোগাবলৈ অচা বাঘৰ মৰাণ নামৰ এজন নেওগ আৰু নাহৰখোৱা নামৰ মৰাণৰ শইকীয়াক কৌণ্ডিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাই বৰ অপমান কৰিলে। আগৰ বছৰ

১ লুখা কুমাৰ কুমাৰ

“সাতসৰী অসম বুজী”

হাতী দেখি খং কৰাৰ বাবে এই বছৰ হাতী ভালেই আনিছিল। কিন্তু কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰৰ খং মায়ামৰীয়া গোঁসাই অষ্টভূজৰ প্ৰতিহে। তাৰ কাৰণ হ'ল, কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰই একে কালসংহতিৰে নিজ গুৰু দিহিঙৰ সন্মোক্ষিকাৰক ডাঙৰ কৰে আৰু কথাই কথাই মায়ামৰীয়া মহন্তক সৰু কৰে। মায়ামৰা, দিহিং ছুয়োসত্ৰৰে গায়ন গোৱায়। মায়ামৰাৰ গায়ন জিকিলেও দিহিঙৰ গায়নকহে প্ৰশংসা কৰে। এই কথাত আপত্তি কৰি মায়ামৰাৰ গোঁসাইয়ে পত্ৰ লেখি স্বৰ্গদেউ বাজেশ্বৰ সিংহক জনালে। তেতিয়া স্বৰ্গদেৱে মায়ামৰা আৰু দিহিঙৰ গায়ন অনাই গোৱাই চাই মায়ামৰাক প্ৰশংসা কৰি হুগুণ ধন দিলে। তেতিয়াৰে পৰা কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰৰ প্ৰতি মটকৰ মন বিষয়।^{১০} বাজেশ্বৰ সিংহলৈ অষ্টভূজ গোঁসাইৰ স্নেহ অধিক। গতিবোৰ সকলো মটক এক গোট হৈ বজাৰ ধৰিবলৈ অষ্টভূজৰ আদেশ বিচাৰিলেও গোঁসাইয়ে আদেশ নিদি এনেদৰে উত্তৰ দিলে, “বাজেশ্বৰ সিংহ স্বৰ্গদেৱ পাটত থকাত একো ছুস্থিৰি। বজা মোৰ পিড়। বজাৰ পৰাহে বন্ধা পাই আছে। বৰ্ত্তমানৰ জলমবটী ঘৰবন্দীৰ লৰাই জান-খালকে সাগৰৰ সমান কৰিব খোজে। কোনোকালেই শালখাতল (দিহিং গোঁসাই) মোৰ সমান নহয়।” তেতিয়া ভকতবৃন্দই আলোচনা কৰি অষ্টভূজ গোঁসাইৰ পুত্ৰ গাগিনী ডেকাই গোঁসাইৰ আদেশ লৈ ৰাজ্যৰ চুকে কোণে থকা শিশু-প্ৰশিক্ষক মাটি প্ৰাৰ্থনাশ্ৰমই একো চপৰা মাটি বৰভেটিত আৰু একো চপৰা মাটি সত্ৰত দি ভেটি বাঢ়ালে। প্ৰত্যেক গাওঁবুটাই ছুচপৰাকৈ মাটি দিলে। কতিমাহত বৰভেটি বন্ধা হ'ল, সত্ৰবোৰ কীৰ্ত্তন-ঘৰ সমৰ্থিত প্ৰস্তুত হ'ল। মাঘমাহত সাদিন-সাতৰাতি সবাহ পাতি ডেকা মহন্তই কলে, “মই অতি শিশুৰে

বজাকে হব পাৰো”। গাওঁবুঢ়া সকলেও ক’লে,” আমাৰ গুৰুকে”^{১১} ছেদন কৰি থৈছে ; আজ্ঞা দিলে আমি এই ফৌজৰেই বজাক ধৰো।” বুঢ়া গোসাঁয়ে এই কামত বাধা দিলে। তেতিয়াৰে পৰা ৰাজেশ্বৰ সিংহই মোৰামৰীয়া গোসাঁইৰ ওপৰত চকু ৰাখিবলৈকে দিহিঙৰ মহন্তক হাত কৰি বজাৰ লিগিৰাৰ বাব দি, বজাৰ চাকালৈ সততে অহা-যোৱা কৰি থাকিবলৈ অল্পমতি দি, দিহিঙ মহন্তৰ বন্ধু মোৰামৰীয়া মহন্তৰ গতি নিধিৰ ওপৰত চকু ৰাখিলে। “স্বৰ্গদেউ ৰাজেশ্বৰ সিংহই সকলো সজ্ঞানৰ পৰা এইটো নিশ্চিত ঠাৱৰ কৰিলে যে মোৰামৰীয়াই স্বৰ্গদেৱক খেদি ৰাজ্য ল’বৰ মনস্থ কৰিছে। শত্ৰু প্ৰৱল নৌহওঁতেই দমন কৰা ভাল বুলি স্বৰ্গদেৱৰ পাত্ৰ-মন্ত্ৰী সকলেৰে তাৰ প্ৰতিকাৰৰ স্থিৰ যুক্তি কৰিলে। এইদৰে দকৈ যুক্তি কৰি ৰাজচ’ৰাৰ পৰা আজ্ঞা কৰা হ’ল। মোৰামৰীয়াৰ যিবোৰ ভকতে জোহৰ আয়োজনত লিপ্ত আছে সিহঁতক মৰা হওঁক আৰু প্ৰৱল সকলক বুদ্ধিৰে বশীভূত কৰা হওঁক। এই আজ্ঞানুসাৰে কাৰ্য্য ৰূপত স্বৰ্গদেৱ ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ দিনত মোৰামৰীয়া মৰাণ সাম্য হৈ থাকিল। ৰাজেশ্বৰ সিংহ স্বৰ্গদেৱে এইদৰে সাম্য-নীতি অৱলম্বন কৰাত তেওঁৰ বিষয়া পাত্ৰ-মন্ত্ৰী কোনেও মৰাণৰ মুখিয়াল মানুহক প্ৰকাশ্যে লাঞ্ছনা কৰিব নোৱাৰিছিল, কিন্তু তেওঁৰ মৃত্যুৰ পাচতে বৰবৰুৱাই মোৰামৰীয়াৰ মুখ্য মানুহক চমটাৰে কোব মাৰি অপমান কৰে, তাৰ ফলত মোৰামৰীয়াই বিজোহৰ ধুমুহা তুলি দেশ লণ্ড-ভণ্ড কৰে।”^{১২}

কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাৰ মইমতালি আৰু দাস্তিক স্বভাৱ স্বৰ্গদেউ ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ দিনতো তল পৰি থকা নাছিল আৰু আনকি

১১ প্ৰসঙ্গীয়া টোকা ৱটব্য

১২ ড° নৃপ্য কুমাৰ বূঞা

“স্বৰ্গদেৱ ৰাজেশ্বৰ সিংহ”

পৃ : ১৪২

বাজেশ্বৰ সিংহ স্বৰ্গদেউৰ দিনতো কীৰ্ত্তিচক্ৰ বৰবৰুৱাই মায়ামৰাৰ
 ডেকা মহন্তক অপমান কৰিবলৈ এৰা নাছিল। স্বৰ্গদেৱে এবাৰ
 দেৱগাৱঁৰ বাহৰৰ পৰা বংপুৰলৈ উভতি আহোঁতে বাটতে মায়ামৰা
 গোহাঁইৰ পতুলিৰ আগেদি যায়। বৰবৰুৱা স্বৰ্গদেৱৰ কিছু পাচতহে
 আহিছিল। বৰবৰুৱা অহাৰ বিলম্ব দেখি বৰডেকা গাগিনী মহন্তই
 হুশখন চাক্ৰি দি বজাক ভেটিবলৈ আয়োজন কৰিলে। বৰবৰুৱা
 পাচত আহিল, ভেঙলৈ বলে স্বৰ্গদেৱেই মহন্তৰ পতুলি বিনা অভ্যৰ্থনাৰে
 চেৰাই যায়, এই দেখি অন্ত বৰুৱা ফুকনৰ সহায়েৰে ডেকা-মহন্তই
 স্বৰ্গদেৱক আদৰিলে। বৰবৰুৱা আহোঁতে ডেকা-মহন্তই ভেঙকো
 আদৰিলে। বৰবৰুৱাৰ বিনা অনুমতিতে পোনে পোনে বজাক
 ভেটু কথা শুনি বৰবৰুৱা ক্ৰোধান্বিত হৈ বৰডেকা মহন্তক চাৰিটা
 ঢকা মাৰিলে। 'তাতে ডেকা-মহন্তই বিষম অপমান পাই বৰবৰুৱাৰ
 নষ্টৰ উপায় চিন্তিবলৈ ধৰিলে। এনেদৰে এজন বিষয়াৰ দম্ভ আৰু
 মইমতালিয়ে বজা-শ্ৰজা উভয়ৰে বিপদ চপাই আনিলে, কাৰণ, এজন
 ডেকা অধিকাৰক অপমান কৰাটো গুৰু-প্ৰাণ মায়ামৰা শিল্পই
 কেতিয়াও সছ কৰি নাথাকে আৰু এই বিষ-বৃক্ষৰ ফল আহোম
 স্বৰ্গদেউসকলে ভুগিবই লাগিব। তাৰপিছত এই জনা দাস্তিক
 বৰবৰুৱাৰ কুচক্ৰান্তত এলাগী কোঁৱৰ কালশিলীয়া গোহাঁইক
 লক্ষ্মী সিংহ নাম দি স্বৰ্গদেউ হ'ল। আহোম ৰাজৰ পৰম্পৰাগত
 ভাৱে মানি অহা নীতি ভংগ কৰি সৰুতে আই ওলাই চেহেৰা কুৰুচ
 হোৱা লক্ষ্মী সিংহক ৰাজপাটত বহুৱালে এইজনা দাস্তিক বৰবৰুৱাই
 আৰু ফলস্বৰূপে বৰবৰুৱা উঠি বজা বহি বজা হ'ল। তাৰ পিচত
 এইজনা বৰবৰুৱাটো বাজেশ্বৰ সিংহৰ চক্ৰি গৰাকী কুঁৱৰীৰ অলংকাৰ-
 পত্ৰ কাঢ়ি লৈ লগত মাখোন ছক্ৰনী লিগিৰী আৰু ছসাজ তাম-পিতলৰ
 বাচন দি একেখন নাৱতে বোজা দি বৰকলালৈ পঠিয়ালে। পতিহীন

আইকুঁৱৰী সকলে বৰবৰুৱাক শাপ দিলে, বোলে, “খায়ী বিয়োগ
 হোৱাৰ পাচতে আমাক এইমান কদৰ্শিচ ; যদি আৰি ৰাজপত্নী হওঁ
 আৰু স্বৰ্গৰত আছোঁ তই অলপতে সপুত্ৰ-ৰাজ্যৰে শাপ পাৰি।” নান্দৰ
 শুৰিয়াল মায়ামৰাৰ শিশুই ৰাজপত্নীসকলক মায়ামৰাৰ খাটত নমালে
 আৰু বুঢ়া গোসাঁয়ে আইসকলৰ দুখ দুৰ্গতি দেখিব নোৱাৰি হৃদয়ত
 সহিত প্ৰতিজনক সাজ কাপোৰ, ডাম-পিতলৰ বাচন আৰু বৰকলা
 পোৱা পৰ্যন্ত হোৱাৰ সামগ্ৰী দি পঠালে। এই কথা শুনি বৰবৰুৱা
 কুপিত হৈ ‘মোৱামৰা’ মহন্তই কুঁৱৰী সকলৰ জাত মাৰিলে বুলি
 বজাক লগালে। ৰাজপত্নী গমন কাৰীৰ নিৰ্মালি নেলাগে বুলি
 গোসাঁইৰ নিৰ্মালি প্ৰত্যাখান কৰাত সকলো কথা শুনি বুঢ়া অষ্টভূজ-
 দেৱ আৰু তেওঁৰ পুত্ৰ সপুত্ৰজ্ঞে কান্দিবলৈ ধৰিলে। অৱশেষত বুঢ়া
 মহন্তই আদেশ দিলে, “যেই যুক্তি তাকে কৰিবি। যদি ভোক
 দেখা-দেখি দ্ৰোহ কৰে’ তোৰ বল নাইনে ? ধৰো ধৰো কৰি আছ,
 কেৱল মোৰ বাধাতহে আছ, তেওঁ কওঁ বজাই ভয় পোৱাখিনি
 নকৰিবি। জলমবটাৰ ল’ৰাক মাৰি আমি তেনে মানুহ এটা
 মহাৰাজক দিব লাগে মাথোন ; আমাৰ ছুৱাৰ গাওঁবুঢ়া তাতোকৈ
 কাৰ্যত সহস্ৰগুণ চতুৰ আৰু দৰ্শনীয়। অনেক পুৰুষ বৰবৰুৱা,
 বৰকুকনো হৈ গৈছে। তাকে পাতি দিব লাগে।”^{১৩}

১৬৯১ শকৰ জ্যৈষ্ঠ মাহত ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ মৃত্যু, আৰাৰ,
 শাওন, ভাদ এই তিনিমাহ গুণাগুণা কৰি থাকোভেই গ’ল।
 আহিন মাহত মায়ামৰীয়া সকলে আকৌ অসন্তোষ পাতে। এদিন
 লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেৱে কীৰ্ত্তিচক্ৰ বৰবৰুৱাৰ সৈতে নাৱেৰে কুৰিবলৈ

গৈছিল। নৈৰ ঘাটত মায়ামৰা মহন্ত খিয় হৈ আছিল। মহন্তই বজাক নমস্কাৰ কৰি আশীৰ্বাদ কৰিলে, কিন্তু কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাৰ কালে কটাক্ষ কৰিয়েই নাচালে। বৰবৰুৱাই অপমান পাই মহন্তক পাৰে মানে গালি পাবিলে। এনেদৰে মায়ামৰা গোঁসাঁই আৰু কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাৰ মাজৰ যুদ্ধখন ভয়ানক হৈ উঠিল আৰু এটা কণিনিহে যেনেদৰে এচক মধুক নষ্ট কৰি দিয়ে তেনেদৰে দাস্তিক আৰু ক্ষেত্ৰাচাৰী বৰবৰুৱাই স্বৰ্গদেউৰ ৰাজস্বকো নষ্ট কৰিলে আৰু আহোম ৰাজত্বৰ পতনৰ সূত্ৰপাত কৰালে।

এনে এক বঙা-বিদ্বৈয়ী আৱহাৰ চাল থকা সময়তে অবিবেকী কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰই এৰাণৰ মুৰব্বী ৰাঘ নেওগ আৰু নাহৰথোৱা নাইকীয়াৰ অনাহকতে শাস্তি দিলে। সুন্দৰ ভাতীকো বেয়া বুলি বৰবৰুৱাই ক'লে আৰু ৰাঘ নেওগক বাঁহেৰে গচকি ধৰি কুনিটা চমটাৰ কোব মৰোৱালে। চমটাৰ কোব খাই ৰাঘট শাও দিলে “এই দেশত বিচাৰ নাইকীয়া হ'ল। নগৰৰ লোকৰ কাৰো চকু নাই। এজনৰ কথাই কথা। ইয়াৰ প্ৰতিফল হাতে হাতে পাব”। হাতী শোধাই ৰাঘ নেওগ নিজ বাহৰলৈ গ'ল। লগৰ মাজুহে ৰাঘক কাপোৰেৰে মেৰিয়াই তিনিদিনৰ অন্তৰত ডেকা-মহন্তৰ আগত পেলালে। তাৰ পাচত বুঢ়া মহন্তৰ সাক্ষাৎ কৰালে। ৰাঘক সেকি পুত্ৰকি ঔষধ খুৱাই ভাল কৰি ৰণৰ কাৰণে আনিচিলে। ডেকা মহন্ত সপ্তভূজ মায়ামৰা গাওঁবুঢ়াসকললৈ সাজু হৈ আহিবলৈ আদেশ দিলে আৰু ক'লে, “সকলো মিলি কোঠ ৰাজি একেবাৰেই যুঁজিব পৰা দৰে আহক।”

অষ্টভূজ গোঁসাঁইয়ে ৰাঘৰ অৱস্থা দেখি খংটো যে গোঁসাঁইক নাপাই বৰবৰুৱাই গোঁসাঁইৰ শিষ্যৰ ওপৰত লৈছে, এই কথা বুজি পাই ক'লে, “আমাৰ খঙজহে তোক মাৰিলে।” ডেকা গোঁসাঁয়ে দিয়া

নিৰ্দেশ শুনি অষ্টভূজ গোসাঁয়ে ক'লে, “এই কথা বৃত্তিপূৰ্ণ নহয়। পূৰ্বে ইন্দ্ৰবংশী বজা নামি অনেক ঠাইত আহি অনেক মানুহ এৰব এৰবকৈ আনি বহুৱালে। ভ্ৰমেৰে পাতি লোৱা দেশ। আমাকো সেই বজাসকলেই সন্ধানপন কৰি গৈছে। এতেকে ইন্দ্ৰবংশীৰ তুংখুঙীয়াৰ ঘৰৰ ভাল বীড়িজ্ঞ এজনক আগত লৈ কাম কৰিবি। তহঁত পাত্ৰ-মন্ত্ৰী, কুকন-বক্ৰা, বৰকুকন, বৰবক্ৰা হবি। গোহাঁই পৰীয়াহত গোহাঁই হ'ব। বজা মাত্ৰ তুংখুঙীয়াৰ ঘৰৰ পাতিবি। পাহত আমাৰো, সিকালৰো তকত মিলি মিতিৰ-কুটুৰ সযত্ন পাতিবি। দুয়োফালৰ বিষয়া হবি। বণত বাহিৰে এটিও মানুহ নাকাটিবি। তুংখুঙীয়াৰ বজা হলে পৰলৈকো নিৰ্বীজ হব। তুংখুঙীয়াৰ এজনক বজা নাপাতি তহঁত বজা হলে তহঁতো মৰিবি ; আমাকো মাৰিবি। তহঁত ৰাজনৈতিক মন্ত্ৰনাত কঁচা, নেজান ; বামুনীয়া ভকতৰ ছোৱালী নানিবি। সভাৰ কটকী-কাকতিক খুৱাই-পিচ্কাই, দি-থৈ ভিতৰ বিশ্বাসলৈ আনি সিহঁতৰ মন্ত্ৰণাৰে কাম কৰিবি মোৰ শিষ্য বৰগোহাঁই আদি সাতোখৰৰ আছে। সেইবোৰকহে বৰচ'ৰাৰ বিষয়া পাতিবহঁক। ইতববোৰে চমুৱা, মেনাভগীয়া, বৰভাণ্ডাৰ আদি কাম লবি। সভাৰ লোকৰ বৃত্তিৰ পূৰ্বৰ দৰেই ৰাখিবি। কাঁড়ীৰো বিষয়া, বৰা শইকীয়া আদি খেলত থকাত পাতিবি। খেল সলনি কৰি বিষয়া নেপাতিবি। সন্ত-মহন্তৰ দ্ৰোহ আচৰণ নকাৰিবি, অকণ্টকা দেশ হব। যদি মোৰ কথা নামান, সত্ৰ সহিতে নষ্টৰ কাৰণ হব।” দেশৰ ভিতৰতে বেছি জনগণ তেওঁৰ শিষ্য হোৱাৰ কাৰণেহে বুঢ়া গোসাঁয়ে এনেদৰে বণত জিকা কথাত নিশ্চিত আছিল আৰু বৰবক্ৰা আৰু তেওঁৰ হাতৰ পুতলা লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেউৰ পৰাজয় হব বুলি নিশ্চয়কৈ জানিছিল। এয়াবোৰ মন্ত্ৰী-পাত্ৰমন্ত্ৰী বৰবক্ৰা আৰু স্বৰ্গদেউৰ লগত নাই, এই কথা জানি অষ্টভূজ গোসাঁয়ে ভালদৰে জানিছিল। তদুপৰি অষ্টভূজ গোসাঁইৰ শিষ্য-প্ৰশিষ্য সাতঘৰীয়া আহোমৰ মাজত আছিল ; গতিকে

ৰাজভগন আৰু বৰবৰুৱাৰ পতনৰ পিচত কি কি পছা লব লাগিব আৰু ভৱিষ্যত জটী আটক্ল মহাজনে আগতেই কৈ দিছিল। সেইকালত 'মায়ামৰীয়া গোহাঁইৰ শিশুৰ ভিতৰত আহোমসকল আছিল ধৰ্মী।

ডেকা মহন্তই ৰাঘৱক কীৰ্ত্তন ঘৰলৈ নি বুজালে বোলে, 'কৰ্জসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ পুত্ৰ বৰজনা গোহাঁইদেৱ নামকপতে আছে। মই গোহাঁই দেৱলৈ লেখোঁ। তহঁত ন জন গাওঁবুঢ়া বৰ গাওঁবুঢ়াৰে সৈতে মোৰ আজ্ঞা শুনি মায়ামৰা সত্ৰলৈ আশা কৰি, বৰজনা গোহাঁইদেৱক আনি দিহিং নতুবা ডিক্ৰ নৈৰ কোষত সাতোটা কোঠ মাৰি, তালৈ বৰজনা গোহাঁইদেৱক আনি কাতিৰ আগ পক্ষতে ৰণ পাতগৈ। মোৰ লেখা পোৱা মাত্ৰকে বৰ গোহাঁইদেৱ আহি কোঠত সোমাই আপুনি ৰংৰু দিহা কৰিব। গোহাঁইদেৱৰ আজ্ঞাকে আমাৰ আজ্ঞা মানি ৰণ কৰিবহিক। তেওঁ বকতিয়ালৰ মৃত্যুৰ কথাকে দিনে-ৰাতিয়ে চিন্তি আছে।'

এই বুলি বৰজনা গোহাঁইদেৱলৈ, গাওঁবুঢ়াসকললৈ সৰ্বস্বাস্থ আৰু অপবাদৰ কথা জনাই গাৰ শপত দি লেখিলে। ৰাঘৱ নেওগকো বঁটা-প্ৰসাদ দি বিদায় দিলে। ৰাঘৱে দেহ এৰি ভকতি কৰি গুৰুৰ ঈশ শুভিম বুলি গুৰু-ভকতক সেৱা কৰি ন-দিনৰ মূৰত গাওঁবুঢ়া সকলক লগ পাই গুৰুক বিবাদ, তুৰ্যণ, অপবাদ আদি কেনেকৈ বৰবৰুৱাই দিলে, সৰিণেশ শুনিলে। গাওঁবুঢ়াসকলে অতিশয় খেদ কৰি, কান্দি কান্দি, তিনি ৰাতিৰ ভিতৰত ৫টা কোঠ মাৰিলে। বৰজনা গোহাঁই আৰু ডেকামহন্তৰ লেখা পাই বোলে, 'বকতিয়ালৰ ধাৰ নুজিব পাৰিম।' ৰাঘৱ নেওগ আৰু বৰগাওঁবুঢ়া ছয়োজনৰ মুখে সকলো কথা শুনি হৰ্ষ-বিবাদ ছয়োকো প্ৰকাশ কৰি পিছদিনা কোঠলৈ গৈ ৰাঘৱ আৰু গাওঁবুঢ়াসকলে কেনেকৈ ৰণজয় হ'ব, তাৰ আলোচনা কৰিলে। বৰজনা গোহাঁইদেৱে ক'লে, "পূৰ্বে পিতৃদেৱতাই

বকতিয়ালক বববকরা পাতিলে। মই পৰ্বতীয়া গোহাঁইক খাটনি ধৰি, ভেট্টৰ ঘূখে কোৱাই বববকরা পাতিলে। তাৰে উপকাৰ হিচাপে মোক খেদি সক ভাইক বজা পাতিলে। তাৰে প্ৰতিকাৰ স্বৰূপে বকতিয়ালক সপুত্ৰ-বাক্কৰকে মোৰ আগতে শালন্ত দিৰি। বগলৈ অলপো ভয় নকৰিবি। মই কক্সিংহৰ পুতেক। ঘিবোৰ ফুকন, বকরা, বগুৱালোক আছে, তাৰে বিয়ৱাৰোৰ ময়ে পতা। মোক দেখামাত্ৰকে সিহঁত আঁতৰি যাব। বিনা উপদ্ৰবে বংপুৰ লব পাৰিবি।”

এই বুলি সকলো বগুৱাৰ লেখা ভৈৱাৰ কৰিলে। প্ৰধান বগুৱা ৩০০০ আৰু মুঠ মানুহ ৭০০০। তত্পৰি সমৰ্থন দিলে হাজাৰ-বিজাৰ মানুহে। বংপুৰলৈ যাওঁ বুলি চৈঁচাৰ ওচৰত আটাইবোৰ সমবেত হ’ল। এই বাতৰি গৈ বজাৰ কাশত পৰিলগৈ, বোলে, বাঘৰ সেনাপতি হৈ, কোঠ-পাতি বগ কৰিছে আৰু ববজনা গোহাঁইক আনি বজা পাতি লৈছে। এই বাতৰি শুনি ভিতৰুৱাল ফুকনক লগত ছজন বাজখোৱা দি বগলৈ পাচিলে। সৈন্ত-সেনাপতি গৈ দিহিঙৰ কাষত কোঠ দিলেগৈ। তাতে সকলো বৃজ লৈ বববকৱাৰ সৈতে আলোচনা কৰি দিহিঙীয়া ফুকনক সেনাপতি পাতি বগলৈ পঠাবলৈ দৃঢ়ভাবে কলে। এই সময়তে হিলৈখাৰী, বাক্কৰতী, কাড়ী আদি নিৰ্বাচন কৰোঁতে ডেকা বববকৱাই ক’লে, “যিদিনা বাজেশ্বৰ সিংহ খগী হ’ল, সেই দিনাই, মই কৈছো, আমাৰ স্ত্ৰী-সম্পত্তি লগতে গ’ল। কক্সিংহ বৰ্গদেৱে যাক কাল বুলি এৰি থৈ গৈছে, তাকে বজা পাতি ল’লা। ববজনা গোহাঁইদেৱক অকাৰণে খেদালা। কক্সিংহৰ পুতেক কেইজন। বজা হব পায়, ভেট্ট বজা হব নেপায়।

তুমিহে খেদিল। ডাঙৰীয়া ডিনিজনাই বৰচ'ৰাতে বোলে, 'বাহৰ আগ ভল যক, কাউৰীৰ বং চাওঁ।' বাজেধৰ সিংহৰ পুত্ৰ বৰজনা কৌন্তৰক বজা পতা হ'লে, এনে বণ হবলৈ নেপায়। মায়ামৰা মহন্তক ৰাতিয়ে-দিনে হিংসা কৰি, দুই ভায়েকে আলচি কুৰীষীকলক ছুৰীয়াৰি গোঁসাইৰ নিৰ্মালি ওলোটাই দিলা। তুমি মোদামৰাৰ জোবৰণে কেবৰ। বিষয় শুচিলেই তোমাৰ কি আছে? গোঁসাই অনাদিসিক, অখণ্ড বিভূতি। ৰাঘৱে সুন্দৰ হাতী আনি দিলে, মিছা ওজৰ উলিয়াই তাৰ পিঠিৰ ছাল ছিঙিলা। মই দেখাত তোমাৰ গাত সদগুণ একো নাই, পদে পদে দোষহে। এতিয়াও ডাঙৰীয়াসকলৰ সৈতে স্বৰ্গদেৱক নি মোদামৰাত সৰ্বভাৰসা কৰি পৰাগৈ। বৃদ্ধ মহন্ত অতি দয়ালু মানুহ; ডেকা গোঁসায়ো কথা-বজা লোক; তুই হ'ব। য'ৰে বণ ত'তেই মাৰ যাব। তুমি বণ কৰি জয়ী নোহোৱা। তোমাক ৰক্ষা কৰিবলৈ কোনেও বণ নকৰে। বৰজনা গোঁসাইদেৱ কপ্ৰসিংহ স্বৰ্গদেৱৰ পুতেক। তোমাত বাজে তেওঁলৈ কাৰোৰ খং নাই। তেৱেই পাতি যোৱা বিষয়া, সকলো। তেওঁ গা দেখা দিলে কোনেও বণ নকৰে। আমাৰ মৰণৰ হেতুকেহে এই বণ।"

ডেকা বৰবকৱাৰ এনে ভৱিষ্যতদৰ্শী সতৰ্কবানী শুনিও কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰৰ চকু মেল নেখালে, বোলে, "মৰাণৰ হাতী চুজী চাৰিটাই খেদাখোৱা গোঁসাইটোক লৈ মাৰিবলৈ দেও পাৰিছে। তাতে মই মোদামৰালৈ যাব লাগে। মোৰ আগত এনে কথা নকৰি। বাজেধৰ সিংহৰ পুতেকে বড়যন্ত্ৰ কৰি মোক কটাৰ খুজিলে, আধা কটা কৰিলে, তাক বজা পাতিব লাগে। তোৰ এনে ছবু'ৰি।" পাছে ডেকা বৰবকৱাই ক'লে, "তোমাৰ লগত আমি স্বতন্ত্ৰবাহে হৈছো।" এই বুলি আঁতৰি গুচি গ'ল।

কাতিৰ শেষত মায়ামৰা-মৰাণসকলে দেখা-দেখিবকৈ কৌঠ দি বণ পাতিলে। ভিতকৱাল ফুকনেও কৌঠৰ পৰা ওলাই বণ দিলে।

টেঁচাৰ কাষতে বগ লাগিল। বৰজনা সোহাঁয়ে হাতী এখনীৰ পিঠিত
 উঠি আহি ভিতৰুৱাল ফুকনক দেখি ক'লে, “ভই ছুৱৰাব ঘৰৰ; মই
 কহুসিহৰ পুতেক। বৰ্জতিয়াল ঘৰবন্দীয়ে এডোখৰ কাটি খালে,
 ভই মোৰ আগমঙহ ডোখৰ কাটি খা।” এই বুলি বুকুখন উদঙাই
 দিলে। ভিতৰুৱাল ফুকনে বিচুৰ্দ্ধি হৈ, কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰৰ হৃৎগলৈ মনত পৰি
 টেঁচাৰ পাৰতে একতীয়া হৈ মায়ামৰীয়াক বগ এৰি দিলে। সেই
 দিনাই দিহিং পাৰ হৈ মায়ামৰাই এদিনৰ বাটত কোঠ দিলেহি।*

মৰাণসকলে বগজয় হৈ ৰংপুৰৰ ফালে উধাও হৈ আহিল।
 স্বৰ্গদেৱে ৰংপুৰ এৰি বৰবন্ধুৱা, মাছৰিয়াল বৰগোহাঁই, কুঁৱৈগঞা
 বুঢ়াগোহাঁই, আইকুঁৱৰীদেউসকল আৰু জনচেৰেক বিষয়া আৰু
 লিগিৰা লিগিৰীৰ সৈতে পলাই সোণাই নৈৰ বাহৰত ৰ'লহি।
 ১৬২১ শকৰ আঘোণৰ ৮ দিন যাওতে, ৰাতি। তাৰ পৰা আঁতৰি
 চিন্তামণি গড়ত আশ্ৰয় লয়গৈ। গড়ৰ অৱস্থা ভাল নাছিল।

ইতিমধ্যে মৰাণ সৈন্ত সকলে আহ ৰংপুৰ অধিকাৰ কৰে।
 স্বৰ্গদেউ আৰু তেওঁৰ পৰিয়ালৰ বিলাই দেখি বৰফুকন, ন-ফুকন আদি
 বিষয়াসকলে মৰাণক বৰাটোহে ভাল বুলি পৰামৰ্শ দিলে। কিন্তু
 এই প্ৰস্তাৱৰ প্ৰধান বাধা স্বৰূপ হ'ল কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ। হয়টোবা
 পৰামৰ্শ মানি লোৱা হ'লে অসম বুৰঞ্জীৰ গতি একেবাৰে বেলেগ
 হ'লহেভেন কাৰণ, মৰাণ/মায়ামৰা সকলৰ প্ৰধান বৈৰী আছিল
 কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰহে।

এনেদৰে গুনাগথা কৰি থাকোতেই মৰাণসকলে আহি
 স্বৰ্গদেউক চাৰিওফালৰ পৰা বেৰি ধৰি স্বৰ্গদেৱক বন্দী কৰিলে আৰু
 বৰুৱাকুৱাক সপৰিয়ালে বান্ধিলে।

৮ বনিবায় দেৱান “বুৰঞ্জী বিবেক ৰত্ন”

ইতিমধ্যে বংপুৰ নগৰখন স্বৰ্গদেউক বন্দী কৰাৰ আশেৰে আহি মৰাণসকলে দখল কৰিলে। নাহৰখোৱা মৰাণৰ পুত্ৰক বমাকান্ত বজা হ'ল আৰু বাঘৰ মৰাণ বৰবৰুৱা হ'ল। বিহ খুৱাই মোহনমালা গোহাঁই আৰু তেওঁৰ পুত্ৰকক মাৰিহে বমাকান্ত বজা হয়। নাহৰখোৱাৰ প্ৰথম ভাৰ্য্য ভাতুকীয়ে বাধা আৰু দ্বিতীয় ভাৰ্য্য ভাতুলীয়ে কল্লিগী নাম লৈ বণচণ্ডী মূৰ্ত্তি খৰি বজাঘৰীয়া সৈন্তৰ লগত যুদ্ধ কৰিছিল আৰু আচল পাতি গুলি বাকদ, হিলৈ আদি খৰিছিল বুলি জনশ্ৰুতি আছে।

মায়ামৰা গোঁসাঁইৰ অজ্ঞাতে মোহনমালা গোহাঁই আৰু তেওঁৰ পুত্ৰক মৰাণ বিদ্রোহী সকলে বিহ খুৱাই মাৰিলে। তদুপৰি গোঁসাঁইৰ হাক বচন নামানি বাঘৰ বৰবৰুৱাই ৰাজেশ্বৰ সিংহ স্বৰ্গদেৱৰ বৰকুৰৌ মনিপুৰ বজাৰ জীয়ৰী কুৰংগনয়নীক ভাৰ্য্য কৰি চান্দলৈ নিলে আৰু বৰুৱা, ফুকন আদিৰ এশজনী জীয়ৰীকো ভাৰ্য্য কৰি নিলে। মুঠতে বাঘৰ বৰবৰুৱা উঠি বজা বিহ বজা হ'ল আৰু অষ্টমুখ গোঁসাঁইৰ হাক বচনো নমনা হ'ল। সমষ্ট বিদ্রোহৰ মূলতে বাঘৰ নেওগৰ একাগ্ৰতা আৰু ব্যক্তিগত সাহসিকতাই কাম কৰিছিল আৰু সেই গতিকে বিদ্রোহ সাফল্যমণ্ডিত হোৱাত বাঘৰে বৰবৰুৱা হোৱাৰ লগে লগে নিজৰ স্বেচ্ছাচাৰী চৰিত্ৰ কামে কাজে ফুটাই তুলিলে। লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেৱে কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বৰকুৰাৰে সৈতে মায়ামৰা গোঁসাঁইৰ ওচৰলৈ গৈ আশ্ৰয় বিচাৰিছিল। বজা আৰু মন্ত্ৰী দুয়ো বুঢ়াগোঁসাঁয়ে আশ্ৰয় দিয়াত বাঘৰ ক্ৰোধাধিত হ'ল। গুৰুৰ আগতো স্বৰ্গদেৱে মূৰ নোদোৱাত বাঘৰে বজাৰ পিঠিত চমতাৰে একোৰ মাৰিলে আৰু ছয়োজনকে বলেৰে বাহিৰলৈ উলিয়াই আনি স্বৰ্গদেৱক পূৰ্বৰ দৰে বৰদৌলত বন্দী কৰি থলে। গুৰুৰ কথা নামানি আশ্ৰিতক এইদৰে নিৰ্যাতন কৰাত বুঢ়াগোঁসাঁয়ে বাঘৰক শপিলে।

ঐশ্বৰ্য্য গৰ্বে ভই কুবল জুকাৰি ।
 তাৰ ফল পাইবিহি বোলা নিষ্ঠ কৰি ॥
 বিহুত বে বিহু তোৰ হৈব সৰ্বনাশ ।
 ভই ধুমকেতু সমস্তকে কৈনি নাশ ॥
 লোহাৰ সজত অগনিয়ে কৰি খায় ।
 তোৰ লগে আমাসাৰো হৈল সোঁহ প্ৰায় ॥

ৰাঘাই অসাধাৰণ ক্ষমতা সম্পন্ন হৈ চাৰিসত্ৰৰ বাদে
 অন্ত্যস্ত মহন্তক আনি বন্দী কৰি ধন ললে আৰু এটকা মহন্তৰ
 সকলো শিয়াকে আনি মায়ামৰা গোঁসাইত শৰণ লোৱাবলৈ দিহা
 কৰিলে । ৰাঘৱৰ এই মইমতালি বুঢ়াগোঁসায়ে ভাল নাপালে । তেওঁ
 মাথোন অশ্ব মহন্তৰ শিয়ৰ শৰণ নোলোৱা সম্ভানকহে শৰণ দিলে
 আৰু মহন্তসকলক বিবিধ সম্ভাৰ দি নিজ নিজ ঠাইলৈ পঠিয়াই দিলে ।
 ৰাঘৱে ৰাজক্ষমতা পাই মদগবী অন্ধ হ'ল । নিৰ্মাখিত মায়ামৰা
 গোঁসাইয়ে ৰাঘৱক দমাব নোৱাৰা হ'ল । যি কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাৰ
 অত্যাচাৰত ৰাঘৱ বিজোহীৰ জন্ম হৈছিল, সেই ৰাঘাই বৰবৰুৱা হৈ
 কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰৰ দৰেই অবিবেকী, লোভী, মদগবী আৰু অত্যাচাৰী হ'ল
 যাৰ ফলস্বৰূপে শেষত ৰজা ৰমাকান্তৰ ৰাজত্বৰ সামৰণি পৰিল । এজন
 অত্যাচাৰী বৰবৰুৱাক মাৰিবলৈ গৈ বিজোহীৰ মাজৰে পৰা আন
 এজন অত্যাচাৰী ৰাঘৱ বৰবৰুৱাৰ জন্ম হ'ল — এইয়া হৈছে বুৰঞ্জীৰ
 পুনৰাবৃতি । ৰাঘৱে কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱা, পুতেক চন্দ্ৰহাস, উৰা আৰু
 পদ্ম সিংহক নচচা শালত দি মাৰিলে ।

ৰাঘ বৰবৰুৱাৰ অত্যাচাৰ বাঢ়ি গ'ল । “আউন আটী, দক্ষিণ
 পাটক চাৰি হাজাৰকৈ, গড়মুৰ, কুকুৱাবাহীক দুহেজাৰকৈ আৰু আন
 আন মহন্তৰ পৰা দুহেজাৰ-এহেজাৰকৈ ধন উৰি ললে । শ-হাজাৰকৈ
 ৰাজ্যৰ মানুহক পাণৰ সুৰা আগত ধৈ আঁঠু কঢ়াই সোৱাৰ
 অস্ত্ৰত সবাবে নাম জয়হৰি, গয়পানি, সাৰঙ্গপানি, পদ্মপানি, চক্ৰপানি

আদি-মায় দি একোজনক গাওঁবুঢ়া পাতি খেদি পঠায়। ব্ৰাহ্মণক
 সন্ধ্যাপূজা, আত্মাদি, ঘণ্টাবাদন কৰিবলৈ বাধণ কৰিলে। ভুলি
 দীঘলকৈ বাধিব নোৱাৰা কৰিলে। বৈদিক কৰ্ম পৰিত্যাগ কৰালে।^১
 এখন বুৰঞ্জীমতে, ডেকা গোসাঁই সপ্তভূজে বাঘৱক ক'লে, “বাঘ
 বৰবকৰা, মোক বজা পাত” বাঘৱে ক'লে, “ভূমি মহন্ত,
 লাখিক ভাৱত প্ৰৱৰ্ত্তিব পোৱা। ৰাজপদত থাকিলে অনেকক কাটিব
 মাৰিব লাগে। এই কাম তোমালৈ ভাল নহয়। তোমাৰ সদৰ্থ
 নষ্ট হ'ব। ভূমি ধৰ্মতে থাকা। দেৱতা ঈশ্বৰ অস্তে তুমিহে আমাৰ
 সেৱাৰ থলী। আপোনাক কেকোৰা দোলাকে দিও।” এই বুলি
 এখন নতুন দোলা সজালে বংপুৰত। এই বুৰঞ্জীমতে, যেতিয়া খুটিয়া
 পোতাৰ সত্ৰৰ পৰা বাঘৱ বংপুৰলৈ গ'ল, তেতিয়া ডেকামহন্তই “মোক
 বজা নেপাতিলে” বুলি খং কৰি বাঘৱক হত্যা কৰিবলৈ বুলি
 শঙ্কৰমূৰিৰ গোবিন্দ গাওঁবুঢ়াক পাচিলে। লগত দিলে অস্ত্ৰাৰ
 গাওঁবুঢ়াক। আক ক'লে, উগ্ৰসেন, হৰিশ্চন্দ্ৰ, দশৰথ, পৰীক্ষিত এই
 গাওঁবুঢ়াসকলক চপাই মোৰ আজ্ঞা কৈ ভকতসকলক চপাই বশুৱা
 সাজেৰে সঠিক হৈ আহি বাঘৱ আক নাহবথোৱাক মাৰি মোক সেৱা
 কৰকহি। নাহবৰ পুতেক আক সিহঁত সমান ভকত। ভকতৰ
 লৰা এটাক কি বুলি সেৱা কৰে?” এই কথা অনুসৰি গোবিন্দ
 গাওঁবুঢ়াই শঙ্কনমূৰি পথাৰত সমবেত হ'ল অস্ত্ৰ শস্ত্ৰ ভলুকা বাঁহৰ
 টোকোন লৈ। তাতে একোডাল চেকনি এচাৰিৰে কোবাই নাৰ-
 গায়— “অষ্টভূজে, সপ্তভূজে বাখে” আক গায় “পৰজা এ জবো
 বোৱা। চেকনি এ চপাই ধৰা॥” এই বুলি মাটিত গিৰিপ-
 গিৰিপকৈ টোকোন খুন্দিয়াই, টোকোনত চেকনি কোবায়। ইহঁতক
 চেকনি-কোবোৱা বণৰ বশুৱা বোলে।

১ মনিৰাম দেৱান “বুৰঞ্জী বিবেক বত্ৰ”

ইতিমধ্যে ৰাজ-পহীসকলে কৰ্মদেউৰ পুনৰ সিংহাসনত বহাবলৈ আলোচনা কৰিলে। আলোচনাত প্ৰকাশ পালে, “আমি বৰ্ষেৰে মৰাণক পৰাজয় কৰিব নোৱাৰোঁ। মটকৰ চেকনি-কোবোৱা কৰ্ম্মাৰ ভেদেহে ধৰি বহাগৰ বিহুৰ দিনা ৰাখন্দক ধৰিব লাগে। এই কাৰ মনিপুৰীয়া কুব্জনয়নীয়েহে সাধিব পাৰিব।” এই উদ্ভয়ত কেৰেক কলিডাই আগভাগ ললে আৰু বুঢ়াগোহাঁই পৰীয়া খইকীয়া ঘনভ্ৰাম গোহাঁই, বৰাগোহাঁই পৰীয়া বাইলুং গোহাঁই এই ত্ৰয়ক মূখ্য কৰি এই উদ্ভয়ত ভাগ ললে। গোবিন্দ পাৰ্শ্ববুঢ়াৰ চেকনি কোবোৱা হুচৰি নাহলৈ বজা পক্ষই ৰাখন্দ বৰবকৰাৰ দ্বৰত হুচৰি গাবলৈ আহিল আৰু কুব্জনয়নীৰ সহযোগত এই চক্ৰান্ত কাৰ্য্যকৰী হ’ল আৰু ৰাখন্দক বধ কৰিলে। বজনাথ দ’লত থকা নাহবখোৱা আৰু পুতেক বমাকান্ত বজাক ধৰিবলৈ মানুহ পথালে। ইতিমধ্যে বজা বমাকান্ত আৰু নাহবখোৱা বংপুৰ এৰি পলাল। নগৰত মৰাণ মানুহ নাইকীয়া হ’ল। কৰ্মদেউ লক্ষ্মীসিংহক দ’লৰ পৰা আনি পুনৰ সিংহাসনত বহালে।

ইয়াৰ পিচত মটক ধ্বংস যন্ত্ৰ আবৃত্ত হ’ল। প্ৰথমতে নতুনকৈ হোৱা বুঢ়াগোহাঁই ঘনভ্ৰামৰ আদেশত অষ্টভূজ গোসাঁইৰ সত্ৰ লগত কৰিলে। মূনিহ-তিবোতা হালে হালে সাঙুৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পানীত পেলালে। মায়ামৰা গোসাঁইৰ লৰা-তিবোতা লুইতত বান্ধি পেলাই মাৰিলে। অষ্টভূজ গোসাঁই আৰু সপ্তভূজ গোসাঁইক এৰীয়া কাপোৰৰ টোপোলা বান্ধি হাতীৰ পিঠিত পেলাই বংপুৰলৈ আনিলে। সত্ৰৰ সোণ-ৰূপ, কাঁহ-পিডল, কাপোৰ-কানি বহুতে নিলে। বাকী থকাখিনি বজাৰ দ্বৰলৈ পঠিয়ালে। মাত্ৰ এগৰক জিতবতে বুঢ়াগোহাঁইৰ আদেশত মায়ামৰা সত্ৰ উচ্ছন্ন হ’ল।

দেশৰ চুকে কোণে মায়ামৰা গোসাঁইৰ শিল্পক বিচাৰিবলৈ

মাহুহ পখালে। সকলোকে নি বংপুৰ পোহাই হালে হালে সাঙুৰি
হাতীশালত বন্দী কৰি থলে। স্বৰ্গদেৱক যথাৰীতি জনালে। মায়ামৰা
হুয়োজনা গোঁসাইকে সবাকৰে সপৰিয়ালে মাৰিবলৈ আদেশ দিলে।

নাহৰখোৱা আৰু পুতেক মটকৰজা বমানন্দক টকৌবাৰীত
পাই ধৰি-বান্ধি আনি বজাৰ আগত ঠিয় কৰিলে। তেতিয়া বজাই
তেওঁলোকৰ প্ৰাণদণ্ডৰ আদেশ দিলে। মটকৰ সক খাটনিয়াৰক
আপোনাৰ মাংস আপুনি খোৱা দণ্ড কৰি মাৰিলে। গুৱাহাটীত থকা
মৰাণ বিষয়া সকলক আৰু বৰফুকনক মাৰিলে।

লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেউৰ দিনত বিশেষকৈ ঘনশ্ৰাম বুঢ়া গোঁসাইৰ
উজোগত মায়ামৰা সকলক যতেই পালে ততেই ধ্বংস কৰিলে।
প্ৰধান বিদ্ৰোহীসকলক কাটি মাৰি শেষ কৰাৰ পিচত মায়ামৰা
শিষ্টসকলে জুম বান্ধি থাকিলে বা চলা ফিৰা কৰিলে সকলোকে ধৰি
শাস্তি দিলে। আনকি আহোমৰ কোঁৱৰ সকলকো মায়ামৰাৰ যোদ্ধা
হৈ বা অস্ত্ৰ মেধি সহায় লৈ ৰাজপাট খাবলৈ যড়যন্ত্ৰ কৰিছে বুলি
ভাবি শাস্তি দিলে। মটক বজা বমাকাস্তই সেই অলপ দিনৰ
শাসনকালতে ন-চুকীয়া মোহৰ মৰালে। ৰাজসভাত মদন বৰকাকতিয়ে
ক'লে, “স্বৰ্গদেৱে আঠৰাজৰ মুৰে আঠচুকীয়া মোহৰ মৰালে। এতিয়া
সেই ৰজাকো জিনিলে যেতিয়া ন-চুকীয়া মোহৰ মৰাব লাগে।
জোখতো অধিক হ'ব লাগে।” সেইকোপে ডেৰতোলা সোণৰ ন-চুকীয়া
মোহৰ মৰালে।

এইদৰে মায়ামৰা বিদ্ৰোহৰ প্ৰথম অগনি নিৰ্বাপিত হ'ল।
সাম্ৰাজ্য মৰাণৰ লৰা বমাকাস্তই আহোম স্বৰ্গদেউৰ ইমান দিনে সাধাৰণ
লোকৰ স্পৰ্শৰ বাহিৰত থকা সিংহাসনত বাহ স্বৰ্গদেউৰ দেহতৰ বিষয়ে
মাহুহক সন্ধিহান কৰালে। মটক বিদ্ৰোহৰ কাৰণ সমূহ বিশ্লেষণ
কৰি চালে দেখিবলৈ পোৱা যায় যে এই বিদ্ৰোহত মৰাণ সকলে

অৰ্ধশতাব্দী লৈ মৰাণৰে লৰা এজনক স্বৰ্গদেউ পাতিছিল। খেজাছাৰী বিশ্বনাথ কাৰ্য্যকলাপৰ ওপৰত স্বৰ্গদেউৰ কোনো কড়ম্ব নথকাৰ কাৰণে আৰু এজন ৰাজবিশয়াৰ অনুগ্ৰহেতে বজা হলো বুলি ভেওঁকে উঠি-বজা, বহি-বজা হবলৈ দিয়াত মটক বিজোহৰ অংকুৰ প্ৰস্তুতিত হবলৈ পালে। আহোম ৰাজশাসনৰ লাই খুটা স্বৰূপ বুঢ়াগোহাঁই, বৰগোহাঁই, বৰপাত্ৰ গোহাঁই —এই তিনি ৰাজমন্ত্ৰীক কোনো মতে বিশ্বাসত নলৈ স্বৰ্গদেউ লক্ষীসিংহই কেৱল কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰৰ কথামতে চলি ভেওঁলোকৰ মনত ৰাজনৈতিকভেই দুখ দি থৈছিল। গতিকে সৰুটোৰ সময়তো ভেওঁলোকক বিশ্বাসত নোলোৱা হেতুকে কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰই যি কয়, যি কৰে তাৰ ফল স্বৰ্গদেৱে ভূগিবলগীয়া হ'ল।

আহোম ৰাজসিংহাসনৰ প্ৰতি মায়ামৰা গোসাঁই আৰু ভেওঁৰ শিষ্যসকলৰ বহুদিনৰ পৰাই অনীহা ভাৱ জাগিছিল। কদাচিৎ স্বৰ্গদেৱৰ দিনত মায়ামৰা গোসাঁই নিত্যানন্দদেৱক বেজদলৈ নামৰ এজন ৰাজবিশয়াৰ চক্ৰান্তত স্বৰ্গদেৱৰ আদেশত কটা হয়। নিত্যানন্দদেৱৰ সত্ৰ কাথপাৰত আছিল। দিখৌত শ পাই এগৰাকী বুঢ়ীয়ে পুতেকেৰে সৈতে নি কাথপাৰত পুতি থয়। শিষ্য-প্ৰশিষ্যই তিনি দিনৰ যুৰত বিচাৰি পাই কাথপাৰতে কাঠ সংক্ৰমণ কৰে। সেইদিনাই মায়ামৰা শিষ্যভকতে প্ৰতিজ্ঞা কৰিলে, “মাৰি যাও, মাৰি যাও গুৰুৰ ঋণ শুদ্ধি যাও।” মটক-বিজোহৰ আদি কথা ইয়াতেই’।^{১০}

কদৰ্শিংহৰ পুত্ৰ শিৱসিংহ আছিল ব্ৰহ্ম আৰু দুৰ্বল চিত্তীয়া বজা। ভেওঁৰ দিনতে শাক্ত ধৰ্মই গা কৰি উঠিলে আৰু ৰাজ-আদেশত শাক্ত ধৰ্মই প্ৰজাৰ ৰাজতো বিস্তাৰ হব ধৰিলে। শিৱসিংহৰ পত্নী

ফুলেশ্বৰী কুঁৱৰীও শাস্ত্ৰ আছিল। শিৱসিংহই কুৰুৰাম জাৱৰানীশত
 শৰণ লৈছিল আৰু ৰাজকৰেঙত শাস্ত্ৰধৰ্মৰ প্ৰৱেশ ঘটাইছিল,
 দ্বিটো কথা আহোমৰ পূজাৰী-পণ্ডিত, মেওখাই, বাইগুৰু সকলে
 একেবাৰে পচন্দ কৰা নাছিল। ফুলেশ্বৰী আহোম নোহোৱা গতিকৈ
 আহোমৰ আদি ধৰ্মৰ প্ৰতি তেওঁৰ কোনো আত্মগত্যা নাছিল আৰু
 শাস্ত্ৰধৰ্ম ৰাজধৰ্ম গতিকৈ সকলো প্ৰজা শাস্ত্ৰ হ'ব লাগিব—এনে
 চিন্তা-চৰ্চ্চাৰে কাম কৰিছিল আৰু এই চিন্তাত শাস্ত্ৰ গোঁসাই কুৰুৰামে
 যথেষ্ট অৰিহণা যোগাইছিল। স্ত্ৰী-বুদ্ধি প্ৰলয়ঃকৰী এই সত্য প্ৰতিষ্ঠিত
 হৈছিল যেতিয়া বৰৰজা ফুলেশ্বৰীয়ে সকলো গোঁসাই-মহন্তক বলিকটো
 ছাগলী আৰু ম'হৰ তেজেৰে কপাল ৰঙা কৰি ফোট দিনগুৰ-শাস্তি
 কৰিছিল। সকলোৱে সহ্য কৰিলেও মায়ামৰা গোঁসাই চতুৰ্ভুজদেৱে
 এই অপমান সহ্য কৰিব পৰা নাছিল আৰু গুৰু-প্ৰাণ মায়ামৰা
 শিষ্য-প্ৰশিষ্যই গুৰুৰ এনে অপমানক মৰণতুল্য জ্ঞান কৰি প্ৰতিশোধৰ
 কথা মনে মনে চিন্তা কৰিছিল। বৰজনা ফুলেশ্বৰীয়ে বৈষ্ণৱ মহন্তসকলৰ
 মাহাত্ম্য পৰীক্ষা কৰিবলৈ গৰ্ভৱতী অৱস্থাত মহন্তসকলক তেওঁৰ লৰা
 হবনে ছোৱালী হ'ব শূধিছিল। তেতিয়া মায়ামৰা গোঁসাই চতুৰ্ভুজ
 মনে মনে আছিল। কাৰণ তেওঁ আছিল বাকসিদ্ধ পুৰুষ, মনও
 আছিল অপমানৰ কথা। গতিকে গোঁসীয়ে কিবা কলেই অভিশাপহে
 হ'ব বুলি ভাবি তেওঁ একো কোৱা নাছিল। ফুলেশ্বৰী কুঁৱৰীয়ে
 গৰ্ভিত বচন বোলাত বাৰে বাৰে গোঁসাইক শূধি থকাত মায়ামৰা
 গোঁসাইৰ মুখৰ পৰা এই অভিশাপ ওলাইছিল, “কুঁৱৰীৰ গৰ্ভত
 লোপধোপ কেয়োৰা এটিৰ উদ্ভৱ হৈছে আৰু সেই প্ৰসৱৰ বত্ৰনাত
 কুঁৱৰীৰ প্ৰাণ বিয়োগ হ'ব।” এই কথা শুনি কুঁৱৰীয়ে খঙত একো
 নাই হৈ চাওভাওৰ হাতত গোঁসাইক গটাই দিলে। তেতিয়া শাস্ত্ৰ
 গুৰু কুৰুৰামে সেইকালে যাওঁতে কাটিবলৈ নিয়া চতুৰ্ভুজদেৱক দেখা

পাই ডেউৰ বদনখী দেখি আৰু গুণ-গৰিমাব সন্তোষ পাই নিজ শিশু শিৱসিহক বুজাই মায়ামৰা গোমাইক বন্দীকৰ পৰা মোকোলাই মান-সংকাৰ কৰি নিজ ঠাইলৈ পঠিয়াই দিলে। মায়ামৰা গোমাইক উদ্ভিষ্ট বাপী মতে ফুলেশ্বৰী কুঁৱৰীৰ প্ৰসৱ হ'ল আৰু সি নবাকৃতি শিশু নহৈ কিবা এটা কিন্তুত কিমাকৰহে হ'ল আৰু অনেক লগাট কুজি বৰবজা ফুলেশ্বৰীৰ মৃত্যু হয়। ফুলেশ্বৰীৰ মৃতদেহ চৰাইদেও দেওশালৰ দক্ষিণে মৈদাম দিলে। মৈদামৰ কাষতে দিজেখনা নামৰ জানটোৰ উপস্থিতিছিল। সেই মৈদামৰ পৰা বহুত দিনলৈকে মাখি-পোক ওলাই দিজেখনাইদি উটি গৈছিল। বৰবজা ফুলেশ্বৰীৰ এনেদৰে পৰিসমাপ্তি ঘটিল যদিও মায়ামৰা বিদ্ৰোহৰ দ্বিতীয় অংকুৰ জেৰেই সিচি থৈ গ'ল।

ৰাঘৱ মৰাণ আৰু নাহৰখোৱা মৰাণৰ নেতৃত্বত হোৱা মায়ামৰা বিদ্ৰোহৰ যদিও তৎকালিন কাৰণ ৰাঘৱ মৰাণক কীৰ্ত্তিচক্ৰ বৰবকুৱাই অনাহকতে কৰা অত্যাচাৰ, কিন্তু মৰাণসকলৰ বিদ্ৰোহী হোৱাৰ অন্ততম কাৰণ সেইকালৰ আহোম শাসনৰ মৰাণ অঞ্চলৰ ওপৰত থকা শিথিল অনুশাসনতে নিহিত হৈ আছে বুলি ধাৰণা কৰিব পাৰি। আহোম শাসন কালত মৰাণসকলে কোনো কৰকাটল সোধাব নেলাগিছিল, মাত্ৰ খেল অনুসৰি ৰজাৰ ঘৰত বস্তু-বাহানিৰ যোগান ধৰিছিল। হাতী, চাৰি, বং, মৌ আদি যোগান ধৰিবলৈ বিভিন্ন খেল আছিল। তত্পৰি ডেঙলোকে বৰবকুৱা, ফুকন আদি বিষয়াৰ জৰিয়তে বস্তু বাহানিৰ যোগান ধৰিছিল। এই বস্তুবোৰ বিহেতু হাবিৰ পৰা সংগ্ৰহ কৰিব লাগে, গতিকে হাবিতলীয়া, কাকতলীয়া অঞ্চলতে মৰাণসকলে বসবাস কৰিছিল। আদিত্তে আহোম ফৰ্মেডে চুকাফাই মৰাণসকলৰ লগত বহুতপূৰ্ণ ব্যৱহাৰ কৰিছিল আৰু ফিৰা বাকৰ যোগেদি নিবিড় সম্পৰ্ক স্থাপন কৰিছিল। গতিকে

মৰাণসকলৰ ওপৰত কৰ-কাটলৰ হেচা নাছিল। ভূপৰি বিষয়া-সকলৰ মৰাণ অঞ্চলত থকা ষাটসমূহত পোন পটীয়াকৈ কৰ্ত্তব্য থাকিলেও ইমান দূৰৰ পৰা ভেঙলোকে কটকটীয়া শাসন চলাব নোৱাৰিছিল। গতিকে মৰাণসকল খেলদাৰ আৰু গাওঁবুঢ়াসকলৰ দ্বাৰাহে পৰিচালিত আছিল আৰু প্ৰয়োজনৰ সময়তহে বিষয়াসকলে ভেঙলোকৰ সহায় বিচাৰিছিল। হাতী ইত্যাদি যোগান ধৰা কামত ভেঙলোক সময়মতে কৰ্ত্তব্য পালন কৰিছিল। এনে অৱস্থাত মৰাণসকল স্বস্বস্তবীয়া হৈয়েই আছিল। বাকী অঞ্চলত যেনেদৰে প্ৰতিজন পাইক (সাধাৰণ প্ৰজা)ৰ হিচাব আছিল, মৰাণসকলৰ ক্ষেত্ৰত খেলদাৰসকলেহে হিচাব ৰাখিছিল। গতিকে ৰাঘৱ নেওগ আৰু নাহৰ শইকীয়াৰ দৰে লোক সেই অঞ্চলত খেলপ্ৰধান আৰু নিজৰ এলেকাত গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়া হিচাবে আছিল আৰু এনে গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়াৰ নিজৰ অধীনত থকা লোকসকলৰ ওপৰত যথেষ্ট কৰ্ত্তব্য আছিল। গতিকে আহোম বিষয়াসকলে ভেঙলোকৰ জৰিয়তেহে মৰাণ অঞ্চল নিজৰ কৰ্ত্তব্যত ৰাখিছিল। এনে সুৰক্ষালোকে যে অতি কম সময়তে লোক নিয়ন্ত্ৰণ কৰি ৰজাৰ বিৰুদ্ধেও যাব পাৰে তাৰ দৃষ্টান্ত ৰাঘৱ মৰাণ আৰু নাহৰ খোৱা মৰাণেই দিছে।

মায়ামৰা বিদ্ৰোহৰ অন্ততম কাৰণ হিচাবে আহোম স্বৰ্গদেউ সকলৰ দিনত বিভিন্ন সত্ৰ আৰু ধৰ্মাধিকাৰীসকলে প্ৰজাৰ ওপৰত সমান্তৰাল শাসন চলোৱাৰ কথালৈ উল্লিখ্যাব পাৰি। চাৰি সত্ৰ আৰু অন্যান্য বৈষ্ণৱ সত্ৰসমূহে প্ৰজাৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণ কৰ্ত্তব্য ৰাখিছিল। গুৰুৰ প্ৰতি ইহুমন্তী কাৰ্ত্তাই শিষ্যসকলক গুৰুৰ বাক্যই ঈশ্বৰৰ বাক্য বুলি মানি চলাৰ প্ৰৱণতা আনি দিছিল। গতিকে ৰজাৰ আদেশভকৈ গুৰুৰ বাক্যহে বেছি পালনীয় —এনে মানসিকতা কেৱল কালসংহতিৰ সেন্দ্ৰকসকলৰ মাজতেই নহয়, সকলো বৈষ্ণৱ সত্ৰৰ ভকতসকলৰ মাজত

কম-বেছি পৰিমাণে গঢ়ি উঠিছিল। গতিকে এক সামন্তৰিক শাসন-
প্ৰণালীয়ে ৰাজশাসন লাহে লাহে দুৰ্বল কৰি তুলিছিল।

মায়ামৰা গোসাঁইসকলৰ শিষ্যৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণ কৰ্তৃত্ব আছিল।
স্বৰ্গদেউ গদাধৰ সিংহৰ দিনত মায়ামৰা গোসাঁইৰ নিধন, কৰ্মসিংহৰ
দিনত নিভ্যানন্দদেৱৰ হত্যা, চতুৰ্ভূজ গোসাঁইক শিৱসিংহ স্বৰ্গদেউৰ
দিনত কৰা অপমান আদিয়ে অষ্টভূজ গোসাঁইৰ দিনৰে পৰা মায়ামৰা
শিষ্যসকলৰ মাজত আকোৰ-গোজ ভাৱ আনি দিছিল আৰু “আমি
অন্ততকৈ পৃথক” এই ভাৱ আনি দিছিল। এই ক্ষেত্ৰত গোসাঁই,
ডেকা-গোসাঁইসকলে এক পৃথক পৰিচয় অটুট ৰাখিবলৈ শিষ্টাচলক
অনুপ্ৰাণিত কৰিছিল। গতিকে শিষ্যসকলৰ মাজত গুৰুৰ নিৰ্দেশত
এক পৃথকীকৰণৰ (Regimentation) ভাৱ আতি পৰিছিল।

গতিকে মায়ামৰা সকলে জাত-পাতৰ বিভেদ পাহৰি এক
পৃথক ধৰ্মীয় সম্প্ৰদায়ৰ পৰিচয় দিছিল। একে আহোম-মায়ামৰাই
অগ্ৰাণ্য আহোমৰ লগত ধোৱা-বোৱা, বিয়া-বাঁক কম কৰা হৈছিল।
গুৰুৰ নিৰ্দেশত অগ্ৰাণ্য জাতৰ মায়ামৰাৰ লগত সামাজিক আদান-
প্ৰদান কৰিছিল। শিষ্যসকলক দিয়াৰ দৰে নতুন পোচাক, নতুন
লপথ ইত্যাদি দিয়া নাছিল যদিও এক মায়ামৰা পৰম্পৰা পৃথকভাৱে
গঢ়ি উঠাৰ সত্য স্বীকাৰ নকৰি নোৱাৰি। এনে দৰে মায়ামৰা
সকলৰ মাজত এক ‘Regimentation’ ধৰ্মৰ নামত গঢ়ি উঠিছিল
আৰু জাত-পাতৰ বিভেদ অৰ্থহীন হৈ পৰিছিল মায়ামৰা সমাজত।

স্বৰ্গদেউ ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ দিনৰে পৰা বুঢ়া-গোহাঁই, বৰগোহাঁই,
বৰপাত্ৰ গোহাঁই — এই তিনি ঘাই খুটাৰ ওপৰত আহোম ৰাজশাসন
নিৰ্ভৰ নকৰি কেৱল বৰবৰুৱাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰাটো মায়ামৰা
বিদ্ৰোহৰ অন্ত এক পৰোক্ষ কাৰণ। আহোম ৰাজশাসন স্বৰ্গদেউ
চুকাফাৰ দিনৰে পৰা উমৈহতীয়া দায়বদ্ধতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল

আছিল। কিন্তু এই পৰম্পৰা ভংগ কৰিছিল বৰ্গদেউ বাৰেন্দ্ৰব
সিংহ আৰু বৰ্গদেউ লক্ষ্মীসিংহৰ দিনৰে পৰা। গতিকে এজন যত্নীৰ
ওপৰতে ৰাজশাসন নিৰ্ভৰশীল হোৱাত স্বাভাৱিকতে শাসন বৈৰাচাৰী
হ'বলৈ ধৰিলে। গতিকে যাই যত্নীসকলে এসে ধৰণৰ বৈৰাচাৰ্য
পৰিণতী হৈছিল আৰু বিদ্রোহৰ সময়ত নিজৰ ভূমিকা গ্ৰহণ
কৰিছিল।

আটাইতকৈ ডাঙৰ কাৰণ আছিল নাম-অপৰাধ। এজন
মায়ামৰা শিকুই আন এজন মায়ামৰা শিকুক আনকি আঙুলি
দেখুৱাইও খং-বাগ বা কাকিয়া কৰিব নোৱাৰে। কাৰণ শবণ সোৱাৰ
শিকতে ভেঁৰক নতুন নাম দিয়া হয় আৰু শিকুক সহস্ৰ নামৰ পৰাই
এটি নাম দিয়া হয়, যেনে মঘাই নামৰ লোক এজনে শবণৰ পিচত
মায় পাৱ মধুসূদন ইত্যাদি। গতিকে শবণীয়া লোকক মৰাটো
ভগৱানৰ প্ৰতি অপৰাধ কৰা হ'ক নাম অপৰাধ বুলি ধৰা হয়।
গতিকে বাঘৰ মৰাণ আৰু নাহৰখোৱা মৰাণ নামৰ ছয়ো ভকতক
কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰই শাস্তি দি নাম-অপৰাধ কৰিছিল। তত্পৰি ডেকা মহন্তক
বেয়াঘাত কৰিও নাম-অপৰাধ তথা গুৰুৰ প্ৰতি অপৰাধ কৰিছিল।
গতিকে বজাঘৰৰ পৰা কৰা অপৰাধৰ বোজা মায়ামৰাসকলৰ মনত
দিনে দিনে বাঢ়ি গৈছিল। সেয়েহে বৈষ্ণৱ ভকতেও হাতত অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ
ধাৰণ কৰিবলগীয়া হৈছিল।

অৱশ্যে শেষৰ পৰ্যায়ত অস্ত্ৰাত্ৰ এজাইও মায়ামৰা বিদ্রোহত
আংশ গ্ৰহণ কৰিছিল। এই কথাই বহুতৰে মনত মায়ামৰা বিদ্রোহক
এজা-বিদ্রোহ বুলি অভিহিত কৰিবলৈ অকুপ্ৰেৰণা জগাইছে।
কিন্তু প্ৰকৃততে এই বিদ্রোহক শোৰিত জেণীৰ শোৰক জেণীৰ প্ৰতি কৰা
বিদ্রোহ বুলি অভিহিত কৰিব নোৱাৰি। □

॥ মৰাণ-মটক ৰাজ্য ॥

আগতেই কৈ অহা হৈছে, আহোমৰ ৰাজপাটত “সামন্ত মৰাণৰ লৰা” বমাকান্তই দপ্‌দপাই বহি প্ৰবল-প্ৰতাপী ৰাঘৱ বৰবৰুৱাৰ ছত্ৰছায়াত ১৭৬৯ চনৰ নবেম্বৰ মাহৰ পৰা বজা হ’ল। অৱশ্যে তাৰ আগতে বিদ্ৰোহী মৰাণ-মটকে মোহনমালা গোহাঁইক সিনা কামণত মাৰিলে। আহোম কোঁৱৰ চাক সিংহ আৰু বজ্জৈবকো বিহ দি মাৰিলে। নতুন ৰাজ্যশাসন প্ৰক্ৰিয়াত বিদ্ৰোহীসকলে আহোম ৰাজ শাসনৰে আৰ্হি ল’লে। বুঢ়াগোহাঁই, বৰগোহাঁই আৰু লৰপাত্ৰ গোহাঁই আদি মুখা নিষয়বৱায়া মায়ামৰাৰে পাতিলে।^১ কছুমান কালুগঞা হাজৰিকাক বৰফুকন পাতিলে আৰু আন সকলো নিসয়া মটক মৰাণৰে হ’ল।

১ তুংখুঙীয়া বুৰঞ্জী-পৃ: ৬৬ (১২৬৩ চনত সম্পাদিত)

১ "The son of one Rai lungia Buragohain family was made Buragohain. The son of Sadiyakhowa Gohain of Garudharis Buraguhain family was made Barpatra Gohain The Marangikhowa Gohain of Miri Sandiku: family was made Borgohain. Kaduman Kalugaya Hazarika, the grandson of Gomla was made Burphukan..... The Morans and the Ghungis made Nahar, the Raja of Namrup." Ahom Buranji by Gopal Ch. Barua

মৰাণৰ লৰা বমাকান্ত বজা হ'ল। বাধা আৰু কল্লিগীক যথেষ্ট সন্মান দেখুওৱা হ'ল। বমাকান্তই আহোমৰ আঠচুকীয়া মোহৰৰ ঠাইত নচুকীয়া মোহৰ মৰালে। বমাকান্ত আহোমৰ বৰৰ ভাৰিয়ুৰা ভাণ্ডাৰী বৰুৱাৰ কন্ডাক বিয়া কৰিলে আৰু বজা হৈয়েই বুঢ়াগোসাঁইৰ সত্ৰলৈ গৈ সেৱা জনাই আশীৰ্বাদ ল'লে।

মটক বিষয়া আৰু নেতৃবৃন্দই এক সভা আহ্বান কৰি লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেউ আৰু বিভিন্ন আহোম বিষয়া সকলক কি কৰা যাব, তাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিলে। উক্ত সভাত ভোলাই^১ নামৰ এজন নেতাই সকলোকে যত্নাদণ্ড দিয়াৰ প্ৰস্তাৱ দিলে আৰু সকলোৱে তাত সন্মতি দিলে। বজা, বৰবৰুৱা সকলোকে বুঢ়াগোসাঁইৰ আগত উপস্থিত কৰালে। ৰাঘৱ বৰবৰুৱাই বুঢ়াগোসাঁইৰ আগতে বজাৰ গাত হাত দিয়াত বুঢ়াগোসাঁয়ে ৰাঘৱক শাপ দিলে :

“ঐশ্বৰ্য্যৰ গৰ্বে তই ফুৰস জুকৰি।

তাৰ ফল পাটবিহি কৈলো নিষ্ঠ কৰি ॥

বিহুত যে বিহু তোৰ হৈব সৰ্বনাশ।

তই ধুমকেতু সমস্তকে কৈবি নাশ ॥

লোহাৰ সংগত অগনিয়ে বাৰি খায়।

তোৰ লগে আমাসাৰো হৈব মেহি প্ৰায় ॥”

এনেদৰে ভবিষ্যত দৃষ্টা অষ্টভুজ গোসাঁয়ে ৰাঘৱ বৰবৰুৱা আৰু

১ “The deposed king should permanently be removed. The Ahom Dangarias, the Phukans, the Kajkhowas, Hazarikas and the Salkias were plundering and devastating the country.” —Bholai

“Ahom Burangi” —G Barua

নিজৰ মৃত্যু যে সনাগত তাকে প্ৰকাশ কৰিছিল।

বুঢ়াগোসাঁয়ে স্বৰ্গদেউক বন্ধা কৰা কথাটো বহুতেই জান
পোৱা নাছিল। প্ৰকৃততে স্বৰ্গদেউৰ জীৱন দান দি বুঢ়াগোসাঁয়ে নিজৰ
মৃত্যুকে মাতি অনাৰ দৰে হৈছিল। মৰাণ-মটক নেতৃত্বই স্বৰ্গদেউ
জীয়াই থাকিলে ভবিষ্যতে নিশ্চয় ৰাজ্য লাভ কৰিবৰ বাবে এচোঁটা
চলাব, এই সত্যক ভালকৈ জানিয়েই স্বৰ্গদেউক মৃত্যুদণ্ড দিয়াৰ সিদ্ধান্ত
কৰিছিল। কিন্তু গুৰুৰ নাকাতো আৰম্ভ হোৱা মায়ামৰা বিজোহৰ
ফলশ্ৰুতি স্বৰূপে বমাকান্ত ৰজা হ'ল এতিয়া গুৰু বাক্য অমান্য
কৰাৰ ঘৃণিতা গুৰু-প্ৰাণ মৰাণ-মটক নেতৃত্বৰ নাছিল। গম্ভীৰক
লক্ষ্যসিহক বন্দী কৰি ৰখা হ'ল, মৰাণ ৰজাৰ ভৱিষ্যত অনিশ্চিত
কৰি। মায়ামৰা গোসাঁই ৰংপুৰলৈ আহোতে তেতিয়াৰ উঠি-ৰজা
বহি ৰজা ৰাঘৱ বৰবৰুৱাই সকলো লোককে মায়ামৰা গোসাঁয়ে শৰণ
দিব লাগে বুলি প্ৰস্তাৱ ৰাখিলে। কিন্তু মায়ামৰা গোসাঁয়ে অজ্ঞ
গোসাঁয়ে শৰণ নিদিয়া লোক সকলকহে শৰণ দিলে। নতুনকৈ শৰণ
দিয়া লোকসকলক নতুন ভকত নাম দিলে। "কিন্তু অজ্ঞ এখন
বুৰঞ্জীত এই বুলিহে আছে, —“আৰু মোহামৰীয়া মহন্তে এনে নিবন্ধ
কৰিলে, চহৰৰ সামান্য মানুহ যুখে যুখে অনাই শৰণ লগালে।
মানুহটি মূৰি এটি এটি পান দি ভকত হ'ব লাগে। এই ক্ৰমে দুই
মাহলৈ লোকসকলক ভকত কৰালে।”

ৰাঘৱ বৰবৰুৱা অসাধাৰণ ক্ষমতাপন্ন হৈ চাৰিসত্ৰৰ বাদে
অজ্ঞান্ত মহন্তক আনি বন্দী কৰি ধন ল'লে আৰু এটকা মহন্তৰ

সকলো শিল্পক আনি মায়ামৰা গোসাঁইত খৰণ লবলৈ দিহা কৰিলে । কিন্তু গোসাঁই মান্তি নহ'ল । ব্ৰহ্মসংহতিৰ সকলো সত্ৰাধিকাৰকে বন্দী কৰি ৰখা হ'ল আৰু আউনিআটি আৰু দক্ষিণপাট সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰৰ পৰা ৮,০০০ টকাকৈ আৰু গড়মূৰ আৰু কুৰুৱাবাহী সত্ৰাধিকাৰৰ পৰা ৪,০০০ টকাকৈ দণ্ড ল'লে । অশ্বাশ্ব সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰৰ পৰাও বল হিচাবে অৰ্ধদণ্ড ল'লে । এই সত্ৰসমূহে স্বৰ্গদেউ লক্ষ্মীসিংহৰ শাসন কালত মায়ামৰা গোসাঁই আৰু তেওঁৰ শিল্পবৰ্গক নিৰ্যাতন কৰিবলৈ সদায়ে উচৰ্চাই থকাৰ বাবেই আৰু মৰাণ-মটকৰ বিৰুদ্ধে স্বৰ্গদেউ লক্ষ্মীসিংহক সহায়-সহযোগ কৰাৰ বাবেই ৰাঘৱ বৰবৰুৱাই এনে অৰ্ধদণ্ড লোৱাৰ মূল কাৰণ আছিল বুলি ভাবিবৰ অৱকাশ আছে । এনে এক অবিবেচকী কাম কৰাত সকলো অ-মায়ামৰা সত্ৰ সেই সত্ৰসমূহৰ শিল্পী-প্ৰশিক্ষকল যি সকল অসমীয়া প্ৰজাই চাৰিষত্ৰক সদায় উচ্চ আসন দিছিল—মায়ামৰা গোসাঁই তথা নতুন মৰাণ-মটক ৰাজত্বৰ প্ৰতি স্বাভাৱিকতে বিদ্বেষী হৈ পৰিছিল আৰু মনে মনে মায়ামৰা সত্ৰ আৰু মটক-মৰাণক অসমীয়া সমাজৰ পৰা বহিস্কৃত কৰিছিল আউনিআটি সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰৰ নাক-কান আৰু চকু দ্বন্দ্ব কৰাত অ-মায়ামৰীয়া প্ৰজা যথেষ্ট উত্তেজিত হৈছিল আৰু মায়ামৰীয়াৰ প্ৰতি বেয়া ভাব পোষণ কৰিছিল ।

মৰাণ ৰজা ৰমাকান্ত নামতহে ৰজা আছিল । ৰাঘৱ বৰবৰুৱাৰ অগ্ৰগ্ৰহত তেওঁ ৰজা হৈছিল বুলি জানি ৰাজ্যশাসনৰ সকলো দায়িত্ব বৰবৰুৱাৰ ওপৰতেই স্থাপ্ত কৰিছিল । বৰবৰুৱা আছিল শাসনত অনভিজ্ঞ আৰু একছত্ৰী ক্ষমতা পাই বাকী ৰাজমন্ত্ৰী কেইজনক নোসোধাকৈয়ে এনেবোৰ অবিবেচকী আৰু নতুন ৰাজত্বৰ প্ৰতি প্ৰজাক বিদ্ৰোহী কৰি তোলা কাম কৰিছিল । ইতিহাসৰ শিক্ষাক আওকান

কবি কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাৰ দৰে ক্ষমতালোভী, সকলোকে অলপতে শক্ত কৰি লব পৰা বদন্ত, আৰু অস্ত্ৰ তিৰোতাৰ প্ৰতি আসক্তি ইত্যাদি বেয়া কৰ্মৰাজি ৰাঘৱ বৰবৰুৱাই কৰিবলৈ ল'লে। অ-মায়ামৰা সত্ৰৰ গুৰুসকলক নিজৰ ফলীয়া কৰা দূৰৰ কথা তেওঁলোকক শক্তহে কৰি ল'লে। কাৰো কথা সুত্তনা, কাৰোৰে পৰামৰ্শ নমনা, ৰাজকাৰ্য্যত অনভিজ্ঞ ৰাঘৱ বৰবৰুৱাই গোলাইৰ কথা আওকান কৰি বহুতো আহোম বৰুৱা, ফুকন আদিৰ কণ্ঠা বিবাহ কৰি নিজৰ হেৰেম গুৱনি কৰিলে। লক্ষ্মীসিংহৰ পত্নী মণিপুৰ ৰজাৰ কণ্ঠা কুঁৱলনয়নীকো লোকচক্ষুত হ'লেও তিৰোতা কৰি ৰাখি অতি অজ্ঞায় কাম কৰিলে। একুঙতে কুঁৱলনয়নীয়ে বুদ্ধিৰে নিজা সতীত্ব ৰক্ষা কৰিব পাৰিছিল। ৰাঘৱ বৰবৰুৱা এশ ভাৰ্য্যৰ স্বামী হৈছিল। আনকি কীৰ্ত্তিচন্দ্ৰ বৰবৰুৱাৰ পত্নীকো নিজৰ কৰি ল'লে। স্বৰ্গদেউ লক্ষ্মীসিংহই নিজৰ কণ্ঠাক তেওঁলৈ বিয়া দিব বুলি কোৱাৰ লগে লগে যি লক্ষ্মীসিংহক বধ কৰিবলৈ নেপাই মায়ামৰা গোলাইৰ ওপৰত অসন্তুষ্ট হৈছিল, সেই লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেউক সকলো ধৰণৰ বক্ষণাবেক্ষণ দিবলৈ ধৰিলে।^৪ তদুপৰি মৰাণ-মটক বিজোহৰ প্ৰধান হোতা হিচাবে ৰমাকান্তৰ পৰা ৰাজগাদী বিচাৰি ৰাঘৱে ৰজা হ'বলৈ বিচাৰিলে। ৰমাকান্ত এই কথাত মান্তি নহল। এনেবোৰ কাৰণতে বিশেষকৈ অ-মায়ামৰা গোলাই

৪ "Now the deposed Phukans, the Barua's, the Rajkhowas and the Salkiss plundered the villages at their pleasure so the country was in great disorder."

সকলক অপমান কৰা কাৰ্য্য আৰু বাবে তাৰে কষ্টা আনি নিজৰ
 ঘৰ গুৱনি কৰাৰ প্ৰৱৃত্তিয়ে অলপ দিনতে সাধাৰণ প্ৰজাক নতুন
 ৰাজত্বৰ প্ৰতি তিস্ত কৰি তুলিলে। ৰাঘৱে নিজেই ৰজা হ'বলৈ
 বিচাৰিছে বুলি শুনি মায়ামৰা গোসাঁয়ে ৰাঘৱৰ ফলীয়া লোকসকলক
 সত্ৰৰ পৰা বাহিৰ কৰি দিলে। ৰাঘৱ অত্যন্ত বিচক্ষণ বুদ্ধিৰ
 আছিল যদিও মাইকী মানুহৰ প্ৰতি দুৰ্বলভাই ৰাজ্যশাসনত প্ৰধান
 অন্তৰায় হৈ পৰিল আৰু গুৱাহাটী আদি ঠাইত মায়ামৰীয়া শাসন
 কটকটীয়া নকৰাকৈয়ে এনেদৰে ক্ষমতালিপু আৰু নাৰীলিপু হৈ
 ৰাজ্যশাসনৰ স্বাৰ্থ জলাঞ্জলি দিয়াত পুনৰ আহোম ৰাজত্ব প্ৰতিষ্ঠিত
 হ'ল। স্বৰ্গদেউ লক্ষ্মীসিংহ পুনৰ ৰজা হৈয়েই যি বিলাক অ-মায়ামৰীয়া
 জোৰ কৰি মায়ামৰীয়া কৰা হৈছিল তেওঁলোকক স্বৰ্গদেৱে প্ৰায়শ্চিত্ত
 হৈ পুনৰ নিজ নিজ ধৰ্মত ভুক্ত হ'বলৈ ক'লে। প্ৰচলিত জনশ্ৰুতি
 মতে মোহামৰীয়া মহন্তই জোৰকৈ যি সকল লোকক শৰণ-ভজন
 দিয়াইছিল অৰ্থাৎ মায়ামৰা মহন্তৰ 'নতুন ভকত' হৈছিল, সেইসকলক
 বন্ধতেই ৰাজ আজ্ঞা পৰিহাৰ কৰি মায়ামৰা মহন্তৰে শিষ্য হৈ
 থাকিল। তেওঁলোকক 'নতুন ভকত' বুলি কোৱা হয়। ইয়াৰ
 বিপৰীতে পূৰ্বৰে পৰা-মায়ামৰা মহন্তৰ শিষ্য হৈ থকা সকলে নিজকে
 'পুৰণি ভকত' বুলি চিনাকি দিয়া হ'ল। গতিকে মায়ামৰীয়া
 অ-মায়ামৰীয়াৰ সামাজিক বিভেদ তেতিয়াৰে পৰা আৰম্ভ হ'ল আৰু
 মায়ামৰীয়া, মৰাণ আৰু মটক —এই আটাইকেইটা শব্দই অগ্ৰাস্ত
 অসমীয়াৰ বাবে "সমাজচ্যুত", "সমাজ বহিৰ্ভূত" এই অৰ্থ কৰা হ'ল।
 এই কথা অতি পৰিতাপৰ যে স্বৰ্গদেউ শিৱসিংহৰ দিনত মায়ামৰীয়া
 গোসাঁইৰ ওপৰত জোৰকৈ দেৱী-পূজাৰ কোঁট দিয়াৰ বাবে বৰবাৰী
 ফুলেশ্বৰীয়ে পোন প্ৰথমবাৰৰ বাবে ধৰ্মত হাত দিলে। কিন্তু কালৰ
 কুটিল গতিত মায়ামৰীয়া গোসাঁই অষ্টভূজ ৰাঘৱ বৰবৰুৱাৰ প্ৰবোচনাত

পৰি বৰবান্ধী ফুলেশ্বৰীয়ে কৰা তুলকে দোহাবিলে আঁক তাঁব
 কলমৰূপে মোহামৰীয়া বা মায়ামৰীয়া গোসাঁই, তেওঁৰ শিশু মৰাণ-মটক
 সকল অসমীয়া সমাজৰ পৰা সমাজচ্যুত আৰু অস্পৃশ্য হ'ল। তেওঁপৰি
 কৰাৰ পৰা নামি অহা স্বৰ্গদেউৰ ৰাজ সিংহাসনত সামান্ত মৰাণৰ
 লৰাই বহি "অপবিত্ৰ" কৰাৰ ৰাজত্বেহত মৰাণ-মটক মোহামৰীয়া
 সকলোকে দোষী সাব্যস্ত কৰি অ-মায়ামৰীয়া অসমীয়া সমাজে তথা
 বজাঘৰে মৰাণ-মটক মোহামৰীয়াৰ ধ্বংস যজ্ঞত লিপ্ত হ'ল। মৰাণ
 মটক বাকৈ য'তে পালে মাৰিলে। এনেদৰে মৰাণৰ প্ৰথম বজাৰ
 ৰাজাশাসনে অসমীয়া সমাজত মৰাণ-মটকক অস্পৃশ্য কৰি তুলিলে।
 হাবিয়ে-জংঘলে, পাহাৰে-পৰ্বতে যি সকল মায়ামৰীয়াই জীৱন ৰক্ষা
 পাবলৈ থাকিলগৈ, তেওঁলোকহে থাকিল। মৰাণ সকল নিজ নিজ
 ঘৰলৈ আহি হাবিয়ে-জংঘলে লুকাই থাকিল; যদিও মৰাণবোৰ বিস্তৰ
 লোক মৰিল। ৰংপুৰৰ ওচৰে পাজৰে মায়ামৰাৰ গাওঁসমূহ জনশূন্য
 হ'ল আৰু খুটীয়াপোতাৰ সত্ৰও জমশূন্য হ'ল।

শগুণমাৰিত গোবিন্দ বৰ গাওঁবুঢ়া মোহামৰা সকলৰ বৰমেধি
 আছিল। তেওঁৰ লগত উগ্ৰসেন, হৰিশ্চন্দ্ৰ, দশৰথ, পৰীক্ষিত নামে
 আৰু জনচেৰেক প্ৰতাপী গাওঁবুঢ়া আছিল। ডেকা মহন্তই গোবিন্দ
 গাওঁবুঢ়ালৈ চিঠি লিখিলে বোলে—“অশু গাওঁবুঢ়া আৰু ভকতসকলক
 চপাই ৰণৰ সোঁঠবেৰে আহ ৰাঘ আৰু খোৰাক মাৰি মোক ৰজা
 পাতি সেৱা কৰোক।”

ডেকা মহন্তক সমৰ্থন কৰি গোবিন্দ গাওঁবুঢ়াই “শগুণমাৰি
 পথাৰতে কোঁজ পাতি চেকনি কোবোৱা ৰণৰ গুৰি ধৰিলে। সমবেত
 ভকত সৈন্যসকলৰ অস্ত্ৰৰ ভিতৰত গায়েপতি একোডাল ফলুকা বাইৰ

টোকোন আৰু একোডাল চেকনি। টোকোন দ্বাৰিত গিৰিপ্ গিৰিপ্ কৰি খুন্দিয়ায় আৰু টোকোনতে চেকনি চেটেপ্ চেটেপ্ কৰি কোঁবাই গোবিন্দ গাওঁবুঢ়াৰ সৈন্তই সৰুলা দিছিল, আৰু তাৰ চেয়ে চেয়ে নাম গাইছিল — “অষ্টভুজ, সপ্তভুজ, চতুৰ্ভুজ বাখে। তাৰে দাই তাকে কাটে, তাৰে হিলৈ তাকে মাৰে চতুৰ্ভুজ বাখে॥” “পৰজা ঐ জৰো বোৱা। চেকনি ঐ চপাই ধৰা।”

এই বিজোহক বজাঘৰীয়া সৈন্তই দমন কৰিছিল। তদুপৰি একেমাহতে নামকণৰ ওচৰত হাতিচুঙ্গী মৰাণে বজাৰ সৈন্তই কোঠ মাৰি থাকোতে বহুতকৈ বধ কৰে। এই বিজোহত সৰুচৰী, বৰচৰী আৰু জলুঙাগুৰিৰ প্ৰায় ন-দহ হেজাৰ মৰাণে বিজোহ কৰিছিল। পিচত ৰাজসৈন্তৰ ওচৰত তেওঁলোকে আত্মসমৰ্পন কৰাত জলুঙাগুৰিৰ মৰাণসকলক বংদৈচুকত স্থাপিত কৰি বাকী মৰাণসকলক নিজৰ গাৰ্হলৈ যাবলৈ দিলে।

লক্ষ্মীসিংহ স্বৰ্গদেউৰ মৃত্যু হোৱাত (১৭৮০ খৃঃ) তেওঁৰ পোন্ধৰ বছৰীয়া পুত্ৰ গোৰীনাথ সিংহ বজা হয়। গোৰীনাথ সিংহৰ মটকৰ প্ৰতি বিশ্বৰ ভাৱ আছিল আৰু সুবিধা পালেই মটকক নিৰ্যাতন কৰিছিল। গতিকে মটকে সুবিধা বুজি ১৭৮৩ চনৰ এপ্ৰিল মাহৰ এটা ৰাতি বজাক আক্ৰমণ কৰিলে। কিন্তু বজা আঘাত নোপোৱাকৈ সাৰিল। ইতিমধ্যে শিঙৰি ঘৰত জুই দি পুৰিলে। মটকে ৰংপুৰ আক্ৰমণ কৰিলে কিন্তু আহোম সৈন্তৰ হাতত পৰাস্ত হ’ল। মহামন্ত্ৰী ঘনশ্ৰাম বুঢ়াগোঁহায়ে স্বৰ্গদেউক মটক নিধন যন্ত্ৰ আৰম্ভ কৰিবলৈ উপদেশ দিলে আৰু য’তে মটক পালে পুলিয়ে পোখায়ে শেষ কৰিবলৈ লাগিল। বহুতো মটকে ডফলা পাহাৰ, ভূটান, কাছাৰ আৰু জয়ন্তীয়া ৰাজ্যত আশ্ৰয় ল’লে। মোৱামৰীয়াৰ ভেজৰে নৈ-বিল ৰাঙলী হ’ল। নলীৰ পানী, মাছ খাব নোৱাৰা হ’ল। আলিত মানুহ যাৰ নোৱাৰা

হ'ল। ব্রহ্মপুত্ৰৰো পানী মাছ খাব নোৱাৰা হ'ল। এইদৰে দেশৰ মটক সকলক মাৰিলে আৰু তাৰ গুৰিতে হ'ল কাঠচিঠীয়া ঘনশ্ৰাম বুঢ়াগোহাঁইৰাজমন্ত্ৰী। তেওঁ শিঙিৰি ঘৰ পোৰা আৰু স্বৰ্গদেউক মাৰিব খোজা মটকৰ ধ্বংস কাৰ্য্য আৰম্ভ কৰিলে। হাবিৰ মটক এটা ধৰি আনিলে। ধৰি আনটোৱে বোলে, “কুটুং, মোক আনিলে।” “এই বুলিলে তাৰ লগৰ দহ-বাৰটা থাকে সকলো ওলাই আহি যৰোছ। এনে আছিল মতেকৰ একতা-একমত। তিনিপক্ষ মৰাণ মৰাড বৰগোহাঁই ডাঙৰীয়া, বৰবৰুৱা, চ'ৰাৰ ফুকন, ৰাজখোৱামকলে স্বৰ্গদেউক জনালে, “দেশ উৰাৰ হ'ল, দ্ৰোহী-অদ্ৰোহী সকলো মৰিল। যিবোৰ মাৰিলে মৰিল, নমৰাবোৰক এৰিবলৈ যেন স্বৰ্গদেৱে আজ্ঞা কৰে, এতিয়াও মৰাটো যুক্তি নহয়।” বুঢ়াগোহাঁয়ে নামানে। বিহবাঁহৰ সৈত মৰাণ-মটকৰ পুলি-পোখা এৰিব খোজা নাই। গতিকে মৰাণ-মটকক মাৰিব লাগে। স্বৰ্গদেৱে কিন্তু মৰাণ-মটক ধ্বংস যন্ত্ৰ সিমানতে সমাপ্ত কৰিলে।

মায়ামৰাৰ অধিকাৰ পদ শূন্য হৈ থকা বুলি মায়ামৰা গাওঁবুঢ়া অম্বৰীশ আৰু সাৰংগপাণিয়ে জনোৱাত তেওঁলোকৰ পৰামৰ্শমতে স্বৰ্গদেৱে অনিৰুদ্ধদেৱৰ কণিষ্ঠ পুত্ৰ সৰ্বানন্দদেৱৰ প্ৰপৌত্ৰ পীতাম্বৰক উত্তৰৰ ডফল। পৰ্বতৰ পৰা আনি দক্ষিণপাটৰ অগ্নিপাৰিত ঘৰতুৱাৰ সাজি নামঘৰ মনিকূট দি মহাজন পাতিলে। কিন্তু বেংমৰা আৰু হলুঙাগুৰিৰ মৰাণে পীতাম্বৰক গুৰু নেমানি হৰিময় আৰু কাচিনলীয়া ভবানন্দ (কুৰুভূজ)ক মহাজন মানি সেৱা কৰিলে। এনেদৰে মৰাণ-মটকৰ বিভাজন হ'ল—মটকসকলে পীতাম্বৰক গুৰু মানিলে আৰু উজনিৰ মৰাণে মানিলে কুৰুভূজক।

গৌৰীনাথ সিংহ আৰু ঘনশ্ৰাম বুঢ়াগোহাঁইৰ মটক নিধন কাৰ্য্যই সাধাৰণ প্ৰজাৰো মন বিষম কৰি তুলিলে। বাদল গাওঁবুঢ়াৰ

নেতৃত্বত উজনিৰ হাতীমূলীৰ মৰাণে বিজ্ঞোত কৰিলে। বজাই ন-কুকনক মৰাণ-বিজ্ঞোত দমন কৰিবলৈ পঠিয়ালে আৰু ন-কুকনে বলেৰে নোৱাৰি বৃদ্ধিৰে বাদল আৰু সবালক বন্দী কৰি ৰাজধানীলৈ আনিলে আৰু বজাৰ আদেশত বধ কৰিলে।

গৌৰীনাথ সিংহই মটকৰ গুৰু আৰু শিষ্যক ভৰ্ৎসনা কৰিবলৈ ধৰ্মদত্ত শৰ্মা নামৰ ৰাজ-কবিক সংস্কৃত ভাষাত ধৰ্মোদয় নামৰ নাট লিখালে আৰু বজাক ধৰ্মৰাজ হিচাবে আৰু মায়ামৰাক পাণী হিচাবে দেখুৱাই ৰাজসভাতে ভাওনা দেখুৱালে। এনে কাৰ্য্যই মায়ামৰা গোঁসাই আৰু শিষ্য সকলক অতীৰ্ত আৰু ক্ষুৰ কৰিলে।

গৌৰীনাথ সিংহৰ মটক নিধনৰ নিষ্ঠুৰ নীতিয়ে ৰাজ্যত অসন্তুষ্টিৰ সৃষ্টি কৰিলে। অসন্তুষ্টি আৰু আগৰে পৰা চাপ দি ৰখা লোকসকলে মায়ামৰা বিদ্রোহীৰ লগ ল'লে। ঝঁকা, ডফলা, পাহাৰীয়া মিৰি, মিচিমি আদি পাহাৰীয়া জাতিবিলাকৰ সৰ্গাৰ (গাম) সকলক সন্তুষ্ট কৰি ৰাখিবলৈ আহোম স্বৰ্গদেউ সকলে আগৰে পৰা অসমীয়া প্ৰজা কিছুমান তেঙলোকৰ (গাম বিলাকৰ) বহতীয়া কৰি ৰাখিছিল আৰু গাম সকলে তেঙলোকৰ পৰা কৰ (পোচা) আদায় কৰিছিল। তত্পৰি যুদ্ধৰ সময়ত আহোম ৰাজসৈন্তবাহিনীত সৈনিক হিচাবে যোগদান কৰিব লাগিছিল। তত্পৰি আহোম ৰজাকো কৰ দিব লাগিছিল। মুঠতে পাহাৰীয়া গাম আৰু ৰাজ-বিষয়া দুই শক্তিয়েই এই অসমীয়া প্ৰজাসকলক নিষ্পেষণ কৰিছিল আৰু তেঙলোকৰ বিলৈ-বিপৰি কুলাই-পাচিয়ে নধৰা হৈছিল। গতিকে আহোম ৰজাৰ প্ৰতি এঙলোকৰ কোনো ধৰণৰ ভাল ভাব নাছিল। এই বহতীয়া লোকৰ অঞ্চলতে পলাই গৈ মায়ামৰীয়া বিদ্রোহীসকলে আত্মীয় লোৱাত স্বাভাবিকতে মায়ামৰাৰ ওপৰত কৰা অভিযাচাৰ আৰু ৰজাৰীয়া নিষ্ঠুৰতাৰ সত্যকথাই আত্মীয়দাতা বহতীয়া সকলৰ মন

অধিক তিক্ত কৰি তুলিছিল আৰু তেওঁলোকে মায়ামৰা বিদ্রোহীসকলৰ বিদ্রোহত সহায় দিছিল। বহুতীয়াসকলৰ লগতে বহুতো পাহাৰীয়া জাতিয়ে বিদ্রোহত সহায় কৰিছিল। ডকলা বহুতীয়া সকলক ভেতিয়া পলাই থকা পীতাম্বৰদেৱে (যাক স্বৰ্গদেৱে পিচেত মায়ামৰা অধিকাৰ পাতিছিল) আহোম ৰাজ্যৰ অত্যাচাৰৰ প্ৰতিবাদ কৰিবলৈ উকল কৰিছিল। প্ৰকৃততে সমগ্ৰ উত্তৰ পাৰ্ৱতে পীতাম্বৰদেৱে আহোম শাসনৰ নিৰ্ভৰতাৰ প্ৰতিবাদ জনাবলৈ সকলো প্ৰজাকে উৎসাহিত কৰিছিল। এনেদৰে উত্তৰ পাৰ্ৱ প্ৰজাই আহোম ৰাজ্যৰ বিৰুদ্ধে যুকলিভাৱে বিদ্রোহ ঘোষণা কৰিলে আৰু ইমানদিনে ধৰ্ম-বিদ্রোহ বুলি নাম পোৱা মায়ামৰা বিদ্রোহ প্ৰকৃত অৰ্থত প্ৰজা বিদ্রোহলৈ পৰিণত হ'ল। কাৰণ কোনো শাস্তি প্ৰিয় প্ৰজাই অশাস্তিদায়ক ৰাজশক্তিক পছন্দ নকৰে। সকলো প্ৰজাই শাস্তি বিচাৰে। আজি মায়ামৰাৰ যি বিলৈ বিপত্তি, কালিলৈ অত্যাচাৰী ৰাজশাসনৰ হাতত একেই বিলৈ-বিপত্তি অশান্ত প্ৰজাৰো হ'ব পাৰে। ৰজাই প্ৰজাক নিজৰ সম্মান বুলি গণ্য কৰিলে, এই মায়ামৰা নিধন যজ্ঞত অসমৰ শতকৰা ৫০ ভাগ মানুহ শেষ নহলহেঁতেন।

এইবাৰ এই বিদ্রোহত বহুতো ভিৰোভাই অংশ গ্ৰহণ কৰিছিল। আগতেই উলুকিয়াই খোৱা হৈছে, বাধা আৰু কল্পিতগৈ মায়ামৰা প্ৰজা বিদ্রোহৰ বীৰাংগনা আছিল। যদিও ৰজাঘৰীয়া বুৰঞ্জীলিখকে বাধা-কল্পিত বীৰত্বক বিশেষ গুৰু দিয়া নাছিল আৰু আনকি মায়ামৰা বিদ্রোহকো উপলুঙাহে কৰা দেখা যায়, কিন্তু মৰাণ-মটকৰ সৈন্তবাহিনীয়ে যে ৰাজকীয় সৈন্তক বহু সময়ত পানী খুৱাইছিল, সেয়া নিশ্চিত সত্য। এতিয়া মৰাণ-মটক নিধন যজ্ঞত যি সকল ভিৰোভাই স্বামী হেৰুৱালে, এই বিদ্রোহত তেওঁলোকে আহোম ৰাজশক্তিৰ নিৰ্ভৰতাৰ প্ৰতি বিদ্রোহ প্ৰকট কৰি বিদ্রোহত

অংশ গ্ৰহণ কৰিলে। স্বিজকস্তা, চন্দ্ৰা, মালা, দ্বাধুৰী, বস্তা, জয়ন্তী, জাহ্নবী, শুভাশ্বতী, শ্ৰুভা, শ্ৰুচলা, জয়া, কহিনী, শ্ৰুভি আদি নাৰীয়ে এই উত্তৰ পাৰৰ সশস্ত্ৰ বিদ্ৰোহত অগ্ৰণী ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল। এই বিদ্ৰোহৰ নেতৃত্ব দিছিল হৰিহৰ তাঁতী নামৰ সাধাৰণ তাঁতী এজনে। ডফলা বহুতীয়াৰ নেতৃত্ব দিছিল কোকাই নামৰ এজনে। অস্তাগ্ৰ নেতৃত্ব আছিল তমাই, প্ৰসাদ, হাউহা, বিহুৰ ইত্যাদি। তেওঁলোক কোনো বিষয়-বাব লোৱা লোক নাছিল; তেওঁলোক সাধাৰণ প্ৰজা, পাইক। এনেদৰে প্ৰকৃতভাৱত মায়াবৰা বিদ্ৰোহে এই সময়ত প্ৰজা বিদ্ৰোহৰ ৰূপ লয়।

১৭৮৩ চনত খনজান বুঢ়াগোহাঁইৰ মৃত্যুৰ পিচত তেওঁৰ পুত্ৰ লৰি গোহাঁই ৰাজমন্ত্ৰী হয় আৰু তেওঁ পুনানন্দ বুঢ়াগোহাঁই নামেৰে জনজাত হয়। পুনানন্দ বুঢ়াগোহাঁই আছিল প্ৰকৃত ৰাজনীতিজ্ঞ। ৰজাই তেওঁৰ কথামতেই পিচত পীতাম্বৰদেৱক মায়াবৰাৰ অধিকাৰ পাতে।

ইকালে হৰিহৰ তাঁতী আৰু তেওঁৰ প্ৰধান সেনানায়ক কলিমা ভোমাৰা, বিহুৰ, হাউহা, তমাই, প্ৰসাদ আৰু ফোকায়ে বিদ্ৰোহৰ পাতনি মেলি আহোম ৰাজ্যৰ গাওঁ কেইখনমান আক্ৰমণ কৰে ১৭৮৬ চনত। ৰজাই গড়মূৰলৈ চিকাৰ কৰিবলৈ গৈ উত্তৰ পাৰলৈ যাওঁতে তাৰ বাসিন্দা সকলে তাঁতীৰ আক্ৰমণৰ কথা ক'লে। তেতিয়া স্বৰ্গদেৱে তাঁতীক ধৰিবলৈ হেলিমেলি সলাল গোহাঁই মৰঙীখোৱা গোঁহাই, গড়গাৱঁৰ দিহিঙ্গীয়া ফুকন আৰু লেকেশা চৌধুৰী বৰুৱাক পঠালে' কিন্তু বৃদ্ধত তাঁতীৰ হাতত মৰঙীখোৱা গোহাঁই আৰু দিহিঙ্গীয়া ফুকনৰ মৃত্যু হ'ল। এনেদৰে বৃদ্ধত পৰাস্ত হোৱাত তিনিজন বৰমন্ত্ৰীয়ে ভয়তে নিজৰ নিজৰ বয়বস্তু ৰাজধানীৰ পৰা আঁতৰাই গুপ্ত ঠাইত ৰাখিলে। তাৰ পিছত ৰাজসভাত লোৱা

সিদ্ধান্ত অনুসৰি বহুতো দুৰ্গ সাঙি বিদ্রোহীৰ বিৰুদ্ধে অভিযান
 চলালে। ১৭৮৬ চনৰ নবেম্বৰ মাহত যুদ্ধ লাগিল। বিদ্রোহী
 বিলাকে বহুতো ৰাজসৈন্য মাৰিলে আৰু মটক নাৰীয়ে পুৰুষৰ
 সমানে সমানে যুঁজি ৰজাৰ সৈন্যক বহু ঠাইত পৰাস্ত কৰিলে।
 ইতিমধ্যে বংদৈচুকত স্থাপিত কৰা হালুঙাশুৰিয়া মৰাণে বিদ্রোহ কৰিলে।
 গড়িকে ৰজাৰ সৈন্যই বিভিন্ন ঠাইত বিদ্রোহীৰ সৈতে যুদ্ধ দিব লগাত
 পৰিল। তাঁতীৰ নেতৃত্বত বিদ্রোহীসকলে মাজুলী ৰণাংগনলৈ পৰিণত
 কৰিলে। ইতিমধ্যে পীতাম্বৰদেৱে তাঁতীক গুপতে সহায়-সহযোগ
 আগবঢ়ালে আৰু নিজৰ ভাগিনিয়েক ভৰত সিংহক তাঁতীক সহায়
 কৰিবলৈ পঠিয়ালে। তাঁতীয়ে এনে সহায় পাই গড়ম্বৰ সত্ৰ আক্ৰমণ
 কৰিলে আৰু সত্ৰত জুই দিলে। সত্ৰাধিকাৰ পলাই গৈ বংপুৰ
 পালগৈ। ৰজাৰ সৈন্যই বৃদ্ধত তিষ্ঠিব নোৱাৰি পলাই গ'ল। অগ্ৰাণ্ণ
 সত্ৰতো তাঁতীয়ে জুই দিলে। মায়ামৰা বিদ্রোহীয়ে বৃদ্ধত জিকি
 শঙ্কণমূৰিত পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁইৰ লগত যুঁজ দিলে। ডেকামুকন আৰু
 টেকেলা নেওগকে প্ৰমুখ্য কৰি বহু বিষয়া আৰু সৈন্য মৰিল।
 বিদ্রোহীৰো বহু মৰিল। বুঢ়াগোহাঁইয়ে গৌৰীসাগৰলৈ পিচ তহঁকি
 গ'ল। বিদ্রোহীসকলে গৌৰীসাগৰৰ ওচৰৰ ভূটীয়াপাৰত কোঠ মাৰিলে
 আৰু গাহৰিচোৱা বৰদ্বাৰ খৰত জুই দিলে। ডাজীৰ ওচৰত অঁকা
 বাইলুঙকো বিদ্রোহীয়ে পৰাজিত কৰি মাৰিলে। ৰজাৰ সৈন্যবাহিনীয়ে
 বিদ্রোহীৰ এনে পৰাক্ৰমত অতি আচৰিত হ'ল। তত্পুৰি
 গৌৰীসাগৰৰ ওচৰে পাজৰে থকা প্ৰজাসকলো ৰজাৰ
 সৈন্যৰ বিৰুদ্ধে গ'ল। তেতিয়া তিনিওজন বৰমন্ত্ৰী ৰাজধানীলৈ
 উভতি গ'ল আৰু স্বৰ্গদেউৰ সৈতে আলচি বিদ্রোহ দমনৰ কাৰ্যপ্ৰণালী
 নিৰ্ণয় কৰিলে। দিহিং সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰে হুছেজাৰ সৈন্য দি স্বৰ্গদেউক
 সহায় কৰিলে। আউনিআটি আৰু দক্ষিণমট সত্ৰইও স্বৰ্গদেউক

ধন-জন'দি সহায় কৰিলে। কিন্তু বিদ্ৰোহীসকলক আগুৱাই গ'ল।

ৰাজমন্ত্রী বুঢ়াগোহাঁয়ে ন-হুৱাবলৈ বিদ্ৰোহীসকলক বাধা দিলে। বিদ্ৰোহীসকলে জিকাৰ আশা নেদেখি মাঘ বিহু বুলি নিজৰ নিজৰ ঘৰলৈ ছুৰি গ'ল। ৰজাৰ সৈন্তবাহিনী গোৰীসাগৰৰ ফালে ভটিয়াই গ'ল। কিন্তু বিদ্ৰোহী দলে ৰাজসৈন্তৰ বাধা উফৰাই ৰাজধানীৰ দক্ষিণৰ পাঁজীকটা পুখুৰীৰ ফালে আক ভাৰ পিচত আলি-কেকুৰিলে আগবাঢ়িল। ৰাজসৈন্ত পলাই গ'ল।

এনে পৰিস্থিতিত তিনি মন্ত্ৰীৰ লগত আলোচনা কৰি স্বৰ্গদেৱে গুৱাহাটীলৈ যাবলৈ সিদ্ধান্ত ল'লে। ১৭৮৮ চনৰ ১৯ জাছুৱাৰীৰ বাতি স্বৰ্গদেউ গুৱাহাটীলৈ ৰাওনা হ'ল। বুঢ়াগোহাঁই, বৰবৰুৱা, স্বৰ্গদেউৰ ৰাণীসকলো পলাল। মায়ামৰা বিদ্ৰোহীয়ে ২০ এপ্ৰিলৰ দিনা ৰাতিপুৱা ৰংপুৰ অধিকাৰ কৰিলে। তাত থকা সকলো প্ৰজাই মায়ামৰা সকলৰ প্ৰতি বশুতা স্বীকাৰ কৰিলে। তেতিয়া বিদ্ৰোহীসকলে গুৰু পীতাম্বৰদেৱক ৰংপুৰলৈ মাতি পঠিয়ালে। সাদিন খৰি বিদ্ৰোহীসকলে বিভিন্ন নেতাৰ আগমনৰ কাৰণে বাট চাই থাকিল। সকলো নেতাই গুৰু পীতাম্বৰদেৱৰ ভাগিনিয়েক ভৰত সিংহকে ৰজা পতাৰ সিদ্ধান্ত কৰিলে আৰু গণতান্ত্ৰিক প্ৰক্ৰিয়াৰে ৰজা নিৰ্বাচন কৰি ভৰত সিংহক সিংহাসনত বহুৱালে। গুৰু পীতাম্বৰদেৱ ৰংপুৰতে থাকিল। হৰিহৰ তাঁতী, হাউজা প্ৰসাদক ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰত শাসন কাৰ্য্য চলাবলৈ দিয়া হ'ল।

পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁই প্ৰমুখ্যে অক্সাণ্ড আহোম বিঘৰাই আহোম সিংহাসন পুনৰ উদ্ধাৰ কৰিবলৈ যথেষ্ট প্ৰচেষ্টা চলাইছিল। কিন্তু মহামন্ত্ৰী পূৰ্ণানন্দই নতুনকৈ সেনা গোটাব পৰা নাছিল আৰু ৰচা আদি ঠিকত ৰাইজে স্পষ্টভাৱে আহোম সৈন্তবাহিনীত যোগ নদিলে।

বুলি জনাইছিল। মণিপুৰী বজাই পঠোৱা 'সৈন্তাই বুঢ়াগোহাঁইক সহায় কৰা দূৰৰ কথা আহোম স্বৰ্গদেউৰ অধীনৰ গাওঁকেইখনমান লুইপাত কৰি ঘূৰি গৈছিলগৈ। মুঠতে এইসময়ত সাধাৰণ প্ৰজাইও আহোম ৰাজশাসনৰ বিৰুদ্ধেহে গৈছিল। আনকি আহোম স্বৰ্গদেৱে প্ৰজাৰ ভয়তে বুঢ়াগোহাঁইৰ লগত যোগাযোগ কৰিবলৈ দিচৈলৈকে আহিব পৰা নাছিল।

একো উপাই নাপায় অৱশেষত আহোম স্বৰ্গদেৱে গোৱালপাৰাত থকা ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ বৰকাম্বাজ চিপাহী খুজি হিউগ বেইলিলৈ চিঠি প্ৰেৰণ কৰিলে। কিন্তু বেইলিয়ে পঠোৱা বৰকাম্বাজে দৰংৰ বিদ্রোহী কোঁচ ৰাজকুমাৰ কুকনাৰায়ণৰ লগ লাগিল। তেতিয়া স্বৰ্গদেৱে ডেনিয়েল বোচ নামৰ ইংৰাজ বেপাৰী এজনক ফৌজ খুজি চিঠি লিখিলে। বোঁচে ৭০০ বৰকাম্বাজ চিপাহী চৈন্ত সিং চুবেদাৰৰ নতুনত প্ৰেৰণ কৰিলে। ১৭৯০ চনৰ মে' মাহত বৰকাম্বাজ চিপাহী আহি গুৱাহাটী পালেহি আৰু স্বৰ্গদেৱে সেই সৈন্ত লৈ নগাওঁলৈ আহিল আৰু কিছু সৈন্ত বুঢ়াগোহাঁইৰ সাহায্যৰ্থে দিচৈলৈ পঠিয়ালে। বুঢ়াগোহাঁয়ে টায়কত যুঁজ দিবলৈ বিচাৰিলে কিন্তু বাৰিষা অহাত ককিলা নদীৰ পাৰত কোঠ মাৰিলে। বিদ্রোহীসকলে বুঢ়াগোহাঁইৰ উদ্দেশ্য বুজি আগতীয়াকৈ অহা বৰকাম্বাজৰ দলক আক্ৰমণ কৰিলে আৰু সকলোকে মাৰিলে। তাৰ পিছত বৰ-আলিত আক্ৰমণ চলালে কিন্তু বহুতো বিদ্রোহী মৰিল। ইয়াৰ পিছতো ডেগা চোৰোকাকৈ বিদ্রোহী সকলে বজাৰ সৈন্ত য'তে ত'তে অতৰ্কিতে আক্ৰমণ কৰিবলৈ লাগিল। বৃদ্ধতে সকলো ব্যস্ত থকাত শস্ত্ৰ উৎপাদন নোহোৱাত, তাতে মটক-নিধন যজ্ঞত শতকৰা ৫০ ভাগ অসমীয়া প্ৰজা নিহত হোৱাত খাত সামগ্ৰী নোহোৱা হ'ল আৰু ভীষণ অকালে দেখা দিলে। মায়ামৰা বিদ্রোহীয়ে বেঙেনাবাৰী

আনকি বৰপাত্ৰ গোহাঁইকো বধিলে।

স্বৰ্গদেৱে মনিপুৰ বজালৈ সহায় বিচাৰি পঠালে। ভেটিয়া মনিপুৰ বজাই নিজে লগত গুৱৰাজ মধুচক্ৰক লৈ আহোম স্বৰ্গদেউক সহায় কৰিবলৈ আহিল আৰু দিচৈত বুঢ়াগোহাঁইৰ লগত যোগদান কৰিলে। কিন্তু মায়ামৰাৰ হিলৈধাৰীৰ আগত তিষ্ঠিব নোৱাৰি এহেজাৰ সৈন্য ৰাখি দেশলৈ ঘূৰি গ'ল।

স্বৰ্গদেউ নগাওঁত থকা কালত বিষয়াসকলে প্ৰজাৰ পৰা বগেৰে বয়বস্তু, তামোল-পান, শস্ত্ৰ ইত্যাদি আৰু গাভৰু ছোৱালী লৈ অনাত প্ৰজাৰ মাজত অসন্তুষ্টিয়ে দেখা দিলে। তদুপৰি বহুতো বিষয়াই তাতে খাট-পাম লৈ জোৰ কৰি মানুহক খটবালে। গতিকে প্ৰজাবোৰ তলে ক্ৰমে বিদ্ৰোহী হৈ পৰিল। মায়ামৰা সকলে ৰাজবিষয়াৰ এনে অতপালি সহ্য নকৰিলে আৰু সিদ্ধুৰা হাজৰিক। নামৰ মটক এজনৰ নেতৃত্বত বিদ্ৰোহ ঘোষণা কৰিলে। এই বিদ্ৰোহত অ-মায়ামৰীয়া প্ৰজাইও যোগ দিলে। ৰজাৰ চাউনি ঘেৰি লৈ ৰূপহী নৈৰ দলং ভাঙি ৰজাক এনে অত্যাচাৰী বিষয়াক খেদি দিবলৈ অথবা নগাওঁ ত্যাগ কৰিবলৈ ক'লে। ৰজাই ভেঙলোকৰ দাবী মানি ল'লে। কিন্তু ন দিনৰ পিছত একে বিষয়াকে নিযুক্তি দিবলৈ কোৱাত ৰজাই তাকে কৰিলে।

কেইমাহ মানৰ পিছত খুটীমুৰত আহোমৰ চাউনিঙ আক্ৰমণ চলালে। এই আক্ৰমণত বৈৰাগী নামৰ এজন মটকে নেতৃত্ব দিয়ে। বৈৰাগী নিজে ৰজা হ'ল আৰু লাহন ফৈদৰ এজনক বৰবক্ৰা পাতিলে। হেলিমেলি সলাল গোহাঁয়ে তেওঁক সহায় কৰিলে। বৈৰাগী ৰজাই ভেটিয়া কলিয়াবৰেদি ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ হৈ ৰজাৰ চাউনি আক্ৰমণ কৰিলে। নগঞা আৰু খৰজীয়ে ৰজাক বেদি পঠালে আৰু স্বৰ্গদেউ গুৱাহাটী পালেগৈ। উজনি অসমত মায়ামৰাই দেবগাঁৱত বহুতো

আহোম বিষয়া মাথিলে। কিন্তু বুঢ়াগোহাঁই থকা দিঠে চকী
বিজ্ঞোহীয়ে ভেদ কৰিব নোৱাৰিলে।

ইকালে দৰংগৰ বজাইও আহোম স্বৰ্গদেউৰ আদেশ নোৱাৰি
মায়ামৰা বিজ্ঞোহীৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ নকৰিলে। আনকি মটক নেতৃত্বত
হুইজন বজাকে তেওঁলোকৰ (মটক বজাৰ) লগত সম্পৰ্ক ৰাখি অসমক
হুঁচাপ কৰি এভাগ দৰংগীয়া বজা হুঁচনে আৰু আনভাগ মটক বজাই
লব পাৰিব বুলি প্ৰস্তাৱ আগবঢ়ালে। গৌৰীনাথ সিংহই হুই বজাকে
মটকৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কৰিবলৈ কোৱাত হুইজন বজা আগবাঢ়ি গ'ল কিন্তু
তেওঁলোকৰ প্ৰজা বিলাকে আপত্তি কৰাত যুদ্ধ নকৰিলে।

ইতিমধ্যে জীকেৰী পৰগণাৰ চৌধুৰী হৰদত্ত বুজৰ বৰুৱাই
কামৰূপৰ মানুহৰ বহুদিনীয়া ক্ৰোধ বিশেষকৈ আহোম ৰাজ্যত প্ৰৱেশ
নিষেধ আজ্ঞা শুচাবলৈ গৌৰীনাথ সিংহক গুৱাহাটীৰ পৰা খেদাবলৈ
ডেকা বজা (দৰংগৰ) আৰু নিজৰ ফৌজেৰে আহোম সৈন্যক
আক্ৰমণ কৰিলে কিন্তু পৰাস্ত হ'ল। ডেকা বজা হংসনাৰায়নক যুত্থা-
দণ্ড দিয়া হ'ল। স্বৰ্গদেৱে ডেকা বজাৰ পুতেক কৃষ্ণনাৰায়নক ডেকা বজা
নাপাতি বিষ্ণুনাৰায়নক ডেকা বজা পাতিলে। হৰদত্ত বংগলৈ পলাই
গ'ল কিন্তু পৰিয়ালৰ কিছুলোকক পাই যুত্থা দণ্ড দিলে। হৰদত্তই
কৃষ্ণনাৰায়নক উচটাই দি ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ সহায় বিচাৰিলে কিন্তু
কোম্পানীয়ে সহায় নকৰিলে। কৃষ্ণনাৰায়নে নিজেই বৰকাম্বাজ মকৰল
কৰি বিষ্ণুনাৰায়নক খেদি উত্তৰ গুৱাহাটী অধিকাৰ কৰি বজা হ'ল।
কিন্তু বৰকাম্বাজবিলাকে নিৰপৰাধী প্ৰজাৰ ওপৰত অত্যাচাৰ চলালে।

অসমৰ পৰা বৰকাম্বাজ আতৰোৱা হুকুম কাম দেখি স্বৰ্গদেৱে
জামুডেনলৈ কোম্পানীৰ সহায় বিচাৰি লিখিলে। ভেতিয়াৰ
গৱৰ্ণৰ-জেনেৰেল লৰ্ড কৰ্ণৱালিছে, বৰকাম্বাজবোৰক জুৰি দাবলৈ
জুলিয়া জাৰি কৰিলে। ভেতিয়াও বৰকাম্বাজবোৰ নোযোৱাত
১৭৯২ চনৰ চেপ্টেম্বৰ মাহত কেপ্টেইন ওয়েল্চৰ নেতৃত্বত হয়

কোম্পানী চিনাহী পঠিয়ালে। পিচত গোবীনাথ সিংহই ববকান্দাজ আডবাই দেশ উদ্ধাৰ কৰাব লগে লগে মটকৰ হাতৰ পৰা আহোম সিংহাসন উদ্ধাৰ কৰিবলৈ ওৱেল্চক খাটিলে। ববকান্দাজবোৰক সহজতে আডবোৱা হ'ল। ওৱেল্চে গোবীনাথ সিংহই জখে মখে মানুহক মৃত্যুদণ্ড দিয়া কথাটো একেবাৰে পছন্দ কৰা নাছিল আৰু ভেনে কাম নকৰিবলৈ পৰামৰ্শ দিছিল। কিন্তু বৈবাস্তি বজা আৰু ডেউৰ লগৰ মানুহবোৰক বন্দী কৰি ডংকণাতে মৃত্যুদণ্ড দিয়া কাৰ্য্যত কেপ্টেইন ওৱেল্চে আপত্তি জনোৱাত বজাই ক'লে যে যদি মানুহক মৃত্যুদণ্ড আৰু অঙ্গকৃত কৰাৰ ক্ষমতাই বজাৰ নাথাকে তেন্তে ভেনে বাজৰ ডেউক নালাগে। শেষত কৃষ্ণাবায়ণ আৰু গোবীনাথ সিংহৰ মাজত সন্ধি হ'ল আৰু কৃষ্ণাবায়ণক দৰঙৰ বজা হিচাবে মৰ্শি ল'লে।

ববকান্দাজৰ বিষয়টো নিষ্পত্তি হোৱাৰ লগে লগে স্বৰ্গদেৱে মটকৰ বিৰুদ্ধে অভিযান চলাবলৈ কেপ্টেইন ওৱেল্চক খাটিলে। ওৱেল্চে মটকৰ লগত আলোচনাৰ মাধ্যমেৰে বিষয়টো মীমাংসা কৰিবলৈ যত্ন কৰিলে আৰু পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁই আৰু পীতাম্বৰদেৱলৈ চিঠি প্ৰেৰণ কৰি ছয়োপক্ষকে কলিয়াবলৈ আহি আলোচনা কৰিবলৈ আহ্বান জনালে। কিন্তু মহন্তই চিঠিখন নেপালে।

ইতিমধ্যে ১৭৯৩ চনৰ অক্টোবৰ মাহৰ শেষৰ কালত লৰ্ড কৰ্ণৱালিছে অৱসৰ গ্ৰহণ কৰিলে। চাৰ জন ছৰ নতুন গৱৰ্ণৰ জেনেৰেল হ'ল আৰু ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ অনাধিকাৰ হস্তক্ষেপ জ্যাগ নীতি তেওঁ গুৰুভাৱে পালন কৰিবলৈ বিচাৰিলে। গতিকে তেওঁ কেপ্টেইন ওৱেল্চক অসমৰ পৰা আডবাবৰ উদ্দেশ্যে কিছু প্ৰেৰণ কৰি চিঠি প্ৰেৰণ কৰিলে। কেপ্টেইন ওৱেল্চক এই বিষয়ে কোনো জনোৱা নাছিল গতিকে গোবীনাথ সিংহৰ সৈতে কলিয়াবৰ পালেগৈ।

তাৰ পিচত বোম্বাৰ্চটলৈ গৈ বুঢ়াগোহাঁইক লগ কৰিলে। ইতিমধ্যে মটক সৈন্তবাহিনীয়ে বৃটিছ সৈন্তক আক্ৰমণ কৰিলে। এই বণ্ড মটকৰ বিস্তৰ কতি হ'ল। মটকে জৰে মধে মাহুহ মৰা নাছিল আৰু ভৰত সিহ অত্যাচাৰী নাছিল। গতিকে লেক্টেনেণ্ট মেক্‌গ্ৰেগৰে কৈ থৈ গৈছে, “অতি আচৰিত কথা, অসমত এনে পৰিয়াল নাই যি মায়ামৰীয়াৰ সহায় কৰিবলৈ আগবাঢ়ি যোৱা নাই—অকল্যাতে হয়তো একেটা পৰিয়ালৰে বাপেক, মাক, ভাই, দাদাই বৰ্গদেউৰ সেনা বাহিনীতে আছে।”

১৭৯৪ চনৰ ৮ মাৰ্চ তাৰিখে কেপ্টেইন ওৱেল্‌চ বেবগাওঁ পালেহি। আগৰ দৰে তেওঁ পীতাম্বৰদেৱ আৰু মটক নেতৃত্বলৈ গোবীনাথ সিংহৰ সৈতে আপোচ মীমাংসা কৰিবলৈ লিখিলে। কিন্তু চিঠিখন পীতাম্বৰদেৱে নাপালে। তেতিয়া কেপ্টেইন ওৱেল্‌চে লেক্টেনেণ্ট আৰ্ডনক মায়ামৰীয়াৰ বিৰুদ্ধে প্ৰেৰণ কৰিলে আৰু বিভিন্ন ঠাইত মায়ামৰীয়া পৰাস্ত হ'ল। গোবীনাথ সিংহক আনি বংপুৰ পোৱালে। ইতিমধ্যে বিদ্ৰোহীসকলে বংপুৰ ত্যাগ কৰিলে। দেশত শান্তি আনিবলৈ ওৱেল্‌চে মায়ামৰাৰ নেতৃত্বলৈ মাতি পঠিয়ালে। এমাহলৈকে তেওঁলোক নাহি বেংমৰাত থকাত ওৱেল্‌চে তিনিটা কোম্পানী বেংমৰালৈ প্ৰেৰণ কৰিলে। ইতিমধ্যে ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে ওৱেল্‌চক ঘূৰি আহিবলৈ আদেশ দিয়াত বেংমৰাৰ পৰা বৃটিছ সৈন্ত লুৰাই আনিলে।

বেংমৰাৰ পৰা বৃটিছ সৈন্ত আঁতৰাই অনাৰ লগে লগে মায়ামৰা সৈনিকে দিখৌ নদী পাৰ হৈ বংপুৰ নগৰীত বহুতো ঘৰ জ্বলালে। কেপ্টেইন ওৱেল্‌চে মায়ামৰাৰ বিৰুদ্ধে দিখৌ পাৰ হৈ আক্ৰমণ কৰিলে। তত্পৰি মায়ামৰা নেতৃত্বলৈ আপোচ মীমাংসাৰ বাবে লিখিলে। কোনো ফল নথকাত মায়ামৰা বিদ্ৰোহীক আক্ৰমণ কৰি বিদ্ৰোহীৰ চাউনি জ্বলাই দিলে। ইতিমধ্যে বংপুৰ এৰি ভৰত সিংহ বেংমৰা পালে আৰু বেংমৰাৰ ৰজা সৰ্বানন্দ সিংহৰ সহায় লৈ গোখা

বনবন্ধাব লগত আহি বংপুৰ পালে আৰু ধাই আগিত ওৱেল্‌চৰ লগত যুঁজ কৰিলে। গৌৰীনাথ সিংহই বনবনৰ ওপৰৰ পৰা যুঁজ চাই মায়ামৰা সৈন্তবাহিনীৰ সংখ্যা দেখি ভয় খালে। কিন্তু মায়ামৰা সৈন্ত ওৱেল্‌চৰ হাতত হাবিল। ভৰত সিংহই যুদ্ধত এটা আঙুলি হেৰুৱালে আৰু অন্তান্ত মায়ামৰাৰ লগত বেংমৰালৈ গ'লগৈ।

ওৱেল্‌চ অসমৰ পৰা যোৱাৰ লগে লগে গৌৰীনাথ সিংহ আৰু মহামন্ত্ৰী পূৰ্ণানন্দই বংপুৰ এৰি বোৰহাট পালেহি ২৬ মে' তাৰিখে। মায়ামৰা পুনৰ একত্ৰিত হৈ বংপুৰ ল'লে।

কেপ্টেইন ওৱেল্‌চ যাবলৈহে পালে, স্বৰ্গদেউ গৌৰীনাথ সিংহৰ মইমতালি আৰম্ভ হ'ল। ওৱেল্‌চে ভাল পোৱা বা বন্ধপাবেন্ধপ দিয়া বাজৰিষয়া সকলৰ বিৰুদ্ধে কাৰ্য্য ব্যৱস্থা হাতত ল'লে। বৈবাগী বজা আৰু হাইধনক মাৰিলে। আহোম ৰাজ্যত থকা মায়ামৰা সকলো লোকৰে সম্পত্তি বাজেয়াপ্ত কৰিলে আৰু ভীষণ শাস্তি দি মাৰিলে। ওৱেল্‌চ থকা সময়ত খুঁউব কম সংখ্যক মায়ামৰা লোককহে গৌৰীনাথে শাস্তি দিছিল। কিন্তু তেওঁ যোৱাৰ লগে লগে সকলোকে শাস্তি দিবলৈ ধৰিলে। মায়ামৰীয়া লোক হ'লেই মৰাৰ আগৰ নীতি পুৰ আৰম্ভ কৰিলে। নগাওঁত কলং নৈৰ মোহামৰীয়া 'কুৰ' নামৰ ঠাইত হাজাৰ হাজাৰ মায়ামৰীয়া লোকক হত্যা কৰি বহীৰাল বকৱাই তাতে দমাই থৈছিল। বুঢ়াগোহাঁয়ে মায়ামৰা নিৰ্যাতন বন্ধ কৰিবলৈ স্বৰ্গদেৱক কৈও একো ফল নাপালে। গৌৰীনাথ সিংহ এনে কঠোৰ নীতিয়ে সকলোকে আয়ত্বলৈ আনিলে। মায়ামৰা সকলে ভুল ভুলে সমৰ্থন বিচাৰি দেশে বিদেশে খবৰ ল'লে।

ইতিমধ্যে গৌৰীনাথ সিংহৰ মৃত্যু হ'ল। এওঁ অপুত্ৰক হোৱাত চাৰি বছৰ পুত্ৰ এবছৰীয়া কিনাবামে কমলেশ্বৰ সিংহ নাম লৈ স্বৰ্গদেউ হ'ল। পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁই প্ৰকৃতভাৱত বজা হ'ল।

পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁই প্ৰকৃতভাৱত এক ভবিষ্যত জটী ৰাজনীতিজ্ঞ

আছিল আৰু কেৰ্টেইন ওয়েল্চৰ কৰ্মবাজিয়ে তেওঁৰ ভৱিষ্যত কৰ্মৰ
 লিখ নিৰ্দ্ধাৰ কৰাত যথেষ্ট সহায় কৰিছিল। গতিকে ৰাজমহাত্মীয়ে
 গোন প্ৰথম বাৰৰ বাবে আহোম ৰাজ্যত এক ৰাজকীয় সৈন্তবাহিনী
 আধুনিক অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰৰে সুসজ্জিত কৰি গঠন কৰিলে। মায়ামৰা
 বিদ্ৰোহীসকলে অলপ দিনৰ ভিতৰতে সাজু কৰা এই সুশৃংখল ৰাজকীয়
 সৈন্তবাহিনীৰ বিৰুদ্ধে যাবলৈ যথেষ্ট কষ্ট কৰিবলগীয়া হৈছিল।
 গতিকে ডফলা, পাহাৰীয়া মিৰি আৰু ডফলা বহতীয়া, চিংকৌ আৰু
 খামটি আনকি মান সকলৰ লগতো তেওঁলোকে মনে মনে সন্মোহন
 স্থাপন কৰিলে। কছাৰী আৰু জয়ন্তীয়া ৰজা সকলেও তেওঁলোকক
 সহায় কৰিলে নিজৰ দেশত বিদ্ৰোহীক আশ্ৰয় দি। গতিকে মায়ামৰা
 বিদ্ৰোহীয়ে সুসহভাৱে মাজে মধ্যমে আহোম ৰাজ্যত সোমাই
 আক্ৰমণ কৰি ব্যতিব্যস্ত কৰিবলৈ ধৰিলে।

১৭৯৫ চনত উত্তৰপাৰৰ মায়ামৰীয়াই ডফলা বহতীয়াৰ লগ
 হৈ শিলচাটেদি ব্ৰহ্মপুত্ৰ পাৰ হৈ আহোম ৰাজ্যত সোমাল।
 মহামন্ত্ৰীয়ে সুসজ্জিত সৈন্তবাহিনী পঠিয়াই বিদ্ৰোহীসকলক দমন কৰিলে।

মায়ামৰীয়া বিদ্ৰোহী সকলে মধুৰাম বৈৰাগীৰ মাধ্যমেৰে
 বৰকান্দাজৰ সহায় ল'লে। কোকাইৰ নেতৃত্বত ডফলা বহতীয়াও লগ
 হ'লহি। আহোম ৰাজ্যৰ বহুতো গাওঁ আক্ৰমণ কৰিলে। মহামন্ত্ৰীয়ে
 নিজেই আহি বিদ্ৰোহ দমন কৰিলে। মটক ৰজা ভৰত সিংহই
 কেৰ্টেইন ওয়েল্চৰ প্ৰত্যাহ্বানৰ লগে লগে পুণৰ বংপুৰৰ ৰাজপাটত
 বহিল। ভৰত সিংহ ৰজাই ১৭৯১ চনৰ পৰা "ভগদন্ত কুলোদ্ভৱ"
 বুলি মোহৰ মৰাইছিল। ১৭৯৫ চনতো তাকে কৰিলে। মহামন্ত্ৰী
 পূৰ্ণানন্দই ভৰত সিংহৰ বিৰুদ্ধে নিজেই যুদ্ধ কৰিলে। ভৰত সিংহ
 পৰাস্ত হৈ পলাই গ'ল। মহামন্ত্ৰীয়ে বাকীবোৰক খুটিয়াপোতা,
 খালি, জানখনা, উত্তৰ গহপুৰ আদি ঠাইত সন্স্থাপিত কৰিলে।

এনেদৰে মহামন্ত্ৰীয়ে বিদ্রোহীসকলক নিজৰ কৰ্মক্ষেত্ৰলৈ আনিলে নিজৰ স্বাভাৱিক ৰাজনৈতিক বিচক্ষণতা আৰু উদাৰতাবে। পিচত মায়ামৰা গোঁসাঁই পীতাম্বৰক আনি তেওঁকে যত বড়যন্ত্ৰৰ মূল বুলি বুলি গোণে নামাৰি স্বাভাৱিক উদাৰতাবে লিখিত প্ৰতিশ্ৰুতি লৈ থ'লে।

১৭৯৯ চনত ভৰত সিংহই পুণৰ নিজৰ নামত মোহৰ মৰাত তেওঁৰ বিৰুদ্ধে অভিযান চলালে। ভৰত সিংহই চিংকৌৰ লগ হৈ আহোম ৰাজ্যৰ বহুতো গাওঁ ধ্বংস কৰিলে। ভৰত সিংহই চিংকৌৰ বিচা গামৰ ওচৰত আশ্ৰয় ল'লে আৰু ৰায়নাথ বৰবৰুৱা নামৰ এজন লোকক পঠিয়াই মান ৰজাৰ সাহায্য বিচাৰিলে কিন্তু কোনো সাহায্য নাপালে। শেষত আহোম সৈন্তই তেওঁক আক্ৰমণ কৰি বধ কৰিলে। তাৰ পিচত ৰংপুৰ নগৰ আহোমে অধিকাৰ কৰিলে।

ভৰত সিংহৰ ৰাজত্বকালত সাধাৰণ প্ৰজা কোনো অসুবিধাৰ সন্মুখীন হোৱা নাছিল। কাৰণ তেওঁৰ দিনত গুৰু পীতাম্বৰদেৱৰ আৰু অন্তান্ত বিজ্ঞ লোকৰ পৰামৰ্শমতে কাকো বিনা কাৰণত অসুবিধা নিদিয়াতকৈ সেনা চলালে। কোনো ধৰণৰ অত্যাচাৰ প্ৰজাৰ ওপৰত নকৰিলে। গতিকে সকলো অসমীয়া প্ৰজা তেওঁৰ ৰাজত্ব কালত সুখে সন্তোষে আছিল। তত্পৰি মায়ামৰা গোঁসাঁই অষ্টভূজ ৰাঘৱ বৰবৰুৱাৰ কথামতে সকলোকে শিষ্ট কৰাৰ কথা পীতাম্বৰদেৱে একেবাৰে নিবিচাৰিলে। সকলো সত্ৰৰ লগতে তেওঁ ভাৰতীয় ৰাখিলে। গতিকে পীতাম্বৰদেৱৰ আহোম ৰাজমন্ত্ৰী পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁয়ে বিচৰা জামিন আউনি আটি সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰে দিছিল।

ভৰত সিংহৰ এটা যুগ্মত এনেদৰে লিখা আছে :

এটকীয়া সোণৰ যুগ্ম : এপিঠি : শ্ৰীভগদত্ত কুলোদ্ভৱ শ্ৰীভৰত সিংহ ৰূপত —শক ১৭১৮।

আনপিঠিত : শ্ৰীশ্ৰীকৃষ্ণ চৰণভ বিষ্ণু মকৰন্দ প্ৰেমন্ত মধুকৰন্ত।

ভাৰত সিংহ কুমাৰ বংশৰ আছিল আৰু ভগদত্ত কুলোত্তৰ বুলি
লিখাৰ কাৰণ আছিল নিজকে ক্ষত্ৰিয় বুলি পৰিচয় দিয়া।

এনেদৰে মৰাণ-মটকৰ দ্বিতীয় বজাৰ পতন হ'ছিল। কিন্তু
মাল্লামৰাৰ মনোবল নকমিল। চিংফৌৰ বজা মিচা গামৰ ভবিষ্যতে
মাল্লামৰা সকলে মান বজা বদোপয়াবৰ সহায় বিচাৰিলে আৰু বজাই
সৈন্ত পঠিয়ালে। কিন্তু মহামন্ত্ৰী পূৰ্ণানন্দই বঙিলী নামৰ আহোম
কম্ভাক মান বজালৈ উপহাৰ হিচাবে দি বিচাৰামৰ মাধ্যমেৰে মান
বজাক সন্তুষ্ট কৰাত সৈন্ত ঘূৰি গ'ল।

ইকালে বেংমৰাত মটক বজা সৰ্বানন্দ উঠিবজা বহি বজা হৈ
থাকিল। এই কথাত পূৰ্ণানন্দ অসন্তুষ্ট হৈ ১৮০৫ চনৰ মাজভাগত
ডেকা ফুকনৰ নেতৃত্বত বেংমৰালৈ প্ৰেৰণ কৰিলে আহোম সৈন্ত।
শু-সজ্জিত আৰু প্ৰশিক্ষিত আহোম সৈন্তৰ লগত নোৱাৰি সৰ্বানন্দ
গৈ চিংফৌ গাঁৱত আশ্ৰয় ল'লে। সৰ্বানন্দ সিংহৰ পুত্ৰ মাতিবৰেও
নোৱাৰি ছলুঙাপুৰিলে পিচুৱাই গ'ল। বহুতে খাব নাপাই মৰিল
আৰু ধৰ্মাধীনক ঘিলামৰাত স্থাপিত কৰিলে। ৰাজমন্ত্ৰী পূৰ্ণানন্দ
বুঢ়াগোহাঁয়ে দেখিলে যে উজনিৰ বেংমৰাত ৰাজধানী পাতি যি মটক
ৰাজ্য সৰ্বানন্দ সিংহই প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে তাৰ প্ৰায় সকলো প্ৰজাই
মৰাণ আৰু ভেঙলোকে প্ৰায়েই আহোম ৰাজত্বৰ বিৰুদ্ধে বহু যুগ
ধৰি বিদ্ৰোহ কৰি আছে। গতিকে বলেৰে নোৱাৰি ভেঙলোকক
কোশলেৰে বশ কৰিবলৈ বিচাৰি ভবিষ্যতে যাতে পাহাৰীয়া জাতি
বা চিংফৌ বা মানৰ সহযোগত আহোম ৰাজত্বৰ বিৰুদ্ধে নাযায়
তাৰ বাবে মহামন্ত্ৰীয়ে মটক বজা সৰ্বানন্দ সিংহক আহোম স্বৰ্গদেউৰ
বশ হৈ ভেঙৰ অধীনস্থ বজা হৈ থাকিবলৈ প্ৰস্তাৱ দিলে। কিন্তু
এই প্ৰস্তাৱ কাৰ্য্যকৰী হোৱাৰ আগতেই সৰ্বানন্দ সিংহৰ মৃত্যু হ'ল।

গড়িকে তেওঁৰ পুত্ৰ মাতিবৰ লগত চুক্তি কৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু বুঢ়ীদিহিং নদীৰ মাজৰ ভূখণ্ডক স্বতন্ত্ৰৰীয়াই দি বৰসেনাপতি উপাধি প্ৰদান কৰিলে। মাতিবৰেও আহোম ৰজাক নগদ ধনৰ পৰিৱৰ্ত্তে হাতী, পাটমূতা আদি দিবলৈ সন্মত হ'ল। এনেদৰে বেংমৰা (বৰ্ত্তমান তিনিচুকীয়া) কে কেদু কৰি মটক ৰাজ্য এখন প্ৰতিষ্ঠিত হ'ল।

অজ্ঞান মটক ৰাজ্য

হৰিহৰ তাঁতীয়ে জাপবীৰ্ভিটাত স্বতন্ত্ৰৰীয়া ৰাজ্য স্থাপন কৰিলে। ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰত ডকলা পাহাৰৰ নামনিৰ পৰা ব্ৰহ্মপুত্ৰলৈকে বৰ্ত্তমান লক্ষীমপুৰ জিলাৰ বৃহত্তৰ অংশ সামৰি তাঁতি-বাহাৰত ৰাজধানী পাতি সম্পূৰ্ণ গণতান্ত্ৰিক প্ৰক্ৰিয়াৰে গাওঁ বা খেলৰ যুৰক্ষী লোক আৰু গাওঁবুঢ়া সকলৰ দ্বাৰা গঠিত পৰামৰ্শদাতা পৰিষদ বহুদূৰৈ ৰাজ্য শাসন কৰিলে আৰু তেওঁৰ শাসনকালত প্ৰজা অতি সুখেৰে থাকিল। তেওঁৰ পিচত বোধকৰো শঙ্কণকণী পৰা ৰজা নামৰ এজন ৰজা হৈছিল। কিন্তু বিদ্ৰোহী নেতা ফোকাইক ৰাজকীয় সৈন্তই বধ কৰাৰ লগে লগে এই ৰজা পলাল আৰু পুনৰ এই খণ্ড আহোম শাসনৰ অধীনলৈ আহিল।

মাজুলীৰ ৰজা হাউহা তাঁতীয়ে কিন্তু বেছিদিন ৰজা হৈ থাকিব নোৱাৰিলে। কাৰণ মটক ৰজা ভৰত সিংহই ১৭৯২ খৃঃ ত মাজুলী তেওঁৰ অধীনলৈ আনিলে। ভৰত সিংহক পৰাস্ত কৰাৰ লগে লগে অজ্ঞান খণ্ডৰ লগতে মাজুলীও আহোম শাসনৰ অধীনলৈ আহিল।

বেংমৰাৰ মটক ৰাজ্য অজ্ঞান মটক ৰাজ্যৰ তুলনাত দ্বাৰী হ'ল। আনকি আহোম শাসনেও বেংমৰাৰ মটক ৰাজ্যক স্বীকৃতি

দিবলৈ বাধ্য হ'ল। তাৰ বুল কাৰণ আছিল উক্ত মটক ৰাজ্যৰ বাসিন্দা মৰাণ জনগোষ্ঠী আছিল শক্তিমত্ত আৰু তেওঁলোকক, সোনকালে বশ কৰাটো কষ্টসাধ্য আছিল।

এই মটক ৰাজ্যৰ চাৰিসীমাৰ বিষয়ে বুৰঞ্জী আনকি মাধ্যমৰা সূত্ৰৰ বংশাবলীও নিমাত। মাত্ৰ উনৈশ শতিকাৰ আশভাগৰ বৃটিছ সকলৰ নথি পত্ৰৰ পৰাহে এই মটক ৰাজ্যৰ বিষয়ে জানিব পৰা যায়। কেম্পেইন হায়েৰ মতে বেংমৰাৰ পুৰণি নাম আছিল চাংমাই পৰা। হেমিলটনে আহোম ৰাজধানীৰ পৰা ৩১ দিনৰ বাটত মজিৰাৰ দক্ষিণত অৱস্থিত বুলি লিখি গৈছে। পেম্বাৰ্টনে এই ৰাজ্যৰ উত্তৰ আৰু পশ্চিমফালে ব্ৰহ্মপুত্ৰ নদী, দক্ষিণে বুঢ়ী দিহিং নদী আৰু পূবত দিহিং নদীৰ পৰা কুণ্ডিল নালাৰ মুখলৈ দীঘলকৈ বেখা টানিলে যি সীমা হ'ব সেয়াই মটক ৰাজ্যৰ পূব সীমা আছিল। হায়ে, বৰিন্চন, মিলছ, মেৰ্ককোচ্ আৰু হাণ্টাৰে এই চাৰিসীমাৰ কথাৰে লিখিছে। ইম্পিৰিয়েল গেজেটমতে ন-দিহিং, ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু দক্ষিণৰ পৰ্বতবালি অৰ্থাৎ পূৰ্বৰ লক্ষীমপুৰ জিলাৰ দক্ষিণ পাৰেই আছিল মটক ৰাজ্যৰ সীমা। মুঠতে ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু বুঢ়ীদিহিঙৰ মাজৰ ভূমিখণ্ডই হ'ল মটক ৰাজ্য। এই মটক ৰাজ্যৰ মুঠ কালি আছিল প্ৰায় ১৮০০ বৰ্গমাইল। পেম্বাৰ্টনৰ মতে প্ৰায় ১০,০০০ ঘৰ আৰু ২৫,০০০ লোক ইয়াত আছিল। মুঠতে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত এই অঞ্চলতে জনসংখ্যা অতি বেছি ঘন আছিল। বৃটিছ শাসক সকলে মটক ৰাজ্যক উজনি মটক আৰু নামনি মটক বুলি দুভাগে ভগাইছে। প্ৰকৃততে মটক ৰাজ্যৰ শাসন কালত এনে বিভাজন নাছিল। উজনি মটক ৰাজ্যত প্ৰধানকৈ মৰাণ জনগোষ্ঠীয়ে বাস কৰিছিল। ডিব্ৰু আৰু ডাঙৰী নৈৰ মাজৰ ভূমিখণ্ডই মৰাণ অধ্যুষিত উজনি মটক ৰাজ্য। নামনি মটক ৰাজ্যত প্ৰধানকৈ মটক জনগোষ্ঠীয়েহে বাস কৰিছিল

আৰু বুঢ়ীমিহিং আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ মাজত প্ৰায় ৪৩২,১২৪ একৰ মাটি
 লৈ এই নামনি মটক। শেষত মটক বজাৰ শাসন কালত মান-চিংকৌ
 আদি জনগোষ্ঠীৰ আক্ৰমণৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ আৰু আটাইতকৈ
 কম কৰ-কাটল দি আবামঙ থাকিবলৈ অ-মাস্ৰামবীৱালোকে আহোম
 ৰাজ্যৰ পৰা উঠি আহি ইয়াত বসবাস কৰিবলৈ ধৰে। সেইসকলক
 মাস্ৰামৰা লোকে বামুণীয়া বুলি কয়। বঙাগড়া সৰ্বানন্দ সিংহৰ
 অস্থায়ী ৰাজধানী আছিল। পূৰ্বানন্দ বুঢ়াগোহাঁইৰ লগত মটক ৰজা
 সৰ্বানন্দই বহুবাৰ যুদ্ধ কৰিবলগীয়া হোৱাত কেতিয়াবা কেতিয়াবা
 ভিতৰুৱা ঠাইতো অস্থায়ী ৰাজধানী পাতিছিল। বৰচকৰী আৰু
 সকচকৰী এনে দুখন অস্থায়ী ৰাজধানী আছিল। ১৭৯১ চনত সৰ্বানন্দ
 সিংহই বঙাগড়া ত্যাগ কৰি বৰ্ত্তমানৰ তিনিচুকীয়া তেতিয়াৰ বেংমৰাত
 ৰাজধানী পাতে আৰু সেই ৰাজধানীয়েই বৃটিছে মটক ৰাজ্য
 নোলোৱালৈকে ব'ল।

মটক ৰজা সৰ্বানন্দ সিংহ বুককচুতীয়া ফৈদৰ। স্বাভাৱিকতেই
 আহোম বুৰঞ্জীত মটক ৰজাৰ বিষয়ে বিশেষ লিখি থোৱা হোৱা
 নাই। কিন্তু “চুংকিচন্দ্ৰ” নামৰ মটক ৰজাৰ বংশাৱলীত সৰ্বানন্দৰ
 বিষয়ে বিশেষভাৱে তথ্য পোৱা যায়। এই বংশাৱলী প্ৰিয় গোহাঁই
 নামৰ সৰ্বানন্দ সিংহৰ পৰিনাতি এজনে লিখা। চুংকিচন্দ্ৰ মতে
 সৰ্বানন্দ সিংহ চুটিয়া বংশৰ আৰু চুটিয়া বংশৰ আদি ৰজা
 স্বৰ্গনাৰায়নৰ বংশধৰ। মকৎনন্দন শদিয়াৰ লোক আছিল। স্বৰ্গদেউ
 ৰাজেশ্বৰ সিংহৰ (১৭৬১ খৃঃ ব পৰা ১৭৬৯ খৃঃ লৈ) দিনত সৰ্বানন্দ
 সিংহৰ পিতৃ মকৎনন্দনে পুতেক মেজ্জৰা (সৰ্বানন্দ) ক বোকোচাত
 বান্ধি পুখুৰী খান্দি থাকোতে স্বৰ্গদেৱে দেখি মকৎনন্দনক কামৰ পৰা
 অব্যাহতি দিয়ে। মকৎনন্দনৰ পত্নীৰ নাম আছিল পাতয়। মকৎ-
 নন্দনে মেজ্জৰাৰ বিয়াৰ বয়স হোৱাত শ্ৰবসেন নামৰ এজন ছৰীয়া লোকৰ

জীৱক স্তম্ভীক মেজেবালৈ বিয়া কৰাই আনে। সমস্ত মাতিবৰ নামৰ এটি পুত্ৰ সন্তান ওপজে বিয়াৰ কিছুদিনৰ পিছত মেজেবাই গোঁসাই অটুজৰ শৰণ ল'লে।

লক্ষীসিংহ স্বৰ্গদেৱে মটক নিখন বজাৰ আদেশ দিওঁতে মেজেবাও বন্দী হৈছিল আৰু বন্দৈ নামৰ ঠাইত মটক-বৰাণ বিদ্রোহীক একত্ৰিত কৰি বজাঘৰীয়া অভ্যুত্থান কৰা নিজে চকুৰে দেখিছিল। গতিকে মেজেবাই আহোম স্বৰ্গদেৱ ওপৰত প্ৰতিশোধ লবলৈ বন্দৈৰ পৰা পলাল আৰু হৰিহৰ ভাতীৰ লগত বোম দি গোঁসীনাথ সিংহৰ দিনত আহোম ৰাজ সিংহাসনৰ ধ্বংস কৰিলে। ভৰঙ সিংহ বংপুৰত বজা হোৱাত সৰ্বানন্দই নিজ দেশ বেংমবালৈ আহি নিজে বজা হ'ল। তেওঁৰ পাৰিয়দবৰ্গই স্বৰ্গদেউ সৰ্বানন্দ সিংহ বুলি তেওঁক নামকৰণ কৰিলে আৰু এই কথাত মান্যমৰ্য্যাদা গোঁসাই পীতাম্বৰদেৱৰ যথেষ্ট অবিহণা আৰু আশীৰ্বাদ আছিল। সৰ্বানন্দ সিংহ স্বৰ্গদেৱে কিন্তু সম্পূৰ্ণ গণতান্ত্ৰিক পদ্ধতিৰে খেলদাৰ আৰু বয়োজ্যেষ্ঠ সকলৰে সভা গঠন কৰি ৰাজ্য শাসন কৰিছিল। গোঁধা অৰ্থাৎ গোঁসীনাথক বৰবৰুৱা পাতি তেওঁ ৰাজ্য শাসন কৰিছিল। কিছুমান বুৰঞ্জীত গোঁসীনাথক “কৰ্তব্য কুশল চক্ৰী” বুলি বৰ্ণনা কৰিছে।

প্ৰথমতে শদিয়াৰ খামটি আৰু ন-দিহিঙৰ ছজন চিংকৌ গামে ন-দিহিং আৰু বুঢ়ী দিহিঙৰ মাজৰ কেইখনমান গাঁৱৰ মানুহ মাৰিলে। কিন্তু কিছু সংখ্যক চিংকৌগামৰ সহায় লৈ এই উপজ্ঞপৰ পৰা হাত সাৰিলে। পিচত চিংকৌগামসকলে আহোমৰ বিৰুদ্ধেও সৰ্বানন্দ সিংহক সহায় কৰিছিল। আনকি মহামত্ৰী পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁৱে সৰ্বানন্দক স্বীকৃতি দিছিল। এই কথা সত্য যে আহোমে সৰ্বানন্দ সিংহৰ লগত কোনো চুক্তি কৰিব নোৱাৰিলে আৰু “বৰসেনাপতি”

উপাধিও সৰ্বানন্দৰ পুতেক স্বাক্ষৰকৰে দিলে, সৰ্বানন্দক মহাৰ।
 স্বৰ্গদেউ সৰ্বানন্দ সিংহই আহোমৰ হাতত পৰাস্ত হৈ চিংকৌগাৰ
 আশ্ৰয় লৈছিল আৰু চিংকৌগাৰৰ বোণেদি মান বজাৰ সাহায্য
 বিচাৰিছিল। কিন্তু বিচক্ষণ ৰাজমন্ত্ৰী পূৰ্ণানন্দই সৰ্বানন্দক নিজৰ
 হাতত বাধিবলৈ তেওঁক স্বীকৃতি দিলে। এইয়া হ'ল ৰাজমন্ত্ৰী
 বুঢ়াগোহাঁইৰ ৰাজনৈতিক বিচক্ষণতা।

সৰ্বানন্দই আহোম স্বৰ্গদেউক কোনো কব-কাটল দিয়া নাছিল
 কাৰণ স্বীকৃতিৰ চিহ্ন স্বৰূপে সৰ্বানন্দ সিংহই আহোম বজাৰ লগত
 চুক্তি কৰাৰ আগতেই তেওঁৰ মৃত্যু হৈছিল। গতিকে তেওঁক
 কবতলীয়া বজা বুলিও আহোম বুৰঞ্জীয়ে কব পৰা নাই। তেওঁ
 নিজৰ বাছ বলেৰে হোৱা বজা। সৰ্বানন্দ সিংহ স্বৰ্গদেউ হৈয়েই
 মৃত্যু হৈছিল।

সৰ্বানন্দ সিংহই গোসাঁই অষ্টভুজৰ ওচৰত শৰণ লৈছিল
 আৰু অষ্টভুজে আলীৰ্বাদ দিছিল।

“সৰ্বলোক পালিবেক তুখ কৰি অস্ত।

এতেকেলে দিলা গুৰু নাম “সৰ্বানন্দ” ॥

চুংকিচক্ৰৰ মতে সৰ্বানন্দ মেজেৰাৰ গুৰুপ্ৰদত্ত নাম। সৰ্বানন্দ
 সিংহৰ লগত শৰণ লোৱা অন্ত তত্ত্ববৃন্দ হৈছে—

১) গোথা (গোপীনাথ) ২) কাচিনলীয়া ৩) নাহৰ
 (বহাকান্ত) ৪) ৰাধৱ (গল্পপানি) ৫) গাগিনী বৰডেকা
 ৬) বাদল ৭) ভৰত সিংহ।

সৰ্বানন্দৰ পাভই আৰু বৰলী নামৰ আন দুগৰাকী ভাৰ্য্যা আছিল।
 বেংমৰাড দ্বাৰী ৰাজধানী পাতি স্বৰ্গদেউ সৰ্বানন্দ সিংহই ৰাজধানীৰ
 চাৰিওফালে গড় মৰাই, পুখুৰী খন্দাই, মাৰ ঘৰ, কাৰেংঘৰ, মেলাৰ
 চ'ৰা আদি নিৰ্মাণ কৰালে।

১৭১০ শকৰ পৰা ১৭১৬ শকলৈ ডেউৰ নিজৰ মাথোৰে
 “স্বৰ্গদেউ সৰ্বানন্দ সিংহ নৰেন্দ্ৰ” বুলি সোণৰ আৰু কপৰ মোহৰ
 মৰাইছিল। ডেউৰ তিনিগৰাকী ভাৰ্য্যাব পৰা তিনিজন পুত্ৰৰ জন্ম
 হয়।

১ম গৰাকী বাণী মূলভীৰ পুত্ৰ — মাতিবৰ

২য় গৰাকী বাণী পাভইৰ পুত্ৰ — কলিবৰ

৩য় গৰাকী বাণী বৰপীৰ পুত্ৰ — কমলেশ্বৰ

স্বৰ্গদেউ সৰ্বানন্দ সিংহ অতীৰ ধৰ্মপৰামৰ্শ লোক আছিল।
 শাস্ত্ৰ ভাগৱত আদিৰ চৰ্চা কৰিছিল। ১৭৮৮ খৃঃ ব পৰা ১১ বছৰ
 কাল মুখ্যাতিৰে ৰাজত্ব কৰি ১৭৯৯ খৃঃ ত অংগকত হৈ
 থাকিব লগা হয়। ১৮০২ খৃঃ ত ডেউৰ মৃত্যু হয়। শয্যাশায়ী
 হৈ থকা কালতে বৰপুত্ৰ মাতিবৰক “বৰসেনাপতি” খিতাপি দি ৰাজ্য
 চলাইছিল।

প্ৰধানমন্ত্ৰী গোধা (গোপীনাথ) বৰবৰুৱাই স্বৰ্গদেউ সৰ্বানন্দৰ
 নিৰ্দেশত ন-আলি, ৰঙাগড়া আলি, গোধা আলি, হাতীআলি, জয়পুৰ,
 ৰাজগড় আলি বন্ধাইছিল আৰু বৰ্তমান তিনিচুকীয়া চহৰৰ তিনি-
 কোণীয়া বা তিনিচুকীয়া পুখুৰী খন্দাইছিল। এইজন বৰবৰুৱাৰ
 নগাৰ হাতত মৃত্যু হয় বুলি প্ৰবাদ আছে।

ন-পুখুৰী, বেংমৰা পুখুৰী, দা-ধোৱা, গা-ধোৱা, চাউল-ধোৱা,
 মাহ-ধোৱা, কেৰাহি পুখুৰী, দেবী পুখুৰী, তিনিচুকীয়া পুখুৰী, শুকান
 পুখুৰী আদি বহু পুখুৰী স্বৰ্গদেৱে খন্দাইছিল।

পিতৃ বিয়োগৰ আগে আগে স্বৰ্গদেউ সৰ্বানন্দ সিংহৰ পৰা
 মাতিবৰে ৰাজ্য শাসনৰ সকলো দায়িত্ব লৈছিল। বাপেকৰ মৃত্যুৰ
 পিচত ৰাজমন্ত্ৰী পূৰ্ণানন্দ বুঢ়াগোহাঁইৰ লগত চুক্তিবদ্ধ হয় আৰু বৰ-

সেনাপতি উপাধিৰ স্বীকৃতি পায়। মাতিবৰে আহোম ৰজাক হাতী আৰু পাট সূতাৰে কৰি দিচাবে দিব লাগিছিল। এই ব্যৱস্থা ১৮০৫ চনৰ শেষৰ ফালে গৈছিল।

মাতিবৰ বৰসেনাপতিয়ে ১৭৫৫ শকত বৰভেটি, চাৰিহাট সত্ৰত মানৰ হাতত বন্দী হৈ থকা ভক্তানন্দ, শুদ্ধানন্দ আৰু জয়ানন্দ দেৱক মুকলি কৰি আনি বঙাগড়তে প্ৰথমে সত্ৰ স্থাপন কৰি পাছত দিনজান নদীৰ পাৰত দ্বায়ী সত্ৰ স্থাপন কৰে। বৰ্তমান এই সত্ৰ দিনজয় নামে মান্নাৰাৰ প্ৰধান সত্ৰ। উল্লেখযোগ্য যে মাতিবৰ বৰসেনাপতিয়ে গোসাঁইদেৱীয়া যান্ত্ৰীয় শাস্ত্ৰ-ভাগৱত আদিও উদ্ধাৰ কৰি আনে।

ইয়াণ্ডাবু সন্ধিৰ পাছতে ১৮২৬ খৃঃ ব পৰা মৃত্যুৰ সময়লৈকে মাতিবৰ বৰসেনাপতি সমগ্ৰ মটক ৰাজ্যৰ শাসনাধিপতি হৈ আছিল। আহোমৰ লগতো বিচক্ষণ মাতিবৰে অতি মিত্ৰভাৱে চলিছিল আৰু আহোম স্বৰ্গদেউ চন্দ্ৰকান্ত সিংহই মাতিবৰৰ ভাতৃ কলিবৰক বুঢ়াগোহাঁই পদত অধিষ্ঠিত কৰি মহামন্ত্ৰী পাতিছিল। কলিবৰ বুঢ়াগোহাঁই চন্দ্ৰকান্ত সিংহৰ পৰম বিশ্বাসী আছিল। এই বিষয়ে পিছত বহুলাই লিখা হৈছে।

মাতিবৰ বৰসেনাপতিৰ দিনতই অসমত মানৰ আক্ৰমণ আৰু অভ্যুত্থান আৰু চন্দ্ৰকান্ত সিংহক আহোম সিংহাসনত তুৰাৰ বহুৱো আদি কাণ্ড ঘটিছিল। মটক ৰাজ্যৰ বাহিৰে বাকী ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত মানৰ অভ্যুত্থানত মানুহ পৰ্জতে পাহাৰে, হাবিয়ে-জঙ্গলে থাকিও তত পোৱা নাছিল। মটক ৰাজ্য মাতিবৰৰ লগত চিংকৌৰ বিচাগামৰ ভৰিয়তে মানৰ ভাল সন্দৰ্ভ ঘটিছিল। মটক ৰাজ্যৰ বাহিৰে আহোম ৰাজ্যত যি অমানুষিক অভ্যুত্থানৰ মানে কৰিছিল তাৰ পৰা বেছাই পাবলৈ মাতিবৰে মান ৰজাৰ লগত ভাল সন্দৰ্ভ ৰাখিছিল আৰু ই আছিল মাতিবৰৰ ৰাজনৈতিক বিচক্ষণতা। স্বৰ্গদেউ

চন্দ্ৰকান্ত সিংহই প্ৰতাপী মাতিবৰৰ লগত ভাল সন্ধি ৰাখিছিল আৰু চন্দ্ৰকান্ত সিংহৰ সৈন্যৰ লগত মাতিবৰ বৰসেনাপতিয়ে মানৰ সৈন্যৰ সতে মিলি পুৰন্দৰ সিংহ স্বৰ্গদেউৰ বুঢ়াগোহাঁই কচিনাথৰ বিৰুদ্ধে মটক সৈন্যবাহিনী প্ৰেৰণ কৰিছিল স্বৰ্গদেউ চন্দ্ৰকান্ত সিংহৰ অনুৰোধ ক্ৰমে। ফলত পুৰন্দৰ সিংহ আৰু কচিনাথ বৃটিছৰ ৰাজ্যত সোমাল। বৃটিছে কিন্তু প্ৰথমতে সহায় কৰিবলৈ অমান্তি হ'ল। মান ৰজাই চন্দ্ৰকান্ত সিংহৰ অৱস্থিতি দৃঢ় কৰিলে।

স্বৰ্গদেউ চন্দ্ৰকান্তই মানৰ অধীনত থাকিবলৈ ভাল নাপালে। গতিকে মটক ৰজা মাতিবৰ বৰসেনাপতিৰ সহায় এই বিষয়ত অত্যন্ত আন্তৰ্ভাৱী হ'ব বুলি জানি মাতিবৰৰ ভায়েক কলিবৰক বুঢ়াগোহাঁই পদত অধিষ্ঠিত কৰিলে। ইতিমধ্যে বুঢ়া মান ৰজাৰ মৃত্যুৰ পিছত নতুন মান ৰজাই মিতিমাহা ভিলোৱাক অসমলৈ প্ৰেৰণ কৰি চন্দ্ৰকান্ত সিংহই জয়পুৰত মৰা গড়টো দেখি স্বৰ্গদেউৰ মনৰ কথা বুজি আহোম সৈন্যক পৰাস্ত কৰি স্বৰ্গদেউক ধৰিবলৈ যোৱাহাটলৈ আগবাঢ়িলে। তদুপৰি চন্দ্ৰকান্ত সিংহই মাতিবৰ বৰসেনাপতিৰ ভাই কলিবৰ বুঢ়াগোহাঁইক শাসনভাৰ গড়াই পলাল। কলিবৰে মান সেনাপতিৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কৰি বন্দী হ'ল আৰু পিচত মানৰ হাতত মৰা পৰিল। পুতলা ৰজা হিচাবে যোগেশ্বৰ সিংহক ৰাজপাটত বহুৱাই মান সেনাপতিয়ে অসমত যি অত্যাচাৰ চলালে তাৰ কথা অসমীয়া মানুহৰ মনৰ পৰা কেতিয়াও মচ নোহয়। মাতিবৰ বৰসেনাপতিয়ে চন্দ্ৰকান্ত সিংহ স্বৰ্গদেউ পলাই যোৱাত আৰু কলিবৰ বুঢ়াগোহাঁইৰ মানৰ হাতত মৃত্যু হোৱাত মান ৰজাৰ প্ৰতি সম্পূৰ্ণ আত্মগত্যা প্ৰকাশ কৰিলে। এই আত্মগত্যাৰ চিন স্বৰূপে নিজৰ ৰাজসভাত মানৰজাৰ প্ৰতিনিধি কামিনী কুকৰক ৰাখিলে আৰু মানৰজালৈ নিজৰ এজনী ছোৱালী দি সন্ধি স্থগিত কৰিলে। এই সকলোবোৰ কাম বিচক্ষণ বৰসেনাপতিয়ে মটক

ৰাজ্যক মানব আক্ৰমণৰ পৰা বক্ষা কৰিবলৈহে কৰিছিল, ব্যক্তিগত স্বাৰ্থ নহয়। গতিকে আহোম ৰাজ্যত মাহুছ থাকিব নোৱাৰা অৱস্থাত মটক ৰাজ্যত প্ৰজা কোনো অসুবিধা নোপোৱাকৈ শান্তিৰে আছিল। এই কথা আনকি বৃটিছ শাসক সকলেও (পেৰ্ণাম্বাৰটন, হায়ে আদিয়ে) স্বীকাৰ কৰি থৈ গৈছে। ব্ৰহ্মদেশৰ বজাইও বৃটিছৰ বিৰুদ্ধে যাবলৈ মটক ৰাজ্যৰ সহায় সহযোগ অপৰিহাৰ্য্য বুলি জানি ভেঙলোকৰ লগত ভাল সন্ধি ৰাখিছিল। গতিকে মানে মটক ৰাজ্যত কোনো অত্যাচাৰ নকৰিছিল।

মানব দিনত মটক ৰজা আৰু চিংকৌৰ মাজত মনোমালিন্য ঘটে। বোধকৰো মটক ৰজাই আহোম স্বৰ্গদেউৰ লগত ভাল সন্ধি ৰখাত চিংকৌ গামে ভাল পোৱা নাছিল। গতিকে সুযোগ বুজি ১৮২৫ খৃঃ ব মাৰ্চ মাহৰ দ্বিতীয় সপ্তাহত চিংকৌয়ে মটক ৰাজ্য আক্ৰমণ কৰিলে আৰু খামটি ৰজা শদিয়াখোৱা গোহাঁইৰ ৰাজ্যও আক্ৰমণ কৰিলে। ভেঙিয়া শুল্লোজন ৰজাই বৃটিছৰ সাহায্য বিচাৰিলে। বৃটিছে তৎক্ষণাত সহায় কৰিলে আৰু লেফ্টেনেণ্ট নিউভিলক প্ৰেৰণ কৰিলে, বৰসেনাপতি আৰু খামটি ৰজাই বৃটিছক পূৰ্ণদমে সহায় কৰাত চিংকৌ গাম বিলাকে বৃটিছৰ ওচৰত আত্মসমৰ্পন কৰিলে। লেফ্টেনেণ্ট নিউভিলে বৰসেনাপতি আৰু শদিয়াখোৱা গোহাঁইক নগদ ধনেৰে পুৰস্কৃত কৰিলে।

চিংকৌ অভিযানত মটক সকলৰ সাহসী আৰু বলিষ্ঠ কৰ্মৰাজি দেখি আৰু সকলো মটকেৰে সুস্বাস্থ্য দেখি বুজি পালে যে অসমত কেৱল মটক আৰু খামটিয়েহে ব্ৰহ্মদেশৰ সীমান্ত শান্ত কৰি ৰাখিব পাৰিব। গতিকে মটক আৰু খামটি ৰাজ্য বৃটিছে লৈ ভেঙলোকে গুৰুতাই দিয়াৰ পক্ষত ভেঙলোকে মত দিছিল। উল্লপৰি মটক ৰজা আৰু শদিয়াখোৱা গোহাঁইক “বিশেষ চিহ্ন” দিব লাগে বুলি মত

পোষণ কৰিছিল। কলিকতা কাউন্সিলে মটকক স্বতন্ত্ৰবায়টক বাখিলে আহোম ৰজাৰ লগত লাগি থাকিব বুলি ভয় কৰিছিল কিন্তু ডেভিদ ষ্টুৰ্ট চাহাবে মটক ৰাজ্য আৰু আহোম ৰাজ্যৰ সীমা নিৰ্দ্ধাৰণ কৰি দি সেই সমস্তাও দূৰ কৰিলে। গতিকে ১৮২৬ খৃঃ ত ১৩ মে তাৰিখে মটকৰ বৰসেনাপতিৰ লগত বৃটিছে চুক্তি কৰিলে। এই চুক্তিমাতে বৰসেনাপতিয়ে পাইকৰ ৩০০ গোট সৈন্ত যোগান ধৰিবলৈ আৰু বৃটিছ অভিযান তেওঁৰ দেশৰ মাজেদি হ'লে প্ৰয়োজনীয় বচদ-পাতি যোগান ধৰিবলৈ মান্তি হ'ল। কিন্তু তেওঁ গোচৰ নিষ্পত্তিৰ ক্ষমতা আৰু বিচাৰ কৰাৰ ক্ষমতা কমালে। তেওঁৰ ৰাজ্যত হত্যা, ডকাইতি, ৫০ টকাতকৈ বেছি চুনি আদি বিষয়বোৰ বৃটিছ এজেন্সীলৈ প্ৰেৰণ কৰিব লাগিব আৰু বৃটিছ আদালতে আচামীৰ বিচাৰ কৰিব। তেওঁ কোনো কৰ-কাটল দিব নেলাগিছিল। কিন্তু বৃটিছ ৰাজ্যৰ পৰা কোনো লোক তেওঁৰ ৰাজ্যত সোমালে জনমুৰি খাজনা তেওঁলোকৰ পৰা তুলি দিব লাগিছিল। তেনে লোকৰ খাজনা লবলৈ বৰসেনাপতিৰ ৰাজধানীত এজন বৃটিছ বিষয়া থাকিল।

ইতিমধ্যে পুৰন্দৰ সিংহ স্বৰ্গদেউৰ ৰাজ্য ১৮৩৮ চনৰ অক্টোবৰ মাহত বৃটিছে ল'লে। বৃটিছে বৰসেনাপতিৰ লগত কৰা চুক্তিও সলনি কৰিবলৈ বিচাৰিলে। বৰসেনাপতিয়ে তেওঁৰ ৰাজ্যত থকা পাইকৰ সংখ্যা কমকৈ দেখুৱাইছে বুলি বৃটিছ শাসক সকলৰ সন্দেহ আছিল। জল্পপৰি কৰকাটল নিদিয়াটক এখন ৰাজ্য বৰসেনাপতিক শাসন কৰিবলৈ দিয়াৰ যি পৰিবেশ ১৮২৬ খৃঃ ত আছিল, আহোম ৰাজ্য হস্তগত কৰাৰ পিচত সেই পৰিবেশ নাছিল। গতিকে বৰসেনাপতিক বৃটিছৰ কৰতলীয়া কৰিবলৈ প্ৰথমতে ১০,০০০ টকাৰ কৰ দিবলৈ প্ৰস্তাৱ কৰাত আৰু তাকে কৰিলে “ৰজা” উপাধি প্ৰদান কৰিব বুলি লোভ দেখুৱাত সেয়া বৰসেনাপতিয়ে নামঞ্জুৰ কৰিলে। ইতিমধ্যে

শদিয়াখোৱা গোহাঁই আৰু বৰসেনাপতিৰ মাজত চৈখোৱাত বসবাস কৰা আহোম ৰাজ্যৰ পৰা অহা ভগনৌয়া সকলক কোনে শাসন কৰিব তাকে লৈ মনোমালিগ্ৰ ঘটিল। বৃটিছে ছয়োজনকে তাতে থকা বৃটিছ এজেক্টৰ ওচৰত উপস্থিত হ'বলৈ নিৰ্দেশ দিলে। কিন্তু খামটি ৰজাই তাক অমান্য কৰি জোৰকৈ চৈখোৱা অঞ্চল নিজৰ হাতলৈ আনিলে। গতিকে খামটি ৰজাক ক্ষমতাচ্যুত কৰি গুৱাহাটীলৈ নজৰবন্দী কৰি আনিলে আৰু খামটি ৰাজ্য আৰু চৈখোৱা অঞ্চল বৃটিছ শাসনৰ অধীনলৈ আনিলে।

খামটি ৰজাৰ অৱস্থা দেখি বৰসেনাপতিয়ে বৃটিছে বিচৰা ১০,০০০ টকাৰ কৰ সোধাবলৈ মান্তি হ'ল আৰু ১৮৩৫ চনত ২১ জানুৱাৰী তাৰিখে নতুন চুক্তি স্বাক্ষৰিত হ'ল। এই চুক্তিমতে বৰসেনাপতিয়ে চৈখোৱা অঞ্চল এৰি দিলে আৰু ৩০০ পাইকৰ ওপৰত মানুহে প্ৰতি ৬ টকাকৈ মুঠ ১৮০০ টকাও দিবলৈ মান্তি হ'ল। নগদ ১০,০০০ টকাতো আছেই।

বৰসেনাপতি বৃদ্ধ হোৱাত তেওঁৰ সাতজন ডাঙৰ পুত্ৰৰ মাজত তেওঁৰ ৰাজ্য সাত খণ্ড কৰি ভগাই দিলে শাসনৰ সুবিধাৰ কাৰণে। জেন্‌কিনচে এই ব্যৱস্থাৰ মাজেদিয়েই সাতোজন পুত্ৰৰ মাজত বিভাজন আনিবলৈ সুবিধা হ'ব বুলি ভাবিলে কাৰণ এতিয়া মান ৰজাৰ লগত চুক্তি হোৱাৰ পিচত মান ৰজাক নিয়ন্ত্ৰণত ৰাখিবলৈ মটক বৰসেনাপতিক হাতত ৰখাৰ আৱশ্যকতা নোহোৱা হ'ল আৰু তদুপৰি মটক ৰাজ্যত চাহৰ্বেতি স্বাভাৱিকতে হয় আৰু সেয়া কোম্পানীৰ ৰাজহ বৃদ্ধিৰ এক ভাল উপায় হ'ব বুলি ভাবিলে। গতিকে ১৮৩৮ চনৰ মাৰ্চ মাহত জেন্‌কিনচে কেপ্টেইন হোৱাইটক মটক ৰাজ্যলৈ পঠালে। হোৱাইটে মটক ৰাজ্য ভ্ৰমণ কৰি বৰসেনাপতিৰ মৃত্যুৰ পিচত বৰসেনাপতিয়ে দি যোৱাৰ দৰে সাতোজন পুত্ৰৰ মাজতে মটক ৰাজ্য ভাগ কৰি দি প্ৰতিজন পুত্ৰই সংগৃহীত ৰাজহৰ আধা অংশ বৃটিছক দিব বুলি চুক্তি

কৰিবলৈ প্ৰস্তাৱ পঠালে। জেনকিন্চে এই প্ৰস্তাৱ চৰকাৰলৈ প্ৰেৰণ কৰাত এনে অনাৱত হস্তক্ষেপে মটক ৰাজ্যত বিদ্ৰোহৰ সৃষ্টি হ'ব বুলি এই প্ৰস্তাৱ চৰকাৰে নাকচ কৰিলে।

ইতিমধ্যে বৰসেনাপতিৰ স্বাস্থ্য ভাগি পৰিল। গতিকে তেওঁ ৰাজসভাত সকলো বিষয়া, খেলদাৰ আৰু বিভিন্ন বৰগাওঁবুঢ়াৰ লগত আলোচনা কৰি তেওঁৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ ভগীৰথ বা মাজু গোহাঁইকে নিজৰ উত্তৰাধিকাৰী মনোনীত কৰিলে আৰু মাজু গোহাঁইৰ হাতত দেশ শাসনৰ ভাৰ স্থাপ্ত কৰি নিজে অব্যাহতি ল'লে। এই প্ৰস্তাৱ বুঢ়িছলৈ পঠোৱাত সাময়িকভাৱে প্ৰস্তাৱ মঞ্জুৰ কৰিলে আৰু কলে যে বুঢ়িছৰ সন্মতি নোলোৱাকৈ কোনো পুত্ৰকে বৰসেনাপতিয়ে একেবাৰে ৰাজ্য দিব নোৱাৰিব। ১৮৩৯ চনৰ ২ জানুৱাৰী তাৰিখে এই বিচক্ষণ পুৰুষৰ মৃত্যু হয় আৰু মটকৰাজ্যৰ ভাগ্য ৰবি কলীয়া ডাৱৰে ঢাকি ধৰে।

বৰসেনাপতিৰ মৃত্যুৰ কেইদিনমানৰ পিচত কেপ্টেইন হায়েৰে মটক ৰাজ্যলৈ আহে আৰু দেখে যে মাজু গোহাঁয়ে ইতিমধ্যে বৰসেনাপতিৰ শাসনভাৰ গ্ৰহণ কৰিছেই। বৰসেনাপতিয়ে এৰি থৈ যোৱা বয়স্কা আঁতৰাই নতুন কিবা এটা কৰাটো একেবাৰে সমীচিন নহব বুলি কেপ্টেইন হায়েৰ ভাৱ হ'ল। ইতিমধ্যে মটক ৰাজ্যত বৰসেনাপতিৰ শাসনকালৰ শেষৰ ফালে মটক আৰু মৰাণ এই দুই জনগোষ্ঠীৰ মাজত মনোমালিগ্ৰহী দেখা দিলে। আগতেই কোৱা হৈছে আদিতে মৰাণেই মটক আৰু মটক নামতো চিংফৌ, খামটি আৰু আহোমে উজনি অসমৰ আদিম জনগোষ্ঠী মৰাণকে দিছিল। কিন্তু মায়ামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ পিচত যি কোনো জাতিৰ মাজুহেই মায়ামৰা গোহাঁইৰ শৰণ লৈ মটক নাম পায় আৰু মটকৰ ওপৰত আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ আৰু অন্যান্য প্ৰজাৰ অত্যাচাৰ ৰাঢ়ি যোৱাত বিভিন্ন

জাতৰ মাজত মায়ামৰা গোঁসাইৰ শিষ্য হ'লেই একে — এই ভাৱ হৈ মটক জাতি সম্বন্ধৰ এক স্বকীয় পৰিচয় উদ্ভৱ হ'ল। উজনিৰ হাবিভলীয়া, কাকভলীয়া মৰাণে কিন্তু বিভিন্ন জাত মটক জনগোষ্ঠীত আছি মিলিত হৈ আদিম পৰিচয় ধূলী-ফুলী কৰা কথাটো একেবাৰে পছন্দ কৰা নাছিল। কিন্তু ঐতিহাসিক কাৰণতেই মৰাণ সকলৰ মাজত বহুতো জাত সোমায় (যেনে আহোম, চুতীয়া, কছাৰী, কোঁচ, কেঙট, কলিতা, ব্ৰাহ্মণ, কৈৱৰ্ত্ত আদি অসমীয়া জাতিৰ উপাদান)। নামনি মটক ৰাজ্যত সম্মিলিত মটক জাতিৰ গঠন হৈছিল। এই মটক জাতিক প্ৰকৃত মৰাণ নহয় বুলি উজনিৰ মটক ৰাজ্যৰ আদিম বাসিন্দা মৰাণসকলে ভাবিছিল। তত্পৰি আন এটা প্ৰধান কাৰণ আছিল ধৰ্মগুৰুক লৈ। মটক বৰসেনাপতিয়ে প্ৰথমতে বড়াগাঁওত আৰু পিচত দিনজয়ত পীতাম্বৰদেৱৰ বংশধৰ সকলক আনি দিনজয় সত্ৰ স্থাপন কৰাৰ কথা উল্লেখ কৰা হৈছেই। কিন্তু পীতাম্বৰদেৱ, অনিৰুদ্ধদেৱৰ কছাৰ ফালৰহে, পুৰুষৰ ফালৰ কাচিনলীয়া ভবানন্দ আৰ্ধ্যাং অষ্টভূজৰ ৬ষ্ঠ সন্তান কৃষ্ণভূজহে এই ভাৱ মৰাণ সকলৰ আছিল আৰু টিপুক সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰ কৃষ্ণভূজকে অষ্টভূজৰ প্ৰকৃত উত্তৰাধিকাৰী বুলি গণ্য কৰিছিল। কিন্তু মটক বৰসেনাপতিয়ে পীতাম্বৰদেৱৰ বংশধৰ ভক্তানন্দকে দিনজয়ত স্থাপিত কৰাত স্বাভাৱিকতে মৰাণসকলে কথাটো ভাল নাপালে। তত্পৰি নামনি মটক ৰাজ্যত দিনজয় সত্ৰ অধিক জনপ্ৰিয় হ'ল আৰু এই অঞ্চলৰ সকলো মৰাণ-মটকেই এই সত্ৰৰ সেৱক হ'ল। বৰসেনাপতিৰ পুত্ৰ মাজু গোঁসাইও ভক্তানন্দদেৱৰ পৰম ভক্ত আছিল আৰু দিনজয় সত্ৰৰ উন্নতিৰ অৰ্থে কাম কৰিছিল। টিপুক সত্ৰৰ পৃষ্ঠপোষকতা মৰাণৰ খেলদাৰ, গাওঁবুঢ়াসকলে উজনি মটক ৰাজ্যত কৰিছিল আৰু দিনজয় সত্ৰৰ তুলনাত এই টিপুক সত্ৰই বজাৰবীয়া পৃষ্ঠপোষকতা পোৱা নাছিল। তত্পৰি টিপুক সত্ৰৰ

সত্ৰাধিকাৰৰ পৰিয়াল মৰাণ সমাজৰ লগত বৈবাহিক আদান-প্রদান কৰি সেই সমাজৰে এক হৈ আছিল। দিনজয় সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰৰ পৰিয়ালে কিন্তু শিশুসকলৰ লগত কোনো বৈবাহিক আদান-প্রদান কৰা নাছিল। এনেবোৰ কাৰণতে টিপুক সত্ৰৰ সত্ৰক উজনিৰ মৰাণ সকলৰ দিনজয় সত্ৰৰ ওপৰত আৰু মাটিবৰ বৰসেনাপতি তথা তেওঁৰ পুত্ৰ মাজু গোহাঁইৰ ওপৰত যথেষ্ট ক্ষোভ আছিল। টিপুক সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰে মৰাণসকলক সকলো ক্ষেত্ৰত নেতৃত্ব প্ৰদান কৰিছিল।

কেপ্টেইন ভেট্টে লিখিছে যে মৰাণ সকল সদায়েই স্বাধীন ভাষাপন্ন আছিল আৰু তেওঁলোকৰ সমকক্ষ মটক বজাই তেওঁলোকৰ ওপৰত কৰ-কাটল লগোৱা কথাটো পছন্দ কৰা নাছিল। কেপ্টেইন হায়েয়েও একে কথাকে লিখিছে, “মৰাণ সকলে নিজে এজন গুৰু নিৰ্বাচন কৰি লৈছিল আৰু বৰসেনাপতিৰ সমকক্ষ বুলি তেওঁলোকে নিজকে গণ্য কৰিছিল আৰু বৰসেনাপতিয়ে ইমান ওপৰৰ আসন লভাত তেওঁলোকে ভাল পোৱা নাছিল আৰু কৰ-কাটল মৰাণৰ ওপৰত লগোৱাটো একেবাৰে ভাল পোৱা নাছিল।”

প্ৰকৃততে মৰাণ সকলে কোনোদিনেই কৰ-কাটল দিয়া নাছিল আৰু আহোম বজাৰ দিনতো নগদ পইচাৰে কৰ-কাটল নিদি বনৰ বস্ত্ৰৰেহে কৰ দিছিল। মটক বৰসেনাপতিয়ে নগদ টকাৰ কৰ বিচৰাত তেওঁলোক অসন্তুষ্ট হৈছিল।

মুঠতে দিনজয় আৰু টিপুক সত্ৰৰ ৰেবাবোৰে ভাৱ, মটকৰ সৰ্বানন্দ বুককচুতীয়া বংশৰ হৈও টিপুক সত্ৰক অগ্ৰাধিকাৰ নিৰ্দিষ্ট আৰু শেষত নগদ টকাৰে কৰ-কাটল —এইকেইটা কাৰণতে মৰাণ সকল অসন্তুষ্ট হৈছিল। ভক্তানন্দদেৱক স্থাপিত কৰিলেও বৰসেনাপতি ভক্তানন্দদেৱৰ শিষ্য নাছিল আৰু ভক্তানন্দদেৱেও শাসন কাৰ্য্যত কোনো হস্তক্ষেপ কৰিব নোৱাৰিছিল কাৰণ বৰসেনাপতিয়ে এনে কথাত

ভক্তানন্দদেৱৰ কোনো কথা শুনা নাছিল। কিন্তু মৰাণসকলৰ ভয় হ'ল, মাজু গোহাঁই ভক্তানন্দদেৱৰ ভক্ত হোৱাত আৰু দিনজয় সম্ৰাই মৰাণৰ সন্মুখিকাৰলকল অটুভুজ গোঁসাইৰ পুৰুষৰ বংশ বুলি মানি নোলোৱাত, মাজু গোহাঁইয়ে ভক্তানন্দৰ কথা শুনিব। তেওঁলোকে ভাবিছিল যে ভক্তানন্দদেৱৰ কথামতেই মাজুগোহাঁই চলে।

এই সকলো কথাতে অৱশ্যে সন্দেহ থাকি যায়। বৃটিছ চাহবসকলে উজনিৰ মৰাণ অঞ্চল চাহখেতিৰ বাবে অতি উপযোগী বুলি ভাবি মৰাণ-মটকসকলৰ মাজত ধৰ্মগত কাজিয়াত যথেষ্ট অবিহনা যোগাইছিল বুলি ভাব হয়। তেওঁলোকৰ ধাৰণা আছিল, একগোট হৈ থাকিলে মটক ৰাজ্য বৃটিছে ল'লে মৰাণ-মটক সকলে বিদ্ৰোহ কৰিব আৰু যথেষ্ট অশুবিধা দিব। গতিকে উজনিৰ মৰাণ সকলক বৃটিছ চাহাবসকলে উচটাই দিছিল বুলি ভাবাৰ অবকাশ আছে।

গতিকে কেপ্টেইন হোৱাইটক পঠিয়াই বৃটিছ এজেন্টে এই পৰিস্থিতিৰ সুযোগ লৈ মটক ৰাজ্য লোৱাৰ মনস্থ কৰিলে। কেপ্টেইন হোৱাইটে কিন্তু মাজু গোহাঁইকে ৰাখিবলৈ বিচাৰিছিল। গতিকে বৰসেনাপতিয়ে দিয়া ১৮০০ টকাৰ কৰ ১০,০০০ টকা কৰিলে আৰু মটকৰাজ্যৰ এনেয়ে পৰি থকা মাটিকে বৃটিছে চাহ খেতি কৰিবলৈ দিব লাগে বুলি দাবী জনালে। মটক ৰাজ্যত এজন বৃটিছ প্ৰতিনিধি থাকি বৃটিছ প্ৰজা আৰু মটকপ্ৰজাৰ মাজত চাহ খেতি কৰোতে উত্তৰ হ'ব পৰা বিবাদসমূহ নিষ্পত্তি কৰিব বুলি প্ৰস্তাৱ কৰিলে। মাজু গোহাঁয়ে ২০ জাহুৱাৰীত কেপ্টেইন হোৱাইটে আহি এনে প্ৰস্তাৱ দিয়াত ২১ জাহুৱাৰী তাৰিখে দৰবাৰ বহুৱালে। তালৈ ৰাজপৰিয়ালৰ সকলো লোক, সকলো খেলদাৰকে, মৰাণৰ নেতৃবৃন্দক মাতিলে। কেপ্টেইন হোৱাইটৰ প্ৰস্তাৱ মতে পতিত মাটি চাহখেতিৰ বাবে দিবলৈ দৰবাৰ মান্তি হ'ল আৰু বৃটিছ প্ৰতিনিধি ৰখাৰ কথাটোও

মানি ল'লে। কিন্তু কোনোদিনে এনেদৰে নগদ কৰ নিদিয়া প্ৰজাব
ওপৰত ১০,০০০ টকাৰ বহুবি কৰ জাপিবলৈ মাজু গোহাঁই আৰু
তেওঁৰ দৰবাৰৰ লোকসকল অমান্তি হ'ল। মাজু গোহাঁইয়ে অৱশ্যে
দেউতাকৰ আশ্বৰ পিছতহে কিমান ওপৰকি কৰ দিব সেই বিষয়ে
জনাব বুলি কেপ্টেইন হোৱাইটক জনালে। কেপ্টেইন হোৱাইটেও
১০,০০০ টকা কৰ আদায়ত যে যথেষ্ট অস্ববিধা হ'ব এই বুলি
আমুক্তক জনালে।

ইতিমধ্যে মানদেশৰ পৰা প্ৰবোচনা পাই পাহাৰীয়া জাতিয়ে
বুঢ়িছৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ কৰিলে। খামটি, কাচিন আদিয়ে বিদ্ৰোহ
কৰিলে। কেপ্টেইন হোৱাইটৰ খামটিৰ আক্ৰমণত মৃত্যু হ'ল।
কেপ্টেইন হায়েয়ে খামটি গাওঁ আক্ৰমণ কৰি তেওঁলোকৰ নেতৃবৃন্দক
বন্দী কৰে। ইতিমধ্যে গৱৰ্ণৰ-জেনেৰেল-ইন-কাৰ্ডিনালে এই পৰিস্থিতিত
উদ্বেগ প্ৰকাশ কৰি কেপ্টেইন হায়েক সামৰিক দায়িত্ব দিলে আৰু
কেপ্টেইন ভেটচক লক্ষ্মীমপুৰৰ মুখ্য সহায়ক (Principal Assistant)
হিচাবে নিযুক্তি দিলে। মাজু গোহাঁইয়ে খামটি বিদ্ৰোহ দমনত যথেষ্ট
সহায় কৰিছিল কিন্তু মাজু গোহাঁইক তথাপিও বুঢ়িছে বিশ্বাস
নকৰিছিল।

কেপ্টেইন ভেটচে ১০,০০০ টকাৰ কৰ বেছি হ'ব বুলি
ভাবিছিল গতিকে মাজু গোহাঁইৰ হাততে দেশ ৰাখিবলৈ আৰু নতুন
জৰীপ কৰি নতুন চুক্তি কৰিবলৈ কেপ্টেইন ভেটচে প্ৰস্তাৱ দিলে।

ইতিমধ্যে মৰাপসকলে স্থানীয় বুঢ়িছ কৰ্তৃপক্ষৰ ওচৰত বহুতো
দৰ্খাস্ত দি মাজু গোহাঁইৰ অধীনত মৰাপসকলক নেৰাখিবলৈ অনুৰোধ
কৰিলে। এইয়া যথেষ্ট সন্দেহৰ বিষয় আছিল কাৰণ উজনিৰ মৰাপ
অধ্যুষিত অঞ্চল চাহখেতি কৰিবলৈ উপযুক্ত হ'ব বুলি ভাবি স্থানীয়
বুঢ়িছ বিষয়াসকলে মৰাপৰ নেতৃবৃন্দ আৰু টিপুক সম্বাদিকাৰক মাজু

গোহাঁইৰ বিৰুদ্ধে উচটাই দিছিল বুলি জাৰিৰৰ থল আছে। পলিটিকেল এজেন্টি মাজু গোহাঁইৰ হাততে মটক ৰাজ্য পটাই দিয়াৰ প্ৰস্তাৱত আপত্তি কৰি আনুজ্ঞাই লিখিছিল “মাজু গোহাঁই বা তেওঁৰ পৰিয়ালৰ লোকে মটক ৰাজ্য পৰিচালনা নকৰে বুলি যদি কয়, এই অঞ্চলৰ মানুহ তথা চৰকাৰৰ কাৰণে ই এক শুভ ঘটনা হ’ব।” কিন্তু গৱৰ্ণৰ-জেনেৰেল-ইন-কাউন্সিল পলিটিকেল এজেন্টিৰ প্ৰস্তাৱকে মজুৰ কৰিলে তলৰ চৰ্তসমূহৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত :

(১) মাজু গোহাঁইৰ হাতত বাপেক বৰসেনাপতিৰ দিনত চলাৰ দৰে দেশখন দিয়া হওঁক।

(২) বৃটিছ চৰকাৰে পাইক আৰু ৰায়তৰ পৰা পাব পৰা সেৱা বা কৰ পাব লাগিব।

(৩) অসমৰ অগ্ৰাণ্য অংশত থকা ব্যৱস্থাৰ দৰে পাইক আৰু ৰায়তে হয় সেৱা নহয় নগদ ধন দিব আৰু চৰকাৰ আৰু বৰসেনাপতিয়ে এই একে হাৰতে সকলো লেনদেন কৰিব।

(৪) পতিত জংঘল মাটি চৰকাৰৰ বিষয়াৰ হাতত শুল্ক হ’ব আৰু মটক বৰসেনাপতিয়ে চাহ-বাৰী আৰু অগ্ৰাণ্য Establishment ৰ ওপৰত কৰ্তৃত্ব নাৰাখিব।

এই ব্যৱস্থা কেৱল নামনি মটক ৰাজ্যত প্ৰযোজিত হ’ব আৰু মৰাণসকলৰ অঞ্চল, বৰসেনাপতিৰ এক্তিয়ারৰ বাহিৰত থাকিব কাৰণ মৰাণসকল নামনি মটক ৰাজ্যৰ বাসিন্দাৰ লগত নিমিলে।

এনেদৰে আঁহফলা চুক্তিৰ খচৰা লৈ কেপ্টেইন ভেট্টে মটক ৰাজ্যৰ ৰাজধানীলৈ আহিল। কিন্তু কেপ্টেইন ভেট্টে জানিছিল যে পলিটিকেল এজেন্টিৰ উক্ত চৰ্তসমূহ মটক বৰসেনাপতিয়ে মানি নলব আৰু বিদ্ৰোহ হ’ব। গতিকে কেপ্টেইন হায়েক সষ্টম হৈ থাকিবলৈ দি ১২ নবেম্বৰ ১৮৩৯ চনত কেপ্টেইন ভেট্ট ৩০০ সৈন্য লৈ আহি

বেংমৰাত উপস্থিত হ'ল। ভেতিয়া বৰসেনাপতিয়ে সকলো গোহাঁই, সকলো খেলদাৰ আৰু অসংখ্য গাৱঁৰ মুখিয়ালক মাতি আনিলে আৰু মৰাণৰ প্ৰতিনিধি কেইজনমানো উপস্থিত হ'লহি। পলিটিকেলে এজেন্টে প্ৰথমতে মটক ৰাজসভাত সকলোকে বুজাবলৈ বিচাৰিলে যে মাতিবৰ বৰসেনাপতিৰ লগত কৰা বৃটিছ চৰকাৰৰ চুক্তি মাতিবৰৰ মৃত্যুৰ লগে লগে শেষ হ'ল। কিন্তু বৃটিছ চৰকাৰৰ এজেন্টৰ চুক্তি যদি মটকে মানি লয় তেতিয়া হ'লে মাতিবৰৰ যি কোনো পুত্ৰ এজনৰ লগত চুক্তি কৰিবলৈ প্ৰস্তুত। যেতিয়া ভেট্টে মৰাণ-অঞ্চল বাদ দি মটক ৰাজ্যৰ প্ৰস্তাৱ বাখিলে, সকলো গোহাঁই (অৰ্থাৎ বৰসেনাপতি মাতিবৰৰ পুত্ৰ সকল), খেলদাৰ আৰু গাৱঁৰ মুখিয়াল সকলে এইয়া কেতিয়াও সম্ভৱ নহয় বুলি প্ৰস্তাৱ নামঞ্জুৰ কৰিলে।

ইতিমধ্যে অৱশ্যে মটক আৰু মৰাণৰ মাজত মনোমালিন্য বাঢ়ি যায়। কেপ্টেইন ভেট্টে বেংমৰালৈ অহাৰ পথত টিপুকত মৰাণৰ কেইজনমান মুখিয়াল মানুহে টিপুক সত্ৰৰ সত্ৰাধিকাৰৰ নেতৃত্বত ভেট্টক লগ কৰি কলে যে মাজু গোহাঁইৰ অধীনত এওঁলোক (উজনিৰ মৰাণসকল) কেতিয়াও নাথাকে আৰু তাৰ পৰিবৰ্তে মৰাণসকলে বৃটিছ চৰকাৰকে মানি ল'ব। গতিকে গোহাঁইসকলে আপত্তি কৰা চৰ্ত্ত অৰ্থাৎ উজনিৰ মৰাণ অঞ্চল মটক ৰাজ্যৰ পৰা বাদ দিয়াৰ যি চৰ্ত্ত, সেইটো ভেট্টে উঠাই লবলৈ অমান্তি হ'ল। কিন্তু ৰাজদৰবাৰত উপস্থিত মৰাণ প্ৰতিনিধি সকলে যদি এই চৰ্ত্ত উঠাই লবলৈ কয় তেতিয়া ভেট্টে উঠাই ল'ব বুলি কথা দিলে। তিনিদিন ধৰি মৰাণ প্ৰতিনিধিৰ লগত এই বিষয়ে আলোচনা চলিল কিন্তু মৰাণ প্ৰতিনিধিয়ে মটক ৰাজ্যত মাজু গোহাঁইৰ অধীনত থাকিবলৈ অমান্তি হ'ল। শেষত শেষৰ আলোচনাত গোহাঁইসকলে মটক ৰাজ্যত চাহ খেতিৰ বাৰী সমূহৰ ওপৰত বৃটিছ চৰকাৰৰ

এতিয়াবো মানি লবলৈ অমান্তি হ'ল।

গভিকে কেপ্টেইন ভেটচে ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ অধীনলৈ সমগ্ৰ মটকৰাজ্য আনি ঘোষণা জাৰি কৰিলে। এনেদৰে আত্মকলহৰ বলি হ'ল অসমৰ আটাইতকৈ শক্তিশালী ৰাজ্য—মটক ৰাজ্য। মটক ৰজাৰ সকলো পুত্ৰকে বৃটিছ চৰকাৰে পেঞ্চন আৰু নিস্কৰ মাটি প্ৰদান কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিলে। কিন্তু মাটিৰ সীমা চমজাই দিবলৈ বাৰ্ত্তভেই গোহাঁইসকলে সীমা জোখাত অমান্তি হ'ল। গোহাঁই সকলে শেষত ১৮৪১ চনত চিংফৌ, খামটি, নগাৰ লগত মিলি চৈখোৱা, কুজু, নিংগ্ৰু, তেজুত বৃটিছৰ কোঠত আক্ৰমণ কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত ল'লে আৰু মাজু গোহাঁয়ে সক গোহাঁইৰ লগত ডিব্ৰুগড়লৈ গৈ বৃটিছ কোঠত আক্ৰমণ কৰাৰ পৰিকল্পনা কৰিলে। জেনকিনছে এই খবৰ পাই গোহাঁই কেইজনক বিশ্বনাথলৈ স্থানান্তৰ কৰি নজৰদাৰী কৰি ৰাখিলে। এই ঘটনাই বৃটিছ চৰকাৰৰ চকু মুকলি কৰিলে আৰু গোহাঁইসকলৰ বিৰুদ্ধে কোনো সাক্ষী নেপাই তেওঁলোকক এৰি দিলে আৰু ১৮৪১ চনৰ ২৯ নবেম্বৰ তাৰিখে ভাৰত চৰকাৰে মাটিৰ সেনাপতি পৰিয়ালৰ সকলো সদস্যকে গাইপতি পেঞ্চন আৰু নিস্কৰ মাটি প্ৰদান কৰিলে। শেষত গোহাঁইসকলে এই ব্যৱস্থা মানি লোৱাত মটক ৰাজ্য বৃটিছ চৰকাৰৰ অধীনলৈ সম্পূৰ্ণকৈ আহিল। □

॥ মৰাণৰ প্ৰাচীন ভাষা ॥

প্ৰাচীন মৰাণৰাজ্যৰ বাসিন্দা মৰাণসকলৰ এক প্ৰাচীন ভাষা আছিল। এই ভাষা তেওঁলোকৰ মাজত প্ৰচলিত ভাষা। অতীত জনগোষ্ঠী যেনে চুতীয়া, কছাৰী, বৰাহীৰ লগত তেওঁলোকে অসমীয়া ভাষাত কথা পাতিছিল। এই ভাষা ডিমাছা কছাৰী ও দেউৰীৰ লগত মিলে। পি, আৰ, টি গৰ্জন আৰু চাৰ এডৱাৰ্ড গেইটে লিখিছে যে বৰ্ত্তিছে মটক ৰাজ্য লোৱাৰ সময়ত মৰাণ ভাষা দুই এঠাইত প্ৰচলিত হৈ আছিল।

১৮৯১ চনৰ লোক-পিয়লৰ প্ৰতিবেদনত চাৰ এডৱাৰ্ড গেইটে এনেদৰে লিখি গৈছে :—

“এই পিয়ল বা ১৮৮১ চনৰ লোকপিয়লত এটা বড়ো-জাতীয় ভাষা বাদ পৰি গৈছে—শিৱসাগৰ আৰু লক্ষীমপুৰ জিলাত থকা মৰাণসকলৰ এক জন-জাতীয় ভাষা আছে। এই ভাষা ক্ৰমান্বয়ে লুপ্ত হ’ব ধৰিছে। হয়তো মৰাণসকলে নিজকে আহোম বুলি পৰিচয় দিয়াৰ প্ৰৱণতাৰ কাৰণে তেওঁলোকৰ কোনেও পিয়লৰ সময়ত মৰাণ ভাষা-ভাষী বুলি নকলে। এই ভাষা নিশ্চিত ভাৱে বড়ো-জাতীয় ভাষাৰ লগত হৈ মিলে (যদিও মৰাণসকলে বড়ো বা কছাৰী নহয় বুলি কয়) আৰু তলত দিয়া মৰাণ শব্দ সমূহ যে কছাৰীৰ লগত মিলে তলত তালিকাখনিৰ পৰা বুজা যায় :—

অসমীয়া	মৰাণ	কছাৰী
পানী	ডি	ডি
নিমখ	সিম্	সাম্ (ত্ৰিপুৰী)
ধান	মাই	মাই
চাউল	মাইকম	মাইৰং
ভাত	মিয়াম	মাখাম্
মাংস	মহন	মুইহন (ত্ৰিপুৰী)
মূৰ্খা	চান	চান
চন্দ্ৰ	দান	দান
তৰাবোৰ	হাটাবাই	হাটৰ্খি
স্বৰ্গ	দান্চা	আখৰাংচা
বৰষুণ	মকুহাং	নাখা
গছ	চেন্ফং	চেন্ফং
কাপোৰ	হিংকা	ছি
মাখা	খেৰো	খাৰা
গা	হান	মাদাম
দাঁত	হাতাই	হাথাই
ভৰি	হাপাতোলা	এঠেং
মতা	হিৱা	হোৱা
মাইকী	হিঁচি	হিংজান

এই টোকাৰ পৰা স্পষ্ট ধাৰণা হয় যে আদিম মৰাণ ভাষা কছাৰী ভাষাৰ লগত মিলে। বৰ্তমান কোনো বেলেগ ভাষা-মৰাণৰ নাই,

ভেৰ্তলোক অসমীয়া ভাৰী। অৱশ্যে এই অসমীয়া ভাৰাত বহুতো
মৰাণ শব্দ সোমাই আছে, যিবোৰ শব্দ অন্যান্য অসমীয়াই বুজি
নেপায়। যেনে :—

শব্দ	অৰ্থ
১। হেদাং	— বাৰী বা পথাৰৰ কাষ।
২। ভুঁই	— আন্ততলি
৩। অ'ত'	— যৰ তৰ
৪। পতাহী পেলোৱা	— ন-কাটনী মাটি জুই দিয়াৰ পাছত সক সক জেং-জাৱৰ বোৰ গোটোৱা
৫। ক'ক	— পানী
৬। গ,গ	— পানী
৭। হেঙেয়া পোৰা	— জেং জাৱৰ গোটাই জুই দিয়া
৮। কৈতালী	— পিৰালি
৯। আউলা	— বাৰান্দা
১০। হেংজেঙীয়া	— জোখত নপৰা
১১। ওচুমান	— অলপমান
১২। আখাশালি	— ভাত সিজোৱা বা ভাত খোৱা ঠাই।
১৩। বেৰতা	— ফুটা কৰি বেৰৰ ভলত দিয়া বাঁহ।
১৪। ককাল মুৱা	— বুকুত মেখেলা পিন্ধি ককালত বন্ধা কাপোৰ
১৫। বখাহানি	— চুৱা পাভ-পেলোৱা ঠাই

১৬।	খেছনি	—	লেতেৰা ঠাই
১৭।	ভোমটো	—	একো নাইকীয়া
১৮।	দীঘলীপতি	—	মুখত ছুৱাৰ থকা ঘৰৰ এক মুখৰ পৰা সিমুখলৈ থকা সৰু বাট (দীঘলী বাট) ৰা বাৰন্দা।
১৯।	ধুতং	—	একো নজন'।
২০।	দুখনীয়া কাপোৰ লোৱা—	অকুমাৰী চোৱালী বুমাৰী হোৱাৰ আগতে গা-ঢাকিবলৈ লোৱা দুখন কাপোৰ	
২১।	বু-বু	—	পিয়াহ
২২।	বুবা	—	পিতা
২৩।	জিজায়	—	বুঢ়ী আই
২৪।	আপোদও	—	শাহুয়েক
২৫।	চেয়াক	—	চাকি
২৬।	কপি	—	চাকি
২৭।	অথং-অজং	—	কি কৰো-কি নকৰো।
২৮।	ঙ-ভু	—	খা-খবৰ
২৯।	হহঙা	—	একে থৰে চোৱা
৩০।	গুৱাচাৰী	—	বিচনা
৩১।	আও	—	ডাঙৰ
৩২।	আওঁ	—	হাতী

৩৩। ধড়না	—	সক সক হাঁহ
৩৪। হেবেপী	—	বস্তু বাহানী ধোৱা টঙালৰ সজুলি ।
৩৫। চিকমিকিয়া	—	সন্ধ্যা
৩৬। নিকমিকিয়া	—	পুৰ্ণতি নিশা ।
৩৭। ঘোৱা	—	হাৰিত গক, ম'হ বাখোতে গবখীয়া লৰা থকা এচলিয়া বেৰ নথকা পজা ।
৩৮। খোলা মৰা	—	কামত ধৰা
৩৯। ধুদাং-দাং	—	বেৰ চাল নথকা
৪০। ঘৰা	—	কেটা কুৰীত মাটি নপৰিবলৈ বাঁহৰ বেৰা বা জাখৰ ।
৪১। জাখৰ	—	ঐ
৪২। বহক	—	বেছি
৪৩। আপু	—	কাপোৰ
৪৪। হাও	—	বিপদ
৪৫। নাইকল	—	ধোৱা ধোৱা
৪৬। ছতৌ পাতৌ	—	মন ঠিক নথকা
৪৭। ভোমহৈলে	—	যি হয় হঠক
৪৮। হাদোক মাদোক	—	ঠেক
৪৯। ওচুনি	—	অলপ আগতে
৫০। অপিতে অপিতে	—	সদায় সদায় (নিতৌ)
৫১। খেঁট ওলোৱা	—	মৰো মৰো অৱস্থা হোৱা

৫২। জীৱন	— গোপাই
৫৩। টুমকৰ	— শুই থাক
৫৪। পখালফুৰা	— শৌচ কৰিবলৈ যোৱা।
৫৫। পানীচোৰা	— প্ৰশ্ন কৰা
৫৬। বভৌ বভৌ	— এনেয়ে ঘূৰি ফুৰা
৫৭। এবতালি	— এটা সময়
৫৮। মেয়ও	— মেকুৰী
৫৯। হেনেকে	— সেইদৰে

এইবোৰ অৱশ্যে কছাৰী ভাষাৰ শব্দ নহয়, থলুৱা শব্দহে।
 এই ভাষা কছাৰী ভাষাৰ লগত মিলে, যদিও মৰাণ সকলে নিজকে
 কেতিয়াও কছাৰী বুলি পৰিচয় নিদিয়ৈ। □

ওপৰাৰ্জি (ক)

টিপুক সত্ৰৰ বংশাৱলী

শ্ৰী শ্ৰীকৃষ্ণভূজদেৱ,

শ্ৰী শ্ৰীনৱভূজদেৱ

শ্ৰী শ্ৰীশংকৰভূজদেৱ,

শ্ৰী শ্ৰীঅগ্নিভূজদেৱ

শ্ৰী শ্ৰী অজভূজ

শ্ৰী শ্ৰী ভক্তভূজ

- ১) টিপুক দৰ্শিন্ধৰ সত্ৰ
- ২) পুণ্যভূমি সত্ৰ—বিষ্ণুভূজ
- ৩) দেৱাগুৰি সত্ৰ—জলচক্ৰভূজ
- ৪) মেক সত্ৰ—জয়বাম মূৰ্ত্তি
- ৫) বিৰোধ বহাৰ—কজভূজ
- ৬) বেদবতী সত্ৰ—শক্তিভূজ

- ১) হাতীগড় মোলানী সত্ৰ
- ২) ডিবাক সোনালী সত্ৰ—অংশভূজ
- ৩) উৱন সোনালী সত্ৰ—সপ্তভূজ
- ৪) হাতীগড় মোলানী সত্ৰ—অগ্নিভূজ
- ৫) টিপুক আমগুৰি সত্ৰ—চৈতন্যানন্দ মূৰ্ত্তি
- ৬) খেৰজান সত্ৰ—পদ্মভূজ

কৃষ্ণভূজৰ পুত্ৰ :

- ১) মাটিবৰ ডেকা—মান দেশলৈ যায়।
- ২) কুজা ডেকা ভৱিষ্যতে অধিকাৰ (নৱভূজ)

৩ৰ্থ পুৰুষ

শ্ৰী শ্ৰীনৱভূজৰ পুত্ৰ :— ১) অখিল ডেকা ২) শংকৰভূজ ৩) অগ্নিভূজ
৪) অজভূজ ৫) মনতীন ডেকা ৬) যজ্ঞোবৰ ডেকা।

- ১) অখিল ডেকাৰ পুত্ৰ নাই কন্যা এগৰাকী নাম পখিলা।
- ২) শংকৰভূজ—ভাৰ্য্যা ৮ গৰাকী পুত্ৰ ১৫ জন কন্যা ৯ গৰাকী।

পুত্ৰ সকল :

- ১) ভোগেশ্বৰ ডেকা ২) ধৃষ ডেকা ৩) বীৰবৰ ডেকা ৪) ভিক্ৰ ডেকা
- ৫) অজপাতি ডেকা ৬) বাণী ডেকা ৭) জ্যোৎ ডেকা ৮) পশেন ডেকা

- ৯) ভক্তভূজ অধিকাৰ ১০) পদ্ম মূৰ্ত্তি অধিকাৰ ১১) গায়ন মহাপুৰুষ
১২) যোগেশ্বৰ আচাৰ্য্য ১৩) বৰমানন্দ মূৰ্ত্তি অধিকাৰ ১৪) পপয় ডেকা
১৫) সিদ্ধেশ্বৰ ডেকা ।

অগ্নিভূজৰ ভাৰ্য্যা ৬ গৰাকী পুত্ৰ ৩ জন, কন্যা ৬ গৰাকী ।
পুত্ৰ সকল :

- ১) জবাসন্ধ আচাৰ্য্য ২) হৰদ্বৰ ডেকা ৩) বীৰ ডেকা ৪) তেলী ডেকা
৫) মৃগ ডেকা ৬) হৰিবাম মূৰ্ত্তি অধিকাৰ ।

অজ্ঞভূজৰ ভাৰ্য্যা ৬ গৰাকী ৭ জন পুত্ৰ, ৭ জনী কন্যা ।
পুত্ৰ সকল :

- ১) চক্ৰভূজ অধিকাৰ ২) সূৰ্য্যভূজ অধিকাৰ ৩) ব্ৰহ্মভূজ অধিকাৰ
৪) সত্যভূজ অধিকাৰ ৫) বিজয় ডেকা ৬) বঞ্জিত ডেকা
৭) প্ৰবেশ আচাৰ্য্য ।

- ৫। যজ্ঞেশ্বৰ ডেকাৰ এগৰাকী ভাৰ্য্যা এজন পুত্ৰ :— ১। উদ্ধৱ ডেকা
৬। মনতান ডেকাৰ এগৰাকী ভাৰ্য্যা এজন পুত্ৰ :— ১। চিৰন্তন মহাভক্ত

৫ম পুৰুষ

: শঙ্কৰ ভূজৰ পৰিয়ালৰ :

- ১। ভোগেশ্বৰ ডেকাৰ পুত্ৰ :— ১। সত্যভূজ ২। বিচুৱা ডেকা ।
” ” কন্যা :— ৩। উষাদেবী ৪। দিমুলী ।
২। বৃষ ডেকাৰ পুত্ৰ ৭ জন, কন্যা ৬ জনী :— ১। পঞ্চম আচাৰ্য্য
২। আদেবৰ ডেকা ৩। জনেশ্বৰ ডেকা ৭। বিদ্যেশ্বৰ ডেকা
৫। পিলেশ্বৰ ডেকা ৬। ডিম্বেশ্বৰ আচাৰ্য্য ৭। ভোগেশ্বৰ ডেকা ।
৩। বীৰবৰ ডেকাৰ পুত্ৰ ২ জন, কন্যা ১ জনী :— ১। প্ৰথম ডেকা
২। অন্ন ডেকা ।
৪। ভিকু ডেকাৰ পুত্ৰ ১ জন কন্যা, ২ জনী :— ১। টকলা ডেকা ।
৫। স্বপ্নপতি ডেকাৰ পুত্ৰ নাই কন্যা ১ জনী :— ১। নিখালী ।
৬। বংশী ডেকাৰ পুত্ৰ ৫ জন, কন্যা ৩ জনী :— ১। মধুবা ডেকা

- ২। গুণেশ্বৰ ডেকা ৩ ধনেশ্বৰ ডেকা ৪। চৈত্যানন্দ অধিকাৰ
(জিডিং মহন্ত) ৫। অজিমা আচাৰ্য।
- ৭। পশেন ডেকাৰ পুত্ৰ ৩ জন, কন্যা ১ জনী :— ১। অস্তিক ডেকা
২। হাইধা ডেকা ৩। পমিশ ডেকা।
- ৮। জোণ ডেকাৰ পুত্ৰ নাই কন্যা ২ জনী।
- ৯। ভক্তভূজ অধিকাৰৰ পুত্ৰ ৬ জন, কন্যা ৪ জনী :— ১। চক্ৰভূজ
অধিকাৰ ২। সবভূজ অধিকাৰ ৩। জলভূজ অধিকাৰ
৪। কন্দৰ্পেশ্বৰ ডেকা ৫। বজ্জত ডেকা ৬। ভূবন ডেকা।
- ১০। পদ্মমূৰ্তি অধিকাৰৰ পুত্ৰ ৬ জন, কন্যা ৭ জনী :— ১। জগন্নাথ মূৰ্তি
অধিকাৰ ২। সদানন্দ অংশ মূৰ্তি অধিকাৰ ৩। অম্ববীশ আচাৰ্য
৪। মৈত্ৰেশ্বৰ ডেকা ৫। মৃগেন্দ ডেকা ৬। পঞ্চানন আচাৰ্য।
- ১১। গায়ন (গম্ভীৰ) মহাপুৰুষৰ পুত্ৰ ৬ জন, কন্যা ২ জনী :— ১। বিশ্ব মূৰ্তি
অধিকাৰ ২। নিম্বল ডেকা ৩। লংকেশ্বৰ ডেকা ৪। অংকত ডেকা
৫। হংস মূৰ্তি অধিকাৰ (ধনিচ) ৬। গজানন ডেকা।
- ১২। যোগেশ্বৰ আচাৰ্যৰ পুত্ৰ ২ জন, কন্যা ১ জনী :—
১। ব্ৰজেন্দ্ৰ ডেকা ২। শুলীল ডেকা।
- ১৩। বামানন্দ মূৰ্তি অধিকাৰৰ পুত্ৰ ৩ জন, কন্যা ২ জনী :—
১। পুলন্তি ডেকা ২। সামুদ্ৰ ডেকা ৩। পঞ্চানন ডেকা।
- ১৪। পপয় ডেকাৰ পুত্ৰ নাই, কন্যা ১জনী নাম তুলসী।
- ১৫। সিদ্ধেশ্বৰ ডেকাৰ পুত্ৰ ২ জন, কন্যা ২ জনী :—
১। কৈলাশ মহাভক্ত ২। আতুল ডেকা।
- ৩। অগ্নিভূজ অধিকাৰৰ পৰিয়াল :—
১। জ্বাসন্ধ আচাৰ্যৰ পুত্ৰ ১ জন, কন্যা ৪ জনী :— ১। ভীষ্ম ডেকা
২। হলধৰ ডেকাৰ পুত্ৰ ৫ জন, কন্যা ৪ জনী :— ১। বিভীষণ ডেকা
২। বাহন ডেকা ৩। বেজীয়া ডেকা ৪। কেটেং ডেকা ৫। দেৱেন ডেকা।
৩। যুগ ডেকাৰ পুত্ৰ ১ জন, কন্যা ২জনী :— ১। গেম্বুলকা ডেকা

৪। হৰিৰাম মূৰ্ত্তি অধিকাৰৰ পুত্ৰ ৫ জন, কন্যা ২ জনী :—

১। ধনজয় মহাপুৰুষ ২। জয়ৰাম মূৰ্ত্তি অধিকাৰ ৩। ভালুক
মহাপুৰুষ ৪। লোকাই ডেকা ৫। প্ৰেমেশ্বৰ মহাভক্ত ।

৩। অক্ষভূজ অধিকাৰৰ পৰিয়াল :—

১। চন্দ্ৰভূজ অধিকাৰৰ পুত্ৰ ৪ জন, কন্যা ৪ জনী :—

১। বহু ডেকা ২। বিষ্ণুভূজ ৩। টেমেশ্বৰ আচাৰ্য্য ৪। ছলিয়ন ডেকা

২। সূৰ্য্যভূজ অধিকাৰৰ পুত্ৰ ৪ জন, কন্যা ৪ জনী :— ১। কঠুৱা ডেকা ।

২। জল চন্দ্ৰভূজ অধিকাৰ—দেৱাপুৰি সত্ৰ ৩। যোগেন্দ্ৰ মহাভক্ত
৪। ৰামেশ্বৰ ডেকা ।

৩। ব্ৰহ্মভূজ অধিকাৰৰ পুত্ৰ ২ জন, কন্যা ৩ জনী :—

১। চনেশ্বৰ ডেকা ২। গেঠেম ডেকা ।

৪। বিজয় ডেকাৰ পুত্ৰ ১ জন, কন্যা ১ জনী :— ১। লেবেলা ডেকা ।

৫। শঙ্কিত ডেকাৰ পুত্ৰ ৩ জন, কন্যা ২ জনী :— ১। লুবুক ডেকা
২। গাঁথি ডেকা ৩। প্ৰথম ডেকা ।

৬। প্ৰবেশ আচাৰ্য্যৰ পুত্ৰ ২ জন, কন্যা ৬ জনী :—

১। নিকট ডেকা ২। খৰিয়া ডেকা ।

সত্যভূজ অধিকাৰৰ (বিৰোধ বাহাৰ সত্ৰ) পুত্ৰ ৫ জন, কন্যা ৪ জনী

১। সৰ্বভূজ অধিকাৰ ২। ব্ৰহ্মভূজ অধিকাৰ ৩। কত্ৰভূজ অধিকাৰ
৪। জগত ডেকা ৫। যুগল ডেকা ।

৭। যজ্ঞোবৰৰ পৰিয়াল :—

উদ্ধৱ ডেকাৰ পুত্ৰ ৪ জন, কন্যা ২ জনী :— ১। গুণধৰ আচাৰ্য্য

২। দক্ষেশ্বৰ ডেকা ৩। গগলা ডেকা ৪। অমৃত ডেকা ।

৮। মনতান পৰিয়ালৰ :— চিৰন্তন মহাভক্তৰ পুত্ৰ ৩ জন, কন্যা ২ জনী

১। আদিভূজ অধিকাৰ ২। খগপতি ডেকা ৩। জোলাই ডেকা । *

* অমিহিচন্দ্ৰ আচাৰ্য্য (গোন্ধামী) ৰ দ্বাৰা লিখা মামামবা কীৰ্ত্তিপুৰ সত্ৰৰ
বংশাবলীৰ একাংশ ।

ওপৰাধি (খ)

॥ টিপুক সত্ৰৰ বংশাবলীৰ একাংশ ॥

শ্ৰীশংকৰভূজ :—

কুৰি কৰ্ম শেষ কৰি শংকৰভূজ নামে ।
চাৰি সিদ্ধে বসি ৰহিলা টিপুকৰ ধামে ॥
শংকৰভূজ নাম পূৰ্ণ ভৈলা অধিকাৰী ।
জয় জয় শব্দ কৰি ভক্তে থাকে বেৰি ॥
পৰম লাৱণ্য ৰূপ যড়ানন হৰি ।
ভকতৰ কল্পতক যেন শশধাৰী ॥
ভূৱ যুগল দেখি যেন মদনৰ চাপ ।
দৰশনে সবাকাৰ হৰে হৃদি তাপ ॥
হস্ত পদ ধূলিস্তৰ দেখিতে মুখীৰ ।
চলহি চৰণ যেন গমন হস্তীৰ ॥
কৰিকৰ উক যেন দেখি মনোৰম ।
কাকালি দেখিতে যেন যোগেশ্বৰ সম ॥
শাস্ত্ৰ ভাগৱতে মন সদা থাকে ৰতি ।
পৰম আনন্দময় থাকে দিনে ৰাতি ॥
ধৰ্ম্মাসনে বসি সদা ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰয় ।
ভকতসকল আনন্দতে কৰি জয়-জয় ॥
শংকৰভূজে ভাৰ্য্যা বাখিছিল একাদশ ।
একাদশ হৈতে পুত্ৰ ভৈল পঞ্চদশ ॥

গুৰুৰ সম্পদ ইটো পৰম শোভন ।
হৰি হৰি বুলি আবে গুৰু কৰা মন ॥

মাহাত্ম্য লুপ্ত: পদ :—

আচাৰ্য্য কহেন শুন যত ভক্তগণ ।
শংকৰভূজ মহাপ্ৰভু কথা পুৰাতন ॥
আনন্দে থাকেন শংকৰভূজ কৃপাময় ।
তিনি ভাই এক জয়া ধৰ্ম প্ৰচাৰয় ॥
অতপৰে । য ভৈলেক শুনিয়ে নিৰ্ণয় ।
শংকৰভূজৰ দ্বিতীয় পুত্ৰ নয়ন্দৰ ॥
বৰ ই দুৰ্দান্ত কৰ্ম কৰে গুৰুতৰ ।
ভোকডেকা অকালত মৃত্যুক ঘটয় ॥
মাতৃ বন্ধু আদি সৰে বিলাপ কৰয় ।
শুনি শংকৰভূজে মনে দুঃখিতক হয় ॥
ধ্যানতে জানিয়া গুৰু মনত গুণয় ।
নয়ন্দকে নিৰ্মাস্তিয়া গুৰুদেৱে কয় ॥
কি কৰ্ম কৰিলি তই পাপী ছৰাশয় ।
বৰ কৰ্ম কৈলা বাপ অগ্ৰেতে আমাৰ ॥
আৰ হেন কৰ্ম কভু নকাৰিও আৰ ।
এই সাবধান বাণী কৰিলো ভোহাৰ ॥
এই শিশু পৌপুনেৰে পুত্ৰ বুলি লৈবে ।
যতপি আমাৰ বাক্য অন্তথা কৰিবে ॥
ব্ৰহ্মতেজ শাস্ত হৈবে কহিলো নিশ্চয় ।
আমাৰ বচন কভু খণ্ডন নাযায় ॥
শুনি নয়ন্দৰ ডেকা সত্যক কৰয় ।
কৰ্ম কৰা গুৰু বুলি শৰণে পৰয় ॥

পুত্ৰ বুলি জন্ম বাক্য লৈলোহো নিশ্চয়
 দাস হেন কৰি দোষ ক্ষমা মহাশয় ॥
 পুনৰপি বৰডেকা গুৰুদেৱে কয় ।
 তিনি পুৰুষক যেন অধিকাৰী হয় ॥
 মোৰ বাক্য মানি যদি চল নিবন্তৰ ।
 অধিকাৰী হৈবে জান তিনি পুৰুষৰ ॥
 এহি অহুমতি পায়৷ নিজ গৃহে গৈলা ।
 মন্দিৰত বসি গুৰু মনেতে ভাবিলা ॥
 শংকৰভূজ মনে বিষাদিত হয় ।
 তুই অহুজবে তাৰ নিমন্ত্ৰি আনয় ॥
 তিনিজনে গুপ্তভাৱে আলচ কৰয় ।
 মহাশ্বাক লোকহিতে কৰেণ নিৰ্ণয় ॥
 পূৰ্বে দ্বাৰকাত যত্ৰ বংশে ভৈলেক অপাৰ ।
 সেহিমতে হৈবে আমাৰ বংশেৰ সংহাৰ ॥
 গোত্ৰে গোত্ৰে বিবাদক হইবে অপাৰ ।
 অনৰ্থক ঘটিবে জানা থৰে থৰ ॥
 নিজ নিজ মহাশ্বাক গোপোত্ৰ কৰিব ।
 তিনি ভাই কদাচিত ইহা নৰাখিব ॥
 তিনিজনে এক ছয়া চৰ পঠাইল ।
 বাৰ্ত্তা পায়৷ গুৰুগৃহে সকলে আসিল ॥
 ভকতেৰে দেখি গুৰু বচন বোলয় ।
 গায়ন-বায়ন তিনি যোৰাক লাগয় ॥
 তিনি বাতে চৰা তিনিজন গীত গাই ।
 চেঃকহি জান মুখে ভূমিটা পেলাই ॥
 ফটিকৰ জান মুখে এক যোৰা যাই ।
 ভূমিটা পেলাই আসি উলতি নচাই ॥

টিপুৰুৰ বৃথৈ বাঢ় গাই এক ঘোৰা ।
 গায়ন-বায়ন উঠ এট তিনি ঘোৰা ॥
 উলটি আসিবে সৰ্ব্ব পাচক নেচাই ।
 এই বুলি ধ্যানে বসিলেক গুৰু ৰাই ॥
 তিনি ৰাত চৰা তিনি মাহাত্ম্য সহিতে ।
 ভাতি বাহিবক কৰি থৈল দৃষ্ণতে ॥
 এতেকে দুৰ্বল হৈল মহন্তৰ গণ ।
 তিনি ভাই গুপ্ত কৰিল বন্ধন ॥
 এই সব মাহাত্ম্যক গৃহতে থাকয় ।
 সকল হৈবেক নষ্ট জানি কৃপাময় ।
 সিকাৰণে দুৰ্বলক মহন্তসকল ।
 সেহিমতে তিনি বুঢ়া ভূতি গৈল বল ॥
 গুৰু সমে চাৰি সন্ধ হৈল দুৰ্বল ।
 পৃথিৱীত মহাধৰ্ম থাকিল কেৱল ॥
 পূৰ্বে উপদেষ্টা সৰ্ব্ব কাহিয়া আছয় ।
 এটকা মহন্ত হৈবে জানিহ নিশ্চয় ॥
 ভক্তভূক্ত হস্তে কিছু মাহাত্ম্য আছিল ।
 বংশ পণ্ড হৈবে বুলি গুপ্তক বৈলা ॥
 এহি হেতু মাহাত্ম্যক গুপ্ত কৰিল ।
 বাহুল্য কাৰণে অত্ৰ লিখা নাহি গৈল ॥
 এই মাহাত্ম্যক যদি কাকৰ বহয় ।
 গোত্ৰ গোত্ৰে বাদ কাৰিবাক নপাহয় ॥
 ইতু মাহাত্ম্যক কাক হাতে নাহি পায় ।
 থাকিলে নাহয় জানা বিপত্তি বিলায় ॥
 শংকৰভূজে ধ্যান-যোগে সমস্তক জানি ।
 গুপ্ত কৰিয়া চলিলেন মহামানী ॥

শুকৰ সম্প্ৰদা ইহু পৰম শোভন ।
হৰি নামে বতি কৰি শুদ্ধ কৰা মন ।

শ্ৰীঅগ্নিভূজ — অজ্ঞভূজ — ভক্তভূজ : উৎপাত :

আচাৰ্য্য কহেন তেবে ভক্তগণ প্ৰতি ।
তাৰ পাছে যি ভৈলেক গুনিও সম্প্ৰতি ॥
ঔষধ সাতানবৈ বংসৰ পহিলা ।
বৈকুণ্ঠক যাইবাক স্থিৰক কৰিলা
তাহান অশুভ সূত্ৰে ধৰ্ম্ম সমপিয়া ।
শংকৰভূজ বৈকুণ্ঠক গৈলেক চলিয়া ॥
শংকৰভূজ অবিহনে অগ্নিভূজ নামে ।
মহাধৰ্ম্ম প্ৰচাৰিলা টিপুকৰ ধামে ॥
অগ্নিভূজ যখনই ধৰ্ম্ম প্ৰচাৰয় ।
মহাপুৰুষীয়া গাদী মহিবৰে লয় ॥
নয়ন্দৰ বৰডেকা আচাৰ্য্য হোৱয় ।
থৰা-পুত্ৰে তিনিজনে একত্ৰে থাকয়
সেহিমতে কিছুদিন থাকে মিল হৈয়া
তাৰ পাছে যি ভৈলেক গুন মন দিয়া ॥
ঈশ্বৰৰ ইচ্ছা তেবে কি কৰিতে পাৰি ।
যত্ববংশ ধৰংস হয় কুমস্থগা কৰি ॥
বৰডেকা মনে মনে ভাবন তখন ।
কনিষ্ঠ খোৱায়ে পাইবেক সৰু ধন ॥
কদাচিত্ত মই নপাইবো অধিকাৰী ।
মহাচিন্তা উপজিল দিবস স্মাৰ ।
নয়ন্দ মাথাত বল আহয় অপাৰ
সেই কাৰণে মনে বৰ কৰে অহংকাৰ

ধংস অশ্বৰেব পৌপুত্ৰ একজন... ।
 খুড়া সঙ্গে দন্দ কৰি লয় ৰাজ্যধন ॥
 ৰাহু পুত্ৰ খুড়া সঙ্গে ৰিবাদ কৰিয়া ।
 তালজংঘ হৈহৈয়ক ছহে বিনাশিয়া ॥
 মনে ভাবি মোক্ষামোক্ষ ভক্ত লৈয়া ।
 কথোপকথন কৰে আনন্দিত হৈয়া ॥
 খুড়া না লইতে মই আগতে লইব ।
 ভৱিষ্যতে ভক্তিভূজ নামক ধৰিব ॥
 হুই খুড়া হেতু বাৰ্তা গম নপাই ।
 ভকতৰ সঙ্গে ডেকা মনে ভাবি চাই ॥
 উনৈশৰ চনে অগ্নিভূজ মহাশয় ।
 তিনি বৰ্ষ ভোগ কৰি বৈকুণ্ঠ চলয় ॥
 মোক্ষামোক্ষ ভক্তসৱে আলচ কৰয় ।
 চতুৰ্থী দশমী যাই কুঁৱ ক্ৰিয়া হয় ।
 গায়ন-বায়ন গাহি দেখি ঝকমক ।
 চতুৰ্দ্দিশে তাৰ কল্লোল ধ্বনি গৈলেক ॥
 সেই বেল আচাৰ্য্যৰ মনত গুনয় ।
 গোখুলিতে বেক্ত হৈবো শুনা ভক্তচয় ॥
 কৰিবো স্বৰূপ কৰ্ম নাজানি সংশয় ।
 ধৰ্ম্মাসন লইবোহো জানিবা নিশ্চয় ॥
 কালি প্ৰভাতেসে খুড়া লৈবে ধৰ্ম্মাসন ।
 আমাৰ বিফল হৈবে শুনা ভক্তগন ॥
 এক আত্ম বৃক্ষ থাকে দেখি শোভাকৰ ।
 ফল যদি নাহি ধৰে কে কৰে আদৰ ॥
 গুটি নধৰয় হেতু দেখি ঝকমক ।
 কাৰ্য্য ন সাধিলে জানা বিফল জন্মক ॥

সিকাৰণে চল চল আয়া সবাকাবে ।
 বহু উচ্চ হয় ফল নধৰে তাক কেহ নাভয় ॥
 এই ভাবি কতজন ভকতক লইয়া ।
 ফটিক জান মুখে গুইলেক চলিয়া ॥
 বভা খোলা তাত এক কৰিয়া নিৰ্মাণ ।
 সাত জন ভকতক কৰে কৃপাদান ॥
 ৰাজ নৰ ৰম্যপতি পানক ধৰিল ।
 পুত্ৰাৰ নিৰাময়ে পুৰোহিত ভৈল ॥
 কপুত্ৰা সহজানন্দ হৈল সহকাৰী ।
 খোলোক নাৰায়ণে শৰাই লৈলেক ধাৰ ॥
 প্ৰথমতে বেঁত মেলা গোবিন্দ বুলিলা ।
 চিম চিদানন্দ বুলি দ্বিতীয়তে দিলা ।
 তৃতীয়তে দেহবৰ বোলে সহজানন্দ ।
 চতুৰ্থতে জোনাবৰ ভাসে সখানন্দ বুলিলক ॥
 পঞ্চমতে বুৰ নাৰায়ণ ।
 ষষ্ঠমতে পঞ্চশৰ নিৰ্বিকা বচন ॥
 সপ্তমতে বংকা বোলে নিৰাময় ।
 এহি সাতজন কৃপা দানক কৰয় ॥
 যজ্ঞ সেনা শেষ য়েবে হৈল যখন ।
 আচাৰ্য্যৰ ব্যক্ত হৈতে বুলিল বচন ॥
 ভক্তভূক্ত নাম ময় লৈবো একাকাবে ।
 ভকতৰ সমষ্টিতে মন্দিৰক যাই ॥
 গাদী পাৰি আচাৰ্য্যৰে ধৰি বস্ত্ৰায় ।
 মন্দিৰত নিশা মধ্যে প্ৰকাশ হোৱয় ॥
 জয় ভক্ত ভূক্ত বুলি ডবাক বজায় ।
 এহিমতে ভক্তভূক্ত প্ৰকাশক হোই ॥

প্ৰভাত সময় তৈল কীৰ্ত্তন ভাগৱ ।
 কীৰ্ত্তনৰ সেৱা যেবে শেষক হুইল ॥
 এহিমতে ভক্তভূজ অধিকাৰ হৈল ।
 মহীৰেবে বশুৱাই সাজুন কৰিল ॥
 নৃত্য ধৰ্ম লৈয়া অজ্ঞভূজ নাম লই ।
 জয় জয় বুলি শব্দ ভকত কৰয় ॥
 ভকত ভকত মध्ये প্ৰতিবাদ হয় ।
 বাক্য যুদ্ধ হয় ইটো যেহু প্ৰলয় ॥
 খুৰা-পুত্ৰে বিবাদক হৈল দুইজন ।
 বজাত জনালা গৈয়া কৰিয়া লিখন ॥
 ভকতে ভকতে য়েবে হৈল আন্দোলন ।
 গুৰু ভক্ত বিবাদক হৈল তেতিয়ক ॥
 খুৰা পুত্ৰে মোকৰ্দমা লাগিল দুয়োজন ।
 সেহিমতে ভক্তে বাদ তৈল জনে জন ॥
 ভক্তভূজ মহাত্মাৰ ছিল বুদ্ধিবল ।
 ৰাজহৰ ভূমিপুত্ৰে পাইল সকল ॥
 পাচে অজ্ঞভূজ দেৱে মনত গুণয় ।
 ইথানত থকা মোৰ উপযুক্ত নয় ॥
 মৰ্মাস্তিক দুখ পাইয়া মনত চিন্তিল ।
 জ্যেষ্ঠ পুত্ৰে অগে কথা কহিতে লাগিল ॥
 উজনিৰ যাওঁ বোপা নাথাকে টিপুকে ।
 এহি বুলি গুৰু আজ্ঞা কৰেণ পুত্ৰকে ॥
 গুৰু অজ্ঞমতি লৈয়া উজনিৰ যাই ।
 ওপৰী নদী কুলে ভাৰক সজায় ॥
 পঞ্চাশত বিঘা ভূমি চাফক কৰিলা ।
 চাফ কাৰ কুম খেতি কৰিবেক লৈলা

মূলধৰে দুই বৎসৰ বসতি কৰিল।

সিকাৰণে মোলানীক নামক ৰাখিল। ॥

দৈবুখা সত্ৰ :—

লেখাৰী : ভক্তভূজ মনে দুখ পাই তেৱে গুৰু মহাশয় ।

ডিবুৰ নদীৰ কুলে থাকে ভাৰালই ॥

ভকত সবক কহিলেন ভেতিৰুণ ।

সত্ৰক নিৰ্মাণ কৰিবোহো এহিথান ॥

তিনিদিন ঘৰে নাহে থাকে সেহি ঠাই ।

ভকত সকল থাকে মনে দুখ পাই ॥

টিকুৰ সত্ৰে খোৱা নাশয় দোখ ।

ভক্তভূজ মনে মনে হইলেক দুখী ॥

অভক্তভূজ গৃহে যায় ভক্তভূজ কয় ।

ইহাত বসতি কৰা উচিত নহয় ॥

তুৱা সঙ্গ বাদ কৰা হল ভক্তগণে ।

সত্ৰ এৰি যাইবাক নেদিৰো এখনে ॥

খোৱা আগে সত্য কৰি কহিলো বচন ।

টিকুৰ সত্ৰে নাথাকিবো কদাচন ॥

নৱভূজ নীতি পথ তুৱা আচৰিবে ।

খোৱা আগে শক্তি নাই মোৰ আচৰিবে ॥

এহি বুলি ভক্তভূজ নিজ গৃহে গইল ।

মূলধৰে মাতি আনি বচন বুলিল ॥

দুই বৰ্ষ ঘৰ বাৰী ৰচিলো ইঠাই ।

সেহি থানে সত্ৰ পাতি ৰাখিবো মূলাই ॥

এহি বুলি উনৈশৰ চাৰি যে চনত ।

ভক্তভূজে সত্ৰ পাতে জানা স্বৰূপত ॥

অজ্ঞভূজে নীতি পথ সৰ্ব সমাৰ্পণ ।
 মোলানীত সত্ৰ পাতে ভক্তগণ লৈয়া ॥
 ভক্তভূজে মোলানীত যি কৰ্ম কৰিল ।
 নীতি ধৰ্ম পথ কিছু অৰ্থক এৰিল ॥
 ন খন শৰাইক এৰে তিনিখন ।
 ন খন ভাৰ মথ্যে এৰে সাতখন ॥
 ন বেলা নাম চন লই তিনিবেলি ।
 এহিমতে কাৰ্য্যোকাৰ্য কৰাই সমূলি ॥
 ভক্তভূজে তিনি গুছি কৃপাদান কৰে ।
 খুৰা পিতৃতুল্য বুলি মানিয়া তাহাৰ ॥
 দেৱোত্তৰ ৰাজোত্তৰ নিষ্পি খেৰাজৰ ।
 মোলানিতে মোলাইল জানা স্বৰূপৰ ॥
 ত্ৰিশ কোটি ভকতৰ নাটি অংশ ছিল ।
 ভৃত্য দাসী সব জন যত অংশ ছিল ॥
 সৰ্ব মিলাইয়া এক গ্ৰাণ্ট কৰয় ।
 জয় জয় শব্দ কৰি সকলে ভুঞ্জিল ॥
 লোক মোলানীত তিনি মন নবহিলা ।
 ডিৰাক নদীৰ কুলে সত্ৰক পাতিলা ॥
 ডিৰাকতে সত্ৰ পাতি কৰে জয় জয় ।
 ভকতৰ সমাৰিতে আনন্দে বহয় ॥
 নাহান্ধা অপাৰ ছিল গুণৰ সাগৰ ।
 হেনয় গুৰুৰ কাৰ মুহিবেক আৰ ॥
 হস্ত পদ স্কুলস্থৰ শ্যামল শৰীৰ ।
 চলাই চৰণ যেন গমন হস্তীৰ ॥
 এক চকু হীন ছিল অদৃশ্য কাৰণ ।
 সাতাইশ বৎসৰ ধৰ্ম কৰিল শাসন ॥

উনৈশ সাড়াইশ চনে ভাদৰ মাসত ।
 কৃষ্ণপক্ষ দ্বিতীয়াতে গৈলা বৈকুণ্ঠত ॥
 অমুজ পৰশুৰামে পাইলা সম্ভাৰ ।
 বৈকুণ্ঠক চলি গৈল জানা থৰে থৰ ॥
 পৰম লালন্য ইটো কথা পুৰাতন ।
 এক চিন্ত মনে শুনে যিটো জন ॥
 শুক সৰ্ব আদি কথা জানিবে সিজন ।
 হৰি হাঁসে বলি এবে শুদ্ধ কৰা মন ॥

অজভূজ — চন্দ্ৰভূজ — সূৰ্যভূজ :

কুলডি :—

আচাৰ্য কহেন   শুনা সৰ্বজন
 সূত্ৰ ধৰ্ম বংশাৱলী ।
 উনৈশ চনে   বহে ধৰ্মাসতে
 ভকত পাই সমূলি ॥
 টিয়ুকৰ হস্তে   সত্ৰ উঠাইলন্ত
 অজভূজ মহাদেৱ ।
 দৈমুখা নামতে   ডিব্ৰুৱ দাঁতিতে
 নামক কৰি উৎসৱ ॥
 তাতে সত্ৰপাতি   সদা ধৰ্মেমতি
 পৰম সম্ভাৱে বইলা ।
 ভক্তি দান দিয়া   লোক নিস্তাৰিয়া
 ধৰ্ম প্রচাৰিএ লইলা ॥
 ভকতৰ সঙ্গে   থাকি মহাবলে
 পৰম ধাৰ্মিক মতি ।
 বোল্লৰ বৎসৰ   ধৰ্ম প্রচাৰয়
 বৃদ্ধ বয়সত অতি ॥

তাহান সন্ততি   অতি ধীৰমতি
 নৃত্ত ধৰ্ম সন্তদায় ।
 উনৈশৰ যোলচন   আসি পাইল
 বৈকুণ্ঠে চলিয়া যাই ॥
 তাৰ বৰপুত্রে   দিয়া ধৰ্মনৃত্তে
 চন্দ্ৰভূজ নাম ভৈল ।
 ভকতৰ সঙ্গে   থাকে মহাবলে
 পৰম সন্তোষে বহিল ॥
 চন্দ্ৰভূজ ৰূপ   দেখিতে স্বৰূপ
 যেন দেৱ কামপতি ।
 পৰম নিৰ্মল   নয়ন কমল
 গমনে মৃগব গতি ॥
 আজানুলব্ধত   দেখি সুশোভিত
 বভা তক যেন উক ।
 শান্ত ভাগৱত   সদা থাকে বত
 ভকতৰ কল্পতৰু ॥
 দৈমুখীয়া ধামে   বাস পৰিণামে
 মনত তাৰা গুণই ।
 ভকতৰ মুখে   শুনিয়া সদ্মুখে
 চন্দ্ৰভূজ মহাশয় ॥
 সন্তোষ মনত   উঠাইলা সত্ৰ
 ভকতৰ সঙ্গ লই ।
 ধামুৱা নামত   পাতিলন্ত সত্ৰ
 ডাঙৰীৰ কাষত যাই ॥
 পাঁচশ বৎসৰ   ধৰ্মক প্রচাৰ
 ভোগক তাৰা কৰিলা ।

উনৈশ একত্রিশে আঘোণৰ মাসে
 প্রতিপদে চলি গইলা ॥
 অমুজ তাহাৰ নাম দণ্ডধৰ
 সূত্র ধৰ্ম তিনি পাই ।
 ডাঙৰীৰ কামে থাকয় সন্তোষে
 সূৰ্যভূজ নাম পাই ॥
 সূৰ্যভূজ নামে খামুয়াৰ গ্রামে
 সূত্র ধৰ্ম সৰ্ব পাই ।
 সত্ৰ তৈৰ হস্তে উঠাই নিলন্ত
 দধীচি নামক দেই ॥
 সূৰ্যভূজ মনে ভাৰিয়া ভেকনে
 পিতৃবাক্য মনে পৰে ।
 ন খন খোলাৰ বাহিৰে আনাৰ
 ভাৰক দিছিল মোৰে ॥
 সীমা কৰি পাৰ ন খন খোলাৰ
 টিপিয়াই নদীৰ তীৰে ।
 ঔগুৰি পুণ্য ভূমি নামে ধন্য
 সত্ৰক কৰিব খিৰ ॥
 সত্ৰ নি যাইয়া সন্তোষ হইয়া
 তথাকাৰে চলি গইলা ।
 ভকত ভকতি দিয়া মহামতী
 ধৰ্ম প্রচাৰিয়া বইলা ॥
 পঁচিশ বছৰ বৃদ্ধ বয়সৰ
 ধৰ্মক কৰি প্রচাৰ ।
 তাহান অমুজে দিয়া সূৰ্যভূজে
 চলিলেক বৈকুণ্ঠ সাৰ ॥
 হস্তে সূৰ্যভূজ পাই ব্রহ্মভূজ
 সূত্র লইয়া কৰে নাম ।
 হস্ত পদাকৃত দেখি শোভা আতি
 দেখিতে স্মঠাম ॥

পিতৃ গুৰু বাক্য   মানি লইয়া লৈক্য
 ব্ৰহ্মভূজ মহাশয় ।
 কলিয়া জানত   পাতিলৈক সত্ৰ
 ভক্ত গণ সৰ্ব লই ॥
 হৰিৰ নামত   অতি হৰষত
 লইয়া নাম উৎসৱ ।
 উপৰি বংশৰ   গুৰু সকলৰ
 চিৰদিনে থাক ভাৱ ॥
 অধৰ্ম কুমতি   মই মূঢ়মতি
 গুৰু পাৱে শিৰে ধৰি ।
 গুৰু অমুমতি   পাই মূৰ্খমতি
 ৰচিলো নাম শ্ৰমৰি ॥
 গুৰু সম্প্ৰদা   গুনিয়ো সৰ্বদা
 এৰিয়োক আন কাম ।
 গৃহতে থাকিয়া   হৰিক শ্ৰৱিয়া
 সূক্ষ্ম সাধা হৰি নাম ॥

শ্ৰী শ্ৰীজলচক্ৰভূজ :

পদ :   ব্ৰহ্মভূজ অমুজৰ সূৰ্যভূজ পুত্ৰ ।
 গোধেশ্ব ডেকাৰে তেৱে দিল ধৰ্মসূত্ৰ ॥
 জয় জয় কৰি ধৰ্মাসনে বসুৱাইলা ।
 কৈলাস পুৰীতে তাৰে অধিকাৰী দিলা ॥
 জলচক্ৰভূজ নামে ধৰ্ম প্ৰচাৰয় ।
 ধৰ্মাসনে বহি তিনি অত্যাৰ্থ আছয় ॥
 অধিকাৰী হইয়া তিনি মন নবহিলা ।
 দেয়াগুৰি ঘাটে সত্ৰ স্থাপন কৰিলা ॥
 অধিকাৰী হইয়া ভাৰ্য্যা পুত্ৰেৰ সাহিত ।
 অল্পমান লিখি ইটো কৰো সমাহিত ॥

শ্ৰীহৰিবাম মুকতি :

পদ :   আচাৰ্য কহেন শুন অপূৰ্ব কাহিনী ।
 হৰিবাম মুকতি কথা কহি শুনবাণী ॥

ঐশ্বৰ্য্যময় মহাপুৰুষ ।

সপুত্ৰ জনমিলা দেখিতে শুল্কৰ ॥

ধৰ্ম প্ৰচাৰিয়া তিনি বৈকুণ্ঠে চলিল ।

মৃত্ৰ লইয়া শংকৰভূজে ধৰ্ম প্ৰচাৰিল ॥

তাহান অজ্ঞ অগ্নিভূজ নাম যাৰ ।

মহাধৰ্ম প্ৰচাৰিল বিখ্যাত সংসাৰ ॥

তিনি বৎসৰ ধৰ্মাসনে অধিকাৰী হইয়া ।

উনৈশৰ চনে গইলা বৈকুণ্ঠ চলিয়া ॥

তাহান অজ্ঞভাই ধৰ্ম প্ৰচাৰিলা ।

অজ্ঞভূজ নামে তাৰ প্ৰকাশক ভৈলা ॥

যেই বেলা অজ্ঞভূজ ধৰ্ম প্ৰচাৰয় ।

অগ্নিভূজ পুত্ৰে আচাৰ্যৰ পদ লই ॥

কিছুদিন যোৱা সমে আনন্দ মনত ।

বিচ্ছেদ ঘটিল পাচে খুৰাৰ লগত ॥

খুৰা-পুত্ৰে ধৰ্মাসন লইবে নিশ্চয় ।

ইথানত থাকা মোৰ উপযুক্ত নয় ॥

বৃক্ষ গোত্ৰ বাকমক দেখিতে শুল্কৰ ।

ফল নথৰিলে কৰিব কোন আদৰ ॥

পৰম শুল্কৰ ৰূপ থাকয় যাহাৰ ।

ৰূপে কি কৰিব পাৰে গুণ নাহি যাৰ ॥

বাজ্জোফুল প্ৰায়ে নোৰ হইবে নিশ্চয় ।

এহি বুলি মনে মনে গুণে মহাশয় ॥

শাস্ত্ৰক পঢ়িয়া যিটো নাহি পায় ফল ।

কি কাৰ্য জঁৱনে সিটো জনম বিফল ॥

সিকাৰণে অশ্ম স্থানে যাইতে লাগয় ।

দৈমুখীয়া নাহি যাব, যাব অশ্ম ঠাই ॥

এহি ভাবি পূৰ্বমুখে ডাঙৰী কাষত ।

মৃত্ৰ ধৰ্ম প্ৰৱৰ্তাইলা টঙনাত ॥

অজ্ঞভূজ, পদ্মমূৰ্তি, হৰিবাম :

মন হুখে অজ্ঞভূজে তাহাৰে বোলন্ত ।

যাওঁ বোপা কোনো স্থানে শূথ নহবন্ত ॥

সত্য কৰি কহিলা কভু নাথকিবে ।
 যৈতে তৈতে যাই বোপা কাল কটাইবে ॥
 মুকতিৰ ৰূপ গুণ বৰ্ণনা নযায় ।
 বহু মহাত্মাৰ গুন আছিল তাৰায় ॥
 বাম বস্তা উক তাৰ আজ্ঞানুলনিত ।
 শ্ৰাম বৰ্ণ ৰূপতনু দেখি স্মৃশোভিত ॥
 গায়ন বায়ন কৰ্মে বৰ ছিল ৰত ।
 ভকতজনৰ বৰ প্ৰিয় অস্ত্ৰৰত ॥
 মধুৰ বচনে সৰ্বাকাৰে দিয়ে প্ৰীতি ।
 শাস্ত্ৰ ভাগৱতে সদা কৰি থাকে ৰতি ॥
 কমল নয়ন দেখি কমল লোচন ।
 আজ্ঞানুলনিত তাৰা হস্ত দুয়োখন ॥
 গাভৰু ভেটিৰ হস্তে সত্ৰ উঠাইলক্ষ ।
 স্বাতি নামে গৈয়া তিনি সত্ৰ পাতিলক্ষ ॥
 তৈৰ হস্তে পূৰ্ণ উঠাইয়া সত্ৰ লইলা ।
 ডাঙৰী কাষত আৰ সত্ৰক পাতিলা ॥
 তৈতে সুখ শান্তি মনে কিছু নপাইয়া ।
 হৰিৰাম মূৰ্ত্তি গুৰু মনতে ভাবিয়া ॥
 চতুৰ্থতে জনজানে সত্ৰক পাতইয় ।
 দ্বিতীয় পুত্ৰৰে সূত্ৰ ধৰ্ম সমাপয় ॥
 তান পৰে বৈকুণ্ঠক প্ৰয়াগ কৰিলা ।
 জয়ৰাম মূৰ্ত্তি বুলি প্ৰকাশক ভৈলা ॥
 ত্ৰীজয় ৰামমূৰ্ত্তি নামক যাহাৰ ।
 ভকতক পালি থাকে ধৰ্মৰ বিচাৰ ॥
 গুৰুৰ সম্প্ৰদা ইটো পৰম শোভন ।
 হৰি হৰি আবে বোলে শুদ্ধ কৰা মন ॥

পদ্মমূৰ্ত্তি, সত্যভূজ :—

জয় জয় ভক্তভূজ ধৰ্ম প্ৰচাৰিল ।
 জগত যাঁৰিয়া তিনি কৰ্মক কৰিল ॥
 পৰম মহাত্ম্য গুণ আছিল তাহাৰ ।
 বৃদ্ধ অৱস্থাত গৈল বৈকুণ্ঠৰ দ্বাৰ ॥

তাহান অমুজ পদ্য মুকুতি হোৱয় ।
 ভকতৰ সম্বন্ধিত প্ৰকাশক হয় ॥
 সেহিবেলা ভোগপুত্ৰ মনত গুণয় ।
 ভক্তভূজ বাক্য মই পালিবো নিশ্চয় ॥
 মনে ভাবি নিজ গৃহে গৈলা তেতিয়ৰ ।
 ঘৰ পায়৷ সবাকাৰে কৰে নিমজ্জন ॥

ছবি :—

আচাৰ্য কহেন শুন যত সৰ্ব ভক্তগণ
 শৈশৱেশ্বৰ পূৰ্বেৰ ভাৰতী ।
 অকালত পিতৃ মৃত্যু শংকৰভূজে সেহি হেতু
 তিন নটী দিয়াছে শকতি ॥
 সেহি হেতু শৈশৱেশ্বৰে ধৰ্মাসন লইবাৰে
 এক মহা কৌৰ্ত্তন কৰয় ।
 গায়নৰে বায়নৰে নিশা যায় প্ৰভাতেৰে
 সত্যভূজ নাম প্ৰকাশয় ॥
 জয় জয় সত্যভূজ প্ৰণামোহো পদাম্বুজ
 গুণে সীমা নাহিকে যাহাৰ ।
 গুণে সীমা নাহি যাৰ হেনয় পুৰুষাকাৰ
 শ্যামবৰ্ণ দেখিতে আকাৰ ॥
 কপে কাম দেৱ জিনি বৈভৱতে শ্ৰবণ
 বুদ্ধ যেন জীৱৰ কুমাৰ ।
 নাসাতিল শোভা আতি য়েহু ফণীন্দ্র পাতি
 মন মোহে দেখি সবাকাৰ ॥
 শব্দে যেন কাদম্বিণি অমৃতৰ স্বৰ শুন
 ক্ৰমা গুণে যেন পৃথিৱীৰ ।
 হস্ত পদ থুলস্তৰ দেখি অতি মনোহৰ
 গমনতে যেহেন হস্তীৰ ॥
 শাস্ত্ৰ ভাগৱতে ৰত পুৰাণ গীতাৰ যত
 গুণে যেন শুক্ৰেৰ সোহৰ ।
 কৰ্মে যেন ৰঘুবীৰ ধৰ্মে যেন যুধিষ্ঠিৰ
 ভকতৰ অতি প্ৰিয়তৰ ॥

উৰনতে পাতিলন্ত সত্ৰ   বাখিলেন ধৰ্মসূত্ৰ
 আৰ এক পূৰ্বেৰ ভাৰতী ।
 দেৱোত্তৰ ৰাজৰ   আৰ নিম্পিথেৰাজৰ
 সৰ্ব তিনি পাইল সম্পাদিত ॥
 ভক্তগণ সজে লৈয়া   ধৰ্ম কৰ্ম প্ৰচাৰিয়া
 হৰিভক্তি শুদ্ধ কৰে মতি ।
 হুহিবে হুহিবে আক   হেন ভক্ত কল্পতক
 সদানামে কৰি থাকে ৰতি ॥
 ভকত ও ভক্তি দিয়া   পুত্ৰে সূত্ৰ ধৰ্ম দিয়া
 চলি গৈল বৈকুণ্ঠ নগৰী ।
 সত্যভূজ অবিহনে   বাসলেক ধৰ্মাসনে
 পূৰ্ণভূজ নামে য়েবে ধৰি ॥
 পূৰ্ণভূজ নাম ধৰি   ধৰ্মক প্ৰচাৰ কৰি
 জয় জয় শব্দে থাকই ।
 শৰণ ভজন দিয়া   ভৰ্তা পৰ্বতীয়া
 চলি গৈলা বৈকুণ্ঠৰ ঠাই ॥
 গুৰুৰ চৰিত্ৰ কথা   শুনিয়া লাগই বেথা
 শুনিকৈ সকলে সাদৰি ।
 গৃহবাসে থাকি বসি   হাৰি নাম লোৱা ডাক
 সমস্ত হুত য়েবে তৰি ॥

ঐশ্বৰ্য্য সত্যভূজ বিবুৰ্জ বাহাৰ সত্ৰ :

আচাৰ্য্য কহেহু শুন যত ভক্তগণ ।
 বিবুৰ্জ সত্ৰৰ কথাক বহু শ্ৰৱণ ॥
 জয় জয় অজ্ঞভূজ গুণেৰ সাগৰ ।
 সপ্তমতে জনমিল ওৰয়ে তাহাৰ ।
 জ্যেষ্ঠ পুত্ৰে ধৰ্মাসন দিয়া মহাশয় ।
 উনৈশৰ একাত্ৰশে বৈকুণ্ঠে চলয় ॥
 জয় জয় চন্দ্ৰভূজ নামে অৱতাৰ ।
 ষোলৰ বৎসৰ ধৰ্ম কৰিলা প্ৰচাৰ ॥
 গুৰুবৰ্ণ তাৰ ৰূপ দেখি মনোহৰ ।
 কন্দৰ্প পুৰুষ ছিল যেন শশধৰ ॥

পৰম পণ্ডিত ধীৰ গুণেৰ সাগৰ ।
 শাস্ত্ৰ ভাগৱতে অতি ছিল প্ৰিয়তৰ ॥
 যেই কালে চন্দ্ৰভূজ ধৰ্ম প্ৰচাৰই ।
 বিমাতৃৰ পুত্ৰ ভাই আচাৰ্যক হুই ॥
 এহি মতে কিছু দিন ছিল বেশে ভাই ।
 অতপৰে কিহৈলেক গুনিও হুনাই ॥
 বাবনেৰে বিভীষনে লাগিয়া বিবাদ ।
 সুবৰ্ণৰ লঙ্কা পুৰি হইল নিপাত ॥
 হুই ভাই বিবাদক হইল যখন ।
 ভাই ভাই ঠাই ঠাই হইল তেখন ॥
 পূৰ্ণ দিশে উজাই আছিল ডাঙ্গৰী কাষত ।
 বিবুৰ্জ বাহাৰ সত্ৰ কৰিলা বেকত ॥
 সত্যভূজ নাম ধৰি প্ৰকাশক হুই ।
 পাঁচ গুছি পান খাই বৈকুণ্ঠে চলই ॥
 দ্বাদশ বৎসৰ ধৰ্মাসন শূণ্য হুই ।
 শিশুপুত্ৰ অধিকাৰ যুগুত নহই ॥
 গুৰুৰ সম্প্ৰদা ইটো পৰম শোভন ।
 হৰি হৰি বুলি ইটো শুদ্ধ কৰা মন ॥

দক্ষিণ সত্ৰ ত্ৰিবিষ্টভূজ :

ছবি : আচাৰ্য কহেন গুন যতেক ভকত গণ
 সূত্ৰ ধৰ্ম কৰিয়ো অৱগণ ।
 আমি যত জানি যাহা সকল কহিবো তাহা
 একমনে গুনা সৰ্বজন ॥
 নমো নমো জয় জয় ভক্ত প্ৰতি দয়াময়
 অজ্ঞভূজ চতুৰ্থ কুমাৰ ।
 পৰম ধাৰ্মিক মতি গুণে যেন বৃহস্পতি
 ব্ৰহ্মভূজ নামে অৱতাৰ ॥
 চন্দ্ৰভূজ জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ লৈয়া সহ কৰ্ম্মী মিত্ৰ
 খুড়া সঙ্গে বিবাদ কৰিয়া ।
 জয় জয় শব্দ কৰি ভকত সকলে বেৰি
 বিষ্টভূজ নাম প্ৰকাশিয়া ॥

গোৱে গোৱেবাদ কৰি জনে জনে অধিকাৰী
 নাম ধৰি বসে ঠাই ঠাই ।
 ভকতৰ সোহি মতে জানা উটো স্বভাৱতে
 মন বুদ্ধি সকল হেৰাই ॥
 ৰাত্ৰি দিনে উটো কথা মনে চিন্তি লাগে ৰেখা
 উটো ঈশ্বৰৰ লীলা খেলা ।
 মহাদানন্দ দাস লিখে থাকি বৰালীৰ বাসে
 কিনে বুদ্ধি মন বৰইলা ॥

জগন্নাথ মূৰ্তি :

পদ :   পদ্ম মূৰ্ত্তিয়ে য়েবে বৈকুণ্ঠক যাই ।
 জগন্নাথ মূৰ্ত্তি নামে প্ৰকাশক হুই ॥
 পৰম পণ্ডিত ছিল গুণেৰ সাগৰ ।
 ভকত জনৰ বৰ অতি প্ৰিয়তৰ ॥
 পঢ়া শুনা মেট্ৰিক পাচক কৰিল ।
 শেষে ধৰ্মাসনে বহি ধৰ্ম প্ৰচাৰিল ॥
 শংকৰ পঞ্চম পুত্ৰ অনা নাম ধৰে ।
 ভ্ৰাতা পুত্ৰে ধৰ্মাসন অধিকাৰী কৰে ॥
 অপমান নহি অনামনত গুণই ।
 ইধানত থাকা মোৰ উপযুক্ত নই ॥
 মোৰ ভ্ৰাতা পুত্ৰ হুয়া লই ধৰ্মাসন ।
 মৰ্মান্তিক হুখ পাইলেন ত্ৰোতক্ষণ ॥
 বিভীষণে লঙ্কাচাৰি সেই মতে যাই ।
 সোহিমতে চলি গৈলা মনে হুঃখ পাই ॥
 ঘৰে গিয়া সুহৃদক সকল হুতাই ।
 বৰ্মানন্দ নাম ধৰি আসনক লই ।
 দশ বৎসৰ ধৰ্মাসন বসি মহাশয় ।
 পাস বৰাই তাৰা বৈকুণ্ঠে চলয় ॥
 বৰ্মানন্দ অবিহনে ভৈল বিশ মূৰ্ত্তি ।
 গায়ন বায়নে অতি বৰ ছিল ৰতি ॥
 শাস্ত্ৰ ভাগৱতে গীত ঘোষা আদি যত ।
 হুহিবে নহব আৰ কাৱল কুলত ॥

শৰণ ভজন ভক্তি দান দিয়া ।
 বৃদ্ধকালে বৈকুণ্ঠক গৈলেক চলিয়া ॥
 বিশ মূৰ্ত্তি অবিহনে পটমৰ ভাই ।
 সূত্ৰ ধৰ্ম সমৰ্পিয়া দিয়া সমুদাই ॥
 শংস মূৰ্ত্তি নানে তাৰা প্ৰকাশক ছইয়া ।
 ভকতৰ সঙ্গ সदा থাকই বসিয়া ॥
 পৰম ধাৰ্মিক মতি পৰম নিৰ্মল ।
 ভকতৰ প্ৰতি সदा চিন্তয় মঙ্গল ॥
 হস্ত পদ থুলন্তৰ অতি শোভাকৰ ।
 কন্দৰ্প পুৰুষাকার দেখিতে সুন্দৰ ॥
 শংস মুকতিৰ কথা ভৈলা সমাপন ।
 অংস সদানন্দ কথা কৰহ শ্ৰৱণ ॥
 পদ্যমূৰ্ত্তি অবিহনে জগন্নাথ মূৰ্ত্তি ।
 আঠাশ বৎসৰ ধৰ্ম পালিলেন ক্ষিত্তি ॥
 ভকতত ভক্ত দিয়া জীৱক তাৰিলা ।
 অমুজ্জ্বেৰে সূত্ৰ দিয়া বৈকুণ্ঠে চলিলা ॥
 অংস সদানন্দ মূৰ্ত্তি নাম প্ৰকাশিয়া ।
 ভকত সমস্থিতে থাকয় বসিয়া ॥
 ডিৰাকৰ সত্ৰে থাক ধৰ্ম প্ৰচাৰই ।
 শৰণ ভজন দিয়া সন্তোষে বহই ॥
 গুৰুৰ সম্পদ ইটো পৰম শোভন ।
 হৰি হৰি বুলি এবে শুদ্ধ কৰা মন ॥

চত্ৰভূজ :

ছবি : আচাৰ্য কহেন শুন যত চাহ কহি পূৰ্ণ
 ধৰ্ম প্ৰচাৰিয়া কোন কোন জন ।
 ইহাক শুনয় যিটো পাতোক খণ্ডই সিটো
 জানা ইটো কথা পুৰাতন ॥
 জয় সত্যভূজ কথা শুনিলেক কতবা বান্ধা
 তাৰা যেনে ধৰ্ম প্ৰচাৰই ।
 ভক্তভূজ জ্যেষ্ঠ পুত্ৰ বিবৰে ধৰ্মৰ সূত্ৰ
 সত্যভূজ লইয়া আশ্ৰয় ॥

সত্যভুক্ত সহধৰ্ম্ম আচার্য্যে কৰি কৰ্ম
 এক জয়া থাকে দুইজন ।
 মহাভক্তি প্রেম ভাৱে থাকে সদা সৰ্বদায়ে
 দোহে বৃদ্ধি কৈল নিবাৰণ ॥
 বিছামতে বসি তেতে বিবাদক যেন মতে
 বক্তবৰ্ণ হোৱা গঙ্গাজল ।
 দুই জনে সেহি মতে বিবাদক হাতে বাতে
 গুৰু ভক্তে লাগিল কন্দল ॥
 যুধিষ্ঠিৰ চুৰ্যোধনে যুজে কুকক্ষেত্ৰ বণে
 হস্তিনাতে লইতে আশ্ৰয় ।
 সেহিমতে মোলানিতে ভকতৰ সমষ্টিতে
 ভকতৰ জুমে জুমে হই ॥
 চক্ৰভূজ নাম ধৰি ভৈল ধৰ্ম্ম অপিকাৰী
 মহাধৰ্ম্ম প্ৰচাৰ কৰিল ।
 শৰণ ভজন দিয়া ভকতত ভক্তি দিয়া
 মোলানিতে পুণ বাসা কৈল ॥

তুলডি :   কিচুদিন পৰে   জানা থৰে থৰে
                  বৈকুণ্ঠে চলিয়া গেলা ।
 তাৰ সহোদৰ   নাম খৰ্গেশ্বৰ
                  ধৰ্মাসন তাৰা লৈলা ॥
 যধু বিৰাড্বিল   বৈকুণ্ঠে চলিল
                  অমুজবে দিয়া ভাৰ ।
 সৰ্বেভূজ বুলি   নাম লৈ সমূলি
                  ধৰ্মক কৈল প্ৰচাৰ ॥
 অল্প দিনে সিটো   স্বৰ্গে গৈল সিটো
                  জানা আক থৰে থৰ ।
 জ্যোষ্ঠ ভাতা পুত্ৰ   পূৰ্ণ লই সূত্ৰ
                  ব্ৰহ্মভূজ নাম তাৰ ॥

গুৰুৰ সম্প্ৰদা   গুনিও সৰ্বদা
 এৰিয়োক আন কাম ।
 গৃহতে থাকিয়া   হৰি কৰ্ম কৰিয়া
 মোক্ষ সাধা হৰিনাম ॥

সপ্তভূজ—পদ্মভূজ :

পদ :   আচাৰ্য কহেন গুন বংশেৰ কাহিনী ।
 এক চিন্তে এক মনে গুন বাণী ॥
 সত্যভূজে ধৰ্ম কৰি বৈকুণ্ঠক যাই ।
 জ্যেষ্ঠপুত্ৰ ললি তেৰে অধিকাৰী পাই ॥
 পৰম পণ্ডিত ছিল গুণেৰ সাগৰ ।
 ভকত জনৰ প্ৰতি অতি প্ৰিয়তৰ ॥
 গীত ঘোষা গায়েন কৰ্মেতে ছিল বত ।
 শাস্ত্ৰ ভাগৱতে আঁত ছিলেন পাৰ্গত ॥
 হস্ত পদ খুলন্তুৰ পদ্য ছনয়ন ।
 আজামূলস্থিত কৰ দেখিতে শোভন ॥
 ভকতৰ প্ৰিয়বৰ গুণেৰ সাগৰ ।
 ধৰ্ম বত কৰি থাকে সদা নিবন্তৰ ॥
 ঊনত্ৰিশ বৎসৰ ধৰ্ম কৰিয়া প্ৰচাৰ ।
 অশ্বজৰে দিয়া সূত্ৰ যাই স্বৰ্গদ্বাৰ ॥
 বিছামৃত নামে তৃতীয়ক তাৰ ভাই ।
 ধৰ্মসূত্ৰ পাইলেন হস্তে জ্যেষ্ঠ গুই ॥
 সপ্তভূজ নাম ধৰি ধৰ্ম প্ৰচাৰই ।
 ভকতৰ সমৰ্থিতে থাকিয়া সদায় ॥
 শাস্ত্ৰ ভাগৱতে সদা ৰত কৰয় ।
 পুৰাণ গীতাক পঢ়ি সদায়ে থাকয় ॥
 উত্তৰ লক্ষ্মীপুৰে যাই শত ভক্তসঙ্গে ।
 নাহৰআটি দেখিবাক অতি মহাৰঙ্গে ॥
 আশ্চৰ্যক অনিৰুদ্ধ স্থান দেখিবাৰে ।
 এক বাচ ভাৰা কৰি যাই তথাকাবে ॥
 গায়ন বায়ন সৰ্বসঙ্গত লইয়া ।
 মহা উৎসৱক কৈল তথাকাবে গৈয়া ॥

সেহি বেলা আসি তিনিও প্রবেশি
গোসাঁনী নাশক যাই ।

দেখিয়া গোসাঁনী বুলিলন্ত বাণী
দিয়োক মোক উপায় ॥

চতুর্ভুজে পূৰ্বে নিয়মক ভেবে
লই চাৰি সিদ্ধ বুঢ়া ।

সেহি মতে তোৰা মোৰে কৃপা কৰা
তিনিজনে আগবঢ়া ॥

পদ্মৰ বচন শুনিয়া তেখন
নিবঞ্জন বুঢ়ায়ে কই ।

পুৰুষোত্তম বুঢ়া নিৰাকাৰ বুঢ়া
তিনিও একত্ৰ হই ॥

পুৰুষোত্তম য়েবে আগবাঢ়ে তেবে
নিৰকাৰে সহায় ভৈলা ।

বাসিক নিবঞ্জন ধৰিলেক পান
পদ্মৰ কাৰ্যা সাধিলা ॥

পৰম পুৰুষোত্তমে জলভৃজ নামে
কৰিলেক কৃপাদান ।

সৰ্বেভূজ বালি ধৰ্মাসনে তুলি
পূৰ্ণ ভৈল অধিষ্ঠান ॥

কিছু দিন পৰে যাঠি বৈকুণ্ঠেৰে
শাসন নাহিকে আৰ ।

দশ বৎসৰ পৰে ব্ৰহ্মভূজ নামে
তৃতীয়তে অধিকাৰ ॥

কৃপাদান কৰি সাত মাস পাৰ
পৰলোকে চলি গৈলা ।

দ্বাদশ বৎসৰ শূণ্য আসনৰ
ভকত অনর্থ ভৈলা ॥

অযোধ্যাক চাৰি সঙ্গ লৈয়া নাৰী
শ্ৰীৰাম বনতে যাই ।

ইন্দ্ৰপ্ৰস্থ ঠাই   এৰি পঞ্চ ভাই
 বনত প্ৰবেশে যায় ॥
 সেহিমতে জানা   মন হুংখে নানা
 এৰি গৈল ঠাই ঠাই ।
 লেহেং নাৰায়ণ   সৰুজয় নন্দন
 থাকিল মাত্ৰ হুভাই ॥
 তাৰ অনুজৰ   বিহুল বিষম্বৰ ,
 থাকিল বাটক চাই ।
 শুনা আৰ্ষণ   চাহিয়া বাতক
 হুভাই চিন্তে উপায় ॥
 বাৰ বৎসৰ পৰে   জানা থৰে থৰে
 পাছত নিলে উপায় ।
 সৰ্বে যে ভুজৰ   ভাই তৃতীয়ৰ
 কৰ্জ্জুজ নাম লই ॥
 কৰে কৃপাদান   পাছ গুছি পান
 আৰ পাছ খিলা লই ।
 কৰ্জ্জুজ গুৰু   জনে কৃপা কৰি
 ধৰ্মক চলাই যায় ॥
 পূৰ্বেৰ নিয়ম   কিছু কৰি ভ্ৰম
 অনেক নিয়ম কৰে ।
 প্ৰতি পদ পৰে   তিৰ্থ সেৱা কৰে
 জানা আক হাৰে হাৰে ॥
 গুৰু সম্প্ৰদা   শুনিও সৰ্বদা
 এৰিও কতনা কাম ।
 গৃহতে থাকিয়া   হৰিক ন্যৰীয়া
 শুনিয়োক হৰি নাম ॥

—শ্ৰীখগেন্দ্ৰৰ মৰাণ ডাঙৰীয়াৰ দ্বাৰা প্ৰণীত

গুণবৰ্ণ (গ)

১ম খণ্ড

॥ শ্ৰীশ্ৰীকৃষ্ণভূজৰ শিশুলীলা ॥

॥ পদ ॥

জয় জয় জগন্নাথ জগত কাৰণ ।
ভকতৰ ভয়হাৰি সত্য সনাতন ॥ ৭৩২
যাৰ নামে নাৱে কৰে সংসাৰত পাৰ ।
হেনয় কৃষ্ণৰ পাৱে কোটি নমস্কাৰ ॥ ৭৩৩
মুখত পণ্ডিত হয় যাৰ কৃপা পায় ।
প্ৰণামোহে তান পদে কৰিয়োক দয়া ॥ ৭৩৪
সবস্বতী মাতৃৰ চৰণে কৰোঁ সেৱ ।
যাৰ বিনে বাকাত ৰাখন্তা নাহি কেৱ ॥ ৭৩৫
হৃদিত থাকিয়া আই সোৱঁৰাই দিবা ।
বাক অপিত্ৰাত্ৰী দেৱী কণ্ঠে স্ততি হৈবা ॥ ৭৩৬
গুৰুৰ জনম কথা পূৰ্বৰ আখ্যানত ।
সত্ৰ সপথে প্ৰকাশয় লোক সমাজত ॥ ৭৩৭
আবে কিছু বাৰ্ত্তা কওঁ কৃষ্ণৰ শিশুলীলা ।
জানিবে লাগয় সবে নিজ গুৰুৰ বাৰ্ত্তা ॥ ৭৩৮
শিক্ষা দীক্ষা কেন মতে ভৈলন্ত তথাত ।
যি হেতু আছিল গুৰু লোকৰ অজ্ঞাত ॥ ৭৩৯
সি সব বৃত্তান্ত চয় শুনিয়ো সম্প্ৰতি ।
যাৰ পদে ভকতৰ একান্ত ভকতি ॥ ৭৪০
কৃষ্ণভূজ গুৰু মাতৃ ছবৰী নামত ।
চয়ু পৰিচয় দিলোঁ শুনা প্ৰথমত ॥ ৭৪১
ছগৰী নামত পূৰ্বে ভকত মুজন ।
দানৌ গয়। খেলৰ লোক গুৰু পৰায়ণ ॥ ৭৪২

মৰাণৰ গাৱঁ আছে খেল অসংখ্যাত ।
 শুদ্ধ ভৈল। দানী গয়। শুকৰ কুপাত ॥ ৭৪০
 হুগৰীৰ কছা হুবৰী দিলো পৰিচয় ।
 সাধ্বী সতী গুণৱতী জানিব। নিশ্চয় ॥ ৭৪৪
 অষ্টভূজ শুকৰ বাক্য হৃদয়ত ধৰ ।
 উদৰত লৈলা তাৰ বহু কষ্ট কাৰ ॥ ৭৪৫
 মাতামহ আলয়ে পাছে ভৈলন্ত বেকত ।
 অষ্টভূজৰ স্মৃতি ধৰ্ম থৈলা গুপ্ত ॥ ৭৪৬
 পূৰ্বতে কাহলো সিটো কথা শুকতৰ ।
 শিক্ষা দীক্ষা ভৈল তৈতে বহু যত্নপৰ ॥ ৭৪৭
 মাতামহে হৰনাথ বুলি নাম থয় ।
 উজনিৰ লোক মাজে সেই পৰিচয় ॥ ৭৪৮
 চল্ল কলা সদৃশ বাঢ়ে প্ৰতি নিত ।
 বালা হস্তে কপে গুণ হয় আলোকিত ॥ ৭৪৯
 স্বভাৱতে লোক মধো কৰ্মত প্ৰবীণ ।
 ধৰ্মত একান্ত বাত লোকে বখানিল ॥ ৭৫০
 গহীন গম্ভীৰ অতি সুবিচাৰ মতি ।
 সকলোতে সনভাৱে দয়া ধৰ্ম অতি ॥ ৭৫১
 সম বয়সীয়া বন্ধু বান্ধৱৰ সাহিত ।
 খেলা ধলা কৰে সমে পৰম প্ৰীতিত ॥ ৭৫২
 এতিমতে হৰনাথে বৃজন হইল ।
 উজনিতে গুণ যশ ব্যাপিয়া পডিল ॥ ৭৫৩
 কত দিনান্তৰে শুক অষ্টভূজে ।
 ধ্যানত জানিল চিন্তে পঠাইব নূতে ॥ ৭৫৪
 হৰিব অন্তৰে ভাৱে আপোনাৰ মনত ।
 নৃত বংশ হেতু যি কাৰ্য্য কৰিলে পূৰ্বত ॥ ৭৫৫
 একান্ত শুকৰ ভক্ত অতি প্ৰিয়বৰ ।
 ধন্য ধন্য হুগৰী যে ভক্ত দামোদৰ ॥ ৭৫৬
 তাৰাৰেমে কছা সিটো অতি শাস্ত্ৰমতি ।
 ধন্য ধন্য শুক প্ৰিয়া নাৰী গুণৱতী ॥ ৭৫৭

উজ্জ্বলিত আছে গৈয়া ভক্তৰ সজ্ঞা ।
 সাক্ষাৎলিল কাৰ্য্য মানে গুৰুৰ বাক্যত ॥ ৭৫৮
 একান্ত গুৰুৰ বাক্য হৃদয়ত ধৰি ।
 কায়বাক্য মনে যত থাকিল আচৰি ॥ ৭৫৯
 বংশৰ হেতু তান আৰু স্মৃত ধৰ্ম ।
 সমীপ চাপিল যেবে কৰ্মিবাক কৰ্ম ॥ ৭৬০
 উজ্জ্বলিত গুৰুৰ বাক্যে বহুৰ প্ৰকাশ ।
 মাতৃৰ আশ্ৰয়ে থাকি হোৱন্ত বিকাশ ॥ ৭৬১
 ক্ৰমে ক্ৰমে চন্দ্ৰকলা বাঢ়ে প্ৰতি নিত ।
 বিল মধ্যে পদ্ম যেন হয় বিকশিত ॥ ৭৬২
 গুৰুয়ে চিন্তিয়া মনে হৃদয়ে বিচাৰি ।
 যতোক ব্যৱস্থা মানে কৰে শীত্ৰকৰি ॥ ৭৬৩
 তদন্তৰে গুৰুদেৱে চিন্তিয়া উপায় ।
 নিৰাকাৰ নামে ভক্ত আনিল মতাই ॥ ৭৬৪
 গুপ্ততে গুৰুদেৱে কহিল বুজাই ।
 নিৰাকাৰে বুলিলন্ত কথা সমুদায় ॥ ৭৬৫
 গুৰুয়ে কহে ডাঙৰীয়া মোৰ বাক্য ধৰি ।
 হাবাং কাবাং চৰাই আনিয়ো বিচাৰি ॥ ৭৬৬
 কৈতনো আহুয় হাবাং কাবাং চৰাই ।
 শুনি আছে উজ্জ্বলিত বিচাৰিলে পাই ॥ ৭৬৭
 তাহাৰ পোৱালি এক বিচাৰ কৰিয়ো ।
 দ্বাৰা কৰি গৈয়া তুমি খুজিয়া আনিয়ো ॥ ৭৬৮
 যেখনে পাইবা তাক অতি যত্ন কৰি ।
 সজা এক সাজি লৈবা তৈতে ভৰি ॥ ৭৬৯
 বাঁহ গোট সাজি বাহা দৃঢ় কৰি মনে ।
 পালিবাক পাৰি যেন পৰম যত্নে ॥ ৭৭০
 মনে চিন্তা কৰিবা সজা কাতি কৰি ।
 চৰাইৰ গোট কদাচিত নেযায় যেন উৰি ॥ ৭৭১
 গুৰুদেৱে ইঞ্জিত্তে যেতিয়কৈ কৈলা ।
 নিৰাকাৰে তেতিয়কৈ বাক্যক মানিলা ॥ ৭৭২

ইটো গোপ্য তত্ত্ব কথা নেজানিলে কেহ ।
 গুরুপদে নিবাকাবে পৰি কৰে সের ॥ ৭৭৩
 আশীৰ্ব্বাদ পায় পাছে লৈলন্ত বিদায় ।
 উজ্জ্বল গৈলা মনে গুরুক পিয়ায় ॥ ৭৭৪
 গুরু বাক্য শিবে ধৰি যিটো ভক্তগণ ।
 একান্ত ভকতি ভাবে থাকে সৰ্বক্ষণ ॥ ৭৭৫
 যিটো জনে সংসাৰ তৰয় দুৰ্গতি ।
 কলিৰ পৰম ঔষধ হৰি নামে গতি ॥ ৭৭৬
 হেন জানি ভক্ত সবে হৰি গুণ গায় ।
 গুৰুৰ কৃপাত সৰ্ব্ব মন পূৰ হৈলা ॥ ৭৭৭
 ভক্তিভাৱে ৰাম নাম লৈয়ো অবিৰাম ।
 গুৰুৰ প্ৰসাদে পাইবা বৈকুণ্ঠৰ ধাম ॥ ৭৭৮

॥ তুলসী ॥

ব্ৰহ্মপুত্ৰে যাই নৌকায়ে উজাই
 পালে গৈ ডিবুক মুখ ।
 পুহু ডিবুকৰে গৈলা ধীৰে ধীৰে
 হইয়া উজনি মুখ ॥ ৭৭৯
 মৰাণৰ দেশে বহুস্থান গ্রাম
 প্ৰবেশিয়া প্ৰথমত ।
 গুৰুৰ বাক্যত ছদ্ম যে বেশত
 ঘূৰি ফুৰে অ'ত ত'ত ॥ ৭৮০
 এহি মতে ক'তো গ্রামত অমিল
 উজ্জ্বলিত গৈয়া তথা ।
 ক'তনো কহিবো প্ৰতি গ্রাম নাম
 নাহি তাৰ লেখা জোখা ॥ ৭৮১
 তথাপিটো কহৌ যদিও বহুত
 আছে গাওঁ ভিন্ন ভিন্ন ।
 দুই চাৰি পাখ কহো গ্রাম নাম
 যৈত মৰাণৰ চিহ্ন ॥ ৭৮২

খেলাখাট মতা পুংগেৰে গোৱা
 দেৱা ঘাট ছাডীজান ।
 গৈয়া যে ভটিয়াই পুস্ত গৈয়া পাই
 ডিবুক গুইজান ॥ ৭৮৩
 ডাঙৰী মুখেৰে উজাট আহিলো
 নিকটতে বাঘজান ।
 গুৰি যে হলঙা দিক্‌ছে যজ্ঞাখোৱা
 ভুমুক ডিবুকজান ॥ ৭৮৪
 দীঘলটৰং আদি দহটীয়া গটং গাওঁ
 কৰ্দ্দৈগুৰি চৰ্জ্জিজন ।
 কেছেবাগুৰি গাওঁ ভূটীয়া কেবাৰি
 তাৰ পাছে বজাজান ॥ ৭৮৫
 দাইছা কপাই হাতীশাল এড়াই
 দাৰিয়া ভেটিক পাই ।
 গক মৰা টপ আক দৰ গড়া
 প্ৰভৃতি মৰাণৰ ঠাই ॥ ৭৮৬
 ইসৰ প্ৰমুগে ঘুৰি ঘুৰি পিছে
 চকৰিটিং সোমালো যাই ।
 গুৰুৰ সাকাত ভ্ৰমিলো গ্ৰামত
 চৰাই পোৱালি হই ॥ ৭৮৭
 চকৰিটিং গাৱেঁ যোবে প্ৰবেশিলো
 সূৰ্য্য নাৰ যাই পায় ।
 দিবা অৱসানে থাকো কোন স্থানে
 চিন্তিয়া আকুল পায় ॥ ৭৮৮
 কত দিনান্তৰে ফুৰি গাৱেঁ ভূঞা
 উদ্দেশ্য নহল সিদ্ধি ।
 হতাশ মনেৰে চিন্তিলো জদয়ে
 জয়া অতি হত বুদ্ধি ॥ ৭৮৯
 গুৰু বাকো শিবে ধৰি গাৱেঁ গাৱেঁ ফুৰো ঘুৰি
 নিবাকাৰ বুঢ়া ডাঙৰীয়া ।
 যেতিয়কৈ চকৰিটিং গাৱেঁ আহি প্ৰবেশিলো
 সূৰ্য্যাগন্তৰ সময় তেতিয়া ॥ ৭৯০

অসময়ে কি কৰিবো   কোনে স্থান-কাইবোহো
বুলি মনে চিন্তিল তেখন ।

ই ঠাইৰ লোক সবে   নিচিনয় কোন য়েবে
কি উপায় কৰিবো এখন ॥ ৭১১

এহি ভাবি ধীৰে ধীৰে   এক গৃহস্থৰ ঘৰে
প্ৰবেশিল অভ্যাগত হই ।

অতিথিক পাই গৃহে   শুশ্ৰূষা কৰিয়া পাছে
আশ্ৰয় দিলা আনন্দিত হই ॥ ৭১২

গৃহস্থৰ যিটো জন   অতিথিক শুদ্ধ মনে
কৰিলেক যথামতে সৎকাৰ ।

আদৰি সাদৰি লৈ   অতিথিৰ পৰিচয়
আগমন কি কাৰ্য্যো তাহাৰ ॥ ৭১৩

গৃহস্থৰ শুশ্ৰূষাত   সন্তোষ লভিয়া যত
পৰস্পৰে লৈলা পৰিচয় ।

ভগবী যে দামোদৰ   নাম হয় গৃহস্থৰ
বুলি মনে কৰিল নিৰ্ণয় ॥ ৭১৪

শুক বাক্য আচৰিয়া   বার্তা যত বিৱৰিয়া
ডাঙৰীয়া নিৰাকাৰে কয় ।

ইঙ্গিততে কহে জানি   শুকৰ বাক্যক শুনি
দামোদৰে সন্তোষ লভয় ॥ ৭১৫

মনে মনে চিন্তা কৰি   শুকৰ চৰণ শ্ৰবি
সবিনয়ে গৃহস্থে কহয় ।

শুকৰ যতেক বাক্য   সিদ্ধি হৈব সৰ্ব্ব কাৰ্য্য
সত্যে সত্যে বুলিলোহো নিশ্চয় ॥ ৭১৬

দামোদৰ চৰণত   কহিলন্তু উত্তৰত
নিৰাকাৰে কৰিয়া প্ৰকাৰ ।

যতেক কহিলো বাণী   গোপনতে কৰো আশি
হেন মনে শুকৰ বিচাৰ ॥ ৭১৭

এতেক বুলিয়া পাছে যি কাৰিলা ছুইজনে
 শুনিয়োক ভাহাৰ কথন ।
 পৰিচয় হয় পৰ নিৰাকাৰ দামোদৰ
 সংবাদ যে অতি বিচক্ষন ॥ ৭১৮
 গুৰুৰ ইঞ্জিত বাণী হাবাং কাবাং চৰাই বুলি
 কহে যাক বুলিবয় চৰাই ।
 পূৰ্বে যেন মতে ধৰ্মে বাৰ্ণিকাক কৰি বন্ধ
 গুৰুৱে যি কৰিলে উপায় ॥ ৭১৯
 চৰাই নহয় সিটো মহাবন্ধ জানা ইটো
 দামোদৰৰ গৃহে গুপ্তত ।
 নিৰাকাৰদেৱে খুজি বিচাৰি পালোহু আহি
 হৰনাথ নামে ইথানত ॥ ৮০০
 হৰনাথ ছৱালৰ সহ মাতৃ ছবৰী আৰু
 নিৰাকাবে ভৈলন্ত সাক্ষাত ।
 পৰম্পৰে চিনাচিনি হৈয়া পাছে সবে মিলি
 কৰে কাৰ্য্য লোকৰ অজ্ঞাত ॥ ৮০১
 নিৰাকাৰ দেৱে কহে ১ ভূঁই বাৰী অবিহনে
 পোহপাল নহৈছে আমাৰ ।
 এতেকতে ইটো স্থানে আসি আছে দূৰ হন্তে
 মনে মনে কৰিয়া বিচাৰ ॥ ৮০২
 এহি বুলি লোক মাজে প্ৰকাশয় নিৰাকাবে
 দেখে লোকে কৃষিৰো যতন ।
 ছৱালক সঙ্গে লৈয়া সৰ্ব কাৰ্য্যে কুৰে লৈয়া
 শিক্ষা দীক্ষা দিয়া মনে মন ॥ ৮০৩
 এহিমতে অল্প দিনে কাৰ্য্য কৰে সমাপন
 গুৰু বাক্য পালিলা যতনে ।
 গৃহে গৈয়া একবাৰ ঘূৰি আছে পুনঃবাৰ
 বুলি কহে লোক বিচ্ছমানে ॥ ৮০৪
 শুভক্ষণ বাৰ চাই বিদায় লইয়া তথাই
 গুৰুপদে কৰিয়া স্মৰণ ।
 তিনি চাৰি দিনান্তৰে উপনীত গুৰু স্থানে
 মনে অতি হয় দুৰ্বল ॥ ৮০৫

গুৰু পাশে গৈয়া পাছে   তুতি নতি কৰি পদে
 নিবেদিল। গুৰু সন্মোহিত ।
 পূৰ্বাপৰ কথা যত   কৰিলেক উজ্জ্বলিত
 বিবৰিয়া কহিল যতত ॥ ৮০৬
 গুৰুদেৱে চিন্তি মনে   আদেশিলা সন্মোহিত
 ততালিকে যাতিয়া আনিয়া ।
 দ্রুত গতিত গৈয়া তথা   নিৰাকার কৰ্ম যত
 ঘূৰি অহা প্ৰমান কৰিয়া ॥ ৮০৭
 উজ্জ্বলিত ঘূৰি ফুৰি   কত দিনান্তৰে আহি
 উপনীত ভৈলা এতিক্ষণ ।
 বহু গ্ৰাম স্থান ভ্ৰমি   বহু কষ্টে কাৰ্য্য কৰি
 কহিলেক সব বিবৰণ ॥ ৮০৮
 যতেক শুনিলো মানে   বিচাৰ কৰিয়া মনে
 যিবা কাৰ্য্য কৰিতে সাধন ।
 যি তেহু আমাৰ বাক্য   কৰিবাক বোলা বাক্য
 তুমি বিনে নাই অশুভজন ॥ ৮০৯
 গুৰুৰ এতেক বাক্য   সদাশিৱে কৰি মন
 নমিলন্ত গুৰুৰ চৰণ ।
 বিধান লইয়া গৃহে   যাত্ৰা কৰিলেক পিছে
 তিনিবাৰ চাই শুভক্ষণ ॥ ৮১০
 যথাসময়ে যাই   উজ্জ্বল দেশক পাই
 যথাস্থানে ভৈলা উপস্থিত ।
 দামোদৰ গৃহে গুৰি   অতিথি বুলিয়া কহি
 গুৰু বাক্য কৰিয়া নিশ্চিত ॥ ৮১১
 ছৱালৰ শিক্ষা দীক্ষা   পৰীক্ষা কৰিয়া তথা
 শীঘ্ৰ গতি আসিল উলটি ।
 আসিয়া গুৰুৰ পাৰে   নিবেদিল। ভক্তিভাৱে
 বহুমতে কৰি তুতি নতি ॥ ৮১২
 নিৰ্দেশী সদাশিৱৰ   বচন শুনিয়া পৰ
 জ্ঞয়া গুৰু অতি বজ্জমন ।
 নিৰাকারক আনি মতাই   বুলিলন্ত পুনৰাই
 উজ্জ্বলিত কৰিয়ে গমন ॥ ৮১৩

গৈয়া তুমি ভকতক   বুলিবাছা বাক্য যত
 মোৰ বাক্য কৰিয়া প্ৰকাৰ ।
 যেহেন পূৰ্বৰ বীতি   ভকতৰ আছে নীতি
 কৃষিৰ শেষত   তাসম্বাৰ ॥ ৮১৪
 আদেশ কৰিয়া তাত   ন চাউল শাকপাত
 দিব লাগে গুৰুৰ গৃহত ।
 হবনাথে আছে যেন   উপায় কাৰয়ো ভেন
 যুক্তি কৰি ভক্তৰ সঙ্গত ॥ ৮১৫
 এতেক বাক্যক দিয়া   কহন্ত যে বুজাইয়া
 অষ্টভূজ গুৰু কৃপাময় ।
 যাৰ পদে বেণু মাত্ৰ   শ্ৰী হোৱা সাধুসৱ
 সংসাৰত মুক্তি লভয় ॥ ৮১৬

॥ গুৰু-ভকতৰ সম্বাদ আৰু ত্ৰীত্ৰীকৃষ্ণভূজ পিত্ৰালয়ে গমন ॥
 ॥ চুলড়ী ॥

নিৰাকাৰদেৱে   পৰি ভক্তিভাৱে
 গুৰুত বিদায় লৈলা ।
 নোকাত চড়িয়া   নৈয়ে উজাইয়া
 পুহু চকৰিটি পাইলা ॥ ৮১৭
 গুৰুৰ চৰণ   কৰিয়া গোপন
 ছৱালক জান দিলা ।
 ভকতক মাতিয়া   হৰিতে আনিয়া
 সমস্ত বৃত্তান্ত কৈলা ॥ ৮১৮
 গুৰুৰ আদেশ   বুজি সবিশেষ
 মিলি সবে ভক্তগণ ।
 চাউল পাত ধৰি   জ্বা তৎপৰ
 শীঘ্ৰে কৰিলেক যতন ॥ ৮১৯
 পৰম হৰিষে   ভকত সকলে
 গুৰুৰ সমীপে যাব ।
 শুভ বাৰ ক্ষণে   হ'ব যেতিক্ষণে
 সিদিনা ৰাওনা হ'ব ॥ ৮২০

গুৰুৰ আশয়   যাইবে লাগয়
 বিনে নৌকা নিৰূপায় ।
 নিৰাকার দেৱে   চিন্তে মনে মনে
 আমি কি কৰিবো উপায় ॥ ৮২১
 ভকত সকলে   ৰাখিছে যতনে
 তাসম্বাৰ নৌকা চয় ।
 ভকতৰ সঙ্গে   একই নৌকাত
 যাইবাব যুক্তি নয় ॥ ৮২২
 নিৰাকার মনে   চিন্তিয়া তেথনে
 এক নৌকা নতুন লৈ ।
 যাইব ছজনে   একই নৌকাত
 ছৱালক সঙ্গত লৈ ॥ ৮২৩
 কৰিবো উপায়   যেন তেন মতে
 ভকত লোক আগ হই ।
 পাছত নৌকায়ে   যাম ভটিয়াই
 ভকতৰ অদৃশ্য হই ॥ ৮২৪
 যি মতে চিন্তিল।   সি মতে কৰিল।
 ঘাটে বান্ধি নৌকা আনি ।
 মনত গুনিলে   সিদ্ধাস্ত কৰিলে
 মহিমা দেখাব বুলি ॥ ৮২৫
 যি দিনা ভকতে   স্থিৰ কৰি মনে
 সবে একাচিন্ত হই ।
 গুৰুৰ গৃহলৈ   ওলাল যাবলৈ
 ছৱালক মাতিলে গই ॥ ৮২৬
 পদূলিত থিয় হৈ   ছৱালক কাৰণে ৰই
 যেথনে মাতিব লয় ।
 বুঢ়ায়ে বুলিলে   সবে ও তোমৰা
 গৈয়া থাকা আগ হই ॥ ৮২৭

যাবলৈ ওলাই   খেনো যতনাই
 আছে মাথোন খাবলৈ ।
 থোৱা বোৱা কৰি   ঘৰিতে লৱৰি
 পথত লগ ধৰিম গৈ ॥ ৮২৮
 বুঢ়াৰ বাক্যত   ভকতে নৌকাত
 চড়ি ভটিয়াই যায় ।
 যেবে চলি যাই   নৌকাত ভটিয়াই
 সবেও ঘূৰি ঘূৰি চায় ॥ ৮২৯
 ভকতে ভাবিলে   ছৱালে নাহিলে
 বুঢ়া ও থাকিল সঙ্গৈ ।
 কিয়নো নাহিলে   সবাকো ভাঙিলে
 হুবুজিলো একো মনে ॥ ৮৩০
 চাৰি দিনান্তৰে   বেলা মধ্যাহ্নতে
 পালেগৈ গুৰুৰ ঘাট ।
 সবেও বুলিলে   বুঢ়াই নাহিলে
 ছৱালো বৈলা তথাত ॥ ৮৩১
 পূৰ্বতে কহয়   বিচক্ষণ হয়
 নিৰাকৰ ডাঙৰীয়া ।
 সমস্ত কৰ্মত   জানিবা পাৰ্গত
 গুৰু ও পাচনীয়া ॥ ৮৩২
 দূৰদৰ্শী মন   যেনে বিচক্ষণ
 কৰ্মটো অতীব পটু ।
 নামত গুণত   কাৰ্য্য কাৰণত
 মহিমা প্ৰকাশে বহু ॥ ৮৩৩
 কৰ্মত প্ৰবীণ   ভৱত গহীন
 বয়সে হ'লেও বুঢ়া ।
 ছৱালক লৈয়া   আগতে গৈয়া
 পালেগৈ গুৰুৰ চ'ৰা ॥ ৮৩৪

ভকত সকলে   বিশ্বয় মানিলে
 দেখি নৌকাখনি ।
 মনত চিন্তিলে   কি মতে আহিলে
 পথে আমাসাক এৰি । ৮৩৫
 হয় বা নহয়   মনত গুণয়
 সবে ও কানাকানি কৰে ।
 গুৰুৰ চ'ৰাত   দেখিয়া সাক্ষাৎ
 ভকতে তলমূৰ কৰে ॥ ৮৩৬
 গুৰুয়ে ভকতে   হ'ল দেখা দেখি
 বুজা বুজি সনাচাৰ ।
 কাৰ্য্য অস্তুত   গুৰুৰ বাক্যত
 ভকতে কৰন্তু বিচাৰ ॥ ৮৩৭
 নীতি অন্তগত   কাৰ্য্য সমাজত
 গুৰুৰ চৰণে পড়ি ।
 গুৰুৰ নিৰ্মালি   শিৰে লৈলা তুলি
 তেৰাৰ চ'ৰাতে বসি ॥ ৮৩৮
 গুৰুয়ে কহন্তু   ভকতে গুনন্তু
 যতমান ভক্তগণ ।
 ভকতৰ দুদিন   আহিব এদিন
 মহন্তৰো নিৰ্য্যাতন ॥ ৮৩৯
 বাজ অত্যাচাৰ   হৈবে অনাচাৰ
 ভকতৰ আলৈ বিলৈ ।
 ধৰ্মৰ আচাৰ   হবে ব্যভিচাৰ
 সত্ৰ সবে নেথাকিব বৈ ॥ ৮৪০
 সেহিসে কাৰণে   বিচাৰিয়া মনে
 স্মৃত ধৰ্ম লুকুৱাই ।
 হাবাং কাবাং চৰাই   বুলিয়া খাটাং কৈ
 দিলো পথাই উজুৱায় ॥ ৮৪১
 এতেক বচন   শুনি ততক্ষণ
 নিৰাকার ভক্ত দেৱ ।
 নয় হোৱা অতি   বুলি তুতি নতি
 গুৰুপাৱে কৰে সেৱ ॥ ৮৪২

গুৰুৰ সমস্ত   কাৰ্য্য কৰি অস্ত
    নিবেদিল। চৰণত ।
 গুৰু ভকতৰ   কথা মনোহৰ
    কাহিলো সন্মান যত ॥ ৮৪৩
 তাৰ পাছে গুনা   যেন কথা ভৈলা
    গুৰু-পুত্ৰ মিলনৰ ।
 হুহানু চৰিত্ৰ   পৰম পাবিত্ৰ
    কথা অতি মনোহৰ ॥ ৮৪৪
 নিৰাকারদেৱে   কহে উজ্জিততে
    ইবনাথ মুখ চাই ।
 গুৰুৰ দুখানি   চৰণ য'গলে
    ধৰিলেক পুত্ৰে যায় ॥ ৮৪৫
 পায়ে ধৰি পাছে   পৰি নত শিবে
    তুতি কৰিবাক লৈলা ।
 চক্ষুৰ লোভকে   চৰণ ধুৱালে
    মুখে বাণী গোলাইলা ॥ ৮৪৬
 হইয়া কাতৰ   বজ্জ্ঞান পৰ
    কাষবাক্যে কৰে তুতি ।
 দুখানি চৰণে   পশিলো শৰণ
    কৃপা কৰা দেৱ পিতৃ ॥ ৮৪৭
 কোটি জনমৰ   খাণ্ডল বিপদ
    গুঁচল জন্মৰ দুখ ।
 নমো জগন্নাথ   পৰম অনাথ
    দিলাহা চৰণ স্তম্ভ ॥ ৮৪৮
 কোটি কোটি শত   পৰিহৰা দোষ
    লৈয়ো মোক পুত্ৰ বুলি ।
 ইবাব অধমে   শৰণ পশিলো
    মোক লৈয়ো দাস বুলি ॥ ৮৪৯
 গুৰু পিতৃদেৱ   পাদে কৰো স্নেহ
    কেৱল শৰণ চাওঁ ।
 অন্ন কীৰ্ত্তন   দিয়োক শৰণ
    তেবে বা সাৰ্থক হওঁ ॥ ৮৫০

মই ছুৰাচাৰ কেৱল তোমাৰ
 অপৰাধী নাৰায়ণ ।
 ক্ষেমিয়োক হৰি লৈয়ো দাস কৰি
 চৰণে পৰিলো শৰণ ॥ ৮৫১
 মই অতি দীন জ্ঞান বুদ্ধি হীন
 তুমি অগতিৰ গতি ।
 তমু কৃপা বিনে ৰাখিবেক কোনে
 পৰম জানি পতিত ॥ ৮৫২
 এহি মতে নানা কৰিয়া প্ৰাৰ্থনা
 তুতি কৰিলন্ত বহু ।
 পুত্ৰৰ তুতিত হইয়া হৰিষ
 বহিল ছুৰাৰি অশ্রু ॥ ৮৫৩
 কতোক্ষণ পৰে শুকুৱে বুলিলে
 পুত্ৰৰ মুখলৈ চাই ।
 গোৰ স্মৃত ধৰ্ম আৰু মোৰ বংশ
 থাকিব তোমাৰ ঠাই ॥ ৮৫৪
 মোৰ বোল ধৰা ছুখ পৰিহৰা
 নামত কৰিবা ৰতি ।
 তোমাৰ ধৰ্মত লোক সমাজত
 প্ৰকাশ হোক কীৰ্ত্তি ॥ ৮৫৫
 নামৰ মহিমা পৰম আশ্চৰ্য্য
 কাহিবাক পাৰে কোনে ।
 যোতয়া তোমাৰ হইব বিকাশ
 তেতিয়া ভজিব লোকে ॥ ৮৫৬
 এহিমতে বহু কহে পিতৃগুৰু
 পুত্ৰক সাবটি ধৰি ।
 অতীৰ গোপন ভৈলেক কথন
 জানিবাহা সত্য কৰি ॥ ৮৫৭

পিতাৰ পুত্ৰৰ   কথা শুকতৰ
 গুপ্ততে আলাপয় ।
 গুকে পাছত   ভকতৰ আগত
 বেকত কৰিয়া কয় ॥ ৮৫৮
 শুনা ভকত লোক   মোহোৰ কখন
 বুলিলোহো ভবিষ্যত ।
 যাহাৰ কাৰণে   আমাৰ যতন
 কহিলোহো কাৰ্য্যতত্ত্ব ॥ ৮৫৯
 নিশ্চয়ে জানিবা   কহোঁ মই যিবা
 ৰাজ নিগ্ৰহৰ হেতু ।
 ধৰ্ম যে বিলুপ্ত   অন্তশেষে ঘটিব
 অমঙ্গল হইব বহু ॥ ৮৬০
 সেহিসে কাৰণে   ধৰ্ম সংগোপনে
 ৰাখিলোহো উজ্জ্বলিত ।
 বিধিৰ নিৰ্ব্বন্ধ   সিটো কৰ্ম্মবন্ধ
 ঘটিবেক ভবিষ্যত ॥ ৮৬১
 স্মৃত ধৰ্ম মানে   অতি সয়তনে
 পৰাইলো উজুৰাই ।
 যাই উজ্জ্বলিত   থাকিব তত্বত
 নামধৰ্ম প্ৰৱৰ্ত্তাই ॥ ৮৬২
 মোৰ অবিহনে   ধৰ্মৰ আসনে
 ছৰালে বঢ়াব শোভা ।
 পৰম নিৰ্মল   ধৰ্ম অল্পপম
 ভবিষ্যতে থাকিব তথা ॥ ৮৬৩
 মোৰ বাক্য যিটো   কহিলোহো ইটে
 কল্পাপি খণ্ডন নাই ।
 কৰিবা পৰম   জানিবা ধৰণ
 নাম বিনে শ্ৰেষ্ঠ নাই ॥ ৮৬৪
 যতেক কহিলে   শুনিলা ভকতে
 ভবিষ্যতৰ মোৰ বাণী ।
 সঙ্গসাৰ তৰিবা   মায়াক তেজিয়া
 .. নামৰ মহিমা শুনি ॥ ৮৬৫

ত্ৰীত্ৰীকৃষ্ণভূজৰ অৱতাৰ : **ত্ৰীত্ৰীঅষ্টভূজৰ বৈকুণ্ঠ প্ৰমাণ :**

॥ পদ ॥

নমো নমো নাৰায়ণ বাম কৃষ্ণ হৰি ।
 প্ৰণামোহো বাৰম্বাৰ চৰণত ধৰি ॥ ৮৬৬
 কৰিয়োক কৃপাময় অনাথৰ নাথ ।
 ভক্তিভাৱে পাদ পদ্যে অৱনত মাথ ॥ ৮৬৭
 বৰ্ণনা গুৰুৰ গুণ অতীব ভূজৰ ।
 জ্ঞান হীন ভক্তিহীন পৰম পায়ৰ ॥ ৮৬৮
 তযু কৃপামেশ বিনে নাহিকে শকতি ।
 ভাৱ ভক্তি নাই মোৰ জ্ঞানহীন মতি ॥ ৮৬৯
 হৃদিত থাকিয়া নাথ কৰিয়োক দয়া ।
 ভক্তিৰ সঞ্চাৰ হোক যেন মোৰ হিয়া ॥ ৮৭০
 নিমিস্তৰ ভাগী আমি তুমি সে কাৰণ ।
 যতেক কহিবোঁ নানে গুৰুৰ কথন ॥ ৮৭১
 গুৰু-পদ পলাব কৃপা বেণু নাত্ৰ পাই ।
 তাহান চাৰিত্ৰৰ পদ কৰিষো বৰ্ণাই ॥ ৮৭২
 অষ্টভূজ গুৰুদেৱৰ পদ মনে স্মৰি ।
 প্ৰকাশিব গুণ যশ শুনা কৰ্ম ভৰি ॥ ৮৭৩
 ৰাজ-নিগ্ৰহৰ ভৈল্য দেশৰ প্ৰলয় ।
 পূৰ্বত কহিছ যেন ভক্তৰ লিলাই ॥ ৮৭৪
 মৰাণৰ অন্তঃস্থ ভৈল্য যেন মত ।
 পতনো ঘটিল পুনঃ বাৰ হেন মত ॥ ৮৭৫
 অষ্টভূজ গুৰুদেৱে জানিল মনত ।
 ৰাজ অত্যাচাৰ পুত্ৰ ঘটিব দেখত ॥ ৮৭৬
 গুৰু ভকতৰ বহু বিলাই বিপত্তি ।
 কতনো কহিবোঁ তাসম্বাৰ লটি ঘটি ॥ ৮৭৭
 ধৰ্ম লুপ্ত হৈব মনে জানি ভবিষ্যত ।
 দুখ মনে সদা থাকে আপোনাৰ মনত ॥ ৮৭৮
 সেহিসে কাৰণে ধৰ্ম থৈল উজুৱায় ।
 ছৱালক কেন মতে দিলে লুকুৱায় ॥ ৮৭৯
 পূৰ্ব আখ্যানত কৈলো ইমৰ বৰ্ণন ।
 যাহাৰ বৃত্তান্ত চয় অপূৰ্ব কথন ॥ ৮৮০

গুৰুৰ বাক্যক লৈয়া ভক্তত সন্নিহিত ।
 আনন্দতে হৰনাথে থাকে উজ্জ্বলিত ॥ ৮৮১
 অতীতৰ বন্ধুসহ উজ্জ্বলিত দেশৰ ।
 তাহান কাৰণে শ্ৰীতি আছে বহুতৰ ॥ ৮৮২
 সি সববৰ সঙ্কে সদা পৰম শ্ৰীতিত ।
 সদায়ে ক্ৰীড়িয়া কৰে হৈয়া আনন্দিত ॥ ৮৮৩
 এহিমতে কতদিনে পাছে তাসহাৰ ।
 শৰণ ভজন হেতু হৈল আপোনাৰ ॥ ৮৮৪
 হৰনাথে বন্ধু সহ হেতু লোকাচাৰ ।
 শৰণ ভজন হেতু যাই পুনঃ বাৰ ॥ ৮৮৫
 তাহাৰ যতক কৰ্ম কৰন্তু পূৰ্বত ।
 কেহোঁ নজানিয়া ইটো বৈলা গুপুতত ॥ ৮৮৬
 শৰণ ভজন লৈলা গুৰু চৰণত ।
 সবে মিলি পাই গৈয়া যথা সময়ত ॥ ৮৮৭
 শিক্ষা দীক্ষা সবে পাই গুৰুৰ কৃপাত ।
 সত্ৰে পৰিপূৰ্ণ ভৈলা থাকিয়া তথাত ॥ ৮৮৮
 ছৱালৰ কৃষ্ণভূজ নাম প্ৰকাশিলা ।
 তাহানৰ কথা চয় পূৰ্বতে শুনিলা ॥ ৮৮৯
 তাস্তে বাক্য-গুৰুদেৱে কহে পুনৰাৰ ।
 দেখুৱাই লোকাচাৰ কৰিয়া প্ৰকাৰ ॥ ৮৯০
 কৃষ্ণভূজে হৈবে জানা ধৰ্ম শিবোৰ্মণ ।
 নাম মোৰ প্ৰকাশিব থাকিয়া উজ্জ্বল ॥ ৮৯১
 কৃষ্ণভূজৰ সহ আন গুৰু শৰণীয়া ।
 তাসহাৰ প্ৰতি বাক্য কহন্তু তেতিয়া ॥ ৮৯২
 আহোম, খাটোৱাল, মুদৈ, কছাৰী ।
 চাৰি বুঢ়া বাৰ দিয়া গুৰুৱে বিচাৰ ॥ ৮৯৩
 মেজেৰাক বজা পাতি কৰিলা উদত্ত ।
 সৰ্বানন্দ সিংহ নামে পাতে উজ্জ্বলিত ॥ ৮৯৪
 বৰবক্ৰা বাৰ গোধাক অপিলা ।
 গোপীনাথ যাক গুৰুৱে ভাবিলা ॥ ৮৯৫
 এহিমতে প্ৰত্যেককে দিয়া কাৰ্য্যভাৰ ।
 বিদায় বেলাত গুৰু বহে পুনঃবাৰ ॥ ৮৯৬

শুনিয়োক সৰ্বজনে মোৰ বাক্যচয় ।
 যিবা বাক্য ক'লো মানে পালিবা নিশ্চয় ॥ ৮৯৭
 যেন বাক্য হেন কাৰ্য্য কৰিবা পাছত ।
 কৃষ্ণভূজ পুৰু কপে দেখাব মহত ॥ ৮৯৮
 মেজেৰাক ৰাজ্যপদ কৰিলো অৰ্পণ ।
 ৰাজকাৰ্য্য উজ্জ্বলিত প্ৰজাৰ পালন ॥ ৮৯৯
 ৰাজাসহ মন্ত্ৰণা কৰি গোপীনাথ ।
 মন্ত্ৰী হুয়া পালিবাহা মতেক সমাজ ॥ ৯০০
 চাৰিও বুঢ়াৰ কাৰ্য্য ভৈলা ভক্তি দান ।
 ডাঙৰীয়া হৈয়া ভক্তি কৰিবা প্ৰদান ॥ ৯০১
 কৃষ্ণভূজৰ সহ মিলি ধৰ্ম আচৰণ ।
 মোৰ বাক্যে শুদ্ধ ধৰ্ম কৰিবা পালন ॥ ৯০২
 তোমাসক বুলিলোহো মোৰ সত্যবাণী ।
 শৌচ সংযমাদি যত থাকিবাহা পালি ॥ ৯০৩
 শুকৰ যতেক বাক্য লইয়া শিৰত ।
 মেলানি মাগিয়া আহে উজনি দেশত ॥ ৯০৪
 উজ্জ্বলিত যাম বুলি হুয়া বঙ্গমন ।
 শুকত মেলানি লৈ কৰে আগমন ॥ ৯০৫
 পথ মধো ভৈলা পাছে দিবা অৱসান ।
 বঞ্চিত নিশা তৈত ছই একমন ॥ ৯০৬
 বজনী প্ৰভাত পাছে হবে স্তানাস্থৰ ।
 হেন কালে বুলিলন্ত কুন্দাই দামোদৰ ॥ ৯০৭
 মনে চিন্তা কৰি কহে কাৰণ দৰ্শাই ।
 পুত্ৰ যাৰ লাগে মোৰ কাৰ্য্য ভটিয়াই ॥ ৯০৮
 মুদৈক সঙ্গত কৰি যাওঁ পুনঃবাৰ ।
 আমাৰ কাৰণে চিন্তা কৰা পৰিহাৰ ॥ ৯০৯
 তোমাৰা সকলে চলি যোৱা উজ্জ্বলিত ।
 ঘূৰি আহি তোমালোকে মিলিবা তথাত ॥ ৯১০
 নেদেখো থাকিব বই কাৰ্য্য তোমাসাৰ ।
 অলপ কাৰ্য্যৰ লাগি কেন কৰিয়া বিচাৰ ॥ ৯১১
 এহি বুলি ছই জনে বিদায় লইয়া ।
 যি কৰিলা শুনা পাছে, উলটিয়া গৈয়া ॥ ৯১২

কহিল কুম্ভাট্ট যত মুদৈৰ আগত ।
 নিচিন্তিয়া সিদ্ধান্ত কহে জানা স্বৰূপত ॥ ৯১৩
 গুৰুদেৱে প্ৰত্যেককে দিলে ভাগ ভাগ ।
 আমাৰ নিমিত্তে কিছু নকহিল বাক ॥ ৯১৪
 এতেকে গুৰুৰ জ্ঞানে আমাৰ গোচৰ ।
 বিনা পূৰ্বক মাগো চলিয়ো সত্বৰ ॥ ৯১৫
 এহিমতে আলোচিয়া গুৰু চৰণত ।
 নিবেদিল গৈয়া পাছে হইয়া অন্ননত ॥ ৯১৬
 গুৰুৰ চৰণে পৰি স্বৰ্ভাক্ত অমৃতৰে ।
 কাকুতি প্ৰাৰ্থনা বস্ত কহে সকাতৰে ॥ ৯১৭
 তব পদে মাগো মনে কিবা প্ৰয়োজন ।
 অসুখ্যামী ভগবান তুমি নাৰায়ণ । ৯১৮
 ভকত বৎসল দেৱ ত্ৰিদশৰ নাথ ।
 তুমি বিনে আমি জানা পৰন অনাথ ॥ ৯১৯
 ৰূপালো স্তনত থাকি নিজ ৰূপা গুণে ।
 বাখিয়োক কৰি দয়া চৰণ যুগলে ॥ ৯২০
 গুৰুদেৱে জ্ঞানিলন্ত মনৰ গুপ্ত ।
 এহিমতে তুতি বানী কৰিলে বস্তত ॥ ৯২১
 সদয় হইয়া মনে গুৰু নাৰায়ণ ।
 কহিব লগিলা কথা হৈল তুষ্ট মন ॥ ৯২২
 তোমাসাৰ প্ৰতি ভৈলো সদয় হৃদয় ।
 যিবা বাক্য কহো আবে শুনিয়ো নিশ্চয় ॥ ৯২৩
 তোমাসাৰ শিক্ষা দীক্ষা ভৈলা প্ৰথমত ।
 নান ধৰ্ম শ্ৰেষ্ঠ দান শাস্ত্ৰৰ সন্মত ॥ ৯২৪
 এক বাক্য কহো পুত্ৰ শুনা একমন ।
 তোমাসাৰ কৰ্ম হইব মহিমা দৰ্শন ॥ ৯২৫
 শাস্ত্ৰ সন্মত কাৰ্য্য কৰিবা সতত ।
 ভাত হস্তে প্ৰকাশিব নামৰ মহত্ব ॥ ৯২৬
 ৰঙাচৰণে সদায় মোৰ বাক্য ধৰি ।
 ধৰ্ম প্ৰৱৰ্ত্তন কাৰ্য্য কৰিবা বিচাৰি ॥ ৯২৭
 ভক্তি জ্ঞান ধৰ্ম দান কৰিবা প্ৰচাৰ ।
 কদাচিতো নেৰিবাহা সৎ ব্যৱহাৰ ॥ ৯২৮

এহিমতে আঠি নাট চলিব সজ্জত ।
 গুৰু কপে প্ৰকাশিব ন পুৰুষত ॥ ৯২৯
 ঈশ্বৰ সদৃশ মনে ধৰ্ম আচৰিব ।
 ভকত সকলে সদা চৰণে ভজিব ॥ ৯৩০
 এহি বাক্য ভৈলা মুদৈ বঙাচৰণত ।
 কুন্দা দামোদৰ প্ৰতি কহে দ্বিতীয়ত ॥ ৯৩১
 গুৰুৱে কহয় শুনা হেৰা দামোদৰ ।
 তোমাৰ মহিমা যশ হ'ব গৌৰৱৰ ॥ ৯৩২
 জীৱিত কালত কোনো কাৰ্য্যৰ যতন ।
 কদাচিতো নেৰিবাহা মনৰ সাধন ॥ ৯৩৩
 যত কাৰ্য্য কৰা সবে হৈষ উদাস ।
 মৃত্যু পাৰে যশ কীৰ্ত্তি পাইব প্ৰকাশ ॥ ৯৩৪
 মহিমা প্ৰকাশ হৌক তোমাৰ থানত ।
 সৰ্বলোকে সেৱা পূজা কৰিব সতত ॥ ৯৩৫
 যেয়ে যিবা বাঞ্ছা কৰে তইব পূৰণ ।
 কদাচিতো মোৰ বাক্য নহয় খণ্ডন ॥ ৯৩৬
 ডিবুৰ ডাঙৰী সোত আছে অবিৰত ।
 তোমাৰো মহিমা গুণ পাব যথার্থত ॥ ৯৩৭
 পাঠ কাঠৰো গাঁজ মেলিব নিশ্চয় ।
 মোৰ বাক্য কদাচিতো অগ্ৰাধা নহয় ॥ ৯৩৮
 ডিবুৰ ডাঙৰী সোত থাকে যত দিন ।
 তোমাৰো মহিমা গুণ প্ৰকাশিব ততদিন ॥ ৯৩৯
 যিমতে গুৰুৰ বাক্য ভৈলা যি বেলাত ।
 অতাপিও নাম যশ প্ৰকাশে উথাত ॥ ৯৪০
 তাসম্বাৰ কথাচয় থৈলো এহিমনে ।
 কৃষ্ণভূজে যি কৰিলা শুনা সাৱথানে ॥ ৯৪১
 পূৰ্বতে কহিলো মৃত ধৰ্ম উজোৱাই ।
 অষ্টভূজে দয়া কৰি দিলা লুকুৱায় ॥ ৯৪২
 সৰ্বানন্দে গুৰুৰ বাক্যে ভৈলা নৰেশ্বৰ ।
 গোপীনাথে ভৈলা মুখা পাত্ৰধৰ ॥ ৯৪৩
 কৃষ্ণভূজে সভা সত্ৰে কৰাই নিৰ্মিত ।
 নামধৰ্ম প্ৰকাশিলা বসিয়া গাদীত ॥ ৯৪৪

অল্পদিন ভৈল মাত্ৰ বকিলা তঁৰাত ।
 ৰাজ অত্যাচাৰ পুত্ৰ ৰটিল প্ৰহাৰ ॥ ২৪৫
 পূৰ্বে অষ্টভুজ কহি আছে বাক্যখানি ।
 মহন্তৰ নিৰ্য্যাভন ভবিষ্যতৰ বানী ॥ ২৪৬
 যতেক কহিল মানে প্ৰত্যক্ষ ৰটিল ।
 খুটীয়া পোতা সহ বেঢ়িয়া ধৰিল ॥ ২৪৭
 গাৰ্গিনী বৰডেকা পিতৃৰ বাক্যত ।
 পলাই গৈলা পূৰে ৰজাৰ ভয়ত ॥ ২৪৮
 টিপাম পাহাৰে যাই ৰাখে জীৱখানি ।
 সহায় সাৰথি কেতো নাহি জন প্ৰাণী ॥ ২৪৯
 দুখে কষ্টে থাকি তৈত মনে মনে চিন্তি ।
 শুকপদ স্মৰিয়া তৈত সাধে নিজ গতি ॥ ২৫০
 যৈত প্ৰাণ তেজে টিপাম পাহাৰে ।
 সেই স্থানে কত লোকে নানা উপচাৰে ॥ ২৫১
 সেয়া পূজা কৰে তাত নীতি অহুসাৰে ।
 যাহাৰ মহিমা গুণ আজিও বিস্তাৰে ॥ ২৫২
 দান ধৰ্ম যত পাৰে কৰে আচৰণ ।
 যাৰ মিৰা মনে তাৰ অভীষ্ট পূৰণ ॥ ২৫৩
 অত্যাচাৰিও ভক্ত সবে মহিমা বিচাৰি ।
 বহুলোকে সেয়া কৰয় পূজা আচৰি ॥ ২৫৪
 এহি বৰ ডেকাৰ বাৰ্ত্তা থৈলো বিহৰণ ।
 তাৰ পিছে শুনিয়োক শুকৰ কথন ॥ ২৫৫
 ৰাজ অত্যাচাৰ হেতু শুক মহাশয় ।
 সত্ৰক তেজিয়া যাব কৰিলে নিশ্চয় ॥ ২৫৬
 নদীয়ে উজাই আদি পাই সেই ঠাই ।
 চতুৰ্ভুজৰ সঙ্গে পূৰ্বে আছিল লুকাই ॥ ২৫৭
 বাৰে কুৰি থল বুলি কহে সাধুজন ।
 তৈত কত দিন থাকি ৰাখিল জীৱন ॥ ২৫৮
 পুত্ৰ আসি শুক তৈতে ভৈল উপনীত ।
 থলুৱা ভকতৰ সঙ্গে থাকিল তহিত ॥ ২৫৯
 বাক্যক কৰিয়া তৈত শুক কৃপাময় ।
 অত্যাচাৰিও নাম যণ প্ৰকাশ কৰয় ॥ ২৬০

গুৰুৰ যত্নক বাক্য কহে নিম্ভমান ।
 ভকতৰ হিত হেতু কহিল। প্ৰমাণ ॥ ২৬১
 এটি গক খোজৰ মাটি মূঢ়া বিৰিঙাৰ ।
 উভাৰিব নোৱাৰিব জানিব। তাহাৰ ॥ ২৬২
 সাতহাল দণ্ডালেও শক্তি নহইব ।
 এখিলা জেঙুপাত মূধত লগাইব ॥ ২৬৩
 মোৰ ভক্ত সবে তৈত জাঁৰ লৈ থাকিব ।
 ইকৰা পাতে নকটাকৈ শাস্তিৰে থাকিব ॥ ২৬৪
 আলু কচু বেত গাজ ঢেকীয়া পাত খাই ।
 এঠালি জেঙৰ পাত হাবিত সোমাই ॥ ২৬৫
 মোৰ নাম গুণ গাব মনে বজ্জকৰি ।
 মূৰৰ ওপৰত লব জেঙুপাত এঠালি ॥ ২৬৬
 চিকণ ছোৱালী আৰু হামুৱা কটাৰী ।
 যাক লাগে ভাটি দেশে যাইবা বিচাৰি ॥ ২৬৭
 ইটো মোৰ সূত ধৰ্ম কৃষ্ণ গুণ নাম ।
 উজনি থলত পাব। কহিলো প্ৰমাণ ॥ ২৬৮
 আৰু মোৰ বুলি যদি থাকে কোনো জন ।
 সিজনৰ কোনো কালে নোহে অমঙ্গল ॥ ২৬৯
 এহি বাক কাঁৰ পাছে মনত গুণিলা !
 কৃষ্ণভূজৰ সমীপে বাৰ্ত্তাক পঠাইলা ॥ ২৭০
 তানে বাৰ্ত্তা জনাইল শুনা যেন মত ।
 বিধিৰ লিখন যিবা ভৈল সেই মত ॥ ২৭১
 অষ্টভূজে কহে বাপু নকৰিবা হেলা ।
 তোৰ স্থানে মোক নিয়া অথন্তৰ বেলা ॥ ২৭২
 এহি বাৰ্ত্তা লৈয়া পাছে যেখনে যাবয় ।
 কৃষ্ণভূজে ভকতক বচন বোলয় ॥ ২৭৩
 পিতৃৰ বাক্য মানে কহিল। বিচাৰি ।
 ভকত সকল থাকে বিচাৰ নকৰি ॥ ২৭৪
 যি হেতু পূৰ্বতে কৃষ্ণভূজৰ বিদ্যমানে ।
 ভকতৰ আলোচনা ভৈল যত মানে ॥ ২৭৫
 অষ্টভূজ ধৰ্মাসনে থাকে যত দিন ।
 গুৰুপদ লোৱা নীতি নোহে সমীচিন ॥ ২৭৬

আমাৰ বাক্যক যদি অৱহেলা কৰি ।
 গুৰুপদ ধৰ্মাসন লোৱা ক্ৰুত কৰি ॥ ১৭৭
 ভবিষ্যতে তব পিড় কোনো কাৰণত ।
 আমাক নেপাৰা জানা বুলিলো সত্যত ॥ ১৭৮
 একে চুঙে দুটা বাঘ থাকিব নোৱাৰে ।
 বুলিলোহো সত্য বাক্য জানা সাৰে সাৰে ॥ ১৭৯
 ভক্তৰ বাক্য য়েৱে অৱহেলা নকৰি ।
 কৃষ্ণভূজে ধৰ্মাসন লৈলেক সৰ্ববি ॥ ১৮০
 যি হেতু ভক্ত সৱে পূৰ্বৰ সত্যত ।
 অৱজ্ঞা ভৈলেক জানা গুৰু সমীপত ॥ ১৮১
 অষ্টভূজৰ বাক্য য়েবে কৰিলা হেলন ।
 সি হেতকে কৃষ্ণভূজৰ মিলে অমঙ্গল ॥ ১৮২
 মন হুখে অষ্টভূজে অভিশাপ দিলা ।
 গুৰুৰ অশ্লথ বাক্য খণ্ডন নহৈলা ॥ ১৮৩
 অভিশাপ বাণী যেন শুনা ভক্তগণ ।
 পৰম আৰাধ্য গুৰু যাহাৰ বচন ॥ ১৮৪
 আমাৰ যি গতি ভৈল তাহাৰ তেহুয় ।
 আমাৰ বাক্যক খণ্ডিবাৰ শক্য নয় ॥ ১৮৫
 আঁচৰতে অমঙ্গল বটিব তোমাৰ ।
 বিমানত থান হৈব গুৰুৰ কৃপাত ॥ ১৮৬
 এহি বুলি ধ্যান যোগে অন্তৰ্ধান ভৈলা ।
 নৰ নাট সামাৰয়া বৈকুণ্ঠে চাঁলিলা ॥ ১৮৭
 চন্দ্ৰ বস গ্ৰহ গুৰু শঁকৰ শেষত ।
 গুৰুলা দশমী তিথি বহাগ নাইত ॥ ১৮৮
 বৈকুণ্ঠে বিমানে চলে অষ্টভূজদেৱ ।
 যাহাৰ চৰণে মনে সদা কৰো সেৱ ॥ ১৮৯
 তাহাৰ কৃপাল গুণ বনে নাই আন ।
 হৰিৰ কীৰ্ত্তন সদা বোলা বাম বাম ॥ ১৯০

১. লিখি চক্ৰ পোন্ধৰী সত্ৰাধিকাৰ কৃত “গায়ামৰা ত্ৰিঐটিপুৰ সত্ৰ চৰিত”ৰ পৰা সংগৃহীত

গুপবৰ্ধি (ঘ)

মাম্বামৰা উজলী সত্ৰৰ বিৱৰণী

১) শয়ন ঘৰ :

শয়ন ঘৰত গুৰুজনৰ এখন গাদী থাকে। গুৰুজনাই সপৰিয়ালে উক্ত ঘৰত থাকে।

২) বাট চ'ৰা ঘৰ :

সত্ৰৰ প্ৰতিটো ঘৰত সন্মুখত এই বাটচ'ৰা ঘৰ থাকে। গুৰুসকলে সত্ৰত নিজে পূজি থকা দেৱ-দেৱীসকলৰ (অদৃশ্য) একোজনক এই বাট চ'ৰা ঘৰৰ ৰখীয়া হিচাবে দিয়ে। বাট-চ'ৰা ঘৰ পাৰ হৈ যাওঁতে গুৰু বা শিষ্য সকলোৱে মূৰ দোৱাই পাৰ হৈ যায়। বাট-চ'ৰা ঘৰ সাধাৰণতে সত্ৰৰ যি কোনো ঘৰৰ সন্মুখত সৰু আৰু বেৰ নিদিয়াকৈ তৈয়াৰী ঘৰ।

৩) মন্দিৰ ঘৰ :

মন্দিৰ ঘৰটো একালেদি টুপ আৰু আনটো মুৰত হাতী-চালি দি স্তম্ভৰকৈ সজোৱা হয়। মন্দিৰ ঘৰ টুপ থকাৰ ফালে ভিতৰত ভাগৱত-শাস্ত্ৰ স্থাপন কৰি থয়। এই ভাগৱত শাস্ত্ৰখনি শ্ৰীশ্ৰীঅনিকন্দেৱৰ ৰচিত “ভক্তিমঙ্গল ঘোষা”। গুৰুজনৰ গাদীখনো উক্ত ঘৰটোৰ ভিতৰত আগফালে গাক, ডাপি, শৰাই গুৰুজনৰ কাৰণে ৰখা হয়। প্ৰয়োজন হ'লে গুৰুৰ আদেশত খাটনৌৱালে গুৰুৰ উক্ত বস্তুবোৰ মন্দিৰ-গৃহৰ পৰা উলিয়াই ৰাখে। নতুন নতুন ল'ৰাক শৰণ দিওঁতে গুৰুজনাই এই মন্দিৰ ঘৰতে বহু ধৰ্মীয় কথা শিকায়। গুৰুৱে শৰণ লোৱা সকলক মন্দিৰ ঘৰৰ ভিতৰত আঠ কঢ়াই লৈ তিনিজন অদৃশ্য দেৱতাৰ নামত তিনি দণ্ড দিয়ে। তাতে নতুন জন্ম স্বৰূপে শৰণীয়াল সকলক নতুন (গুপ্ত নাম) ধৰ্মীয় নাম

দিয়ে এজন এজনকৈ সকলো নতুন শৰণীয়ালক। অদৃষ্ট দেৱতা বুলিলে এই অৰ্থ বুজিব নেলাগে যে অজ্ঞান দেৱতাৰ নাম লোৱা হয়। তিনিটা নামকে অদৃষ্ট তিনিজন দেৱতা বুলি কোৱা হয় আৰু জৰ তাৎপৰ্য্যও অতি গভীৰ। শৰণীয়ালসকলৰ ধৰ্মীয় নামো ভগৱানৰে এক নাম - যেনে, যদি লৱোৰাম নামৰ এজনে শৰণ লয়, গুৱায়ে তেওঁৰ নাম দিব “লক্ষ্মীপতি” বা “লক্ষ্মীমপতি” যি ভগৱানৰে এক নাম। গতিকে শৰণীয়ালসকলৰ নিজা নামৰ আদি অক্ষৰৰ লগত মিলাই ভগৱানৰ নাম এটাকে দিয়া হয় আৰু এজনে সিজনক মাতিলে ভকতীয়া নামেৰেহে মাতিব পাৰে। ভকতীয়া নামেৰে মতা মানেই ভগৱানৰ নাম লোৱা। এই ভকতীয়া নামবোৰ নাম জাননী নামৰ এখন সবাহ হোৱাৰ পাছতহে প্ৰকাশ কৰে। বাৰ মাহৰ তিথি সমূহৰ শৰাই, তামোল-পানৰ টোপোলা আদি উক্ত মন্দিৰ-ঘৰতে বান্ধে। যি কোনো তিথিত গুৰু আৰু ভকতে প্ৰথমে মন্দিৰ ঘৰৰ পৰা নামঘৰ, পৰশুৰ ঘৰলৈ যায়। শিষ্যসকলৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ সমস্যাৰ সমাধান বিচাৰি গুৰু কাষ চাপে এই মন্দিৰ ঘৰতেই। কোনো কোনো সময়ত শিষ্যই গুৰুক উক্ত ঘৰৰ ভিতৰত সমস্যাৰ নিশ্চিত সমাধানৰ বাবে শপত খুওৱায়।

৪) প্ৰসঙ্গ ঘৰ বা যোগ-ধ্যানৰ ঘৰ :

পৰশুৰ ঘৰটো একালেদি টপ আৰু আনটো মূবত হাতী-চালি দি সুন্দৰকৈ সজোৱা হয়। উক্ত ঘৰত অন্তৰী পূৰা গধূলি গুৱায়ে আহান গ্ৰহণ কৰাৰ আগতে চাৰি ওয়া আৰু পলীয়াই ঈশ্বৰৰ নাম লৈ প্ৰথমে তিনিবাৰ কাঁহ আৰু তিনিবাৰ ডবা কোৱাই নিদিষ্ট দেৱতাক অৱগত কৰে। তাৰ পাছত খৰকৈ এণবাৰ ডবা আৰু তাল কোৱাই ভাগৱত, ছোৰা আদি পাঠ কৰি প্ৰসঙ্গ (পৰশুৰ) সামৰে। তাল, কাঁহ, ডবা উক্ত ঘৰত থয়। চাৰিযোগৰ ধৰ্মপুথি, নাম-কোৰ্ত্তনৰ সা-সজুলি উক্ত ঘৰতে ৰাখে।

৫) যজ্ঞঘৰ (বলীশাল) :

যজ্ঞ ঘৰটো সাধাৰণ ঘৰৰ দৰে পাচদাল মাৰলি দি সুন্দৰকৈ সজোৱা হয়। উক্ত ঘৰত যজ্ঞ পাতে। হাঁহ, পাৰ আৰু ছাগলী বলী

দিয়া হয়। বলী দিবৰ বাবে উক্ত ঘৰত এজন দেউৰী (বুঢ়া) থাকে। দেউৰীজনৰ বাহিৰে অগ্ৰ লোকে বলা দিয়াৰ কাম কৰিব নোৱাৰে। অৱশ্যে এই কথা সত্য যে চৰাই বা ছাগলী দাৰে ঘণিয়াই নাকাটে। পানীত জুৰিয়াই উশাহ বন্ধ কৰাই মাৰে।

৬) নামঘৰ :

এই মূৰত টুপ দি নামঘৰটো সজোৱা হয়। এটা নামঘৰ গুৰুজনৰ আৰু আনটো নামঘৰ শিষ্যসকলৰ। দুয়োটা নামঘৰত মূৰৰ ফালে সৰুভেটি (সান্দোৱা) থাকে। উক্ত সান্দোৱাত তিথি পতাৰ দিনা চন্দ্ৰতাপ তাৰ ভাগৱত থাপনা কৰে। কেইটামান তিথিত গুৰুৱে নিজে নামঘৰলৈ যাব লগা হয়। তেতিয়া খাটনীয়ালে গুৰু বহিবৰ বাবে নামঘৰত গাদৌ পাৰি দিহে। কেতিয়াবা কেতিয়াবা গুৰুৱে শিষ্যসকলৰ নামঘৰতো বহিব পাৰে। তেতিয়া খাটনীয়ালে গুৰুক গুৰুৰ নামঘৰৰ উত্তৰ ধৰি শিষ্যসকলৰ নামঘৰলৈ লৈ যায়। সেইদৰে শিষ্যৰ নামঘৰৰ পৰা ঘূৰি আহোতেও ছত্ৰ ধৰি লৈ আহে। এই পৰম্পৰাগত আভৰণি মৰাণসত্ৰৰ বাহিৰে অগ্ৰ সত্ৰত দেখা পোৱা নাযায়। ছত্ৰটো মৰাণসকলে নিজে সজা ফুলাম বৰজাপি কিম্ব ধৰিবলৈ নাল এদাল থাকে।

৭) ওয়া-পলীয়া থকা ঘৰ :

উক্ত ঘৰটো সাধাৰণভাৱে সজোৱা ঘৰ। ওয়া আৰু পলীয়া সকলে সত্ৰত বিভিন্ন কাম কৰিবৰ বাবে উক্ত ঘৰটোত থাকি লব লগা হয়।

৮) থান :

গুৰুৰ ইচ্ছা হোৱাৰ পিছত তেওঁক যি ঠাইত থোৱা হ'য়, তাকে থান বোলে। এই থান সমূহৰ পবিত্ৰতা সকলো শিষ্যই মানি আহিছে আৰু এই থানত সেৱা কৰিলে উম্পিত বস্তু লাভ কৰিব পাৰি বা মনোকামনা পূৰ্ণ হয় বুলি মায়ামৰা সমাজত বিশ্বাস। □

